Güzel Yazılar
HİKÂYELER
2

Türk Dil Kurumu Yayınları

Güzel Yazılar

HİKÂYELER

2

Güzel yazılar: hikâyeler / Haz.: İsmail Parlatır…[ve başkaları] - 6. bsk.-Ankara: Türk Dil Kurumu, 2016.

2. c. (XIV, 337 s.) ; 20 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları; 642. Güzel Yazılar Dizisi; 3)

ISBN 975-16-0801-5

1.Türk Hikâyesi – Antoloji I. Parlatır, İsmail (haz.)

813

Türk Dil Kurumu Yayınları

Güzel Yazılar

HİKÂYELER
2

6. Baskı

Ankara, 2016

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Türk Dil Kurumu Yayınları: 642
Güzel Yazılar Dizisi: 3

Güzel Yazılar
HİKÂYELER 2
*
Hazırlayanlar:
Prof. Dr. İsmail PARLATIR
Prof. Dr. İnci ENGİNÜN
Prof. Dr. Orhan OKAY
Prof. Dr. Zeynep KERMAN
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ
Prof. Dr. Necat BİRİNCİ
*
Kapak Tasarımı:
Hangar Marka İletişimi ve Reklam Hizmetleri
*
Baskı:
Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sebze Bahçeleri Caddesi, 95/1
TR 06070 Altındağ, Ankara
Telefon: +90 (312) 341 10 20
Belgegeçer: +90 (312) 341 30 50
*
Birinci baskı: 1996
İkinci baskı: 2000
Üçüncü baskı: Ankara, 2008 Mayıs
Dördüncü baskı: Ankara, 2010 Haziran
Beşinci baskı: Ankara, 2013 Şubat
Altıncı baskı: Ankara, 2016 Temmuz
Baskı sayısı: 5000 adet
ISBN: 975-16-0801-5
*
Dağıtım:
Türk Dil Kurumu
Remzi Oğuz Arık Mahallesi
Atatürk Bulvarı, 217
TR 06680 Çankaya, Ankara
Telefon: +90 (312) 457 52 00
Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83
Genel Ağ: http://tdk.org.tr
*
©5846 sayılı Yasa'ya göre
eserin bütün yayın, çeviri ve alıntı hakları
Türk Dil Kurumuna aittir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
Dilin Tadı VII
Orhan HANÇERLİOĞLU
Mustafa Kemal'in Askerleri 3
Tarık BUĞRA
Oğlumuz 8
Mehmet SEYDA
Köyün Uğuru Memet 13
Sabahattin Kudret AKSAL
Vav'lar 20
Hakkı Kâmil BEŞE
İtalya Krallığı'nın Nişancıbaşısı ve Yörük Ali Efe 38
Necati CUMALI
Aklım Arkada Kalacak 52
Oktay AKBAL
Bizans Definesi 64
Vüs'at O. BENER
İlki 70
Nezihe MERİÇ
Susuz 80
Zeyyat SELİMOĞLU
Çıkmaz Sokak 89
Kâmuran ŞİPAL
Nar Çiçeği 95
Adalet AĞAOĞLU
Karanfilsiz 105
Bilge KARASU
Odalardan Biri 112

Tarık DURSUN K.
El İşleri 117
İda 122
Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU
Deniz Feneri 128
Bekir YILDIZ
Son Kuş 135
Tahsin YÜCEL
Sümüklü Böcek 141
Bektaş AĞAOĞLU
Aciz 154
Oğuz ATAY
Unutulan 158
Firuzan
Sokaklarından Gemilerin Geçtiği Kent 166
Ferid EDGÜ
Leş 207
Şevket BULUT
Kısmet 211
Behzat AY
Kalıt Paylaşımı 226
Sevgi SOYSAL
Ay'ı Boyamak 232
Tamris UYAR
Kurban 239
Sabahat EMİR
Güzelliğin Bittiği Yerde 246
Nazlı ERAY
Yoldan Geçen Öykü 258
Sevinç ÇOKUM
Rozalya Ana 267

Mustafa KUTLU
Eşik 286
Burhan GÜNEL
Kışın Hâli Başkadır 302
Selim İLERİ
Gelinlik Kız 315
Nursel DURUEL
Geyikler, Annem ve Almanya 327
Murathan MUNGAN
Boyacıköy'de Kanlı Bir Aşk Cinayeti 336
Nedim GÜRSEL
Dönüş 347
Feyza HEPÇİLİNGİRLER
Er Mektubu Görülmüştür 353
Ayşe KİLİMCİ
İpek Gelinlik 359
Kemal KURT
Sınır Kapısında Vukuat Yok 365

SUNUŞ

DİLİN TADI

Dil denen mucizeyi nasıl anlatmalı, bilmiyorum. İnsan zekâsının bütün pırıltıları, insan ruhunun bütün duyuşları, titreyişleri, dalgalanışları orada. Mavi gökle kara yer arasında, ikinci bir âlemde daha yaşıyor insan. Dil adı verilen, sınırları olmayan, sonsuz bir âlemde.

Sözlüklere dalmak benim için güzeldir; gramerler arasında dolaşmak da güzeldir. Fakat birkaç ciltle sınırlı sözlükler ve gramerler asla dilin kendisi değildir. Sözlükler, bir dilin bütün kelimelerini içine alsa bile nihayet bir kelimeler listesinden ibarettir. Gramerler ise bir kurallar sıralamasından başka nedir? Bir gramerde yer alan söz dizimi kurallarını sayısız örneklerle zenginleştirirsiniz. Bir sözlükte yer alan elli bin kelimeyi, sayısız örgüler içinde bir araya getirirsiniz. İşte dil bu sayısız örgü ve ömeğin evrenidir. Binlerce yıldan beri milyonlarca insan tarafından yaratılan bir evren. Aynı kelimeler, sonsuzluğa doğru uzanan zamanda, daha milyonlarca örnek ve örgü içinde kullanılacaklar. Kelimelerin bir kısmı ölse de, bir kısmı şekil ve manasını değiştirse de düşünce ve duygularımızın bin bir tonunu, birbirinden farklı bin bir kalıp içinde ifade etmeye devam

edecekler. *"Nice nice sözüm olsa bengü taşa vurdum... Bengü taş diktirdim, gönüldeki sözümü vurdurdum"* diyen Bilge Kağan *"neng neng* (nice nice)" ve *bengü taş* (ebedî taş)" sözleriyle sonsuzluğu anlatır. Uygurların hükümdarı *Tengride Bolmış İl İtmiş Bilge Kağan "bin yıllık, tümen günlük bitiğimi, belgemi yassı taşa yazdırttım"* derken sonsuzluğu "bin yıllık, tümen (on bin) *günlük*" kalıbıyla ifade eder. Balasagunlu Yusuf *"tümen ming"* veya *"tümen tü"* kalıplarıyla sonsuzluğu anlatır: *Törüttüng tümen ming bu sansız tirig* (on bin ve bin sayısız canlıyı yarattın.) *Tümen tü çiçekler yazıldı küle* (On binlerce çiçek gülerek yayıldı). Sadece sonsuzluk kavramı için kaç örgü var? Bakınız Balasugunlu Yusuf bir başka yerde ne diyor: *Uçuglı yorıglı tınıglı neçe -tirilgü seningdin bulup yir içe* (uçan, yürüyen, duran nice şeyler- Rızkını senden bulup yer içer). İşte bu da varlıkların sonsuzluğunun bir başka ifadesi. *"Binlerce, on binlerce"* derken yine sonsuzluğu ifade etmiyor muyuz? Diğer Türk lehçelerinde *"binlerce"* yerine *"minglep* (binleyip)" diyorlar. Bu da bir başka anlatış tarzı.

*"Bin"*i ve *"on bin"*i anlıyorum. Bunlar "belirli" olsa da yüksek sayıları anlattıkları için insanda sonsuzluk duygusu uyandırıyor. On bini ve bini bir araya getirerek sonsuzluğu ifade ediş tarzı daha da anlaşılır bir şey. Ama insanoğlu sayılarla yetinmemiş; *"neng neng, nice nice"* gibi sorularla da sonsuzluğu anlatmış. *"Binlerce"* ve *"minglep"* örneklerinde çokluk ve katlama ifade eden eklere başvurulduğunu görüyoruz. Ya *"bin bir gece masalları"*ndaki *"bin bir"* kalıbına ne demeli? Bin bir... "Bin" ile küme tamamlanıyor; fakat siz "bin bir..." diyerek sonsuzluğa açılıyorsunuz. *"Ebedî, sonsuz, sayısız, ölümsüz..."* gibi daha pek çok kelimeyi sıralayabiliriz. Ben "sonsuzluk" kavramı için

kaç kelime ve kalıp kullanıldığını anlatmak istemiyorum; asıl anlatmak istediğim şudur. Sadece bir kavram için bu kadar ifade tarzı var. Bir de "sonsuzluk" kavramının; ikinci, üçüncü, dördüncü... kavramlarla ilişkiye girdiğini düşününüz; taşın sonsuzluğu, taş üzerindeki yazıların sonsuzluğu, yazıyla anlatılan düşüncelerin sonsuzluğu, varlıkların sonsuzluğu, evrenin sonsuzluğunu, evrenin sonsuzluğundaki mucize... Bu mucize kim bilir kaç kelimenin bin bir türlü örgüsüyle anlatılabilir! Ve işte bu bin bir türlü örgünün kendisi de bir mucizedir. Bu mucizenin adına dil diyoruz.

Ana dilimizin tek tek kelimeleri de şüphesiz bize tat verir. *Sevgili, biricik, yeşil, duygu*, şiir kelimeleri ne kadar tatlıdır! *Güç, kuvvet, kudret* kelimelerinde sanki bir güç gizlidir. *Aslan, kaplan, kartal, bürküt* sözlerinde sanki bir yücelik vardır. *Yüce, yüksek, ulu* kelimeleri sanki sesleriyle de bu kavramları çağrıştırır. *"Kuş"*ta kuşun cıvıltısını, *"yılan"*da yılanın yerde sürünüşünü, *"toprak"*ta toprağın katılığını duyarız. *"Gülümsemek"*te gülümseyişin tatlılığı, "*düşünmek*"te düşüncenin derinliği var gibidir. *"Ağlamak"*ta ve *"üzülmek"*te bir ağırlık, bir eziklik vardır. *"Üzülmek, büzülmek, süzülmek, çözülmek"* acaba tesadüfen mi hep üzüntülü kavramları anlatır? İnsan süzülürse, toplum çözülürse bunlar canımızı sıkar. Ya suyun süzülmesi, işin çözülmesi... İşte kelimeler arasındaki örgü burada kendini gösteriyor. Binlerce kelime arasında bin bir türlü örgü kurabilirsiniz.

Şakaklarıma kar mı yağdı, ne var;
Benim mi Allahım bu çizgili yüz?
Ya gözler altındaki mor halkalar...

Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

Şakak ve *kar* kelimeleri belki başka insanlar tarafından da bir arada kullanılmıştır; fakat *"şakaklarıma kar mı yağdı"* örgüsü her hâlde sadece Cahit Sıtkı'ya mahsustur. Şairin karı şakaklarına düşünerek yağdırdığına eminim. Belki de karlı bir havada yürürken bu manzarayı gördü ve kaydetti. Fakat *"kar"*ın *"saçların kırlaşması"*ndaki *"kır"* kelimesiyle ses yakınlığını, *"-larıma"* ve *"kar mı"* parçalarında *a, r; ı, m* seslerinin art arda sıralandığını, bu sıralanışın *"ne var"*da da kısmen devam ettiğini Cahit Sıtkı'nın düşündüğünü sanmıyorum. Şair, ahenk yaratan bu örgüyü düşünerek değil sezişiyle kurmuş olmalıdır. Ya aynalarla dostluk arasındaki ilgi? Her gün baktığımız aynanın, dostumuz olduğunu kaçımız düşündük? Aramızdan birkaç kişi bunu düşünmüş olsa bile, ağarmış şakaklarımız ve morarmış göz altlarımızla aynaların artık bize bir düşman gibi göründüğünü Cahit Sıtkı'ya kadar her hâlde hiç kimse dile getirmedi. Hele *"ayna, dost, düşman, yıl, görünmek"* kelimelerinin iki mısra içinde bu şekilde örülüşü... Tabiî ki bu bir sanatkârın tasarrufudur ve sanatkâr ister şuurla, ister sezişle olsun, kelimelerin maddelerini ve ruhunu elleriyle yakalayarak onları bir düzene sokmuştur.

Sanatkâr olmayan insanlar da kelimeleri bir örgü içinde kullanırlar. Dil tek tek kelimeler değil, kelimeler arasında kurulan bu örgüdür. Dilin asıl tadına da bu örgü içinde varabilirsiniz. Milyonlarca insanın, yüzlerce yıl içinde her gün konuşarak ve yazarak kurduğu bu örgünün kendisi doğrudan doğruya bir sanat eseridir. Tıpkı anonim bir türkü, anonim bir destan gibi

yaratıcısı belli olmayan bir sanat eseri. Daha doğrusu dili kullananların tamamının yarattığı bir sanat eseri. Milyonlarca beyinden ve ruhtan süzüldüğü için de elbette bir şaheser. Dille meydana getirilen eserler, bu bakımdan diğer sanat eserlerinden daha avantajlıdır. Şiirin, romanın, hikâyenin, denemenin kendileri birer sanat eseri olduğu gibi, onları meydana getiren malzeme de bir sanat eseridir.

Her konuşmadan ve her yazıdan aynı tadı alabilir miyiz? Günlük konuşmalar da bize tat verir mi? Şüphesiz, dilin kendisine mahsus tadı, günlük konuşmalarda da vardır. *"Altıyı beş geçe; dokuza on kala, koşarak merdivenlerden indim, yavrucuğum gözlüğümü bana uzatır mısın?"* ibarelerinde ben Türkçenin tadını buluyorum. Dilin örgüsü bozulmaz, konuşurken kelimeler düzgün söylenirse dilin tadı her zaman duyulur. *"Kuzum, nerelerdeydin? Seni beklemekten dizlerime kara su indi."* diyen yaşlı kadının siteminde; *"Anneciğim, hani bana oyuncak alacaktın?"* diyen küçük kızın sorusunda; *"İşine git be kardeşim, seni mi dinleyeceğiz?"* diyen yorgun adamın diklenişinde Türkçenin kendisine mahsus tadı elbette vardır. Fakat bunlar bir sanatkâr kaleminde bir araya getirildiği zaman tat yoğunlaşır. Günlük hayat içinde farkına varmadığınız bu tadı, Hüseyin Rahmi'deki mahalle arası konuşmalarında, Ahmet Rasim'in satıcılarında bulursunuz. Bakınız Dede Korkut "dolduran top" dediği kadınları nasıl anlatıyor:

"Teptiği gibi yerinden kalktı; elini yüzünü yıkamadan obanın o ucundan bu ucuna, bu ucundan o ucuna koşuşturdu; lâf taşıdı, kapı dinledi; öğleye kadar gezdi. Öğleden sonra evine geldi; baktı ki uğru köpekle koca dana evi birbirine katmış; ev

tavuk kümesine, sığır damına dönmüş; komşularına bağırır ki kız Zeliha, Zübeyde, Ürüveyde, Cankız, Canpaşa, Ayna Melek, Kutlu Melek! Ölmeye yitmeye gitmemiş idim; yatacak yerim yine bu harap olası idi; nola idi, benim evime bir lâhza baka idiniz; komşu hakkı Tanrı hakkı, diye söyler? Bunun gibisinin hanım, bebekleri yetişmesin; senin ocağına bunun gibi avrat gelmesin!"

Bu alıntıda, o devrin günlük konuşmalarından başka hiçbir şey yok. Fakat sanatkâr bunları yoğun şekilde bir araya getirip dilin tadına varmamızı sağlıyor.

Cahit Sıtkı da

Neden böyle düşman görünürsünüz
Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

diye sorarken günlük dilden pek ayrılmıyordu ama aynalarla dostluktan bahsederek bize bambaşka bir tat daha sunuyordu.

Sanatkârlar günlük dili işleyerek; eserlerine, yine birçoğunu dilin içinden çıkardıkları tatlar katarak; bazen de yepyeni buluş ve örgülerle bizde bambaşka hazlar uyandırarak dilin tadına varmamızı sağlarlar. Onların eserleri ile dilimizin güzelliğini fark eder, dilimizi daha çok severiz.

Yahya Kemal

Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürüklerdik sularda.

derken şüphesiz yine günlük kelimeleri kullanıyor. Fakat Yahya Kemal'e kadar hiç kimse Kandilli'yi uykularda yüzdürmemiş, mehtabı sularda sürüklememiştir. Bakınız Ahmet Haşim, mavi göklerde kargaların çirkin sesleriyle ötüşlerini nasıl tasvir ediyor:

"Sanki binlerce çelik makas, *semaların lâciverdîsini doğramak için mütemadiyen açılıp kapanarak, havada cehennemî bir gürültü ile şakırdıyor. "*

"Sema, lâciverdî" gibi sözler eskimiş olsa bile burada da günlük kelimeler kullanılmıştır. Fakat kargaların gagalarını çelik makaslara benzetmek ve onların ötmek için gagalarını açıp kapayışlarını, göğün maviliğini doğramak olarak düşünmek sadece Ahmet Haşim'e mahsus bir imtiyazdır. Haşim bu herkesten farklı düşünce tarzını, kelimelerin sırtına ve kelimeler arasında kurulan örgüye yüklemiştir. Bir başka sanatkâr, kargaları hallaca, gagalarını hallaç yayına benzetebilir ve kargaların beyaz bulutları pamuk gibi attığını yazabilirdi. Görüldüğü gibi kelimeler ve onlar arasında kurabileceğimiz bin bir örgü bize sonsuz imkânlar bağışlamaktadır ve sanatkârlar bu imkânları en iyi kullanan insanlardır. Bunun için de biz dilimizin tadını yoğun olarak şair ve yazarlarımızın eserlerinde buluruz. İşte bunu düşünen Türk Dil Kurumu, sözlük ve gramer çalışmalarının yanında, dilimizin en güzel eserlerinden seçilmiş parçalar aracılığıyla insanlarımızı dille doğrudan doğruya temasa geçirmek ve dilimizin tadını onlara ulaştırmak için "Güzel Yazılar" adlı bir dizi yayın plânlamıştır. Burada pratik bir amaç güdüyor ve insanlarımızı, dilimizin en güzel verimleriyle rahatça karşılaştırmayı düşünüyoruz. Özellikle okul çağındaki gençlerimize ulaşmak ve erken yaşta onlara Türkçenin tadını tattırmak istiyoruz. Ortaya çıkan yeni şartlar, Türkiye dışındaki Türklerin de bu tür kitaplara ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Onların her gün artan yoğun taleplerini karşılayabilmek arzusu, bu dizinin bir başka sebebidir.

"Güzel Yazılar" dizisinde türlere göre bir ayrım yaptık ve her türün en güzel örneklerini seçmeye çalıştık. Seçilen parçalar genellikle 20. yüzyılın Türkiye Türkçesine aittir.

Dilimizin güzel eserleri, şüphesiz ki seçtiklerimizden ibaret değildir. Türkçe, bin yılı aşkın bir zamandan beri, Asya'da, Avrupa'da, hatta Afrika'da on binlerce eser vermiş bir büyük dildir. Bu pınar hâlâ gürül gürül akmakta ve yalnız Türkiye'de değil, dünyanın birçok yerinde her gün pek çok eser vermektedir. On binlerce eserin her birinde ayrı bir tat, ayrı bir zenginlik vardır. Bunlar arasından seçim yapmak hiç de kolay değildir. "En güzelleri bizim seçtiklerimizdir." iddiasında bulunmak da mümkün değildir. Ancak bu dizideki parçalarla gençlerimizin diğer eserlere de ulaşabileceklerini düşünüyoruz. Onlar yalnız Türkçenin tadını bulmakla kalmayacaklar, dilimize daha pek çok tatlar katacaklardır.

Prof. Dr. Ahmet B.ERCİLASUN

Türk Dil Kurumu Başkanı

HİKÂYELER
2

Orhan HANÇERLİOĞLU (1916-1991)

MUSTAFA KEMAL'İN ASKERLERİ

Altı yaşında idim ama pek iyi hatırlıyorum. Beyoğlu'nda, Rumeli Hanı'nın caddeye bakan bir dairesinde otururduk. Beyoğlu ine bugünkü gibi dar, kasvetli ve kalabalıktı. Ben hemen bütün vaktimi odamın penceresinden sokağı seyretmekle geçirirdim. Haftada birkaç kere ılık yaz sabahlarında, dadımla beraber Taksim Bahçesi'ne de giderdik. Ama annem bu gezintilerimize üzüntü ile razı olur, biz yola çıkmadan evvel dadıma bin bir tenbihte bulunurdu. Zira o günlerde bahçelerimiz de, sokaklarımız gibi, bizim değildi. Birbirine benzemeyen çeşit çeşit kılıklı, çeşit çeşit dilli bir sürü yabancı askerler doldurmuştu şehrimizi... Zavallı anneciğim bu dilleri dilimize, huyları huyumuza uymayan gururlu yabancıların biricik oğluma bir kötülük etmelerinden korkardı. Bunların neler yapabileceklerini caddeye bakan penceremizden hemen her gün görüyordu. Penceremiz bir sinema perdesi gibi idi. Onun çerçevesi iinde küçük satıcılar kovalanır, insanlar dövülür, kadınlara sataşılırdı. Geceleri ise en tatlı rüyalarımızın içine kadar sokulan sarhoş naraları ile uyanırdık. Ne annem, ne babam, ne dadım bu yabancıları seviyorlardı. Bana gelince...

benim onlarla hiçbir ilgim yoktu ki... Ben, apayrı bir dünyada, çocukluk dünyasında yaşıyordum.

Taksim Bahçesi'nde, alabildiğine yükselmiş taflanların arasında kendi başımıza avera avare dolaşırdım. Neler düşünürdüm kim bilir, yazık ki şu anda o zaman neler düşündüğümü hatırlayamıyorum. Yalnız pek iyi biliyorum ki her şeye rağmen mes'ut değildim. Rakiplerim, yani kardeşlerim yoktu. Sevilirdim üstüme titrenirdi. Ama yine de huzursuzdum. Çocukça bir bedbahtlık içindeydim. Bu, belki de evleri, bahçeleri, ağaçları ve kuşları benim gördüğüm gibi görebilen bir dostum olmayışındandı. Orada dadım kendi âlemine dalar, beni tamamen unuturdu. Çok zaman başka çocukların dadılarını bulur onlarla konuşmaya başlardı. Ama ben o başka çocukları bulamazdım. Yalnız, yapayalnız kalırdım.

Böyle sabahlardan birinde, taflanların arasındaki dar yollarda kendi âleminin içine gömülmüş iken kulağımda:

- Yakında Anadol gelecek...

diye öksürüklü bir sesin çınladığını hatırlıyorum. Bunu söyleyen beyaz sakallı, gözlüklü, sırtındaki hafif kanburu daha kolay taşıyabilmek istermişçesine bastonuna dayanarak yürüyen ve her hâliyle etrafındaki iki kız çocuğuna korku değil de sokulmak, gittikçe daha fazla sokulmak duygusunu aşılayan sevimli bir ihtiyardı.

- İşte o zaman bu yabancı askerlerin hepsi kaçacak delik arayacaklar, hele bir Anadol gelsin de...

İyi ama bu Anadolu da ne idi?... Oyuncak mı, kuş mu, ağaç mı?... İhtiyarın yanındaki çocuklar da her hâlde benim gibi

düşünüp sormuş olacaklar ki az sonra öksürük nöbetlerinden ara bulan bu sesin sözlerine şöyle devam ettiğini duydum:

- Anadolu, Mustafa Kemal'in askerleri demektir. Bizim askerlerimiz... Yakında gelecekler, yakında, hem pek yakında...

O gün, akşama kadar, küçük, lâkin hulyalı, kafamda bu (Anadol) denilen (Mustafa Kemal'in askerleri), (Bizim askerlerimiz) sonsuz bir geçit resminin bitmez tükenmez orduları hâlinde geçtiler, geçtiler, geçtiler.

Ama ben bu sabah gezintilerinden çok, güneşin yerini karanlığa bırakmaa başladığı akşamüstlerini severdim. Caddede ateş böcekleri gibi birer birer ışıklarının belirdiği, insanların karanlıkla beraber hızlanan adımları ile kim bilir nerelere doğru yürüdükleri akşamüstlerini... Her zaman oturduğum geniş pencereden görünen bu hareketli dünyayı bıkıp usanmadan seyretmek beni mes'ut ediyordu. Hele karanlık, perde perde koyulaşırken annemin birdenbire yaktığı şamdanların ışığını duvarlarda gördüğüm zaman, çocukça bir sevinç kaplardı içimi. Babam gelinceye kadar elektriği yakmamak annemin âdetiydi. Piyanosunun şamdanlarından yayılan ışık ikimize de yetiyordu. Annem... Genç, güzel, terütaze annem... İnce parmaklarını tuşların üstünde gezdirmeye başlayınca sanki caddede ışıklar artar, insanlar çoğalır; kırmızı, mavi, sarı renkler birbirleri ile kucaklaşırlardı. Kulağımdaki seslerle camın ardındaki dünyayı, bir masal dünyası gibi, olduğundan daha büük, daha güzel, daha temiz görürdüm. Işıklarda neşe, renklerde neşe, insanlarda neşe... öyle neşeli bir âlem başlardı ki...

Babam hemen her gün eve geç gelirdi. Ama biz onun geleceği saati bilir ve hiçbir endişe duymazdık. Bir dairenin müdürüydü babam... Genç ve sıhhıtli idi. Onun kuvvetinden emin himayesi altında bulunmakla mes'uttuk. Biz, ana oğul, yarı karanlığın içinde musikinin sihirli dünyasına gömülmüş iken babamın geldiğini hizmetçinin birdenbire salonun elektriğini yakmasıyla anlardık.

O ılık birinci teşrin akşamı da öyle olmuştu. Annemle beraber avizeden dökülen ışık yağmurundan kamaşan gözlerimizle kapıya baktık. Gördük onu. İşte babamız... Evimizin kuvveti, bizi koruyan, saklayan, güvendiğimiz insan...

Babam elektriği eliyle kapadı. Mumların ışığını da kendine hayretle bakan anneme...

- Devam et... dedi. Ama neşeli parçalar çal olmaz mı?...

Gözlerinin içi gülüyordu babamın... Birkaç kadeh içmişti galiba?... Sonra bana doğru geldi. Pencerenin önündeki koltuğa oturdu. Başımı onun dizine dayadım Saçlarımı kuvvetli parmaklarının tatlı okşayışına bıraktım.

Annem piyanoda benim pek sevdiğim bir valse, Tuna Dağları'na başlamıştı. Uzun bir zaman onu dinledik. Nihayet babam:

- Yarın... dedi. Sultan Ahmet Meydanı'na bakan evlerden birinde bir oda kiraladım. Hep beraber oraya gideceğiz...

Annem onun ne demek istediğini anlamaya çalışarak sordu:

- Niçin?

- Ordu gelecek... Anadolu'dan Mustafa Kemal'in askerleri geliyor yarın...

Sonra... Galiba hiç, ama hiçbir şey konuşmadılar. Annem de babamın yanına oturmuştu. Ben saçlarımı her ikisinin dizleri üstüne dökmüştüm. Uzun uzun sokağı, o senelerdir bizim olmayan ve bir gün tekrar bizim olacağını hayal bile edemedikleri sokağı seyre daldılar.

Bana bir şeyler olmuştu. Babamın sözlerini işitince evleri, bahçeleri, ağaçları ve kuşları benim gördüğüm gibi görebilen aşina bir dost bulmuşçasına sevinç kaplamıştı içimi... Gözlerimin önünde beyaz sakallı, gözlüklü, sırtındaki hafif kanburu daha kolay taşıyabilmek için bastonuna dayanarak yürüyen ve her hâliyle etrafındaki çocuklara korku değil de sokulmak, gittikçe daha fazla sokulmak duygusunu aşılayan sevimli ihtiyar... Kulaklarımda (Anadol... Anadol... Anadol...) diye uğuldayan sesler... Ben altı yaşında idim ve belki de bütün bunlardan hiçbir şey anlayamıyordum. Ama o anda büyümeye karşı bütün kuvvetimle direndiğimi, hep o masal havası içinde ve hep o tarafların arasında kendi kendine pekâlâ yetebilecek bir dünya yaratan çocuk olarak kalmak istediğimi canlı canlı hatırlıyorum. Başım annemle babamın dizlerinde duvarlarda şamdanlardan yayılan ışıklar titreşirken, kulağıma piyanonun ılık sesleri ve sonsuz bir geçit resminin bitmez tükenmez ordularını bekleyerek.

Tarık BUĞRA (1918-1994)

OĞLUMUZ

Karım belirmeğe başlayan pencerenin önünde oturuyordu; bütün geceyi orada geçirmişti.

-Sen hâlâ yatmayacak mısın? dedim.

Doğruldu. Kül rengi pencerenin önünde sadece bir gölgeden ibaretti. Fakat bu gölgede, beraber geçirdiğimiz yirmi küsur yılın her gününden bir şey vardı.

-Ezan okunuyor, diye mırıldandı.

Sesi bana hüzün verdi. Odamız bu dünyadan, duyguların erişemeyeceği kadar ötede gibiydi ve karım, Kur'an'la vadedilen saadetini, sanki asırlardan beri beyhude yere bekliyordu.

Hareketlerinde ve yürüyüşünde, kabul edilmiş bir mağlûbiyetin hazin sükûneti vardı. Mutfağa geçti. Onu sanki rüyada görüyordum: Mangala ve semavere kömür koydu; abdest aldı, sonra seccadesini sofaya sererek namaza durdu.

Pencere iyiden iyiye aydınlanmıştı.

Renksiz, sessiz ve serin kuşluk vakti. Yatağın ılıklığı, belirsiz duygular, düşünceden kaçış. Dalmışım.

-Yahu...

-Ne var?

-Geldi..

-İyi ya işte..

Fakat mesele bu değildi. Karım beni kayıtsız buluyor ve üzülüyordu:

-Bir şey söylemeyecek misin; bu üçüncü oluyor...Ha yahu: Ne yapacağız?

Bilir miyim ben. Fakat ona:

-Yarın bir şeyler yaparım, diyorum.

Hangi yarın?..Gökyüzü tatlı maviliğini bulmuştu bile. Gün, katılmağa mecbur olduğumuz gün, başlıyordu. Karım haklı. Bunun üzerinde durmak lâzım. Oğlum yatağına daha yeni giriyordu. Ona, bu yaptığının ümitsiz bir isyan olduğunu anlatmalıydım. Yataktan, birdenbire fırladım. Karım telâşlandı:

-Fazla sert davranma. Ne de olsa artık...

Devam edemedi. Ona baktım. Gözlerindeki mana allak bullak. Ah benim saz benizli, kır saçlı bebeğim.

Çıkarken, omuzlarıma hırkamı koydu.

Odası gündoğdu tarafındaydı. Pencereleri büyükçe bir bahçeye bakardı. Karşı evden kurtulmak üzere olan güneş duvarları hafifçe pembeleştirmişti.

Ve o, uyumuştu.

Elbiselerini masanın üstüne atıvermiş, pijamasının ceketini giymemişti. Yatağının yanındaki sandalyeye iliştim. İçim bir tuhaftı. Ona bakamıyordum; fakat onunla doluydum. Tıpkı, çok eskiden bir defa daha olduğu gibi. O zaman daha küçüktü, tifoya tutulmuştu, ateşi vardı sayıklıyordu. O, şimdi bunu hazırlamaz ki...

*

Karlı bir Şubat gecesi doğmuştu. Babamın kucağına verirken bir tuhaftım...İsim ararken kamus bana ne kadar boş gelmişti. Ona, ışıl ışıl, kâinat gibi manalı bir kelime bulmak istiyordum. Sonunda Ömer dedik. Bu da ona yakışmıştı. Onu, tarihe girmiş bütün Ömer'lerin ikbaline lâyık görüyordum.

İlk gülüş... ilk diş... ilk kelime... annesine doğru, genç, güzel ve mes'ut annesine doğru ilk adım.

Sonra yedinci yaş... Mektebe götürdüğüm gün ne kadar ağlamıştı. Sanki varlığına evden başka bir ortak kabul etmek istemiyordu. Fakat bu mukadderdi. O da her oğul gibi sokak, mektep ve çarşı arasında, günden güne kat'îleşen bir bölünmeye mahkûmdu.

Ve on dördüncü yaş. Hırçınlıklar, iştahsızlıklar... Bize yeni bir ortak daha, ortakların en yenilmezi... Karımın mağrur telâşları ve benim ilk endişem.

Liseyi, daha sonra fakülteyi bitirdi. Bu arada, onu biraz daha iyi yaşatabilmek için, karım, düğününden kalma üç beşibirliğini bozdurdu...Ve o, ilk aşkın bahtsızlığı ile sarsıldı, bizi de perişan etti.

Böylece biz ona bütün bütün bağlanırken, dünyamız artık tamamen onunla hudutlanırken...

"Sen bizden ayrılıverdin. Sevgimiz arttıkça sen biraz daha fazla rahatsız oluyordun. Ben bunu anlıyordum. Sen bunda biraz da hürriyetine tecavüz buluyordun. Fakat annen..."

Ben biliyorum. Sen, artık odaların bu döşeniş tarzını hatta bu evi beğenmiyorsun...Uçmayı öğrenmiş bir serçe yavrusu gibi, gözün başka dallarda. Senin düşündüğün, kim bilir ne cici şeydir. Bizi misafir edeceğin odayı da unutmamışsındır; buna eminim. Bu kadarı bize...Bana yeter. Fakat annen...Bunu sen de seziyor, arada sırada, hatta sık sık kardeşlerini nasıl okutacağından, bizim için neler tasavvur ettiğinden bahsediyorsun. Fakat birbirimizden niçin gizleyelim; sen böyle konuşurken sesini titreten şeyde biraz vicdan burkulması ve daha çok çaresizliğin azabı yok mu?..Ama sen bunun için üzülme, senin elinden ne gelir; hayat böyle işte, yapamazsın ki...

Ben senin içkiden ne umduğunu biliyorum; alışmayacağına da eminim... Fakat annen...

Sonra ben senin dışarıda ne aradığını, evden niçin kaçtığını da biliyorum. Belki de küçük bir orospu. Ben onlara düşman değilim; hatta... Fakat annen... Kadıncağız böyle birine kapılıvereceksin diye tir tir titriyor. Sen gecelerini böyle dışarıda

geçirince, kuruntuları, ışıl ışıl caddeleri ve gazinoları masal mağaralarına çeviriyor.

Fakat bütün bunlara ne lüzum var; sen sanki bunları bilmiyor musun?... Ben sanki bütün bu şeylerin senin kalbini nasıl sızlattığını bilmiyor muyum? Annen, ben.... Sen bize bakma. Bütün budalalık bizde. Biraz hasta olmanı bekler gibiyiz. Hâlâ bize en çok ait olduğun günlerdeki gibi kalmanı istiyoruz. Değişebileceğini aklımız almıyor. İşte, gözlerimi bir türlü yüzüne çeviremiyorum, sana bakamıyorum. Annen de böyle. Şimdi biz, seni uyandıramayız. Çünkü, düşünmeye cesaret edemeden biliyoruz ki, artık senin uykun da değişti. Eskiden bizi bekler gibi uyurdun. Evet, artık uykun da değişti. Hatta asıl değişiklik uykularında oldu; sen uykularında da bizden uzaklaştın..."

Başımı çevirdim. Ona baktım. Bunu yaparken romatizmalı kolumu kullanır gibiydim. Fakat içim birdenbire ferahladı. Sanki yıllardır aradığım bir arkadaşımı bulmuştum. Islık çalmak istiyordum. Perdeleri indirdim; güneş onu rahatsız edecekti. Benimkilere benzeyen sert ve siyah sakallı yüzünü hafifçe öperek dışarı çıktım.

Çayımızı içerken karım biraz dalgındı. Ben, küçük oğlumun çayını gizlice, hiç sevmediği limonla doldurdum.

Mehmet SEYDA (1919-1986)

KÖYÜN UĞURU MEMET

Yolcu otobüsü, sağlı sollu çamlık dağ yolunu döne döne zor alıyordu. Bir yokuş ki; geçmişte eşekleri terletmiş, daha da biteceğe benzemez. Otobüsü soracak olsanız, tıklım tıklım. Balık istifi olmuş yolcular. Şoförü köşeye sıkıştırmışlar. Kamyon bozması araba hırlayıp zırladıkça, kasketini enseye itmiş, hababam vites değiştiriyor.

En arkadan iki sıranın yolcusu, sekiz kişi, silmece hep aynı köyden. Düzce'den sonraki ilk karakoldan, "Darı Yeri"nden doldular otobüse. Çaydut'a kavuşmadan önce de inecekler. Aralarına köyün uğuru Memet'i alışları boşuna değil. Gülüşelim eğleşelim diye. Memet var mı şenlik ver. Takılırsın kızar, takılmazsın gene kızar.

Otuzla kırk arası, yüzü kırış kırış birisi bu Memet. Kalın kaşlar altında maviş maviş gözler. Her biri nazar boncuğu. Heybesi bacaklarının arasında. Olura olmaza sırıtıyor. Poturu, sakosu lâcivert. Başındaki kasket de lâcivert.

Kapının tam ağzında oturan İbişlerin Kel Mustafa:

"Memet Ağa..." diye seslendi ona, "Sen olmasan bu otobos yokuşu çıkamaz ya, bereket versin sen varsın. Dere tepe dinlemez gider gayrı."

Memet, cevap yerine pos bıyığını burup geriye doğru kaydırma bir bakış yolladı. Bunun böyle olduğunu kendisi de bilirdi. Çok denenmiş. Ama neye övünsün durup dururken?

İhtiyar Heyetinden Hacı Dayı:

"İlişmen ona!" dedi. "Memet'e kim takıldıysa belâsını bulmuştur..."

"Takılan kim ki?" diye İbişlerin Kel Mustafa bir çeşit korkuyla mırıldandı. "Bi zaat oldu hep bu dağın doruğundayız. İleriden irahmet de göründü deha...?"

Cama eğilip baktı. Batı yönünde kara kara bulutlar kümelenmiş mi sana, hızlı hızlı gelmiyor mu üstlerine? Çok sürmedi, gerçekten, gümbürtülü çatırdılı bir yağmurdur boşandı. Yağmur değil de dolu. Her bir damlası ceviz büyüklüğünde. Otobüsün sol yanındaki camın biri çıt dedi kırılıverdi. Yolun kendisi, cevizler düştükçe fasulye tenceresi gibi kaynamağa başladı, fokur da fokur.

Nedir ki, yolcuları asıl korkutan bu almadı. Gökyüzü iki de birde yırtılıp yarılıyor, o karanlıkta bir şimşek, gözleri kör eden titrek bir ışık çizgisiyle sağa sola akıyordu. Derken çatırdılar daha bir çoğaldı. Elektrik yüklü bir bulutun tam altına gelmiş düşmüştü otobüs. İlk yıldırım sağ yandaki meşeyi ikiye biçti. Hemen beş adım öteye düştü.

Kadınlar bağırıp çığırıştılar. İçlerinden ikisi bayıldı o saat. Çocuklarsa durmadan ağlaşmaktaydı.

İbişlerin Kel Mustafa tutamadı, kendini:

"Memet Ağa bi şey yap şuna..." dedi. "Oku üfle, nefesin iyidir, bi şey yap Allah'ın aşkına!"

"Tövbe, tövbe estağfurullah!" dedi Memet. "Gâvur musun nesin?"

İkinci yıldırım tam yerini buldu ama. Otobüsün sağında sallanıp duran anten teline kahreden bir şamar gibi indi. Şoförle yanındakileri götürdü peşin. Araba solo yıkıldı. İki kere tekerlendi durdu. İçinde olup bitenleri şu dil anlatmaya dayanmaz. Çeyrek saat geçti geçmedi, o cıcığı çıkmış arabadan yalnız bir kişi kafasını uzattı.

Bu, köyün uğuru Memet'ti.

Uzaktan sırıtıyor gibiydi ya, yanına varılsa gülmediği anlaşılırdı. Suratına daha beter bir alıklık, bir şaşkınlık gelmiş oturmuştu.

Otobüs, yolun bir hendeğinde, karnı üstü çevrilmiş kaplumbağaya benzemekteydi, hareketsiz. Memet bakındı edindi:

"Vah..." dedi. "Vah ki vah!"

Üstüne durmadan dolu yağıyordu. Kafasını gözünü sakınmak amacıyla Memet sağ çamurluğun altına sığındı. Üstü başı çamurlara bulandı battı. Sucuk gibi oldu. Nedir ki, az sonra sağanak dindi. Gökyüzü açılıverdi. Bulutlar otobüsü bıraktı, hızla uzaklaştı. Çekilip gitti.

Gün adamakıllı kararmağa yakın, bir başka otobüs geçtı yoldan. Durumu görenlerin dilleri tutuldu korkudan. Memet'i aldılar, ilk candarma karakoluna bıraktılar. Şaşmış kalmışlardı. Onca insan telef olmuş da buncağızın burnu kanamamış.

Onbaşı, Memet'i dinledi dinledi. Kahve değirmenini andıran telefon manyetosunu çevirip İlçe Candarma Komutanlığı'nı aradı. Kesik kesik, heyecanlı bir sesle, olayı komutanlığa duyurdu.

Tez yayıldı havadis ortalığa. Memet daha köyüne ulaşmadan, köye dek ulaştı. Yollara döküldü millet. Salkım saçak koştu. Çıka çıka, sağlam bir tek Memet çıkmıştı ha otobostan? İşte karşıdan gelmekteydi, ahacık. Terlemiş, sakosunu omuzuna atmıştı. İyice yaklaşınca köylü yolun ortasında durup onu bekledi. Topunun gözlerinde bir irkilme, bir sakınma. Gazaba gelmiş Tanrı'nın elçisine karşıcı çıkmış sayıyorlardı kendilerini. En önde karısıyla oğlu Tosun. Güllü dehşetli utanıp sıkılıyordu bu hâlden. Kocasını sağ salim görmekten duyduğu kıvancı kimselere gösteremedi. Köyün en yaşlısı Hasan Çavuş değneğine dayanmış, Memet'ten yana bakıyordu. Bakıp, "Fesuphanallah!" diyordu.

Memet kavuştu, "Selâmünaleyküm gardaşlar..." dedi. "Cümlenizin başı sağ ola!"

Kimsede tıs yok. Dudaklardan bir iki mırıltı döküldü. Tanrı'yı yeniden kızdırmak istemeyen bir ikisi, karşılık verip, "Aleykümselâm!" diye mırıldandılar.

Memet karısı yanında, oğlu kucağında tuttu evinin yolunu. Millet geriden geliyordu. Tastamam yedi kişileri kalmıştı

otobüste. "Ne oldu, nasıl oldu Memet?" diye soramıyorlardı bir türlü. Memet olayı anlatmak için gece kahveye çıktı. Kahve çil yavrusu gibi dağıldı. Memet tarla ortağının evine vardı bunun üstüne. Evde kimseyi bulamadı. Ertesi sabah, "Ne ola ki?" demeğe muhtarı aradı. Muhtar ilçeye çağrılmıştı. Uzun sözün kısası: Köyde kimse konuşmaz, selâmlaşmaz oldu Memet'le.

Karısı Güllü:

"Başka köye gidek ağa..?" dedi.

Memet'in gözleri doldu:

"Neden ki garı?" diye sordu. "Ben n'ettim onlara? Bu köyün uğuruyum ben. Gaç sel afatı tarlama gelip orada dindi, bilmen mi? Bıldır Kel Mustafa'nın, nur içinde yatasıcanın iki danasını sürükleyen sular bizim boz kömüşe ilişti miydi?"

"Daha ağnamıyon mu?" diye çıkıştı Güllü. "Olup biteni hep senden biliyorlar..."

"Tövbeler ossun..." dedi Memet. "Ben uğurlu kişiyim. Sen bilmesen de cümlesi bilir."

Karısı:

"Uğurlu olmasına uğurlusun ya" dedi, kendine.

Karı koca azıcık atıştılar böylece. Atıştıklarının haftası olacak iş değil, Güllü'yü ağılda manda tepti. Düştü öldü. Otuz beş evlik köyde Memet kaldı mı tek başına. Tarlasının süremedi yalnız, bakkaldan yağ tuz alamadı. Kahveye çıkamadı. Saçı sakalı birbirine karıştı. Oğluysa gün günden zayıfladı. Bakanı yok, edeni yok. Sarardı soldu fukara. Arası çok geçmedi, onu da bir ateşli hastalık aldı götürdü. Memet evi, tarlayı satmak istedi.

Alıcı bulamadı, alıcı. Bir sıska eşekle bir mandayı önüne katıp çıktı köyden. Çıkış o çıkış.

Nereye gittiği, ne olduğu bilinemedi.

.....

Hikâyenin burasıyla bundan ötesini de, Bolu dağlarının içinden geçerken, bir çeşme başında dinledik. Yaşlıca bir köylüydü anlatan. Önce, aramızdan şoförü soruşturup öğrenmek istedi. Gösterdik. İlkin ona yanaştı, sonra bize dinletti. Onun gibisini görmedim desem, yeri. Ağzının içine bel bel baktırdı, bıraktı bizi. Cigaralarımızı alıp uzaklaşırken de:

"Siz o bellettiğim yere koyun gene" dedi, "ne koyacağsanız. Gönlünüzden ne koparsa koyun. Yolculuk hâli demişler, kimseyi kırmağa gelmez."

Hikâyenin sonu şöyleydi:

Yıllar yılı, dağın doruğundaki yoldan geçenler bir adam görür olmuşlar. Köylüsü, köyden dışarı çıkmağa yeminli olduğundan, tanıyanı yokmuş. Bu adam yol ortasına dikilir, kolunu kaldırır; kamyonlara, otobüslere, (H)ususîlere "Dur!" diye kumanda verirmiş. Durdun durdun. Durmadın, bindiğin nesnenin az ileride ya tekerleği çıkar ya da lâstiği patlarmış Huda'dan. Önemsiz de olsa bir kaza gelirmiş başlarına.

Gel zaman git zaman, saçı sakalına karışmış bu hırpani kılıklı deli görünmez olmuş ya, durduğu ağacın dibi gene boş bırakılmazmış. Yolcu aldırmasa bile şoförler hatır sayar; aşağı inip tütündü, peynirdi, ekmekti korlarmış. Böyle işte...

Köylü bir ara:

"Benim bu ağnattığım yirmi otuz yıl öncesinde" demişti. "Şimdicikler inanmaz, kulaklarından kurşunla akıtsan dinlemez. Vızır vızır geçerler. Güzün, tam orada bir kamyon devrildiydi."

Sabahattin Kudret AKSAL (1920-1993)

VAV'LAR

Abdülmuttalip Bey II. Abdülhamid'in tahttan düşmesinden birkaç ay önce pek kısa süre kaldığı Akdeniz kentlerimizden birinin mutasarrıflığından ayrılmış, Gülcemal vapuruyla İstanbul'a dönüyordu. Küçük kamarada sıkıntılı sayılabilecek geceyi geçirdikten sonra, sabah, karısı Nüveyra Hanımla güvertedeydiler. Dönüşümlü dalgaların gözle ayırt edilmesi güç burgaçlar açtığı denize, o gün onlara daha da sarp görünen Gelibolu kıyılarına baktılar hep. Abdülmuttalip Beyin gözünde İstanbul'daki evi ve zemini çimentoyla sıvanmış, havuzlu, çardaklı o küçük arka bahçe tütüyordu. Nüveyra Hanımsa, günlerdir usundan söküp atamadığı bir soruya yanıt arıyordu: Neden diyordu, neden, mutasarrıflığımızdan bu denli kısa sürede ayrıldık? Düşüncesinde bile mutasarrıflığımız sözcüğünün üstüne basıyordu durmadan, bunda bir övünç payı vardı kuşkusuz, ama ona sorsanız: "Abdülmuttalip Beyle biz özdeşleşmişiz bir kez, kendimi nasıl ayrı tutarım ondan?" diyecekti. Bunda da gerçeğin payı vardı. Evet, neden? Yukarının yüce buyruğuyla mı, yoksa kocasının isteğiyle mi? Bu

sorunun yanıtını hiçbir zaman almadı, alamayacaktı da, çünkü o kendilerine sunulmayan nesneye özenmedikleri gibi aktarılmayan bilgiyi de öğrenmeye kalkışmayan, o zamanda örneklerine rastlamakta çok da güçlük çekilmeyecek kadınların soyundandı. Abdülmuttalip Beye gelince, o da böyle bir açıklamaya gerek duymadı. Düşündüğü şuydu: Memuriyetten istek dışında bir nedenle ayrılmak onur kırıcı olaydı. İkilemin bir ucunda onura değinen bir olay varsa o konuda açıklama yapmamak gerekirdi. Böylece giz ailenin bağrına gümülüp uyuyacaktı.

Kadınla erkeğin doğayla karşı karşıya kalışlarında o kendiliğinden suskunluğu, çokluk, kadınlar yırtar. Bu, sadece bir zamanın değil, her zamanın kadınlarında böyledir. Bu kez de öyle oldu. Nüveyra Hanım: "Bey!" diye söze girdi. Bir çığlıktı bu, fısıltı gibi çığlık, ruhsal gerilimin en küçük tınısını bile barındırmıyordu, amacı kocasını yuvarlandığı düşsel dünyadan sıyırmaktı, o kadar. Bu ufacık çığlığın Abdülmuttalip Beydeki etkisi bıyığının iki ucunu yavaşça aşağıya doğru düzeltmek oldu. Sanki gizli bir dil vardı aralarında, dilin dışında bir dil, bıyığın iki ucunu aşağıya doğru düzeltmek de o dilden bir tümce işte: "Konuş bakalım, ne söyleyeceksen söyle!" anlamına geliyor. Ortamın uygun olduğunu görmüştü Nüveyra Hanım, konuştu: "Korkuyorum," dedi, "Bunca memuriyetten, bunca dağdağadan sonra!" Amacı biraz daha kapsam kazanmıştı şimdi, belli bir doğrultuya yönelmişti. Seçtiği sözcüklerle mutasarrıflığın kısa sürüşünü gözden ırak ediyor, sonra ekliyordu: "Sıkılacaksın!" Abdülmuttalip Beydeyse, bunca memuriyet, bunca dağdağa gibi sözcükler zaman imgesine dönüşüyor, içgüdüsel, çıkarıp saatine bakıyordu. En yavaş

sesiyle: "Neden sıkılayım?" diye yanıtlıyordu Nüveyra Hanımı, sonra da: "Ev var, bahçe var." diyordu kesik kesik. Ben yok muyum? diye düşünüyordu Nüveyra Hanım. Daha o düşünmeden, Abdülmuttalip Bey: "Sonra, sen varsın!" diyordu. Konuşma, nerdeyse, duygusal bir ara renge bürünüyordu. Evet, ara renk! Çünkü onlar belirginleşmemeyi doğaları gibi taşımışlardı. Geçmişe göz kırparak diyeceğim ki yine, o zamanın kadınları kocalarının yüzünde duygunun göstergelerini sisler ardından da görseler, kanatlı melek kesilirler, alçak gönüllülükte yarışılmaz düzeye çıkarlardı. Nüveyra Hanım da kanatlarını takmıştı bile, kocasının son tümcesinden söze girdi: "Ben yeter miyim?" dedi, "Ev de, bahçe de yetmez belki? Amaçlı bir iş gerekmez mi? Öyle ki, zamanını tümüyle kapsayacak bir iş!" Abdülmuttalip Bey yanıtlamıyordu bu soruyu, uzaklara bakıyordu: Çanakkale Boğazı'nı yarılamış gemi, nerdeyse Marmara'ya açılacaklar. Rüzgâr keskin, güneş kış güneşi, ayaz mı ayaz! Bir süre kalakaldılar, katılaşmış. Suskunluğun sineği, vızıltısız, birinden kalkıp öbürüne kondu durdu. Sonra Abdülmuttalip Bey erkekliğin koruyucu içgüdüsüyle Nüveyra Hanımı yavaşça bileğinden tutup kamaraya indiriyor, karşılıklı yataklarına oturuyorlardı. Nüveyra Hanımın yüzü, düpedüz, bildiğimiz soru işaretine dönüşmüştü. Bu kehribar yüzlü kadına saygı ile karışık duyarlığından sıyrılamayan bu eski zaman adamı, söze kestirmeden girdi: "Benim işim çok!" dedi. "Ne gibi işler?" diye fısıldadı Nüveyra Hanım. Konuşmanın düzenini kafasında hazırlamış olmalı ki yanıtı hazırdı öbürünün: "Bugüne dek başka işlerin engellediği işler! Ne zamandan beri kıvrandığım, bir türlü girişemediğim! Şu yeryüzüne gözümü açmanın nedeni sayabileceğim işler daha

çok!" Nüveyra Hanım'ın gözleri yuvarlaklaşıyor: "Neymiş onlar?" diye soruyordu. Abdülmuttalip Bey: "Nasıl söylesem? Bir tür hattatlık!" diyordu. Susuyordu sonra, beti benzi biraz solmuş. Gözlerine bu kez Gelibolu'nun değil de sanki içinin sarp kayalarında gezdiriyordu. "Hattatlık!" diye mırıldanıyordu Nüveyra Hanım. Karısının bu soluk ünlemini sesine devingenliğin sıcaklığını katarak yanıtlıyordu şimdi de onu: "Evet, bir tür hattatlık!" Ekliyordu sonra: "Bir tek harfin hattatlığı! Vav'lar çizeceğim!. En yetkin Vav'ı çizene dek Vav'lar çizeceğim!" Evlilik yaşamlarının başından bu yana en içeri'kli konuşmalarıydı bu, gözlerinin yuvarlağı bu kez köşelenmiş soruyordu Nüveyra Hanım: "Ne Vav'ı?" Coşku, kapıda hazırdı: "Ne Vav'ı olacak? Vav, işte! Elifba'nın Vav'ı! Kadının gözünde Vav'lar uçuşuyordu şimdi, küçük, siyah kafalı, kuyruğu kıvrık siyah lekeler, o virgül benzerleri!

Marmara o gün bir türlü bitmek bilmedi. Geminin altına hep bir dalga, sanki gemiyle birlikte giden o tek dalga vurdu. Gülcemal'in direklerine onların görmedikleri martılar konup kalktı. Kamaralarında kaldılar akşama de, bekleyişin yorgunluğunu yaşadılar. Geç vakitte Abdülmuttalip Bey, güverteye çıktı, ortalığı kolaçan etti. Döndüğümde de: "Hiçbir yer görünmüyor. Akşam mı olmuş, pus mu basmış, anlayamadım." dedi. Yağlı kâğıda sarılmış paketlerini açıp kuru köfteleriyle zeytin yağlı yaprak dolmalarını yedikten sonra midelerini un helvasıyla bastırdıklarında da suskundular. Başları geceye erken düştü. Gecenin geç saatinde Abdülmuttalip Bey, bungun, nemli bir sıcağın etkisiyle uyandı. Başını yastıktan doğrultarak, denizi, geminin dibini dinledi. Sonra karısının uyanık dolup olmadığını denetimden geçirmeden: "Dipten o

dalga vurmuyor artık," dedi, "Gemi durmuş, limana girmek için sabahı bekliyor. Olaki Ayastafanos açıklarındayız, Nüveyra!" Başını yastığa koyduğunda da hemen uyudu. Düşünde, dalgaların üstünde hoplayan kayıklar, gövdelerinin belden yukarısı öne eğik koşuşan hamallar, Tophane'ye doğru azanmış bir fayton çizgisi gördü.

Fatih'ten aşağıya Haliç'e doğru vurunca, daha çok Fener'e yakın, ilk yazda bahçe duvarlarından erguvanların sarktığı, güzün bin kırmızısının ortalığa döküldüğü bir sokakta çatısından at nalı sarkan, yüzü kiremit rengine, kapısı mora bayanmış bir ev görünür. Eski İstanbul'un pek çok evi gibi cumbalıdır. Cumbanın üstünde de aymalı korkulukla çevrilmiş basık tavanlı bir balkon vardır. Abdülmuttalip Beyin Gelibolu'nun sarp kıyılarına bakarken düşlediği birkaç kuşak ötelerdeki dedelerden kalma evidir bu, kuşkusuz, beton zeminli, havuzlu arka bahçe sokaktan görülmeyecektir. Pek değişik renkte, kör, topal, sağlıklı, hasta, ağır hasta, yaralı, sıyrıklı kedilerinse bu ev kovanları gibidir. Her yazda, rastlantının şaşırtıcı yasasıdır bu, bir leylek bacasına yuva kurar, o bacada, güneyin özlemiyle yanıp tutuşarak döneceği günü bekler. Rüzgâra göre, İstanbul'un konuk bulutları kimi gün Fatih'le Edirnekapı arasındaki bir yöne doğru, kimi gün de Boğaz'ın Rumeli kıyılarından öteye o evin üstünden uçarlar.

Abdülmuttalip Beyle Nüveyra Hanım, döl vermemiş bu çift, düşte görülen o bir dizi faytondan biriyle, güneşli, yine de soğuk bir kış sabahının saat onunda evlerine geldiler. İki sandıkla bir dengi, tek karşıcıları yaz kış siyah yeleğinin üstünden pek göz alıcı bir kösteği sarkıttığı için adı Köstekli

Reşat'a çıkmış, eski tulumbacılardan Reşat Efendi getirecekti. Fayton kapı da durunca karşıdaki evlerden birkaç kafes kımıldanır, bir perde aralanır gibi oldu. Az ötedeki yangın yerinden sümüğü akmış bir çocuk onlara doğru koştu. Abdülmuttalip Bey indi önce faytondan sonra Nüveyra Hanımı elinden tutarak indirdi. Başını yukarıya kaldırıp evi tepeden tırnağa süzdü. Cebinden, ağır, iri kıyım pirinç anahtarı çıkararak kilide biraz da kaygıyla soktu. Üç kez çevirdi, zorlamasız açıldı kapı. Ne iyi, her şey yolunda, bir terslik de yok. Eliyle salık soluk taşlığı göstererek: "Buyrun hanımefendi," dedi karısına. "Buyrun!" Kadın kehribardan da kehribar yüzüyle baktı kocasına, suskun gözleriyle bile konuşmadan, sanki eşiğin altında bir yatır varmış gibi, incitmemek için onu, dikkatin doruğuna ulaşarak tüyden de hafif içeriye süzüldü. Loştu taşlık, kokuyordu da. Küçük, yuvarlak masada bir lâmba bıraktıklarınca duruyordu. Mutfağın kapısının önüne üç güğüm dizilmişti. Evin yeniden kurulması gerekiyordu şimdi, bu işe de buzcul havayı dağıtmak için odalardan birinin sobasını tutuşturmakla başlanacaktı. Bir hayli yıpranmış, mantarları görünen muşamba döşeli merdivenden çıkarak cumbalı oturma odasına girdiler. Yan yana yerde, günlerinin pek büyük bölümünü geçirdikleri dış alım malı ipek satenle kaplı şilteleri, duvara dayalı yine o kuşla kaplı iki yastık duruyor. Şiltelerin de, yastıkların da fıstık rengi kumaşıyla pek uyuşan gülkurusu püsküller sarkıyor kenarlarından, solmuşlar, ama olsun! Soluk gülkurusu soluk fıstığa daha da yakışıyor. Önünde de yukarı doğru kıvrık ayakları işlemeli sehpa, üstünde bakır cezveyle iki de fincan, eski Çin desenli. Bir konsol karşıda, bir ucu örümceklenmiş aynasıyla yine onların! Nüveyra Hanımın

gözüne hepsinden önce, birkaç alçıyla kapatılmış küçük çini soba takıldı. Yanındaki neftî üzerine pembe karanfiller çizilmiş, şimdi toza bulanmış odun kutusundan birkaç odun başını uzatmış bakıyor. Çıra arıyor, bulamıyor. Ah, gaz bulsa! Çarşafını çıkarıp koşuyordu aşağıya, taşlıktaki masada gördüğü lâmbadan süzdüğü bir lokma gazla dönerek sobayı tutuşturuyordu. Bir at kişnemesinden anladı iki sandıkla bir dengi Reşat Efendinin kapıya dayadığını, "Bey," dedi. "Bak geldi eşyamız da."

Günlerce değil birkaç gün, çok değil birkaç kişi, semtin tanınmışlarından, eski dostlardan konukluğa gelenler oldu. "Hoş geldiniz Efendi Hazretleri!" ünlemiyle başlayan konuşmalar "Tanrı sağlığınızı hep korusun!" dileğiyle noktalandı. Nüveyra Hanımın kapıyı takırdatarak uzattığı kahveler içildi. Gitgide sıkısını arttıran padişahtan, kıpırdayan Rumeli'den, İstanbul'u viraneye çeviren son yangınlardan söz edildi. Eski mutasarrıftan, kendilerini sevdiğini umdukları kimselerin ve kendisini sevenlerin katıldığı Fener İskelesi yanındaki salaş kahvede her ikindi düzenlenen nargileli toplantılara onur vermesi dilendi. Abdülmuttalip Beye döndüğü kent üstüne çok şey sorulduysa da o pek istekli açıklamalarda bulunmadı. Sanki hep suyun dışında yüzen bir hâli vardı. Sıkısını arttıran padişahtan, kıpırdayan Rumeli'den, son yangınlardan söz edilirken de böyleydi. Fener İskelesinin yanındaki kahvede nargileli ikindi toplantılarına çağrıldığında da konuşmanın kıyısında kalmıştı. Bir hafta kadar sonra da çok gösterişli bir faytonla kadife yelekli, ayağı tozluklu, top sakallı bir başka kişi geldi. Fayton, kaldığı sürece kapıda bekledi. Abdülmuttalip Bey bu yeni konuğu çok sıcak bir ilgiyle değilse de ayrıcalıklı bir

özenle karşıladı. Fısıltılı, küçük seslerle bir saate yakın konuştular. Nüveyra Hanım, konuk gidene dek, "Bu bir geçmiş olsun konukluğu mu ya da bir görev önerisi mi?" diye düşündü durdu içerde, konuk gidince de sormamakla geleneğinin tılsımını bozmadı. Söylemeye gerek yok ki Abdülmuttalip Bey de konunun üstünde durmadı. Bu sonuncudan sonra konukluların da ardı arası kesildi. Koyu gölgeye düşüp sessizliğine çekildi ev.

Günler hızla geçiyordu. Gençliğin zamanını çok yavaş öğüten değirmen, yaşlılığın zamanını hızla öğütüyordu. Mevsimler aylara, aylar haftalara, haftalar günlere benziyordu. Bu arada Nüveyra Hanımın da birkaç geleni gideni oldu. Bu gelenler Abdülmuttalip Beyin konukları gibi acı kahveyle bırakılmıyor, şerbetler, şuruplar, macunlar sunuluyordu. O Akdeniz kentinden getirilen kurutulmuş özgün yapraklarla çiçekler, çevreler, ufak tefek toprak süs eşyası da armağan ediliyordu. "Mutasarrıflığımızda" diye başlıyordu söze Nüveyra Hanım, çokluk, öyle bitiriyordu. Öyle olaylar vardır ki yaşanmasından çok öyküye dönüşme niteliğiyle değerlenir kadınlar için, yıllarca pek tatlı bir sakız gibi ağızda çiğnenir. Nüveyra Hanımın "Mutasarrıflığımız" dediği geçmiş zaman da bu tür olayların büyük boyutlara ulaşmış parlak bir örneğiydi. Güler yüz sonsuz da olsa, o konukluklar armağanlarla da bezense, dile getirilmese bile edaya yansımış övüngenlikler ilişkiye gölge düşürür, konuk kaçırır. O konukluklar da seyrelince evde eski yaşamları başladı Nüveyra Hanımla Abdülmuttalip Beyin. Gerçeği söylemek gerekirse bu da dingin, bilge kişinin tadına doyamayacağı bir yaşamdı.

O sabah günlük işler yine şaşmaz düzeniyle yürüdü. Zamanın fabrikası, kendinden beklendiğince aksamasız çalıştı. Kül rengi bir göğe açtı gözlerini Nüveyra Hanım, yatağından oyalanmadan çıktı. Ayağına, beyaz, ayak bileklerinin az yukarısında biten kalın yün çoraplarını geçirmişti bile, başını da tülbentle bağlamıştı. Çift katlı pazenden uzun sabahlığını giyerek oturma odasına geçti, sobayı tutuşturdu. Ateşin ilk korunu mangala aldı, sacayağı yerleştirip ekmek kızarttı. Dış yüzü son kerte yıpranmış lekeli, içi de yer yer dökülen kürküyle göründü Abdülmuttalip Bey kapıda, sabahın asık suratıyla gidip şiltesine oturdu. Susku her zamanki gibi egemendi odada, Adem'le Havva'nın bölüşülen elmasıydı. Çay demlenip ekmek de kızarınca küçük bir tabaktaki beyaz peynirle birlikte tepsiyi sehpanın üstüne bıraktıktan sonra kadın, kocasının yanına oturdu. Nefis körletmenin sınırını aşmayan kahvaltılarını yaptılar. Suskun, içten yanan insanlarda görülen sabahlara özgü bir iştahsızlıktı bu, hep süregelmişti. Sonra, yemekten önceki ilk ve ikinci kahvelerle biraz açılacaklar, dünyaya daha yaklaşacaklardı. Nitekim harı azalmış mangala cezvenin sürülmesi de gecikmedi. Abdülmuttalip Bey höpürdeterek içti kahveyi, Nüveyra Hanımınsa ağzından yudumlar ılık aktı. Dünyanın en sessiz sineği uçsa kanatlarının havaya değinisinin çıkardığı ses duyulacaktı, o da uçmadı. Buda yontuları gibi, zaman dışı bu iki yaratık, İstanbul'un uzağında bu evde öğleye doğru aktı. Fatih'ten kopup aşağıya sarkan sokak satıcılarının sesleriyle Nüveyra Hanım, her günkü gibi, o gün de bir kez daha uyandı. Mutfak onu bekliyordu. Seğirterek çıktı odadan, aşağıya indi. Ne pişirse bugün? Bir sorun ki bu her gün yeniden başlıyor. Tabak, çanak, tencere, tava, ocak, maltız, tel dolap

denkleminin içinde döndü durdu. Tel dolap! Evet, bir esin kaynağı olabilir mi tel dolap? Ne var şimdi onda? Bakmalı bir kez, işe daha sağlıkla ondan sonra sarılmalı! Gidip açtı kapağını, kapakları kapalı sahanlar, üstleri kâğıtla örtülü kâseler, raflar da yağ kokuyor. Dün yerleştirdiği bir gazete de rafın birinden sarkmış, eli takılsa kaç tabağı aşağıya sürükleyecek! "Yeniden yerleştirmeli bu gazeteleri raflara" dedi, dikkatle birkaç tabağı alarak bir köşeye yığdı. Sonra birden, şaşkınlığa, kaygıya, korkuya benzemeyen, belki hepsinin bulamacı bir duygunun etkisiyle gözleri fal taşı gibi büyüdü. Daha dokunmadığı o raftan sarkan gazetenin ucunda, küçük, pek cılız bir Vav ona bakıyordu. Böylece, yıkıntıya yakın bir bocalamada, eve yerleştiklerinden on beş gün geçmeden, ilişkisinin en sıcağını yaşadığı yerde, mutfağında, ilk Vav'ını görüyordu Nüveyra Hanım.

Yemek o gün titiz olmayan koca için bile olaydı, ama çağdaş bir dervişti Abdülmuttalip Bey, olaysız geçti. Örneğin, sahanda ısıtılıp getirilen lahananın yarısının yağı olduğu gibi donmuştu, öbür yarısıysa ağza alınmayacak denli sıcaktı. Hoşafa tuz gezdirilmemişti ama şeker de konmamıştı. Adam, ayırt etmeden, sıcağından mı soğuğundan mı artık bilinmez, lahanadan yiyebildiğince yedi. Hoşaf için de hiçbir duygu belirtmedi. Nüveyra Hanımın kireç gibiydi yüzü, elinin ayağının titremesi o kerte ki havada bile titreşimler uyandırabilirdi. Sanki, bir gazetenin ucunda ezik büzük, bir hayli de soluk, suçsuz, bir Vav değildi onun gördüğü, adını anmaktan korktuğu baykuşun sesini duymuştu. Hep o dirençteydi, kararını çoktan vermişti, bu karabasandan kocasına yine söz etmeyecekti. Adam yemeğini

bitirip de peçeteyle ağzını silince o da tepsiyi kaptığı gibi aşağıya indi.

Gün devrilip de camlarda ikindi ışıyınca Abdülmuttalip Bey şiltesinden kalktı. Nedense onun penceresinde ne sabah ne de öğle, hep ikindi ışırdı. Giyindi. Redingotu anımsatan bir ceket üstünde, ayağında rugan ayakkabılar, simsiyah boyunbağı, aynaya baktığında kendini eski bir resim gibi görerek buruk bir duyguya düştü. Kapıyı açıp dışarıya çıktı, küçücük sofada "Nüveyra!" diye seslendi. Nüveyra Hanımın sesinin yansıması gecikmedi: "Evet, bir şey mi var bey?" O geleneksel suskunluk odaklandı yine evin içinde bir süre, neden sonra Nüveyra Hanım kocasının sesini pek uzaktan yansıyan uğultu biçiminde duydu: "Çıkıyorum ben." Bu uzak uğultuyu, "Geliyorum." diye yanıtladı. Kapıya koştu: "Güle güle." dedi. Abdülmuttalip Beyin gününün doğasına sinmiş kahveye çıkış saatiydi ve bu küçük oyun her gün oynanıyordu. Yokuş aşağı vurup Fener İskelesinin yanındaki kahveye gitmemeyi oraya çağrıldığının daha ertesi günü ilke edinmişti. Yukarıya, Fatih'e doğru yöneldi. Kıztaşı'nda uzun bir dikdörtgen biçiminde, dipte, ocağın çevresindeki masaların caddeden görünmediği, onu tanımayan, onun da tanımadığı kimselerin çıktığı bir kahve bulmuştu. Döndüğünün ertesi gününden başlayarak gittiği yer orasıydı. Soğuktu hava, kış gerçi etkisini yitirmişti, ama ilk yaz da görünürde yoktu. Evler, omuzları düşük uzun insanlara benziyorlar. Arsaların önünden geçiyor, ne çok arsa var, yangın yeri, çökmüş kadınların gözleri gibi içeriye kaçık. Ufuk görünüyor iki yandan akan evlerin arasından tam karşıda, kızarık, oraya vardığında caddeye de çıkmış olacaktı. Düşüncesiyle oyalandığı yokuş bitti sonunda, caddeye çıktı,

karşıya geçti, birkaç adım sonra o loş kahveye girdi. Kahve kalabalıkta yalnızlıktı, bütün isteği de oydu onun. Aznif oynayan, pastıraya oturmuş birkaç masa çevresinde, eprimiş gazete yapraklarının arasına başını sokmuş bir ihtiyar, konuşmaya dalanlarsa ağızlarında bir keten helvasını büyüttükçe büyütüyorlar. Ama hepsi ayrı dünyalar, birbirlerine değmeden yörüngelerinde giden gezegenler. Bir çay geldi önüne demli, kekre, onunla da daha uzağa kaydı. Gümüş bir kutudan çıkardığı sapsarı bir tütünle sigara sardı. Dibindeki masada çok büyük elli, büyük ayaklı, ağarmış çikolata renginde, gözlerinin akı açık pembe, iri kıyım bir harem ağası oturuyordu. Ezik gülümseyişiyle bakmıştı, ona da tabakasıyla kâğıdı uzattı. Sigarasını sarıp tabakayı geri vererek teşekkür etti adam, bir sözcük olsun eklemeden başka bir uzağa baktı o da. Eşsiz geçiyordu dakikalar, saatler, esriyordu. Bıraksalar, günler, haftalar, aylar da böyle geçecekti. Bıraksalar bile, o kendini bırakamaz. Vakti yok kil Vav'lar çizecek, en güzel, büyüsel, yetkin Vav'lar! Herkes anladığını yapmalı bu yeryüzünde, anladığıyla sınırlı kalmalı! O da Vav'dan anlıyor. Cebinden, karısından gizli, ufak ufak kestiği kâğıtlardan birkaçını çıkarıp Vav'lar çizdi. Her biri başka boyutta, başka biçimde, başka anlamda, başka duyguda Vav'lar. Kimini bir çırpıda, doğaçlama, başarıyor. Kimini de usun bin tezgâhından geçirerek dakikalarca uğraşıyordu. Yırtıp, çok küçük parçaları bölerek attıkları da oldu, okşar gibi katlayarak cüzdanına yerleştirdikleri de. Dışarda, gecenin karardığını neden sonra anladı. Kalktı, bu kez yokuş aşağı, daha kolay, kendine nirengiler belirlemeye gereksinim duymadan rahatça evine döndü. Çalınan kapıyı Nüveyra Hanım açtığında günün ikinci Vav'ını, hiç olmayacak

bir yerde, tuvalette, musluğun altındaki kovanın yanında bulmuştu bile.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz bir Vav daha, öğleye doğru bir tane daha buldu, akşama dek tam beş Vav topladı. "Vav'lar ürüyor!" diye söylenip durdu. Evet, doğruydu, dediği, Vav'lar ürüyordu. Abdülmuttalip Bey de, o günden başlayarak kaçamağı bir yana bırakmış, üretimini gizlilikten açıklığa dönüştürmüştü. Nüveyra Hanımın odada bulunmadığı zamanları kollamıyordu artık, daha da ötesi yanındayken bile, şiltesinden başını eğip bu yaratıcı eyleme göz ucuyla baktığında da o bin lekeyle dalgalanmış kürkünün cebinden yeni kâğıt parçaları çıkararak çizimini sürdürüyordu. Bir de kalem kutusu peydahlamıştı, renkli kalemler vardı içinde, dilediğince birini kullanıyordu. Böylece çağrışımlar zenginleşiyor, imgeler kapsam kazanıyor, Vav'ların renkli dünyası kuruluyordu. Nüveyra Hanım, Fareli Köyün Kavalcısı öyküsündeki gibi büyülenmiş bakıyordu kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı Vav'lara, sonra birdenbire bu büyüden sıyrılarak kalkıp koşuyordu, nereye, kim bilir belki de yeni bir Vav'ın ardına! Aradığını buluyordu da, yazgısına katlanmış bir Vav edilgin bakıyordu ona, başını kaldırmış sanki ses dinleyen başka bir Vav da kaçıp kurtulmayı deniyordu. Abdülmuttalip Bey ne denli bir Vav üretme çılgınlığına düşmüşse, Nüveyra Hanım da o denli bir Vav yok etme çılgınlığını yaşıyordu. Pek yorgun girdiği yatağındaki düşte biraz iniliyor, Vav'sız sabahlar umuyordu. Boşunaydı yakarışı, çünkü gelen her yeni gün bir öncekini aratıyordu. Abdülmuttalip Bey tutkusunda öyle azıtmıştı ki, pek sevdiği ikindi üstleri kahveye çıkışları bile seyreltmişti. Daha yetkin Vav'lar çizebilmek uğruna, bir gün

sokağa çıkarsa üst üste iki gün evde kalıyordu. Konuşmuyordu da, içine burkulmuş, ya bir Vav çiziyor ya da bir Vav düşünüyor. O hızla Vav'ların sayısı artarak şaşılacak oranlara ulaşıyor. Nüveyra Hanıma kıyıda köşede unutulmuş, düşürülmüş yığınla Vav'lı kâğıdı toplamak kalıyordu. Her yerde görüyordu her yerde Vav'ları, yatak altlarından, ayna kenarlarından, sahan içlerinden çıkarıyordu. Pek kısık sesli bir uğultu gibi evi sarmışlardı. Zamanla biraz senli benli olsaydı, diyecekti ki, tarihin hiçbir döneminde hiçbir kenti kara bulutlarca sarmamıştır bu denli çekirge!

Kısa bir süre sonra İstanbul II. Abdülhamid'in tahttan düşürüldüğü haberiyle çalkalandı. Abdülmuttalip Beyin de olaydan haberi oldu, kılı bile kıpırdamadı, Vav'lar çizmeyi sürdürdü. Nüveyra Hanım, heyecandan tıkanacaktı neredeyse, kolay değil, otuz üç yıllık bir padişah piyasa sahnesinden çekilmişti. Genç kızlığın eşiğinden adımını attığı günden beri var olan bir ad, anlamı ne olursa olursun, şimdi yoktu. Biraz da doğasının değişmesi gibi bir şeydi. O etkiyle kocasına sorular sorup aydınlanmak istedi. Abdülmuttalip Bey, hiçbir amaca yönelik olmadan, ilgisiz, karısının sorularını küçük ünlemlerle, suskularla geçiştirdi. Kim bilir kaçıncı kez yinelemelerinde de: "Olur. Olacaktı." demekle yetindi gülümseyerek ve yeniden Vav'ların dünyasına kapandı. Birkaç günün olağanüstü telâşı geçtikten sonra, Nüveyra Hanımın kafasından başka bir düşünce boy verdi: Abdülmuttalip Beyin mutasarrıflıktan isteğiyle mi ya da yukardan bir işaretle mi ayrıldığını bilmiyordu. Öğrenmemişti. Ama kocasının görevinden ayrılması yüksek buyruğa bağlıysa şimdi siyasal güç değiştiğine göre yeni bir görev önerisi gelemez miydi? Bu düşünce ılık bir mevsim gibi

sardı kadını, hiç ummadığı günde dünyaya yeniden gözünü açtırdı. Son günlerdeki sarsıntıdan sonra ne ündü düşündüğü ne de onur, ama bu düşün gerçekleşmesi kocasını içine düştüğü kısır döngüden uzaklaştırır, kendi huzurunu da geri verirdi. Abdülmuttalip Beyin olgusunu anlamıyordu, hastalık dememek için kısır döngü diye düşünüyordu, ne denir! Nüveyra Hanımın içten dileği yerine gelmekte gecikmedi. On gün geçmeden yine çok gösterişli bir fayton durdu kapılarında, içinden yine kadife yelekli, tozluklu, bu kez matruş bir adam çıktı. Nüveyra Hanım camdan yeni gelen konuğu görmüştü. Abdülmuttalip Beyin ev kılığı o denli perişan ki, çaresiz, kapıyı açıp yukarı katta bahçeye bakan o hep kapalı, hep loş, konuk odasına buyur etti. Neden sonra Abdülmuttalip Bey toparlanarak odaya girdi. Törensel birkaç söz dışardan da duyuldu, ondan sonra konuşmalar yine fısıltıyla oldu. Bu kez Nüveyra Hanım kapı aralığından kahveden sonra şurup da uzattı. Çok kalmadı gelen adam, konukluğu yarım saati buldu bulmadı, yine başka odalardan duyulan törensel seslerle uğurlandı. Abdülmuttalip Bey biraz daha çökmüş döndü odaya, Vav'sız bir yere, cumbadaki sedire oturdu. Nüveyra Hanım da az sonra gelip yanına ilişti. Kısa süren bir karasızlıktan, küçümsenmeyecek bir çabayla sıyrılarak: "Konuğumuz kimdi, bey?" diye sordu. Abdülmuttalip Bey: "Eski bir dost. Onlardan biri." diye karşılık verdi. "Ne istiyormuş?" diye diretti Nüveyra Hanım. Abdülmuttalip Bey yanıtlamak istemedi bu soruyu, her konuda olduğu gibi bu konuda da açıklama yapmayı gereksiz görüyordu. Sonra, susku uzayınca: "Görev öneriyor!" dedi. "Neymiş? Ne görevi?" diye sordu bu kez Nüveyra Hanım. Abdülmuttalip Beyin sesi gittikçe yorgun uzak çıktı:

"Mutasarrıflık belki de." Nüveyra Hanım, kocasının tümden karşıtı bir tutumla, canlı, coşkuyla bu sözün üstüne gitti: "Ne dedin? Ne dedin?" diye yineledi. Abdülmuttalip Bey, kabul etmediğini söyledi. "Neden?" diye bastırdı Nüveyra Hanım, soluk almadan, hemen: "Karşı mısın bu yönetime?" diye ekledi. "Hayır" diye yanıtladı bu soruyu Abdülmuttalip Bey, "Karşı değilim. Dışındayım!" Nüveyra Hanım çok şaşırdı bu söze, anlaşılmayana duyulan öfkeyi yaşadı. Söylemeye gerek yok ki hep o durgun su görünümündeydi, ama nabzını saysalar dakikada kaç attığını kim bilecek? "Nasıl?" diye sordu, anlamsız, boş. bakarak. Abdülmuttalip Bey bu kez: "Dışında, dışındayım!" demekle yetindi. "Ama?" dedi Nüveyra Hanım, sonra da konuşmasını sürdürmedi. Abdülmuttalip Bey, elindeki gazetenin bir ucuna, isteksiz, bir Vav kuyruğu uzattı sadece.

O hafta yine öyle geçti. Suskunluklarla, iki üç günde bir kahveye çıkışlarla, çizilip durulan Vav'larla zaman doldu. Nüveyra Hanım: "Dışındaymış. Dışında dışındaymış! Neyin dışında değil ki!" diye söylenip duruyor, usunu zorluyor, olayı eksiksiz kavramak istiyordu. Evet, diyordu, yetkinlik, ne demekse o! Hele yetkinlik adına Vav çizmeyi hiç anlamıyor, deşip derinleşmek istedikçe kafası çok güçlü, inatçı, bir avucun içinde sıkılmış gibi oluyor, midesinde ağır bir bulantı duyuyordu, hem de nasıl! O zaman içgüdüsel bir devinimle kendini dışarıya atıp havayı soluyordu, bahçeyi yeni basmış o yeşil kırması maviyi.

Haftanın biri bitmeden öbürü başlıyor, zaman hızlı akıyordu. Yeni bir haftaya girildiğinde de, birbiriyle kenetli, neden ve sonuç ilişkilerinin çözümü güç iki olay gelişti evde,

bunlarsa Vav'ların günden güne azalışıyla Abdülmuttalip Beyin sağlığının bozulmaya başlamasıydı. Nüveyra Hanımın benliğini kavrayan Vav'ları toplama alışkanlığı bir tür uyuşukluğa dönüşmüş, afyon emmiş gözlerle bakıyordu döşemeye, duvara, tavana, sallanan saatin sarkacıydı artık o. Önce, büyük değişikliği ayırt etmedi. Neden sonra, haftanın bitimine doğru bir gün "Vav'lar azalıyor!" diye o küçük, tiz çığlıklarından birini attı. El yordamıyla edindiğimiz duyu oluşmuştu kadında, geç de olsa Vav'ların azaldığını sezmemesi olanaksızdı. Yine de ölçülü davranmayı yeğledi, kendini dolu dizgin umuda salmadı. Dur bakalım, yarın ne olacak diye düşündü ya da öbür gün? Beklemeli! Ne var ki, yarın da, öbür gün de bir önceki günün gözlemini doğrulamıştı. Vav'lar azalıyordu. Sadece şu son ayda topladığı Vav'ların sayısının günde yüzden aşağı düşmediğini anımsıyor. Bir önceki günün Vav'larının sayısıysa seksenin de altında, dünküler elliye ulaşmıyor, bugünküler de otuz bile değil. Yüzde elli oranına yaklaşan bir azalış bu! Onların eve baskın verdikleri günlerdeki artışları bile bu oranda değildi. Olağanüstü durum! Kaynağı hangi duyguda bilmiyor ama ağlayabilse ağlayacak! Katılık sarmış tüm gövdesini, ağlayamıyor.

O denli şaşkına dönmüştü ki, Vav'ların azaldığını saptadığı üçüncü günün akşam üstüne doğru ancak, çağrışımın kurduğu bağlantı düşündürttü Abdülmuttalip Beyi ona, oradan buradan sarkan birkaç Vav'ı bir yana bırakarak hızla yukarıya koştu. Küçük sofa, nerdeyse kardı kararacak. Karşıki evin alçacık damının üstünden yansıyan güneş odayı menekşe rengine boğmuş. Abdülmuttalip Bey cumbadaki sedirdeydi yastığına kaykılmış, yüzündeki çöküntüyü gölgeler de örtemiyor, gözlerinin altından fırlamış elmacık kemikleriyse pek belirgin.

Günlük gazetenin sedirden kaymış sayfasında birkaç Vav yine, ama ölü Vav'lar, eksik, güçlükle soluk alıp veren silintiler! Büyükçe, karınlı, bir ilâç şişesi yanındaki sehpada duruyor. Daha dün, cebinden hiç eksik etmediği, eprimiş, dağıldı dağılacak, her derde deva olduğuna inandığı bir reçeteden yaptırmıştı onu, günde üç kez içiyordu o sarı sudan. "Ne var?" dedi Abdülmuttalip Bey. "Yok! Yok bir şey!" diye yanıtladı kadın, aşağıya, mutfağına indi birkaç Vav topladı yine. Ertesi gün de bir iki Vav daha! O günü izleyen günde de tek Vav görmedi artık evde. Kıyı bucağı aradıysa da bulamadı. Tuhaftır insanoğlu, çektiği eziyetlerin bile alışkanlığına çokluk bağlıdır. Nüveyra Hanım da, bu yasayı bozmayarak, adını koyamadığı bir duyguya düştü. Bu duyguysa hüzne benziyordu.

O gece bir boşlukta uyudu. Sabah uyandığında gökyüzü ona biraz yoz göründü. Kocasını uyandırmamak için büyük dikkat harcayarak yataktan ruh gibi sıyrıldı. Aşağıya, mutfağa indi. Geceden kalma birkaç bulaşığı yıkadı. Yaktığı maltıza çayı oturttu. Ekmeği, peyniri hazırladı. Ele gelen gelmeyen bir yığın işle oyalandı. Kahvaltı vaktinin geldiği kanısına ulaşınca yine yukarıya çıktı. Yatak odasının kapısını açtı. İçeriye girdi. Kocaman yorganın kapladığı yatağa bakarak: "Bey," dedi, "Kalk artık istersen?" Ses alamayınca bir kez daha yineledi tümcesini. Sonra yatağa yöneldi, bir hamlede yorganı açtı. Abdülmuttalip Beyi gördü, başı küçülmüş, kuyruğu biraz içeriye kıvrılmış bir Vav gibi kalmıştı yatakta.

Hakkı Kâmil BEŞE (1889-1982)

İTALYA KRALLIĞI'NIN NİŞANCIBAŞISI VE YÖRÜK ALİ EFE

Subay arkadaşları arasında "Sarı Şevket," askerler arasında "Deli Yüzbaşı" diye anılan aziz dostum Şevket Örs anlattı:

-Bir ara Yörük Ali'nin kurmaylığını yaptım. Çetesinde beş yüz kadar gönüllü vardı o zaman. Görevim, bunların yok yere kırılmasına sebep olan delice kahramanlıkları önlemek, çetede düzenli, disiplinli bir idare kurma, bir kelime ile Efe'ye emri altındaki insan, silâh ve malzeme gücünden mümkün mertebe az fire vererek faydalanma yollarını öğretmekti.

Yörük, o tarihte yirmi üç yirmi dört yaşlarında bir delikanlı idi; orta boylu, buğday tenli, geniş omuzlu, iri kemikli bir delikanlı. Çehresi çok sevimli ve cana yakındı. Bu çehrede sahibinin pratik ince zekâsını, ruhundaki büyük cevheri keşfe yarayacak hiçbir belirti yoktu. Bütün hareketlerinde dikkati çekecek kadar temkinli, serin kanlı olan bu sıradan adam,

namusa, yiğitliğe toz konduran söz ve davranışlarla düşman karşısında kasırgaya dönerdi.

Parmağına Yakup Cemil'leri, Şükrü Yenibahçe'leri kıskandıracak derecede hâkimdi. Mavzerle telgraf tellerini, tabanca ile serçe, ispinoz gibi minik cüsseli kuşları vurabilecek kadar atıcı idi. Devrin kalburüstü efelerinin hepsini tanırım, çoğu ile yan yana, omuz omuza harp ettim, hiçbiri sinirlerine Yörük Ali derecesinde hâkim değildi. Düşünmeden karar vermez, fakat bir kere de verdi mi, gökten yıldırımlar yağacağını bilse kararından dönmezdi. Diyeceğim, Yörük, kütüğü dibinde büyümesi yüzünden heder olmuş büyük istidatlardandır. Bu istidat, ciddî bir eğitim ve öğretim görmüş olsaydı -muhakkak ki- devrinin en büyük komutanlarından biri olurdu.

Davasına inanan, gücüne güvenen bu gibi insanlar hele o yaşlarda çok sert ve alıngan olurlar. Kimi zaman dozu kaçırılmamış tenkitleri bile izzetinefislerine indirilmiş birer tokat sayarlar. Bu sebeple idare edilmeleri çok güçtür. Askerlik hayatımın en çetin günlerini Yörük Ali'nin kurmaylığında geçirdim, inanın bana. Düşünün ki çetenin reisi plânlı hareketle bir damla kan dahi akıtılmaksızın yenilebilecek nice güçlükleri ölüme meydan okuma yoluyla yenmeyi göze alacak kadar toy ve sabırsız bir delikanlıdır. Son söz, daima, onundur ve ben onun sadece bir danışmanıyım.

Bir gün Yörük'le Adagide yakınlarında bir su başında dinlenirken köyün imamı çıkageldi:

-Efem seni subay kılıklı, süslü püslü üç gâvur görmek istiyor.

-Neredeler?

-Deli Hüsnü'nün bahçesinde.

-Ne yapacaklarmış beni görüp de?

-Tercümanlarının söylediğine göre, hoşuna gidecek teklifler yapacaklarmış.

-Ne dersin Yüzbaşım, gidelim mi?

-Gidelim, Efem, dedim, hiç değilse hakkımızda ne düşündüklerini, başımıza ne çoraplar örmek istediklerini öğrenmiş oluruz.

Mestan Efe'yi de yanımıza alarak yola çıktık. Çetemiz çevresine dehşet salan bir kuvveti artık. Gittikçe sıklaşan baskınları, amansız saldırıları ile kan kusturuyordu Yunanlılara. Bu sebeple işgal kuvvetlerince Efemizin ayağına heyet gönderilmesinde yadırganacak hiçbir cihet yoktu. Gelgelelim ne olabilirdi bu teklifler? Efe ile ben akla gelen bütün ihtimalleri sayıp döktük. Mestan bunlardan hiçbirini beğenmedi ve âdeti olduğu üzerine işi yine alaya dökerek:

-Bilemediniz Efeler, dedi, bilemediniz...Bu çorbacılar birer kız teklif edecekler bize, hassiyetli, sakız gibi birer Yunan dilberi. Ama ben sekiz taneden aşağısına razı değilim, bilesiniz ha!

Büyücek bir kurt yol boyunca içimi kemirdi durdu: Teklif getirenler öğrenim, eğitim görmüş, tecrübeli, yetişkin kişilerdi her hâlde, Efemiz ise vatan aşkı ile silâha sarılarak dağa çıkan tertemiz bir yörük çocuğu idi, o kadar. Başa çıkabilecek miydi bu kurtlarla acaba?

Uzatmayım, salık verilen bahçeye vardık. Efe'yi orada bekleyenler bir İngiliz yarbayı ile bir İtalyan albayı ve çiçeği burnunda bir Amerikan binbaşısı idi. Yanlarında tercümanlık vazifesini görecek bir de Rum kopili vardı. Kısa bir tanışma töreninden sonra İngiliz konuya girdi:

-Sizinle bölgemizin güvenliği ile ilgili bazı hususları görüşmeğe geldik. İşgal komutanı, ordusunun ayak bastığı yerlerde güvenliğin tam ve kâmil olarak kurulmasını, halkın hasretini çektiği huzur ve sükûna bir an önce kavuşturulmasını yürekten arzu etmektedir. Gelen haberlerden öğreniyoruz ki, bölge dahilinde güvenliğin yerleşmesine çetenize mensup çalpulcular engel olmaktadır.

Efe kaşlarını çatarak İngilizin sözünü kesti:

-Dur hele Çorbacı, dur hele! Paldır küldür nereye böyle? Gerçekten benim çetemde her çeşit kötü insan vardı: Hırsız, katil, yankesici, dolandırıcı, sahtekâr...Ama bugün yok. İlâç için arasan bir tane bulamazsın. O iblislerin hepsi de birer melek şimdi. Tek düşünceleri vatanlarını kurtarmak, İşgal ordusu denilen o canavarlar sürüsünü topraklarımıza gömmek.

-İmkân yok buna.

-Neden?

-Çünkü kaderinizi bağladığınız üç devlet de (Almanya, Avusturya, Bulgaristan) pes ettiler. Ordunuz dağıldı. Hükûmetiniz (Ateşkes) şartlarını kabul etti. Üstelik silâhlarınıza da el koyduk. Haberiniz olmuştur tabiî, gazeteler hep yazdı bunları.

Efe, yeni yeni ele gelmeğe başlayan bıyıklarını apaçık meydan okuma manasına gelen özentili bir davranışla burarak sordu:

-Türk milletinin de teslim olduğunu yazdı mı?

Bu davranış sertleştirdi konuşmaları. İngiliz, sinirli sinirli omuzlarını silkti:

-Ne çıkar bundan? Hâliniz meydanda işte: Ne topunuz var, ne tüfeğiniz, ne de üç günlük cephaneniz!

-Bakındı hele!...

-Evet delikanlı, bir yanda yokluklar içinde kıvranan üç beş yüz kişilik bir başıbozuk alayı, bir yanda en yeni silâhlarla donatılmış koskoca bir ordu. Bu iki kuvvet çarpışacak da başı bozuk alayı üstün gelecek öyle mi? Ben böyle bir komedyayı hiçbir askerlik kitabında görmedim.

Fikrini bana da tasdik ettirmek istedi.

-Siz de görmemişsinizdir, değil mi, Yüzbaşı? Bir çete reisinin böyle çılgınca bir teşebbüse girişebilmesi için mutlaka bir şeye güvenmesi lâzımdır. Nedir o güvendiğiniz şey?

İngiliz yarbayı doğru konuşmuştu. Durum bütün çıplaklığı ile öyle idi. Fakat bu, daha yumuşak, daha nazik bir dille ifade edilebilirdi. Hele misyonla geldiğini iddia eden bu şık giyimli, bol nişanlı subaylar için böyle davranmak centilmenlikten de ileri bir medeniyet, bir insanlık vazifesiydi ama, ne çare ki, o zamanın raconu buydu. İşgal kuvvetleri -bir dereceye kadar İtalyanlar hariç- erleriyle, subaylarıyla Türklere karşı hep böyle küstah, hep böyle terbiyesiz, tahrikçi ve zaman zaman saldırıcı idiler.

Efe sinirlerini oluk başında bırakmış gibiydi. İri taneli kehribar tesbihini şaklatarak soruyu cevaplandırdı:

-Yanılıyorsun Çorbacı, güvenilecek çok şeyimiz var bizim.

-Meselâ?

-Meselâ bıçağımız var, kamamız var. Baltamız, kazmamız var. Dişimiz, tırnağımız, kaya gibi imanımız var. Az şey mi bunlar? Sonra da -Allah'a şükür- bizde olmayanların hepsi sizde var.

-Size ne bizdekilerden?

-Onlar kitap kavlince bizim sayılır.

-Kitap kavlince mi?

-Evet Çorbacı.

-Tuhaf şey! Daha ne cevherler yazılı bu kitapta?

-Aklın almaz ama, ben yine söyleyim: Bir silâh deposu ne zaman, nasıl basılır; nöbetçinin elinden silâhı nasıl alınır; (gık!) dedirmeden canı cehenneme nasıl gönderilir; sonra da depodaki silâhlar bizden tarafa nasıl kanatlandırılır... Bu cevherler hep o kitapta yazılı. Ünlü Kurmay Yörük Ali'nin kitabında! Çapulcu diye bahsettiğiniz bu baskınları yapan kahramanlar olsa gerek!

Efe gittikçe açılıyor, umulmayan bir zekâ kıvraklığı ile güzel bir ders veriyordu bu zafer sarhoşlarına. Ne yazık ki bunun zamanı değildi. Pusuya düşürtülmemiz ihtimalini hesaba katarak karanlık basmadan yerimize dönmemiz gerekti. Onun için hemen söze karıştım:

-Efendiler, neye geldiniz buraya? Yaramıza tuz ekmeğe mi?

İngiliz cevap verdi:

-Hayır hayır hayır.

-O hâlde neye böyle konuşuyorsunuz?

-Tarafların savaş güçlerini bütün çıplaklığıyla meydana koymak için. Ta ki, kapacağımız tekliflerin Efe ve arkadaşları için ne büyük bir lütuf olduğu gereği kadar anlaşılabilsin.

Tahammülüm son haddini bulmuştu. Benzeri hâllerde kendisine, daima sabır ve sükûnet tavsiye ettiğim Efe'den utanmasaydım, o anda bu apoletli çıyanı ayaklarımın altına alıp solucan gibi ezerdim. Adam, Çanakkale yenilgisini bir türlü unutmayan siniri bozuk bir milletçi değilse, muhakkak ki çevresine eza vermekten zevk duyan bir sadistti. O öfke ile çıkıştım İngilize:

-Bu mu sizin askerî terbiyeniz? Nerede o meşhur-ı âlem centilmenliğiniz? Gerçi şimdilik bir avuç insanız; fakat, akşama-sabaha şu dağlar çeteler, fedaîler, gönüllülerle dolup taşacak. O zaman...

-Yanlış anladınız Yüzbaşı...

-Tekliflerinizne, tekliflerinizi? Ne istiyorsunuz Efemizden?

İngiliz yarbayı çehresine gayet ciddî ve samimî bir ifade vermeğe çalışarak:

-Silâhını bırakıp köyüne çekilmesini, dedi, böyle yaparsa-şeref sözü size-köyüne dokunmadıktan başka kendisine ömür

boyunca elli altın aylık vereceğiz. Tazminat olarak da ayrıca beş bin altın!

Tüylerim diken diken oldu. Yörüğe böyle bir teklifte bulunmak ona: "Sen namustan, şereften yoksun, parayı görünce vatanını dahi satabilen bir alçaksın!" demekle birdi. O Yörük ki, kısa zamanda gönüllere taht kurmuş, adaleti, Yunanlılara kan üstüne kan kusturan saldırıları ile çevrede Hazret-i Ali diye ün yapmış bir kahramandı. Bu sebeple teklif karşısında Yörük Ali olarak pek sert bir tepki göstermese bile Hazret-i Ali olarak tepkilerin en şiddetlisini göstermeğe mecburdu. Şanı şöhreti bunu gerektiriyordu. Fakat -şaşılacak şey- Efe, korktuklarımdan hiçbirini yapmadıktan başka fısıl fısıl beni yatıştırmağa çalıştı:

-Gönlünü ferah tut yüzbaşım, düşmanın mundarı, sarhoşu bunlar, kızmağa değmez.

Sonra İngilize döndü:

-Şimdiye kadar Türkleri yakından tanımak fırsatını bulamamışsın galiba?

-Buldum Efe, buldum. Çanakkale Harbi'nin başından sonuna kadar aralıksız harp ettim onlarla.

-O zaman silâh üstünlüğü kimdeydi? Bizde mi, sizde mi?

-Bizde.

-Hem de kıyaslanamayacak derecede değil mi?

-Evet.

-Netice ne oldu?

-?...

-Yine öyle olacak Çorbacı, gerekirse yurdun her köşesinde bir Çanakkale yaratarak gömeceğiz sizi bu topraklara.

O zamana kadar dinlemeyi uygun bulan babacan tavırlı İtalyan söze karıştı. Efe'nin el el üstüne koyarak dayandığı gösterişsiz tüfeği kastederek:

-Efe Cenapları, dedi, bu çakaralmaza güveniyorlar galiba. Oysa ki bu silâhla insan değil, deve bile vurulmaz.

Bu, budalaca bir çanak tutma idi. Efe kulağıma eğilerek "Şu haddini bilmezle biraz gönül eğlendireceğim, çok sıkıldım" dedikten sonra başladı İtalyanla yarenlik etmeğe:

-Yiğit oyuncaklarından da anlar gibi konuştun be Çorbacı?

-Anlamak ne kelime, piriyimdir o işlerin.

-Yaa?..

-Evet, istersem pireyi gözünden vurur, "Ben'im"diyen nişancıya ders veririm.

-Aman ne güzel!

-Karşımızdaki Albay nişancıbaşıdır Sinyor gözünüzü -açın- koskoca İtalya Krallığı'nın Nişancıbaşısı!

-Breh breh breh!

-Evet Sinyor, İtalya Krallığı'nın Nişancıbaşısı'yım ben. Delil istiyorsanız, işte size göğsümdeki madalya!

-Tam aradığım ustayı buldum öyleyse. Hazır memleketinden kalkıp buralara kadar gelmişken biraz nişancılık dersi ver bana, elini öpüp dua edeyim sana!

Sözünü bitirince elli altmış adım kadar uzaklaştı, cebinden bir çil çeyrek çıkarıp iki parmağının ucu ile tutarak kolunu havaya kaldırdı:

-At bakayım Usta, tüfeğim orda.

-Tehlikeli bir meydan okuyuştu bu. İtalyan'ın kör nişancılıktaki ustalığının derecesine göre Efe'nin parmaklarını, elini, hatta kolunu kaybetmesi işten bile değildi. Fakat Yörük Ali idi o, düşünemezdi bunları. Düşünseydi Yörük Ali olamazdı. Karşıdan karşıya başladı İtalyanı zorlamağa.

-Hadi be Usta, göster kendini!

-...

-Gez, göz, arpacık, bum! Hadi!

-...

-Marifetlerinden bir tanesini öğret, ne olursun!

-...

-Anladım, çil çeyreğe nişan atmayı şanına yaraştıramıyor, hedefi çok büyük buluyorsun. Öyleyse çil metelik çıkarayım, ona at.

Dediğini yapıp kolunu havaya kaldırdı:

-At Usta!

İtalyan bu zorlamalar karşısında şaşaladı, bocaladı, dudaklarını yaladı, yutkundu, medet uman gözlerle arkadaşlarına baktı.

Sonunda şu mazereti ileri sürebildi:

-Teklifinizi kabul etmeği şeref sayarım, ama ne yazık ki - az önce söylediğim gibi- silâhınıza güvenim yok.

Efe hemen yanımıza gelerek meteliği İtalyana uzattı:

-Sen tut öyleyse!

Maksadı o idi zaten: Hedefi İtalyana tutturmak. Anlaşılıyordu ki Efemiz, bize eşkıya gözü ile bakan bu şımarık subayların âdeta birbirini kovalayan terbiyesizce hareketlerinin acısını dirhem dirhem bu İtalyandan çıkaracaktı:

-Tut Usta, tut! Vuramam diye mi korkuyorsun? Adam sen de, vuruncaya kadar atarım ben de! Maksat öğrenmek değil mi?

Mestan Efe ile ben makaraları koyverdik. Amerikalı dahi durumunun nezaketini unutarak bize katıldı. Palikarya tercüman bile bıyık altından gülüyordu. İtalyan kendi dili ile düştüğü kurt kapanından kurtulmak için epeyce bocaladıktan sonra:

-Sinyor, diye kekeledi, vuracağınıza yüzde doksan dokuz eminim. Ama geride kalan yüzde bir yok mu, işte o korkutuyor beni. Silâh işi ne de olsa şeytan işidir, bakarsınız elinizin titreyivereceği tutar. O zaman nice olur benim hâlim.

Efe bu cevabı alınca cebinden bir avuç metelik çıkarıp Mestan Efe'ye uzattı:

-Al şunları Kardaş, ben vurdukça sen yenilerini tutarsın!

-Olur Efem.

Mestan gösterilen yerde durdu, iki parmağının ucu ile bir metelik tutarak kolunu havaya kaldırdı. Yörük Ali silâhını omuzuna dayar dayamaz tüfek kütledi:

-Trink!

-Bir metelik daha!

-Trink!

-Bir metelik daha!

-Trink!

-Bir metelik daha!

-Trink!

İtalyanın iler tutar tarafı kalmamıştı. Hele Amerikalı ile Palikarya'nın "Bravo Türk!" "Bravo Efe!" diye bağrışmaları onu büsbütün güç duruma sokuyordu. Efe silâhını omuzundan indirerek sordu:

-Yeter mi Usta? İstersen atışa tabanca ile devam edelim? Belinde taşımakta olduğuna göre ona güvenin vardır her hâlde.

Tam bu sırada bahçe sahibi önümüze bir tepsi meyve getirdi; elma, armut, incir, ceviz...

Efe meyveleri görünce çocuk gibi sevindi. Boynunda alaca bir kefiye vardı onu çekip bir ucunu İtalyan'a tutturarak daima yanında bulundurduğu bıyık makası ile kefiyeden ince ince dört tane şerit çıkardı. Sonra bunlardan her birini bir cevize dolayarak ağaçların dallarına astırdı. Son ceviz asılınca:

-Hadi Çorbacı, dedi, çıkar tabancanı, hedefler seni bekliyor.

İtalyan, karşısındaki adamın ne kıratta bir nişancı olduğunu anlamıştı artık. Ellerini oğuşturarak:

-Mazur görün beni Sinyor, dedi, bugün çok heyecanlıyım.

O zaman bizim Ağa "Bismillâh" deyip tabancasını çekti: Dan! Dan! Dan! Dan!

Gidip baktık, cevizler sapasağlam yerde idi. Çünkü Efe hedefleri vurmaya tenezzül etmemiş, onları sallandıran şeritleri vurmuştu. Nişancılık bu kadar olurdu. "İstersem pireyi gözünden vurur, ben'im diyen nişancıya ders veririm"diye öğünen nişancıbaşı sizlere ömürdü artık. Efete, gülümseyerek sordu:

-Nasıl buldun beni Usta? Yabana atılacak bir eşkıya değilim, değil mi?

İtalyan büyük bir günahkâr edasıyla şöyle konuştu:

-Hayır Efe, siz eşkıya değil, dev gibi bir kahramansınız. Bunca memleket gezdim, bunca nişancı ile tanıştım... İnanın bana sizin gibisine rastlamadım. Biz sizi para ile satın alınabilecek bir eşkıya parçası sanmıştık, aldanmışız.

Göğsündeki nişancıbaşılık madalyasını çıkarıp Efe'ye uzattı.

-Buyurun şunu, bugünün hatırası olsun! Yemin ederim bu madalya ancak sizin göğsünüze yakışır.

Efe madalyayı itti:

-Alamam Usta, yazık olur sana.

-Neden?

-Söyletme beni, kabalığıma verirsin sonra.

-Vermem, söyleyin, vermem.

-Ne olur, ısrar etme!

-Allah aşkına söyleyin!

-Allah aşkına söyleyin!

-Şeee..y. Öğünülecek bir o demir parçan var, onu da elinden alırsam ne ile öğüneceksin a benim ustam?

Necati CUMALI (d. 1921)

AKLIM ARKADA KALACAK

Evimiz sokağın alt başında. Yatıp kalktığım odanın penceresinden bakınca, bir baştan bir başa bütün sokağı görüyorum. Bir saat sonra yola çıkacağım. Odamda öte beri eşyamı bavuluma yerleştirmiş doğruluyordum ki, sokaktan gelen bir çocuk ağlaması beni pencerenin önüne çekti.

Çocukların ağlamasına dayanamam. Bir fena olurum duydum mu. Çocuklar boş yere ağlamaz. Şu dünyada çocukların ağlaması ne kadar azalırsa, bilin ki kötülükler de o kadar azalmıştır. Ağlayan bir çocuk sesi duyar da ilgilenirseniz, bilin ki şu bozuk düzenin sizi üzecek bir olayıyla karşılaşacaksınız.

Pencerenin önünde baktım: Karşı komşumuz Boşnak Nuri'nin küçük oğlu, yalınayak, donsuz, kapılarının önüne yüzü koyun düşmüş, ağlıyor.

Demedim mi çocuklar boş yere ağlamaz diye? Çocukcağız üç yaşında var yok. Anası hoppa mı hoppa, fıkır fıkır bir kadındı benim bildiğim. Nuri'den çok gençti. Nuri

rençber. Gününü kırda tarlada geçirir. Perçemi kaşı üstüne düşen, ceketi omuzunda bir Hakkı vardı. Nuri evden çıktı mı Hakkı eve damlardı. Hakkı için kadının dostu diye lâf çıkarmışlardı konu komşu. Nuri'nin küçük oğlu, hani şu ağlayan. Hakkı'ya benzerdi de kadının bu çocuğu Hakkı'dan doğurduğunu söylerlerdi. Nuri de bilirdi derler karısının hovardalığını. Bilirdi ama, kadına dayanamazdı. Sonra iki yıl kadar önce kadın, üç çocuğunu da, Nuri'yi de, Hakkı'yı da bırakıp kaçtı. Türlü lâflar duyduk arkasından. Kaynına konuk gelen bir Akhisarlı'ya kaçtı, dediler. Aydın'a gitti dediler. Genelevlere düşmüş, İzmir'de dediler. Kadın nereye gittiyse gitti. Nuri o sıralarda en büyüğü beş yaşında kızı, onun ikişer yaş küçüğü, iki oğluyla kaldı. Şimdi çocuklara, sözüm ona Nuri'nin büyük kızı bakar. Konu komşu çocuklara eskilerini verirler, arada birer kap yemek gönderirler, şöyle böyle yardımda bulunurlar ama, analık edemezler.

Ablası koştu. Oğlanı kollarının altından tutup kaldırdı. Sonra büyük bir taş bebeği kucaklar gibi, kardeşini kucaklayıp kapılarının eşiğine oturdu. Çocuğu iki yana sallamaya başladı.

Nuri'nin karısını etraflıca hatırlayayım diyorum ama, olmuyor. Pek az şey geliyor kadından hatırıma. Eve girip çıkarken, şöyle gözlerinin içi ışıl ışıl, kapılarının arasından görünürdü. Yüzü gülerdi hep. Çocuklarını sabahtan sokağa salardı gitsin. Bazen de şarkı söylediğini duyardım. Hepsi bu kadar...

Ne tuhaf! İnsan kapı komşusu hakkında bile bezen bir şey bilmiyor. Nuri'yi desen, onu da ancak o kadar tanıyorum. Sabah, omuzunda kazma, arkasında keçisi evden çıkar; akşam

omuzunda kazma, koltuğunun altında bir demet ot, arkasında keçisi eve dönerdi. Arada bir karşılaşırsak "Ne var, ne yok bey?" derdi. "Ne yazıyor gazete?" Eline hiç gazete almamış, okuma yazma bilmeyen biri size gazetede ne yazıyor diye sorarsa ne anlatırsınız önce ona? Bulup seçemezdim söyleyeceğimi, "Şundan bundan", derdim kısaca. Gayet ciddî başını iki yana sallardı. "Acayip?.." derdi o Boşnak şivesiyle. "Muharebe var mı? Muharebe?" "Yok", derdim. "Yeni bir muharebe yok. Habaşistan'da vardı. Bitti." Hayreti büsbütün büyürdü. Alt dudağı uzar, başını iki yana sallardı gene. "Acayip?" diye tekrarlardı. "Vardır muharebe. Dünyada olmaz muharebesiz."

Balkan Harbi'nin bitimi çocukluktan çıktığı yıllara rastlamış Nuri'nin. Osmanlı ordusu yenik düşünce, Sırbistan'da çoğu Müslümanlar dağa çıkmış o zamanlar. Nuri'nin de o sırada eline bir mavzer tutuşturan tutuşturmuş. Sonra nasıl olduğunu anlamadan, Suriye cephesinde, Galiçya'da, Kafkaslar'da on seneye yakın bırakmamış elinden o mavzeri Nuri.

Ben harp yok deyince Nuri'nin nasıl hayret içinde kaldığını hatırlıyorum. Sanki bu kadar sene savaştıktan sonra işin neye bağlandığını düşünür düşünür düşünür bulamazdı. Başını iki yana sallardı gene "Acayip!"

Nuri'den de bütün hatırladığım bu işte!

Sadece, Nuri ile karısı mı, böyle yarım yamalak hatırladığım? Sahi. Kimler gelip geçti, bizim bu sokaktan...Hatırlarım, ben beş altı yaşında çocuktum. Sokağın başındaki iki katlı yapıda elektrik fabrikasının makinisti Halit otururdu. Yapının alt katı Makinist Halit'in atölyesiydi. Üst katı evi. Sokağın bütün çocukları atölyesinin kapı önünde birikir,

onun çalışmasını seyrederdik, hayran hayran. Bazen elinde anahtarlar, âletler, atölyesinin kapısı önüne getirilen bir otomobilin altına girer, uğraşır, uğraşır, sonra alnının terini elinin tersiyle silerek otomobilin altından çıkardı. Az sonra otomobili getiren adama "Nasıl?" Adam: "Tamam Halit Usta"derdi. "Sen bilirsin."

Halit Usta ilk zamanlar bekârdı. Yalnızdı. Sonra günün birinde evinin penceresinde esmer bir kadın başı göründü. Mahallenin kadınlarının, oturma odamızda toplandığı uzun kış geceleri, hatırlarım, kadınlar, önlerinde kuru yemiş tabakları, fincan oynar, çığlıklar, kahkahalar atarlardı. Annem ne kadar zorlarsa zorlasın, böyle gecelerde yatmak istemezdim. Öteki kadınların aksine, incecik, narin bir kadındı o. "Gel," derdi çok geçmeden, "Fincanı beraber saklayalım." Müthiş sevinirdim. Odanın bir köşesine o, daha onun tarafında iki üç kadın, başlarını, fincan tepsisini, bir örtüyle örterler, beni de aralarına alırlar, yüzüğü fincanlardan birinin altına saklardık. Sonra bütün gece beni yanından ayırmazdı.

Kasabanın elektrikleri saat on ikide sönerdi. Saat on ikiye doğru elektrikler üç defa arkası arkasına çabuk çabuk yanıp sönerdi. Bütün kadınlar atarlardı kahkahayı: "Muallâ Hamın, Halit Bey seni çağırıyor!" Hafif omuz silkerdi o: "Beklesin biraz. Kaçmadım ya!"

Bilirdik ki, Muallâ Hamın yarım saat daha otururşa, saat on ikiyi geçse de elektrikler sönmez. Yalnız Halit Ustanın işaretleri sıklaşır, bazen bir dakikadan fazla elektrikler sönük kalır, tekrar yanardı. Nihayet gülüşmeler, şakalar arasında misafirler kalkar, dağılırlardı.

Sonra bir gün sokakta oynarken, baktık, sokağın çıktığı cadde üzerinde, Halit Ustanın evinin köşesinde bir otobüs durmuş korna çalıyor. Halit Ustanın evinin üst katına çıkan kapı açık. Kapının içinde Halit Usta ile Muallâ teyze sıkı sıkı sarılmışlar birbirine, dudakları kenetlenmiş, bir türlü ayrılamıyorlar. Otobüsün şoförü az bekleyip basıyor kornaya tekrar. Onlar ayrılır gibi oluyorlar. Muallâ teyze tekrar geri dönüyor. Birbirlerine atılıyorlar. Birbirlerinin yüzünü gözünü öpücüklere boğup, tekrar dudak dudağa, kalıyorlar. Ben, yanımda doktor yüzbaşının kızı Feriha, daha etrafta bir yığın çocuk, kapının önüne yığılmışız. Farkında değiller. Muallâ teyze tam tekrar kapıdan çıkmaya davranırken bizi görüyor. İkisi de gülüyorlar. Halit Usta: "Mektup yaz"diyor. "Gider gitmez yaz." Muallâ teyze "Bekletme sen de" diyor, "Hemen gel!" Otobüsün muavini "Hadi", diyor, "Çabuk olun". Şoför, kornaya basıyor. Muallâ teyze bizlere el sallayıp otobüse doğru ilerliyor.

Sonraları oynarken Feriha ikide birde bana: "Sen Halit Usta ol, ben Muallâ teyze olayım"diyor. Tabiî otobüsün de acele etmesi lâzım. Bizden daha küçük bir çocuk, ağzıyla korna çalıyor. Sarılıyoruz Feriha ile birbirimize. Sonra ne yapacağımızı bilemiyoruz. Dudaklarımı Fariha'nın dudaklarına iyice yapıştırıyorum. İkimiz de az sonra boğulacak gibi oluyoruz. Feriha arada bir "Dur, yavaş" diyor. "Hadi şimdi". Ayrılmışken kollarını tekrar boynuma uzatıyor. Oyunun her sefer sonunda Feriha'ya "Mektup yaz", diyorum. "Gider gitmez yaz..." O da: "Sen de bekletme!" diyor, "Çabuk gel!"

Halit Ustayı, Muallâ teyzeyi, Feriha'yı daha uzun hatırlamaya çalışıyorum. Nafile! Halit Ustadan açık mavi bir çift

göz, yağlı bir tulum kalmış hatırımda. Muallâ teyzeden bir demet dalgalı, siyah saç, Feriha'dan pembe beyaz yanaklar, kuru ot kokusuna, yaz akşamları duyulan kokulara benzer bir koku hatırlıyorum.

Daha aşağıda, pancurları açık maviye boyalı, o beyaz badanalı evde, Melâhat ablalar otururdu. Yaşlı anasının babasının biricik kızı Melâhat abla. Tek katlı evin sokağa bakan odası Melahât ablanındı. Sokak pencereleri önünde, bir duvardan bir duvara uzanan, üstü tek kırışıksız, saçakları dantelli beyaz örtülerle kaplı, kenarlarında Melâhat ablanın kendi eliyle işlediği yastıklar dizili minder. Ovula ovula aşınmaya yüz tutmuş pırıl pırıl döşüme tahtaları. Minderin önünde küçük, tertemiz bir kilim. Daima taze badanalanmış duvarlarda kartpostallar. Melâhat ablanın ilkokul hatıraları... Üzerine beyaz işlemeli örtülerle kaplı tahta bir masanın üstünde ucuzundan bir ayna ile krepon kâğıdından yapma güller.

Okula yeni başladığım yıllardı Melâhat abla alırdı beni karşısına. El işleri ödevlerimi yapar, derslerimi anlatırdı bana. Papuçlarımı odanın kapısında çıkarırdım. Minderde, pencerenin önünde, onun dizleri dibine oturur, onun hünerli ellerini seyre dalardım.

Melâhat ablaların evlerine karşı piyade taburunun tavlası vardı. Piyade subaylarının binekleri, makineli tüfek bölüğünün katırları o tavlada dururdu.

Bir yüzbaşı Hayri Bey vardı. İkindi üstleri, ben okuldan çıkıp Melâhat ablalara uğradıktan az sonra, gelir, tavlanın önünde seyisi bineğini tımar ederken, tımarın başında durur,

sonra da tavlanın bitişiğindeki arsada, çılbır başlığıyla bineğini en az yarım saat çalıştırırdı.

Ödevlerimi yaparken Melâhat ablanın bakışlarının sık sık pencereden dışarı kaydığını fark ederdim. Ben de onun bakışları arkasından pencereden bakar, yüzbaşıyla göz göze gelince bakışlarını, yanaklarını kızararak önüne eğdiğini görürdüm. Elleri hafif titreyerek saçlarımı okşardı böyle zamanlarda, göğsü kalkıp inerdi.

Bir ikindi vakti okuldan dönerken, sokağı sapınca, yüzbaşının gene bineğini tımar ettirdiğini gördüm. Tavlanın önüne yaklaştığım sırada Melâhat ablaların kapısı açıldı. Melâhat abla, beline kadar inen saçlarını çözüp taramış, üzerinde beyaz blûzu, lâcivert etekliği, elinde bir kitap, kapıdan çıktı. Kitabı mahçup mahçup yüzbaşıya uzattı:

-Teşekkür ederim. Çok güzel.

Yüzbaşı, gülümseyerek kitabı aldı:

-Korkarım sizi üzmüştür.

Melâhat abla, mahzun, başını kaldırdı hafifçe:

-Ah, zararı yok! Sonu çok acı ama, çok güzel!

-Beni de çok üzmüştü okuduğum zaman, dedi yüzbaşı.

Melâhat abla:

-Beni de, diyebildi. Sonra kapılarının içine çekildi.

Yüzbaşı o sırada beni gördü:

-Merhaba delikanlı! Bize selâm vermek yok mu?

Durdum. Başımı önüme eğdim. Yüzbaşı, Melâhat ablaya sordu:

-Sizin ahbap galiba, değil mi?

Melâhat ablanın cevabını beklemeden, önümde ayak burunları üzerinde çömelerek beni hafifçe dirseklerimden tuttu; sonra çenemi, yüzüm yüzü hizasına gelecek şekilde hafif yukarı kaldırdı.

-Adın ne bakalım senin?

Mırıldandım:

-Saim.

-Kaçıncı sınıftasın?

-İkinci sınıftayım.

-Ooo! Maşallah neredeyse okulu kolaylamışsın! Ne olacaksın büyüyünce?

Bineğe şöyle yan gözle baktım. Öyle bir atım olmasını o kadar isterdim ki...

Yüzbaşı, ceplerini karıştırdı, sonunda talim düdüğünü çıkardı cebinden, güldü:

-Saim bunu sana versem ister misin?

Sevinçten kulaklarıma kadar kızardım. Başımı, evet anlamına eğdim.

-Al öyleyse...

düdük benimdi. Uçuyordum. Koşmaya hazırdım. Yüzbaşı:

-Dur bakalım, dedi önce öttür bakalım, öttürebiliyor musun? Sonra bırakırım seni...

Bütün nefesimle düdüğü üfledim. Yüzbaşı neşeyle güldü. Saçımı okşayıp:

-Haydi, şimdi, dedi. Serbestsin. Marş marş!..

Arkamdan, Melâhat ablaya, benim için "Cin gibi"ye benzer lâflar ettiğini duydum.

O yıl, çok geçmeden piyade taburu bizim ilçeden başka ilçeye kalktı. Yüzbaşı Hayri Bey de taburuyla gitti. Melâhat abla, çok mü üzüldü o gidince, hatırlayamıyorum. Yalnız minderde, pencerenin önünde oturmuyordu eskisi gibi. Tavlanın kapalı kepenklerine bakmak benim bile içimi sıkıyordu. Ona sık sık "Melâhat abla, subay olacağım" diyordum. Bilmem ne söylemek istediğimi anlıyor muydu? Subay olup onunla evlenecektim. O, on sekiz yaşındaydı o sıralarda. Ben sekiz...

Daha bize yakın, duvarları sıvasız, kepenkleri boyanmadan bırakıldığı için çürümeye yüz tutmuş evde Hatice nine otururdu. Bahara doğru akşamları babam beş kuruş verir, "Git", derdi. "Hatice nineden birkaç taze soğanla iki marul al." Tuttururdum beş kuruş az diye. Hatice nineye acırdım ben. Oğlu askerdi. Bahçesine kendi bakardı. Sonunda beş kuruş daha verirlerdi. Bir koşu evden fırlar, Hatice ninenin avlu kapısının ipine asılırdım. Kapının dibinde nefes nefese seslenirdim:

-Hatice nine! Hatice nine!

Kadıncağız iki büklüm evinin etrafı tahta parmaklıkla çevrilir hayatına çıkardı.

-Annem selâm söyledi. Marul almaya geldim.

-Al, derdi, kısık sesiyle, geç bahçeye. Çıkar.

Malta taşı döşeli avlunun sonunda başlayan bahçeye geçerdim. Akşamın alaca karanlığında, yeni sulanmış bahçeden, yedi sekiz baş soğan, iki marul kökler, dönüşte Hatice nineye on kuruşu uzatırdım. O her seferinde:

-Az bu kadar, derdi. Üşendin mi köklemeye?

-Yeter, diyecek olurdum.

Elinin tersiyle geri çevirirdi beni:

-Siz kalabalıksınız. Verdiğin para da çok. Git bu kadar daha kökle.

Az sonra ben kapıdan çıkarken:

-Selâm söyle annene, diye seslenirdi. Her seferinde para göndermesin. Bu kadar senelik komşuyuz.

Sonra daha yakınımızda, İsmet abla ile annesi. Saçları, kirpikleri güneşten sararmış, bir Haziran görünüşü gibi hatırımda kalan İsmet abla. Günün birinde sözlüsü sekiz yerinden bıçaklamıştı kızcağızı. Adam, gece, eve girip taşlıktaki küpün arkasına saklanmış, İsmet abla ile annesi komşulardan dönüp de yataklarına çekilince, saklandığı yerden çıkıp kızcağıza saldırmış derlerdi. İsmet abla varmak istemiyordu adama. Söz kesen kendisi değil, yakınlarıydı.

İsmet ablayı göremedim bir daha. Bana onun hastahaneye kaldırılırken kan kaybından yolda öldüğünü yıllarca söylemediler. Yıllarca taşlıklarda, mutfak köşelerinde

duran küplerin arkasında, eli bıçaklı katiller saklıdır sandım. İsmet ablanın, gecenin içinde, bütün sokağı ayağa kaldıran "Yetişin, yandım!" diye dağılan sesi yıllarca kulaklarımdan gitmedi.

Bizim tenha sokağımızın öteki komşularından da buna benzer kısa karşılaşmalar kalmış hatırımda. Ne fena! Aşağı yukarı bizim sokağın insanlarından benim bütün bildiğim bu kadar. Hikâye mi arıyorsun dünyada? Al, işte! Burnunun dibinde. Şu sokağın içinden gözüne ilk ilişen evi seç. Yeter ki, gönlünde o evin insanlarını tanımak isteyecek merakın olsun! Ne işin var uzaklarda?

Evet, işte bu sokaktan başlamalı. Bir zaman benim bütün dünyam bu penceresinden baktığım evden ibaretti. Bir yaşa gelince bu evin kapısından sokağa çıktım. Üç dört ev ötedeki boş arsada çocukların oyunlarına katıldım. Sonra, sokaktan ilçenin ana caddesine, başka sokaklarına, günü gelince de ilçeden ile, oradan başka illere...

Okullarda, yolculuklarda, kahvelerde, sokaklarda, devlet dairelerinde, kışlalarda, hastahanelerde, bir yığın insan içine karıştım şimdiye kadar. Bir kısmı bizim sokağın insanları gibi yarım yamalak hatırımda. Çoğu ile karşılaşınca, adını unuttuğumu anlamasın diye ne yapacağımı şaşırıyorum.

Bir yerde, bir sokakta doya doya kalamıyor ki insan. Daha etrafında ne var demeye kalmadan, bakıyorsunuz gününüz dolmuş, başka bir eve, başka bir sokağa taşınıyorsunuz. Yahut bahtınıza, başka bir şehrin yolu görünüyor. Yoksa insan, doğru dürüst etrafını tanımaya kalksa, bir eve, bir sokağa eminim ki, ömrü ancak yeter.

Bir saat sonra yola çıkacağım. Neredeyse aşağıdan bizimkiler seslenecekler. Bu gelişimde baba evimde bir ay ancak kalabildim. O da nasıl geçti anlamadım. Yeni makinisti, Melâhat ablaların evini satın alanları, Hatice ninenin oğlu ve gelinini, öteki komşularımızı, hiç değilse dört beş ay daha kalabilseydim, biraz olsun tanıyabilecektim. Bizim sokak durgun, sıkıcı gibi görünür tanımayana. Eminim, benim canım hiç sıkılmazdı. Hem o vakit böyle yola çıkarken, hiç olmazsa, aklım arkada kalmazdı!..

Oktay AKBAL (d. 1923)

BİZANS DEFİNESİ

Ama nasıl heyecan ve umut içinde günlerce didinir dururduk! Ara sıra hatırlıyorum; büyük ağabeyimin elinde kazma, ortancada kürek, küçüğünde sönük bir gaz lâmbası, onlar önden, ben birkaç adım geriden o korkunç mağaradan içeri giriverirdik. Önce ağabeylerim biraz aralarında konuşurlar, lâmbanın ışığını karanlık içinde bir gezdirirlerdi. Böcekler, akrepler, örümcekler ve daha bir sürü garip şekilli haşarat aydınlıktan korkup kaçardı. Mağaranın içi uzun bir dehlize benzer, etrafta birtakım acayip şeyler varmış gibi görünür, durmadan tepeden damla damla su sızar, yer daima ıslak olurdu. Ağabeylerim bir müddet etrafı seyreder, lâmbayı koyacak münasip bir yer ararlar, sonra nereyi kazacaklarını kararlaştırırlardı. Küçük ağabeyim: "Bir de şurayı kazsak ha!" derdi. Gösterdiği yer çok karanlık olur, ortanca ağabeyim korkardı; lâmbanın ışığından ayrılmazdı. Aralarında konuşur, hafif sesle bir şeyler anlatırlardı. Sonra yavaş yavaş o karanlık köşeye doğru yürüyüp lâmbanın loş ve kasvetli ışığında kazmaya, küreğe sarılırlardı.

Ben mağaranın kapısı önünde, bir ayağım içerde, bir ayağım dışarda beklerdim. Bir kapkaranlık mağarayı, bir ışık içinde yüzen bahçeyi seyrederdim. Güneş ağaçlardaki eriklerin üzerinde ışıldardı. Komşu bahçeden küçük ağabeyimin sevgilisi "Ayva çiçek açmış" şarkısını bize duyurmaya çalışır, arada bir annem evin penceresinden belirip bana "Sakın sen içeri girme..." diye seslenip kaybolurdu. Yaz akşamının tatlılığı geniş bahçeye, yeni açmış çiçeklere, meyva dolu ağaçlara sinerdi. Komşulardan birinin kuyudan su çektiği çıkrığın gıcırtısı derinden gelir, bir yandan da ağabeylerimin sesleri, kazma ile küreğin toprağa çarpmasının gürültüsü işitilirdi.

Sur dibindeki mağara bana korku verirdi. Gündüzleri yalnız başıma kapısından bile bakmak beni ürkütürdü. İçerisi daima karanlıkla, rutubetle, bir sürü bitip tükenmeyen çıtırtılarla dolu olurdu. Geceleri ise bahçeye çıkmak imkânsızdı. Bizans'tan kalma bu surların altında neler olmuş, neler geçmişti! Babam çok defa bu surların hikâyesini alayı, şakayı, mübalâğayı seven güler yüzlü hâliyle anlatır, bizleri heyecandan heyecana sürükler, sonra: "Biz de vaktiyle bu mağaradaki defineyi çok aradık. Hele bîçare Nihat Bey amcanın ömrü bu define peşinde geçti"der, bizi sıcak hayallere, bir Binbir Gece Masalına doğru götürürdü.

Ailemiz kaç nesil boyunca bu defineyi aramış! En korkak olanlar bile kazma küreği sırtlayıp, insana ürperti veren mağarayı alt üst etmişler. Ara sıra bir şeyler bulmuş, ev halkını heyecana düşürmüşler ama, netice daima sıfır olmuş. Babam bu ele geçmeyen defineden bahsederken: "Bu define sonunda, Nihat Bey amcanın hayatına mal oldu"derdi. Bu söz şaka

değildi. Babamın amca oğlu Nihat Bey korkaklığına, zayıflığına, medrese talebesi oluşuna bakmadan, işini gücünü, derslerini, medresesini bir yana bırakmış, yıllarca Bizans definesi peşinde koşmuş, hayal içinde yaşamaktan bir baltaya sap olmaya vakit bulamamıştı. Ben onu hayat meyal hatırlarım; ufacık bir boyu, aklaşmış saçları vardı, bir de tombul, kalın bacaklı karısı... Hiç konuşmaz susar, hep düşünürdü. Bugün yarın defineyi bulup zengin olacağı ümidiyle evden çıkmaz olmuş, bunu iş edinmişti. Aylar yıllar geçmiş, her gün yarına kalan ve her gün tazelenen bu ümitler sonunda toz gibi uçup gitmişti. Hayalsever define avcısını bir kış sabahı omuzlar üstünde evden alıp uzaklara götürüp bıraktılar.

Babam o zamana kadar gerçekten bir define var sanırmış, fakat amca oğlunun yıllar yılı süren gayretinin neticesiz kalmasından sonra bu masalı aklından çıkarmış, unutmuş gitmiş... "Ben de Nihat Bey gibi yapsaydım, yanmıştık" derdi. Ama mağaradaki define onun renksiz, neşesiz, sıkıntılı hayatının bir saadet, ümit ve hayal kaynağı olarak kalmıştı. Ara sıra ağabeylerime: "Ne dersiniz bu Pazar bir daha denesek mi talihimizi?" der, içinden kıs kıs gülerdi. Artık biz, dört kardeş heyecanla pazarı beklerdik. Zaten bizim ağabeyler dünden hazırdılar. Durmadan aralarında bir şeyler konuşurlar, habire tatlı hayaller kurarlardı. Bu ümitli düşünceleri geceye, yan yana yer yataklarına uzandıkları zamana bırakırlardı. Tembel bir mektep talebesi gibi gününü geçirip, saat dokuza kadar önlerinde bir kitapla çalışır görünüp dalga geçtikten sonra, bu define hayalleri ne tatlı gelirdi onlara kim bilir! Ortanca ağabeyim defineyi büyük, ama çok büyük bir sandık içinde hayal ederdi. İçinde her şey olacaktı: Altın kılıç, zümrüt

gerdanlıklar, yakut yüzükler, inciler, daha neler neler... "Ama" derdi, "O koca sandığı ufacık kapıdan nasıl çıkaracağız?" Düşüne kalırdı. Sandığı yan çevirir, baş aşağı yapar, bir türlü mağaradan dışarı çıkaramazdı; nihayet içindekiler oracığa döker, sonra onları teker teker mağaradan dışarı taşırdı. Daldığı hulya içinde "Ah!" derdi, Ah!". Ötekiler daha gerçek düşünürlerdi. Büyük ağabeyim mağaranın kazılmadık, el değmedik bir yerini bulmaya çalışır: "İstanbul alınırken o telâş içinde hen'îler hazineyi pek uzağa götüremezlerdi, her hâlde mağaranın hemen ağzına gömüvermişlerdir" derdi.

Günler geçip gider, pazar gelir, öğleye kadar mutfakta börek pişiren babamın etrafında dört dönerdik. Öğle yemeği telâş içinde yenir, son lokma yutulur yutulmaz hep birden yerimizden fırlardık. Babam eline bir kazma alırdı. Yavaş yavaş mağaraya doğru yürürdük. Babam mühim bir işi yapıyormuş gibi etrafı inceler, düşünür taşınır, sonra: "Bir de şurayı kazalım." derdi. Hep birden işe bir girişirdik! Bana pek iş düşmezdi ya, ben de seyreder, heyecanlanırdım. Derken on dakika geçiverir, ter içinde kalan babam bir bahane uydurur: "Ben şimdi geliyorum, siz kaza durun" deyip eve girer, tabiî bir daha da çıkmazdı. Ama biz dört kardeş akşamlara kadar uğraşır, didinir, toprağı kazmalarla küreklerle alt üst eder, böcekleri ezer, örümcekleri kaçırtır, akrepleri ürkütür, geceye doğru yorgun, ölgün, fakat bir dahaki pazara içimiz ümitle dolu olarak eve girerdik. Asla bezgin, ümitsiz olmazdık; içimiz zengin, sonu gelmeyen hayallerle dolar taşardı. Geceleri rüyalarımızda servet içinde, altınlar, elmaslar, zümrütler içinde yüzer, kendimize otomobiller, evler, yalılar, kayıklar, pastalar, uçurtmalar, parlak bilyalar, 5 numara futbol topları alırdık.

Ne oldu bilmiyorum, bir gün komşulardan biri, mağaranın tekin olmadığını, gece yarıları oradan sesler geldiğini söylemişti. Belki bunları bizi korkutmak için uydurmuştu. Babam hemen bunu duyar duymaz bir masal yaratıvermişti: Sözde o hazine ile bir Bizans prensesi de oraya gömülüymüş; filmlerdeki gibi, babasının düşmanı olan bir adamı sevmiş diye o prensese bu cezayı vermişler, onu bütün servetiyle birlikte oraya gömmüşler... Bunu babam öteden beri bilirmiş, bizi korkutmamak için söylemezmiş, günün birinde prensesin tabutunu da hazineyle birlikte bulacakmışız... Tabiî hepimizin uykuları kaçıp gitmişti. Prensesi canlı canlı mı gömmüşlerdi, yoksa mumyalamışlar mıydı? Geceleri mezarından kalkıp bahçede geziyor muydu? Bizim ağabeyler geceleri bahçeye bakan odalarında başları yorganlarının içinde uzun geceler boyunca hep Bizans prensesinden bahsettiler. Bir tanesi tarih kitabından Bizans faslını bir kere okumuş, hep dinlemişlerdi. Hani neler de olmamıştı o sıralarda!

Uzun zaman mağaraya yaklaşmaktan korktuk. En cesurumuz olan küçük ağabeyim bile geceleri su çekmek, kömür taşımak için bahçeye adım atmaz oldu. Ama gün geçtikçe, bu çekingenlik ve ürkme duyguları hafifledi, eski ümit ve hayaller kat kat artmaya başladı. Yeniden mağarada Bizans prensesini ve hazinesini, o sıralarda oynayan esrarengiz bir filmdeki gibi, heyecan ve korkuya rağmen aramaya koyulduk. Hepimiz bir macera filminde oynayan birer kahramandık sanki... Günlerce kazma kürek sallamaktan yorulduk, bittik, harap olduk ama, usanmadık. Teneke parçaları, eski terlikler, paslı bıçaklar, çatallar bulduk ama, ne prenses, ne de defineden bir iz...

Çocukluk yıllarım boyunca süren bu telâşlı, heyecanlı, umut içindeki didinmelerimizi şimdi acı bir sevinçle hatırıma getiriyorum. Hayallerimi durmaksızın besleyen bir şeyler vardı o zaman... Olur olmaz şeylerdi ama, aldanmak iyiydi. Babamın her Pazar kürek sallaması, sık sık defineden, prensesten, onu bulunca yapacağı işlerden, alacağı yalıdan, açacağı sinemadan, biz dört kardeşe mahsus yaptıracağı hususî locadan bahsetmesi, yani bile bile kendini aldatmak istemesi gibi, biz de aldanmak istiyorduk. Bizim böyle bol hayallerle yüklü bir Bizans definesi masalına ihtiyacımız vardı. Onu bir yaratıyor, kendimizi belki de isteyerek aldatıyorduk. Bilerek aldanabilmek saadeti yok şimdi! Bu artık uzun, çok uzun yılların, o çocukluğun uzak, çok uzak, bir rüyada görülmüşe benzeyen günlerinde ve gecelerinde unutuldu kaldı. Umudunu, hayalini, tesellisini bana verecek ne bir Bizans definesi, ne de onun heyecanıyla titreyen o günlerin insanları var... Kimi bilinmeyen diyarlara gitti, kimi de bambaşka bir insan hâlinde içimizde, ama onlarda o eski zamandan bir iz aramak beyhude... İşte biri de benim! Şu satırları karalayan adam. Yaşamak için, günlerini geçirmek için yeryüzünde var olmayan bir Bizans definesi hayali arayan ve bir türlü bulamayan ..

Vüs'at O. BENER (d. 1922)

İLKİ

İstasyon gerilerde kaldı. Büyük, yoğun, taş. Puslu ışıkları yaygın. Acı soğuk. Atların nalları buzları kırıyordu. Sokak lâmbaları ölü ölü mat aydınlıkta. Ayak parmaklarım sızlıyordu, dizlerim donuyordu. Ağaçlar çıplak, donuk, katı. Şehir tortoptu, dumansızdı, büzülmüştü. Mangallarda kıvılcımlar bile sönmek üzeredir. Üstlerini örten kül çoktan soğumuştur. Odalar soluk kokuyordur: Ağır, kekre. Kirpik diplerinde, göz uçlarında sarı, ak çapaklar birikmiştir. Çenelerim birbirine vuruyordu. Atların sırtı buğulanıyor, arabacının buğulu soluğuna karışıyordu. Parmaklarımı yadırgıyordum, nemli, ılık ağzımda. Şehri yabancılıyordum. Lisenin önünden geçtik. Bir yıl olmamıştı ayrılalı. Babamla bu yoldan dönmüştük, kan ter içinde. Annemi geride bıraktığım istasyondan yolcu etmiştik. Annem sık sık içini çekerdi. Hep ağladığı sanılabilirdi. "Erkekler ağlamaz," demişti, babam. Ağlamamıştım. Annem istemiyordu. Zayıfmışım, yapamazmışım. Olsa olsa öğretmen olabilirmişim. Savaşa gidiyormuşçasına ürkek, ama güçlü görünmek zorunda saymıştım kendimi, Onu yüreklendirmeye çalışmıştım. Babam onu bir vakit için uzaklaştırmıştı yanımızdan. Gereksiz yere

ağlıyordu. Çok ağlıyordu. Sicim gibi yaşlar iniyordu gözlerinden. Saklamıyordu. Bağırmamıştı da. Vagon kaymıştı yavaşça önümüzden, daha hızlandığını anlamadan silinip gitmişti. Sonra babamla tepemizde güneş, yakıcı güneş, yürüyerek dönmüştük. Babam koluma girmişti. Babam! Şimdi dönüyordum işte. Önceleri bitmek bilmeyen aylardan sonra. Babamın tütün kokan ellerini öpecektim. Babamın elleri sıcaktı. Baş parmağının avuç içindeki bölüntüsü nar gibi kırmızıydı. Küçükken karnım ağrıyınca çabucak üşüyüverir, sancılanır, durmadan ağlarmışım, kocaman elini karnıma kor komaz susarmışım. Kızdırılmış tuğla gibi sımsıcaktı babamın elleri. Döverdi de beni. Kinlenirdim. Onu bir gün dövebileceğimi tasarlar, avunurdum. Saptı araba. Saçaklarda boy boy, uçları sipsivri buzlar sarkıyor. Parmaklarımı hafifçe dişliyordum. Parmaklarım duygusuzl Atlar öksürüyordu. "Çarşı Camii"nin minaresi delip geçmişti mor soğukluğu. Arabanın fenerleri çizik çizikti. Lâmbanın kızarık aydınlığı gözlerimi sulandırıyordu. Teller ışıyordu. Üzerlerinde küçücük karaltılar sezinliyordum. Serçeler, leke leke, kıvrık pençeleriyle asılakalmış olmalılardı. Atlar birden durdu. Arabacı körükten içeri eğildi: "Geldik." Arabacının suratı kabuk bağlamış, ışık vurmuştu göz bebeklerine. İçi çatlamış, üstü cam cam parlıyordu göz bebeklerinin. Bıyıkları dikelmiş, sertti.

Bavulum elimde, ıpssız sokakta, ortada kaldım. Tekerlekler, atlar göçük sesler çıkararak uzaklaştılar hızla. Yok oldular. Bir yumuşaklığa dalıvermiş gibi. Sesler hiç yankılanmadı. Evler, duvarlar kaskatıydı. Çinko oluklar, çatıları kristal parıltılarla çevreliyordu. Ortalıkta bir köpek bile yoktu. Ipssızdı her yan. Orada çömeldim. Bu evin tokmağı böyle el biçiminde miydi? Tunçtu el. Kara binek taşı burada mıydı? Bilye

çukurlarımızı doldurmuşlar. Duvar boyunu yokladım. Kardeşimin başını bu sokakta yarmışladı. Kan izleri yok olmuş. Çember izlerimiz yok. Bizim evin kapısı pürüzlüydü. Boyanmış. Kül rengi ya da yeşil. Soğuk. Budak yerleri vardı. Budağın birini ben çıkarmıştım. Sokaktan gelip geçenlere su püskürtürdüm oradan. Babam aşık oynamamı yasaklamıştı. Karınlarına kurşun dökülü, kınalı, mavili, yeşilli, benek benek, şarap rengi aşıklar. Kemiğin çıkardığı tok ses. Ne kadar aşığım varsa, bir sepet dolusuydu, hepsini yakmıştı. Evin iç pis pis, yanık kemik kokmuştu. "Jandarma Kumandanı"nın oğlu ne yapıyor acaba? Fenerlerimize pil çalmaya kalkışmıştık, yakalanmıştık. Kapıya kulağımı dayadım. Çeşmenin şırıltısı duyulmuyor. Donmuş demek. Donmuştur. Pencereler karanlık. Geleceğimi bilmiyorlardı. Koğuşlarda yatılan, tiz zil sesleriyle sınıflarına girilen okuldan ilk günler kaçmak istemiştim. Ama büyümüştüm artık. Annem kolları uzun, üstüme iyice oturmayan elbisemin içinde beni koskocaman görünce kim bilir nasıl şaşıracaktı. Karşı komşunun camları yönü belirsiz bir ışımayı yansıtıyordu. El biçimi tokmağı tutup kaldırdım. Tunç ellerime yapıştı. Soğukluğu içimi üşüttü. İndirdim. Sıyırdım parmaklarımı. Tok, kuru bir ses çıktı. Bir köpek bile yoktu sokakta. Bir inilti bile duyulmuyordu. Bekledim. Tokmak şehrin tüm kapılarına vurulmuş gibiydi. Tüm evlerin buzlu camlarında bir ara mum ışığının büyüyeceğini, titreyip gerineceğini bekliyor gibiydim. Tüm şehri çekirdeğine çekilmiş sıcaklıklarından ayıracaktım. Bizim evin camlarında bir ışık dolandı. Bir gölge perdeyi aralayıp kaygıyla sokağı gözetledi. Yüzünü görememiştim. Annemdi ama! Düz saçlarını, dümdüz, telleri kalın, kestane saçlarını ayırt edebildiğimi sanıyordum. Merdivenin başına

gelmişti şimdi. Orada duruyordu. Korkulu. Sessizliği dinliyordu. Sessizlik çatlamıyordu. Sokak araları, odaların boşlukları, yer, gök katılmıştı. Çocuğunu kaçırmışlardı. Ölüsünü, karlara belenmiş, ağzından daha kan sızan sıcak bedenini, küçücük bedenini getirip kapı önüne atıvermişlerdi! İz bile bırakmayan apak, çıplak, enli ayaklar ortadan savuşmuşlardı. Kapının önünde çocuğunun ölüsü. Geri gelen çocuğu. Bağırmak istemişti. Sesi çıkmıyordu. Islanıyordu içi. Eziliyordu. Dizleri kesiliyordu. Üşüyordu. Dilinmiş gibiydi derileri. Oydu gerçekten. Kapıdaki. Oğlu. Boylu boyunca. "Oğlum!"

Duymuştum. Bağırarak: "Benim, korkma anne, aç!" dedim. Yüreği birden durmuş da damarları boşalıyormuş gibi olmuş, merdivenlere atılmış. Ağlamıyordu. Tıkanıyordu. Lâmba eğrilmişti. Camı isleniyordu. Lâmbayı yere bırakmamıştı. Başımı bir eliyle düz, zayıf göğsüne sımsıkı bastırıyordu bilmeden, bütün gücüyle. Bunalmıştım. Pürüzlü parmaklarını -kör kör- yanaklarımdan geçiriyordu. Birdenbire annemden daha da çok çekindiğim sarısına kapılmıştım. Kaygılı gözleri'nden korktuğum kadındı gene o. Gene o tuhaf, dayanılamayacak denli sevgiyle dolu üsteleyen bakışlarla yüzüme dalıp giden kadın. "Hadi anne, donduk," demiştim. "İnan canım artık. Gördün ya!" O daha söyleniyordu, yüreğine indirmeyi kurmuş olmalıydım.

Uyanmışlardı. Babamla kardeşim de. Kapı açıktı. Orada, eşikte dikildim. Sarkan, lâcivert elbiselerimle dimdik. Bavulum sağ elimde. Kasketim hafifçe sola yatık.

Babam yatağında doğrulmuştu. Öteki, şaşkın, karmaşık bakan çocuk... Kocamandı başı. Sarıydı. Saçsızdı. Kirpiksizdi. İpince boynunun üzerinde zor tutabiliyor gibiydi başını. Yalnız,

değirmi, iri, bal rengi gözler. Sırıtır gibiydi. Ağzı karalıktı. Kararmış, seyrek küçük dişleri sivri sivri görünüyordu. Birden boğazım kurudu. Ağlamaklı oldum. Sokakta bulunmuş bir çocuk zavallılığıyla küskündü duruşu!

Babamın saçları seyrelmişti. Daha çok kırlaşmıştı. O çocuk yatak odasına bitişik küçük sandık odasından çıkmıştı. Bir vakitler ben de orada, onunla yatardım. Odaya sinmiş paslı soluk kokusu, yanık limon kabuğu, marsık kokusu yüzüme çarpmıştı birden. Döşeme sallanmıştı. Annem övüntülü. "Bak geldi!" demişti. Sıkılarak yüzüne bakmıştım. Burnu biraz daha kızarmıştı. Yanakları sarıydı. Babamın altın dişi yoktu ağzında. Üst köpek dişi teneke teneke ışıldıyor. Yeni yaptırmış demek. "Gel bakalım delikanlı!" demişti. Duraksayarak yürümüştüm. O çocuğun ağzının karanlık çukuru üzerimdeydi. Ağlayacaktım. Babamın pijama ceketinin düğmeleri çözüktü. Fanilasının da. Çiğ, ak teni görünüyordu. Boynunu kasıyordu ikide bir. Kocaman eli boşlukta. Eğilip öpmüştüm. Soğuktu eli, zayıftı. Tütün kokmuyordu. Kirpiksiz, karanlık, çukurda gözlerinin kenarında birikmiş sarı çapaklar vardı. Yanakları saydam gibiydi. Sarkmıştı. Annem: "Öpsene ağabeyinin elini!" demişti, o çocuğa. Bulaşık bir hayranlıkla iki elimi birden kavrayıp alnına götürmüştü. Sonra karşıma geçip durmuştu. Elbiselerime bakıyordu. Omuzlarıma, geniş paçalı pantolonuma, kocaman ayakkabılarıma, uğulmuş, parlatılmış, dökme demirden işaretlerime bakıyordu. Şapkam daha başımdaydı. Ansızın çekip aldı. Parlak siperliğini okşamaya koyuldu. Sıkılıyordum. Babam: "Nasıl oldu bu böyle?" diye sormuştu, anlatıyordum. Annem sobaya odun atıyordu. Arada söze karışıyor. Saklambaç oyunlarında dolaba kapandığımız Necla'dan söz açılsa diye

içim gidiyordu. Dilimin ucuna dek geliyordu sormak. Gene de dilim elvermiyordu. Ayıp olur, ayıp, sormayayım. Birden bavulumu yakaladım, kapağını açtım, şeker kutusunu ortaya çıkardım. "Lokum severdiniz siz baba!" Sevinir gibi açıldı yüzü.

Sonra öyle kendiliğinden: "Sigarayı bıraktınız mı?" diye sormuştum. "Yook!" demişti. Şaşırıyordum. Ayrılırken babamın ellerini koklarcasına öpmüştüm. İçime sindirmiştim kokusunu, tütün kokusunu, sıcaklığını. Ertesi gün bayramdı. Birazdan gene öpmem gerekecekti ellerini. Bu kez iyice koklayayım, diye düşünmüştüm. Belki şaşkınlıktandı, heyecandandı ellerinin kokusunu alamayışım. Sonra kardeşime dönüp: "Bak sana da ne getirdim!" demiştim. Bana beğenmedi gibi geldiydi. Toptu. Renkli, büyücek, lâstik bir top.

Soba gürüldüyordu. Gevşemiştim. Çaydanlık cızırdıyordu. Pencere çıtaları sisten sıyrılırcasına ortaya çıkıyordu. Yerdeki kilimi yeni almışlar. "Duvar saatimize ne oldu?" demiştim. Satmışlar. Alışıktım yumuşak vurgularına saat başlarında. O ara onu kucaklamadığımı anımsamıştım. Ben onu bisikletin kadrosuna bindirir, elime geçen parayı bisiklet kiralamaya verirdim, uzak yollara götürürdüm. Dolu dolu ağlayışına dayanamazdım. Sinirlenip, ağzını burnunu kanata kanata dövdüğümü tasarlamıştım çabucak, boğulacak gibi olmuştum. Topu beğenmemesine üzülmüştüm. Eskiden olsa döverdim onu belki. Bağırırdım ona. Onu trapezden düşürdüğümü -ipleri tavan kirişlerine bağlı, kalın bir sopa, buydu benim trapezim- sanırım daha söylememişti. Burnundan kan boşanmıştı. Evde kimse yoktu. Döşemeye göllenmişti kan.

Başını çeşmenin altına sokuvermiştim. "Jandarma Kumandanı"nın oğlu ile pil çalmaya yeltendiğimiz gün o da vardı yanımızda. Dükkân sahibi kimin çocukları olduğumuzu sorup, daha çok onun babasının yüzü suyu hürmetine, bizi bir iyice korkuttuktan sonra salıvermişti. Her şeyi anlamıştı o! Ama babama söylememişti. "Söylersen öldürürüm!" demiştim. Ona yaptığım eziyetleri utançla, bir bir anımsıyordum. Annemle babamın bizi eve kapatıp gezmeye gittikleri geceler, suratımı ezip büzerek, çirkin sesler çıkararak onu nasıl korkuttuğumu, onun nasıl haykıra haykıra odadan sofaya, sofadan merdivenlere kendini attığını anımsıyordum. "Küçük" diyordum, zavallı küçük. Bir de *petit* takılmıştı dilime! *Petit* dedikçe, daha bir rahat, azapsız, doğru, yalındım sanki. Çay demlenmişti. Sobanın üzerindeki ibrikten buğu doluyordu odaya. Camlar iyice ağarmıştı. Bardaklar soğuk soğuk parlıyordu. Babam yataktan çıkmış, sedire oturmuştu. Lâmbanın fitili kızarıyordu.

Annemi hep o vagon penceresinin gerisinde ufalmış hâliyle, ak, büyük mendiliyle görüyordum. Annem yaşlanmış! Ben ne çabuk büyümüşüm! Şununla ben nasıl olmuş ca oynamışım! Sonra babamla, bir yokuşu, bir fayton içinde, yeniden çıkıyorduk. Babam beni okula bırakıyordu. Kalın, çulaki, kapalı elbiselerin içinde. Ayrılırken bıyıkları gözüme girmişti. Okulun avlusunu çeviren demir parmaklıkların gerisinden onun el sallayarak gidişini görüyordum. Arkasından: "Baba! Beni burada bırakma!" diye bağırmak istemiştim. Her adım attıkça: "Baba!" diyeceğim geliyordu. O uzaklaşıyordu, kara, bol ceketinin eteklerini savurarak. Uzun boyu gitgide

ufalıyordu. O gün: "Sağ gözüm seğriyor, hayırdır inşallah!" demişti.

"Koskoca adam olmuş bizimki değil mi hanım?" Gülüyor. Sarhoşluğunun iyi zamanlarında ağzıyla Tatyos Efendi'nin *rast peşrevi*'ni söylerdi, ben kaşıkla tempo tutardım. Sesi kalın, gür tatlıydı.

Şimdi kötü kötü öksürüyor. Ona rakı içirirdi. "Bu koca kafalı sarı içsin! O büyük adam olacak. Sen bana çekmişsin, bencileyin sersemin birisin, senin başından tokmak eksilmemeli..." derdi. İçlenirdim. Helâlara kapanıp ağlardım. Bir kez de tüy bitsin diye onun cilet makinesiyle göğsümü kazırken yakalamıştı beni. Çok dövmüştü.

Sedirde bir bacağını dikip, uzaklara dalan babamın fanilasından gözüken göğsüne bakmıştım, tek tük kıllar. Boynunun derileri kırışmış. Bir kadın gövdesi gibi aktı gövdesi. Hamama götürdüğü gün görmüştüm, sırtında kırmızı, kurumuş sivilce izleri vardı. Annemin: "Tüysüz erkekler merhametsiz olur", dediğini anımsamıştım. Sonra kavgalarını. Günlerce konuşmazlardı.

Ben arada elçilik yapardım. Babam avurtlarının içinden homurdanırdı. Kendi kendine konuşurdu. Gene dargın oldukları bir gün, aralık duran kapıdan onu gözetlemiştim. Kaşını, gözünü oynatarak, mırıltıyla bir şeyler soruyor, cevaplar veriyordu. Kırgındı. Kırgın gülüyordu. Bir şeylerden iğrenir gibiydi suratı. Eğri gülüyordu.

Beni okula bırakmazdan bir gün önceki hâli daha garipti. Sinsice neşeli gibi. Bir gün önce Temenyeri'ne gitmiştik. Çimenlerin üzerine oturmuştuk. Sigarasını yakmıştı. Yüzü asıktı. Önemli saydığı şeylerden söz açacağı zamanlardaki tavrını takınmıştı. Çekingen, konuşmasını bekliyordum. Bu kez hemen başlamadı. Uzunu uzun düşünür göründü. Neden sonra: "Sana bugün şöyle böyle bildiğin şeyleri anlatmam lâzım geliyor da..." demişti. Önceleri oldukça gizli kapaklı anlatıyor gibiydi, ama sonra birden açılmıştı. Açık açık: Buna "şu" derler, diyordu. Şöyle şöyle olur. Başımı önüme eğmiş dinliyordum. Arada bir kaçamak bakışlarla onu gözlüyordum; ağırbaşlı denebilirdi, ama birden de gülüverecekmiş gibi. Gözleri yumuşak, mavimsi, parıltılı. Gözlerinin parıltısı acayip, dudakları ıslak. "Bunları başkalarından öğrenip kötü yollara sapacağına..."diyordu. Gırtlağının iri çıkıntısından alamıyordum gözlerimi.

Annem bardaklarımızı bir daha doldurdu. Çay kıpkırmızıydı. Sıcaktı. Ellerimi yakıyordu. Çayımı çabuk çabuk, içimi yaka yaka içmiştim. İçim gene de hafifçe bulantılıydı. Sarı çocuk yanıbaşındaki topu arada eline alıyor, isteksizce evirip çeviriyordu.

Bir yandan ilgisiz görünerek gözlerini benden yana kaydırıyor. Pek göz göze gelmemeye çalışıyordum. Bir ara bana "Ağabey" demediğini, benim de daha onu adıyla çağırmadığımı düşünmüştüm. Sonra o: "Bak", demişti, "Bunları ben yazdım." Yazısı çarpık çurpuktu. Kafasını nasıl tutabiliyor diye tasayla yüzüne bakıyordum. Bacakları ipincecikti. Diz kapakları sivri, esmer. İçimden gene *petit* demiştim. Kolunu

tutmak istemiştim. Kaçınır gibi yapmıştı galiba. Duvarda dedemin büyütülmüş bir fotoğrafı asılıydı. Eskiden yoktu. Ona dikmiştim gözlerimi. Kızdığı bir gün yüzüme tükürmüştü. O yavaşça yanıma sokulmuştu. Elinde topu. "Dedem öldü", demişti. Gözleri dolu. Kocaman başını okşadım. Ses çıkarmadı. Horoz sesleri bekliyordum. Sokaktan demir tekerlekli bir araba geçti. Çapraz, cılız, soluk bir güneş odaya süzüldü. Annem: "Dayın da ağır" dedi, "sana yazmadık."

Nezihe MERİÇ (d. 1925)

SUSUZ

Pencere yoğunlaşmış bir karanlığa açılıyor. Işıklar ve insanlar yedi bin kat aşağıda kaynaşıyorlar. Anılar, umutlar, özlemler de onlarda beraber. Yedi bin kat yukarda sadece karanlık var. Katkısız, koyu karanlık. Bu sükûndur Ali Bey için. Karanlığın önünde, pencerede dikilen Bülent de kuvvetle çizilmiş boz bir çizgi. Oğlu. Yetişmiş, adam olmuş bir erkek evlât. Bir o var elinde. Hem kendi kanından, hem insan adam. Babasından samimiyetini almış olsa da, ona her zaman güvenebilir. Ali Bey için şu anda yalnız bu iki şey sağlam. Karanlık ve Bülent. Kristal kadehi biraz eğerek, üçgen prizmaların içinde binlerce karanlık pencere, binlerce Bülent-Boz Çizgi elde edebiliyor. Karanlığın üzerine kuvvetle çizilmiş bir boz çizgi... Alt dudağı bükülüp kalmış. Buruk bir tat var duygularında. Bir şey var, şeytan işi, diye düşünüyor. İpin ucunu kaçırmış olan insanoğluyla böylesine eğlenen şeytandan başka kimse olamaz. Durup dururken tuttum sanıverir insan ipi. Birdenbire çocuklukta kalmış, kaygısız günlere ait bir hafiflik gelir içine. Günlük hayatla, geçmişle, gelecekle ilgili bütün

düşüncelerin dışında, tek başına kuvvetle yaşayan bir sevinçtir bu. İnsanoğlunu bir anda kahraman, bir anda Sultan Süleyman yapan, olmazı olduracak bir güç veren ve her yeni şeyi bir kalemde çizilip yeniden başlanabilir sandıran bir duygu. Yeniden başlamak! Bütün iş burada işte. Yeniden başlanamaz. Çünkü insanoğlunun kaderinde yoktur bu. Hayatı ona verilmiştir; büyük bir oyun. İstediği gibi oynayabilir. Hatalar ve isabetlerle. Ama bozmak, bozup yeniden başlamak yoktur bu işte. Üstelik bu önceden haber de verilmemiştir. Kendi rızasıyla başlamayışı gibi... İşte hayatını özetleyen çevre: Karısı, kızı, misafirleri. Hatta bu oda, zaman zaman gelip hayatına yerleşmiş bu eşyalar... Kurtulamaz. Kanına karışmış bunlar onun. Etrafında, masanın başında oturuyorlar. Sigara dumanları arasında, ondan uzaklaşmış suratlar, ondan uzaklaşmış seslerle, onu hiç ilgilendirmeyen bir konuşma içinde, zaman zaman dikine çıkışlar yapan, bazen toptan patlayıveren kahkahalarla... Bir iki saat evvel, o aydınlık duygu içinde onları da değişmiş görüşü, havanın, suyun, insanların yeni bir tazelik, canlılık kazanmış olduklarını sanması kendi kuruntusuymuş meğer. Hele duranı bildikten sonra, nasıl da kapıldı şeytanın oyununa! Duran. Evet, hayatı durmuştur Ali Beyin. Bu duruş özdedir. Özündedir. Elli sekiz seneden sonra artık ne ileri ne geri. Yenilgi diyecek Bülent. Kabul. Olmuş bulunan, onu çerçeveleyen bu hayat onarılamaz. Seneler, birçok şeyleri beraber götürerek, dönmemecesine geçip gitmiştir bir kere. Yeniden de kurulamaz çünkü... Böylece herkes, her nesil kaderini yaşar. İşte yine Bülent. Herkes kaderini kendi yapar diye direnecek bu sefer de. Her ne hâl ise. Bir şey durmuştur ya artık. Önemli olan budur. Ali Bey için elli sekizinden sonra yapacak bir şey yoktur. Bu

memleket ve bu şartlar içinde. Neslinin kaderi içinde dese de olur. Öyleyse bunu kabul edip alışmaya bakmalı. Çıkar yol budur. O, Doktor Vahit'ten bir adım ileriyse, avukat Osman da ondan ileridedir. Ne diyor: Hiç olmazsa çocuklarımızın hayatına gölge etmeyelim. Tesellisi Bülent olacak. Babasından samimiyetini almış olsa da. İşte karanlığın önünde, pencerede dikiliyor. Ne düşündüğünü bilmiyor onun. Bilemez. Çünkü babasından samimiyetini aldı çoktandır. Oldu bir iş. Alışması lâzım. Alışmanın rahatlığına -hiç olmazsa- dayanmalı. Ama her zaman güvenebilir Bülent'e. İnsan adamdır Bülent. Bugüne bugün babasıdır onun. Orada, karanlığın önünde, kuvvetle çizilmiş boz bir çizgi...

Ali Bey büfenin aynasında ayağa kalktı. O anda, kendini aynada görür görmez, bir şey ansızın yok oldu. Biraz önce, yüzeye çıkıp kendini açıklayana bir şey. Karanlığı ve Bülent'i de beraber götürdü hem. Gözlerini kısarak iyice baktı aynaya. Kendini tanıdı: Değerli banka müdürlerinden Ali Ruşen Beyefendi. Orta boylu, sarı bıyıklı, mavi gözlü, çelebi bir adam. Yaşınızdan çık genç görünüyorsunuz Ali Bey amca, demişti Vahit'in kızı. Kadehini bir dikişte bitirdi. Büyük kadehle susuz rakı. Bu, odanın bulanıklığından kurtulup meydana çıkmasına yaradı. Vazodaki karanfilleri, küçük muska böreklerini, kızarmış patatesleri, yeşil salatayı gördü yeniden. Doktor Vahit, bütün koltuğu kaplayan, büyük, kirli bir hamur yığını hâlinden çıktı. Ali Bey, onun deminden beri duyduğu sesinin içinde kelimeleri anlamaya başlayınca, konuyu kavradı: "...Adam karısını muayeneye getirmiş, ama kıskanç. Soydurtmaz. Ne yaparsın? Derken efendim, aklıma bir çare geldi.." Gülüyorlar. O, senelerdi böyle anlatır. İri yarı, tasasız hâli, anlatış şekli, konuları aşağı

yukarı hep birdir. Kadınlar da hep böyle gülerler. Gülmekten tıkanırlar. Ali Bey, hep böyle gülerler. Gülmekten tıkanırlar. Ali Bey, hepsine ayrı ayrı bakıyor. Doktor Vahit'in karısı hiç değişmedi. Küçük suratı, kahverengi gözlerindeki gönül rahatlığıyla bir çocuk gibi gülüyor. Ama Müzehher? Karısıl Hizmetçi ruhludur o. Sürmeleri yayılmış, şişman, elinde sigara, kaykılmış... Vahit yıllarca önceki sesiyle anlatıyor. Kadınlar da yıllarca önceki sesleriyle gülüyorlar. Göğsünün üzerinde Duran'ın baskısını iyice duyuyor Ali Bey. Kızının ansızın sivrilen bir kahkahasıyla ona baktı. Acı yeşil bir kazak. Kırmızı sarı bir gelişi güzellik. Kadının biri olacak, dünyayı dolduran milyonlarca kadından biri. Son beş altı yılın çocukluktan çıkmış, büyümesi durmuş değişmezliği içinde kaç zamandır. Ali Bey, onların kafasının içindekileri ezbere bilir. Hep birdir çünkü. Ama Vahit'in kızı! Vahit'in kızı ve Bülent zekidir. Zamanın akışı içinde durmadan yenilenen, durmadan gelişen... Vahit'in kızının ne düşündüğünü, bu kahkahalara neden ilgisiz kaldığını bilemez. Akşamdan beri bin çeşit düşünce geçti o incecik, renksiz surattan... Son bir kadeh daha, biraz badem, fasl-ı hüzzamda geçmiş yılları getiren, belli belirsiz anılar... Ali Beye bu gerek. Doktor Vahit anlatmaya başladı mı, kolay susmaz. Ayaklarını uzatarak iyice yerleşti koltuğa. Oda, anlatılan konu, gülüşmeler, Vahit'in kızının gen'sinde uzaklaştı. Şehir uzun bir tren sesi içinde duyurdu kendini. Pencerede karanlık. Bülent gitmiş. Sıvışmış onun deyişiyle. Ali Bey karanlığa bakıyor. Düşünce, durulmuş bir kolaylıkla akıyor: Şeytanın oyunu yarıda kaldı. İnsanın durup dururken içinde bulduğu sevinç, o, bir an aydınlanıp Allah'ını gördüm sanması, hep düzen düşmanı şeytanın işi. İnsanoğlunun alışmaya başlayıp, alışıklığın

rahatlığına kavuştuğunu görünce sıkılıyor. Düzen ille de bozulsun istiyor. O, bir anda bulunup bir anda kaybedilen sevinçten sonra, dayan dayanabilirsen. Öyle olmadı mı şimdi Ali Beyinki de? Ali Bey yenilmişti. Yenilmiştir. Daha bugün, genç kısım şefinin imza atışı karşısında, bütün kuvvetiyle duydu bunu. Onun -müdür beyin- önünde, masaya eğilmiş kâğıtları imzalıyordu. "Bir, ki, üç; bir, ki, üç. Rap. Rap, Rap." demişti Ali Bey içinden. "Gençliğin imza atışı bile..." bu. Bir imzalayıştan çok, gençlik, gençliğin sağlam, eli çabuk, sistemli görünüşüydü Ali Bey için. Ali Beye karşı. İşte Bülent, işte Vahit'in kızı -Suzan'ı geç- öbürleri, hepsi Ali Beye karşı! Onlar ne istediklerini biliyorlar. İstediklerini elde etmek için çalışıyorlar. İleri bir memleket, ileri bir hayat... Olur veya olmaz. Kendilerinden sonra gelene başlanmış bir şey bırakacaklar. Temeldir bunlar. Ali Beyin nesli bir gelişi güzellik içinde yaşadı. Ne diyordu biraz önce Vahit: "Biz değil miydik gençliğini bu memleketin şoselerine, demir yollarına, dosyalarına, hastahanelerine yatıran. Biz de bu memleket için çalışmadık mı? O vazifedir. Bunlarınki ideal!..." Kabul et demişti, her nesil bir öncekinden ileridir." Bülent duysun diye söylemişti bunu. Ama Bülent kendini aldı ondan artık. Büsbütün aldı. Çok kırdı oğlunu. Uzun zaman anlamak, kabul etmek istemedi gençliğin üstünlüğünü. Biz ruh adamıydık, bunlar madde demek istediği zaman, bu maddecilerin en kısa yoldan, en sağlam ruh bütünlüğüne vardıklarını görmüştür Ali Bey kaç kere acı acı. Vahit işi hafifinden alıyor, şaka geliyor ona, tasasızdır o. Gülüyordu: "Göster beyim, göster dinini seversen şu gençliğin bizden üstün bir tarafını..." Ali Bey o zaman da bir çıkış yaptı Bülent'e doğru. Bülent için: "Yok, var var. Çook. Meselâ bize karşı sadece şu

kadın erkek arkadaşlığını anlamış olmaları..." Vahit Beyin kızından, o kısılmış gözlerden gelen bir bakış var Ali Beyde kalan. Bülent ilgisiz. Samimiyetine hiç inanmayacak artık. Suzan? Suzan da kaybolmuştur Ali Bey için. Ama bir önemi yok. Bir kızı olsun isterdi. Kız evlât manasında. Öyle olabilirdi de Suzan. İyi kalpli bir çocuktu küçükken. Yaramazdı ama, zeki değildi. Süslenmeyi, gezmeyi severdi sadece. Onu, evin içinde, eve göre yetiştirmek gerekti. Eğer şimdi Suzan, hazır fikirlerle dolmuş bir basitlikteyse, hazm edilmemiş bir işi hayatının verdiği bilgiçlik içinde bulunuyorsa bu kendi eseridir. Kafasızlığının sonucu. Onu da kendi hayatındaki gelişi güzellik içinde kapıp koyverdi hayatın içine. Bir de ileri sandığı fikir ekledi ucuna: "Ben, Avrupalı görüşe sahip bir adamın. Kadın da bir erkek gibi çalışabilir pekâlâ. İş bölümü." İş bölümü, vesaire, vesaire. O kırk sekiz yaşındaydı, Bülent yirmi beş o zaman. "Baba bırakma bu kızı. Kafasızdır Suzan. Hazm edemez iş hayatını." diye tükenmişti çocuk. Bülent yirmi beş yaşındaydı, o kırk sekiz. Şimdi Suzan, eve getirdiği iki yüz liraya karşılık anasını ve hürriyetini satın almıştır. Yine da iyi kızdır. Sever babasını. Kızı, yüksek kaldırımdan sevgiliyle -Haşa aşığıyla değil. Bülent her ne kadar şair mizaç, ince ruh diye işi alaya alırsa da, Ali Bey yine de ruh adamıdır. Bu hakkı verir Bülent ona. Emindir Ali Bey bundan. Sevgilisiyle iç içe, bomboş bir gülüşle çıkarken -Ali Bey görünmemek için arkasını dönmüştür. Görmezden gelmiştir. Kendine karşı bile. "Zillet!" Sahip olamadılar çocuklarına. Ne kendi hayatlarına ne onlarınkine yararları dokundu. Bütün bir neslin davasıdır bu. Onların neslinde yok mu değerler? Neler var, ama ayrılar, kuralları bozmazlar. Gel bakalım susuz rakı! Rakının etkisi mi azaldı, Ali Beyin karanlığı mı koyuldu nedir,

şifa değil eskisi gibi. Bülent yok pencerede. Vahit'in kızı pencereye bakıyor. Şimdi artık "meyus ve mükedder yaşayıp gidiyoruz mirim" diyor Ali Bey. Başlamış, becerememiş, bir adımda elliyi aşmış, sonunda, geri dönmezliğin çaresizliği içinde kalakalmışlardır. Gençliğini yaşadığına şükret der, iyimserliği bir yerlerden. Evet ama, o zaman gençtiler. Kolaydı yaşamak. Şimdi karısı bile yok. Onu bile idare edemedi. O çocuklarının anasıdır, ona karşı. Geçen gün Suzan'a "Âdil Bey arsa almış Periha'a. Şeytan gibi adam, yaşatıyor çoluğunu çocuğunu..." derken sesi nasıl kinliydi için için. Anneleriyle daha iyi anlaşıyor çocukla da. Hemen uydu onlara çünkü. Suzan'ın önünde kale, Bülent'in kulu kölesi. İyi bir semtte, apartmanda oturuyorlar. Kürkü var onun da, Âdil Beyin karısınınkinden. Buzdolabı, çamaşır makinesi... İyi bir hayat yaşıyorlar. Müzehher Hanım memnundur. Ama en ufak fırsatta ona karşıdır. Suzan'ın iki yüz lirası ve Bülent! demek ister. Bülent insan çocuktur ama. Hiçbir zaman belli değildir onun parası evde. Kiranın ödenmesi, kömürün gelmesi, sinema, tiyatro, hizmetçi parası hep ona aittir. Yine de o evin erkek çocuğu kalmasını bilmiştir. "Yahu baba, hiç param yok, biraz görsen beni" dediği bir sabahı minnetle hatırlar Ali Bey... Artık bu hayatı böylece kabul etmesi gerek. Zor. Zor ama, çare yok. Kırılan onurunun acısıyla ne kadar kahrolsa, kendisiyle didişmekten ne kadar yılsa, bu böyle işte. Hatalarını kabul etmek efendiliğini göstersinler bari. Evet, çocuklarının hayatını zehir etmesinler hiç olmazsa.

Çok kırdı Bülent'i. Alışmak gerek. Tam da alışmaya başlamıştı. Kabuğuna çekilmiş, olayları olduğu gibi alarak yaşamaya çalışıyordu. Şeytan bildi bunu. Boş bulundu Ali Bey çarşıda. Otuz yıllık arkadaşı Doktor Vahit'e rastlayınca, içine

şeytan girdiğini sezemedi. Birden, tuttum sandı ipin ucunu. Bir anda çarşıyı, sahil şehirlerinde bulunan çarşıların en kalabalığı, en bereketlisi yapan o duyguyu hatırlıyor. Dükkânlar, ışıklar, sebzeler, meyveler, kırmızılar, yeşiller içinde bir kaynaşma, bir alış veriş, bir neşe... "Vay beyim, vay doktorcuğum, nerelerden çıktın?" diye sevinmişti. Otuz yılın Vahit'i, iyice kocamış, karşısında kekeliyordu: "Aman ne iyi oldu, aman ne iyi oldu. Hay Ali'cim, yahu kaç sene oldu görüşmeyeli..." Yaşaran gözleriyle birbirlerine baktıkları zaman olur sandı Ali Bey. O şeytan ışığı düşmüştü içine bir kere. Otuz yıl öncesini gördü hemen orada. Otuz yıl öncesinin, zayıftan sarışın bankacısı ile, iri yarı, yer elması Doktor Vahit'i. Bir sahil şehri. Karanlık denize karşı rakı içtikleri bir taş balkon. O geçmiş yıllarda kalan genç karıları, yeni doğmuş çocukları, balığa çıktıkları geceler...Genç karılarına sarılıp uyudukları, sıcacık, içi dışı bütün, sağlam, gençlik uykuları... "İmkânsız beyim, doğru bize gidiyoruz." derken, "Seninkileri de çağırır, şöyle bir âlem yaparız, eskileri yâd ederiz." derken, hep bilinmeyen bir şeye seviniyordu. Yıllarca önce, Bülent'le Suzan daha küçükken; "Babacım, babacım." diye koşarlardı, kapıyı çalınca da ılım ılım bir şeyler yayılırdı içine. Yine öyle bir şeyler olacak, bozulan bir şeyler düzelecek, kayıp olan birileri geri gelecek sanmıştı. Ama şeytana çabuk kaptırdı yakasını. Yemeğin ortalarına kadar sürebildi oyunu ancak. Geçmiş yılların anıları, eski dostlar hep bir aradaydılar. Mes'uttular sanki. Şeytanın oyununu bozan Müzehher Hanım oldu. Bilmeden. Sürmeleri yayılmış, küçülmüş gözleriyle o bakışlar! "Rica ederim Ali Bey böyle söylemeyin. Sizin de ne avantajlarınız vardı. İşinizi bilseydiniz eğer Osman gibi siz de..." İpin ucu kaçmıştır önceden. Kaçmıştır bir kere.

Söyleyecek söz vardır elbet. Ama, çelebi adamdır Ali Bey. Onun bulunduğu çizgiye inemez. "Ee... Hanım biz de gençliğimizi yaşadık. Ne dersin Vahit'cim?" demiş, gülümsemeye çalışmıştı. Ne desin Vahit! O da işini bilmiştir. O da apartman, arsa, para sahibi olmuştur. Ali Beyse bu hayatı çocuklarının parasına borçlu. Çocukların parası girdi eve. Girdi bir kere. Ve Ali Bey anladı ki hiçbir şey değişemez durup dururken. Hatalarını yaşayacaklardır artık. Biz gençliğimizi yaşadık derken, Vahit Beyin kızından bir bakış gelmişti. Ona tutunuyor biraz. Bülent de anlıyor onu. Beğenmese bile. Bülent onun oğludur! Şeytana gelince, ko sevinsin o da. Varsın sevinsin. Herkes kaderini yaşar...

Vahit Bey sesleniyor: "Ne o beyim? Terk-i meclis eyleyene..." Kadehini dikip kalktı. Orta boylu, kumral, çelebi. İçinin çöküntüsü dışına vurmuyor şimdilik. Sadece kızarmış mavi gözlerinde kararmış bir şey var anlayana... "Gel beyim gel, diyor Doktor Vahit, balkona gel. Şu manzaraya bak. Bu şehr-i İstanbul ki bî-misl-i bahadır... demiş şair ha? Kimdir bunu söyleyen?"

Zeyyat SELİMOĞLU (d. 1922)

ÇIKMAZ SOKAK

Eşek kayaların arasındaydı. Bize kalsa belki göremeyecektik ya, Arap Niyazı'nin yaygarasıyla hepimiz o tarafa döndük.

- Eşeğe bakın, diye bağırıyordu Arap, bu cehennemin dibinde eşeğin ne işi var yahu?

Denize girdiğimiz yer, adanın arka taraflarında öyle pek kimsenin uğramadığı bir koydu. Biz Arap Niyazi, Avcı Saim, Kızgın Zeki, İyi Ahmet, hep beraberdik. Avcı bu kayalık denizin tiryakisiydi. Onun zoruyla tepmiştik yolları. Arap'ın ağzı hâlâ açıktı.

-Bu eşeğin ne işi var bu kayaların arasında yahu? Nasıl gelmiş, nasıl inmiş o uçurumlardan?

Avcı:

- Aptal Arap, dedi senin aklın erer mi o eşeğin hesabına... Canına tak demiştir çalışmak fakirin, kirişi kırıp soluğu burada almıştır işte... Sahibinden saklanmıştır.

Gerçekten, eşek öyle bir yerde duruyordu ki, buraya nereden geldiğine akıl erdirmek zordu. Bir taraftan dik, çam ağaçlarının bile zor tutunduğu bir uçurum iniyor, iki tarafından sarp kayalar yükseliyor, beri taraftan da deniz yolu kapıyordu. Eşek, uçurumun, kayaların, denizin arasındaydı. Hiç kımıldamaksızın, heykel gibi duruyordu. Kızgın Zeki kaşlarını çatıp:

-Eşeğin bu kadar gururlusunu ilk defa görüyorum, dedi, hiç sallanmıyor, kendini beğenmişin züppesi...

Avcı:

- Ben şimdi kımıldatırım, onu deyip yerden bir taş aldı.

Tam nişan alacağı sırada İyi Ahmet tuttu kolunu...

-Yapma, dedi acıtırsın hayvanın bir yanını...

Avcı:

-Ulan, dedi, sen de her şeye mani olursun. Seni anan dünyanın işlerine engel olasın diye doğurmuş garanti.

Taşı hızla fırlatıp attı. Taş eşeğin biraz ötesinde yere düştü. Eşek kımıldamadı. Arap Niyazi kıkır kıkır gülmeye başladı.

-Yaşşa be Avcı, dedi, sen de tam avcısın ha... Manda kadar eşeğe rastlatamadın taşı... Bak oğlum, hedef nasıl bulunur, gör de öğren...

Arap yerden bir büyükçe taş aldı. Uzun parmaklarıyla taşı kavrayıp, kalın, sarkık dudaklarını büzdü, gözünün tekini kapayıp olduğu yerde yaylanarak hızla fırlattı. Taşın eşeğin

karnından pat diye ses çıkarmasıyla eşeğin kıpırdaması bir oldu. Hayvan ileri doğru bir yürüdü. Ama, birden topallayıp olduğu yerde kaldı. Eşek, sağ arka ayağını yere basamıyordu.

Avcı:

-Vay, dedi... Ayağı kırık bu garibin be... Bırakmışlar kimsesizi buruya.

İyi Ahmet::

-Hadi bakalım, dedi, taşlasanıza bakalım, engel olmuyorum işte...

Arap:

-Elim kırılsaydı da atmasaydım taşı, diye söylendi.

Kızgın Zeki:

-Hangi eşşeoğlueşşek, dedi, hangi eşşoğlueşşek bıraktı bu hayvanı buraya kim bilir?

Denize girmenin, güneşte yatmanın tadı kalmamıştı. Birdenbire, neşemiz, kahkahalarımız bıçakla kesilivermişti sanki... Burada, bu cümlenin canım güzelliklerin ta ortasında, bir can ölüme bırakılmıştı. İnsanlık, merhamet falan, hep düzmeceydi, hep süstü, sahteydi. Yahu... Hey Allah'ım.. Şu garip eşeğin ne günahı vardı be? Ne suç işlemişti bütün hayatı boyunca bir canavar herife para kazandırmaktan gayri? Ve o herif hangi deyyus ise, hayvancığın kafasına üç kuruşluk bir kurşun sıkmaya kıyamamış, onu işte böyle açlıktan, susuzluktan yavaş yavaş erimeye, bitip tükenmeye bırakmıştı.

Adadaki çiçekçilerden tanıdıklarımı birer birer gözümün önünden geçiriyordum. Ama boşunaydı. Onları gözümün önünden geçirsem de geçirmesem de boşunaydı. Hiçbir şey değişmeyecek, eşek burada günlerce can çekişip, "Bir su veren yok mu?" bile diyemeden susuzluktan göçüp gidecekti.

-Daha şimdiden sıfırı tüketmiş hayvan, dedi Avcı, bak nasıl sendeliyor.

İyi Ahmet:

-Bir şey yapamaz mıyız çocuklar, dedi, şu hayvana bir yardımımız dokunmayacak mı?

Kızgın Zeki.

-Dokunmayacak, diye kestirip attı, şimdi ahlanıp vahlanıp şuradan gider gitmez de keyfimize bakacağız. Ne ayağı kırık eşek kalacak aklımızda, ne de bir şey... Oğlum ayağını kırmamaya bakacaksın bu dünyada... Yoksa gittin gürültüye demek...

Arap Niyazi:

-Hiç olmazsa hayvana yaklaşabilecek bir yol bulsaydık dedi belki su falan getirirdik.

Avcı:

-Ona en büyük iyilik kafasına bir kurşun sıkmaktır, diye karşılık verdi.

Arap:

-Ne yapsak, dedi, bucak müdürüne mi söylesek acaba?

Kızgın Zeki.

-Gülerler sana, deyip acı acı güldü, hem acırlar, hem de gülerler sana yavrum. Kibarcası saflığına, mertçesi aptallığına gülerler senin.. Ulan, sen hangi hayal dünyasında yaşıyorsun hacı? İnsanları kollamaya gücümüz yetmiyor, elin eşeğini kim ipler senin?

-Zaten dedi, Avcı, sahibi öyle bir yere getirip bırakmış ki, hayvanı, Azrail'den başka kimsenin yardımı dokunamaz ona artık.

Arap:

-Azrail'in işi yok da, dedi, eşekle uğraşacak. Muhakkak unuttur; unutunca da hayvan ölemez burada bir türlü.

Kızgın Zeki, yakışıksız gülüşüyle tekrar güldü:

-Ne haber, dedi, demin hayvana yardım edelim diye can atıyordunuz, şimdi de ölmeyecek diye oturup ağlayacaksınız, neredeyse, Avcı, sen git getir tüfeğini de hayvanın kafasına bir kurşun sıkıver.

Avcı:

-Benim tüfek, dedi, ta Küçükçekmece'de... Ondan buraya tüfek mi gelir?

Arap:

-Bırak yahu, diye bağırdı, zaten hayvanı yanlış bir yerinden vurursun sen... Demin attığın taştan belli senin avcılığın...

Eşek, uzaktan bizi görmüştü. Öyle, düşünceli düşünceli bizden yana bakıyordu. Gözlerini hiç ayırmıyordu üzerimizden.

İyi Ahmet:

-Bu eşek, diyordu, bu eşek şimdi hepimizden daha insandır. Siz anlayamazsınız bunu.

Arap:

-Kim bıraktıysa bu hayvanı buraya, Allah belâsını versin, dedi.

Avcı birden ayağa kalkıp:

-Ben çok yandım, diye mırıldandı, atlıyorum artık..

Kayanın üzerine çıkıp balıklama suyun içine daldı. Biraz sonra başı suyun üzerinde göründü.

Arap merakla:

-Nasıl su, diye bağırdı, sıcak mı?

Avcı denizin içinden:

-Hamam gibi, diye seslendi. Isıtılmış gibi vallaa...

Birer birer kalktık. Suya doğru yürüdük.

Kâmuran ŞİPAL (d. 1926)

NAR ÇİÇEĞİ

Koşar adım sokaklardan geçti. Açıklardan, kapı ve pencerelerin, kapı önlerinde çene çalan Ermeni kadınlarının, merkezkaç gücüyle ayaklarına bağlanmış topları döndüren çocukların, evler yıkanların, evler yapanların, mahalle kahveleri önüne atılmış sandalye ve taburelerde oturan erkeklerin, köşe başlarında ikisi üçü bir arada dikilerek çevreyi gözetleyen ya da gizli saklı konular üzerinde alçak sesle konuşan delikanlıların, mini etekli genç kızların açığından geçti. Bir evin önünde bir adam kabaca bir oğlanın eline bir paket tutuşturuyor ve soruyordu: "Annen evde yalnız mı?" Bir başka evin önünde yere diz çökmüş geviş getiren bir koyun gördü. Sarı sarı gözleri vardı ve boynuna dolanmış mavi bir kurdelenin ucundan göz biçiminde bir nazarlık sarkıyordu. Bir evin çok yüksek pencerelerinden bir baş uzandı ansızın, bir kadın sesi aşağılara seslendi: "Sergiiiis!" Ses açığından geçti, sonra ilerde durup bekledi, derken yine güçlü bir atılışla ötelere savruldu, büyüdü giderek, sağlı sollu binaların taş duvarlarına çarparak yankılandı. Sonra yeniden uzandı arkalardan: "Sergiis!"

Cebinden dağınık anahtarları çıkarıp kapıyı açmaya uğraşırken, kendiliğinden açıldı kapı; biri daha önce davranıp otomatiğe basmıştı. Bir başkası için mi? Çevresine bakındı. Kimseler yok; kimseler izlememişti kendisini. Tam merdivenleri çıkıyordu ki, onu çekip gerilere almak isteyen bir el gibi yetişti arkasından: "Sergiiiiis!" ikinci katın sahanlığına gelince gördü: Sağdaki dairenin aralanmış kapısında yaşlıca bir kadın dikiliyor, yukardan aşağı yılışık gülümsüyordu. Ayaklarının altında kamburunu çıkarmış bir kedi yavrusu dolaşıyor ve gülümsüyordu. Kimdi bu kadın? Gülümsüyor ve gülümsemesiyle bir şeyler anımsatıyor ya da anımsatmak istiyordu. Kapı aralıklarında durup bekliyor, kendisi geçerken gülümsüyor, acaba bugün, hayır bugün olmaz, gülümsüyordu. Çokluk üzerinde dekolte bir giysiyle kapı aralığında dikiliyor, kırmızıya çalan döş etleri açık saçık görülüyordu.

Merdivenleri pek hızlı çıkmıştı, kapı önüne gelince bir an durdu. Kalbinizin hızlı hızlı çarptığını işitir gibiydi. Sonra kapıyı açıp girdi içeri, âdeta birinin de kendisiyle beraber girmesini önlemek için çarçabuk kapadı yine. Yerde bir mektup; tedirgin ellerle eğilip aldı. Zarfın üzerini okuyunca kendisine gelmediğini anladı mektubun, rahatladı, kapının altından gerisin geri dışarı iteledi. İskarpinlerini bağlarını çözmeksizin ayaklarından sıyırıp atarak doğru küçük yatak odasına yürüdü, karyolanın üzerine baraktı kendini. İki somya sığar mı bu odaya? Sığar. Siz ikiniz? Sığarsınız tabiî. Arka üstü uzanmış yatarken kırmızı döş etleri canlandı gözlerinin önünde. Kırmızı döş etleri sağdan soldan sarkıyor, aşağılarda birbiriyle kavuşup derin bir oluk yapıyordu. Yatakta sağdan sola, soldan sağa döndü. Âdeta farkında olmaksızın sağa sola vurdu ellerini. Bu ne

kadar . Göz. İstekle yanıp tutuşuyordu. Göz. Havuz başında oturuyordu. Kırmızı balıklar. Göz, narçiçeği gömlek. Daha sonra kırmızı balıklar. Narçiçeğine konup konup kalkan gözler. Demek böyle. Evet, böyle. Narçiçeği gömlek. Evet. Giydiniz. Evet. Bir hortum gibi gözleri üzerinize çektiniz. Gözlere battınız. Birilerinin gözleri kamaştı. Bakamadı. Kamaştı. Böyle başladı, evet. Bir havuz, kırmızı balıklar ve narçiçeği, evet. Narçiçeği, kırmızı balıklar, bir havuz. Gözler kalkmak istedikçe havuza düştü baş. Bundan böyle kesik baş. Narçiçeğinden kamaştı ve düştü. Bundan böyle. Evet, bundan böyle. Ellerini sağa sola vurdu, elleri acıdı. Bundan böyle evet. Sıçrayıp kalktı yataktan. "Ben bir gizli hazineydim, bilinmeyi diledim." Aynanın karşısına geçti. Aynada narçiçeği. İrkildi. Bu ne kadar sivri yakalar. İlk giyilen giysi. Bir konuşma, sessiz, içten içe sürüp giden. Sürüp gitti, evet. İlk. Ayna kaşsında sürüp giden ilk sessiz.

"Peki bu gömleğiniz niçin narçiçeği kırmızısı?" "Böyle hoşuma gidiyor." "Böyle mi hoşunuza gidiyor? Böyle hoşunuza gidiyor demek. Koyu esmer ve yuvarlak bir yüz, kahverengi gözler, koyu siyah saçlar. Biraz uzun tutulmuş kalın dudaklar. Yaş? Önemsiz. Yüksek yaylalarda doğdu. Demek bu nar kırmızısı? Evet, bu nar. İki dizi diş. Dizi dizi dişler. Sorulara karşı gülümsemelerde beyaz. Hiçbir şey sezinlemeyen, gene de bir şeyler sezinleyen kuşkusuz, saf. Demek siz beğendiniz. Demek bu narçiçeği yakalar. Sipsivri. Başkalarının gözüyle aynaya baktınız, beğendiniz ve giydiniz. Başkalarının dikkatini çekmek için. Tabiî narçiçeği kırmızısı. Başkalarının da tabiî beğenmesini istediniz. Kırmızı dikkati çeker. Kırmızı sizde hangi görüntüyü uyandırır? Kırmızı görseniz neler düşünür, neler geçirirsiniz içinizden." "Bilmiyorum". "Bilmiyorsunuz demek. Saf bakışlar.

Yüksek yaylalarda doğdu. Kırmızının çeşitleri. Ne kadar da çok kırmızı. Hep bir araya toplansalar. Bir araya bütün kırmızılar. Narçiçeği gülümseme. Narçiçeği gömleğin sivri yakaları. Kalkıp iniyor, havalanmak istiyor. Bütün vücut havalanmak istiyor. Narçiçeği kırmızının ardına takılıp yürümek, ardı sıra koşmak istiyor. Hop hop hopluyor, sıçrıyor. Diri ve dingin. Derken kırmızıları saymaya başlıyor narçiçeği gülümseme. Karpuz kırmızısı, kiremit kırmızısı, kan kırmızısı. Kan kırmızısı mı? Evet, kan kırmızısı. Peki kan görseniz? Nasıl yani? Bayağı kan. Ama siz devam edin saymanıza. Bordo. Fransa'da bir kent. Bordo şarabı. Demek bordo şarabı kırmızı oluyor. Beyazı da vardır, ama kırmızısı daha makbul. Siz şarap içer misizin ? Ara sıra, daha çok rakı. Ha aklıma geldi, bir de tavşan kanı var. Demli çayların kırmızısı. Dem mi? Hangi dem? Dem. Bu dem mi? Bu dem. Yataklar içerisinde. Çarşaflarda, örtülerde biraz. Yorganlarda biraz. Nar kırmızısı. Siz neden bahsediyorsunuz kuzum, ben neden bahsediyorum. Ben diyorum ki. Siz diyorsunuz ki. Bir gece geldiniz. Çok eğlendiniz. Bir tango çaldı sizin için. Piste çıktınız. Alkışlara karşı çıktınız. Gözler üzerinizdeydi. Ve bir el vardı elinizdeydi. Pistte sağa sola döndünüz. Başınız döndü. Sonra döndüler. Mutluluğun dönemecinde yalnız kaldınız. Bir evin döner merdivenlerinden bir fildişi kuleye çıkar gibi çıktınız. Bir bekçi düdüğü işittiniz ve irkildiniz birden. Ve aradınız, bulamadınız, irkildiniz. O dem. Bekçi düdükleri. Bir dövüşten çıkmış gibi yorgundunuz. Uzun bir geceydi ve çok bekçi düdüğü çaldı. İrkildiniz çok ve eliniz bir türlü varmadı. Ertesi sabah elleriniz çay bardaklarına uzanırken aradınız, bulamadınız. Dem. Bu nasıl çay. Tavşan kanı. Koyu. Bu ne kadar dem. Yataklarda çarşaflarda biraz, örtülerde

narçiçeği. Sabah erkenden gelen yaşlı kadının yüzü ne korkunçtu.

Siz neden bahsediyorsunuz Allah aşkına. Ben neden bahsediyorum. Siz diyorsunuz ki: Ben diyorum ki. Bu narçiçeği gömleği giydiniz ve aynaya baktınız ve kendinizi güzel buldunuz. Kendinizi tanıdınız aynada. Kollarınızı boynunuza dolamak istediniz. Durgun ve berrak bir pınar gibiydi ayna. Henüz yaylalarda ve kırlarda otlayan hiçbir hayvanın, havada uçan bir kuşun ağzı ve hiçbir yaprak sularının bulandırmamıştı. Narçiçeğiyle donatılmış boyun, bal rengi gözler ve yasemin beyazlığında dişler ve seyrek rastlanır bir mermerden yontulmuş gibi esmer bir yüz karşısında vecde daldınız, birçok defalar içinizi yakıp kavuran bir arzuyla kendi kendinizi sarmak istediniz, kaç kez dudaklarınızı uzatıp gül pembe dudaklarınızı öpmek istediniz. Ama her seferinde aynanın yüzü aşılmaz bir duvar gibi dikildi karşınızda, sizi kendinizden çekip aldı. Utandınız, aşağılanmaların utancını nerelerde sakladınız? "Boetia" lı delikanlılar ve "Nymphe" ler size kavuşmak için can attı, ama narçiçeği güzelliğinizin mağrur duvarı karşısında size ellerini dokunduramadan, ateş karşısında bir balmumu gibi eriyip gittiler.

Siz neden bahsediyorsunuz. Allah aşkına. Ben neden bahsediyorum. Bu narçiçeği gömlek. Bu sivri yakalar. Beğendiniz, giydiniz. Kırmızının dikkati çekeceğini biliyordunuz. Bir arkadaşla bir odada kalıyordunuz hani. Bir gün odayı biraz süslemek istediniz. Bir sürpriz yapacaktınız. Narçiçeği bir giysi diktirmiştiniz, ondan arta kalan biraz kumaşınız vardı. Bu kumaşı aldınız, ince dilimlere doğradınız. Dergilerden çıplak kız

ve kadın resimleri keserek odanın dört bir yanına yapıştırdınız. Resimlerin altına ve üstüne narçiçeği kumaş dilimlerini tutturdunuz. Narçiçeğiyle ve çıplak kadınla doldu oda. Şimdi daha kolay soluyabiliyordunuz.

Sonra bir kadın falınıza bakmıştı. Parkta çimenler üzerinde oturuyordunuz. Bir çingene kadın. Uzaktan tanıdınız, uzaktan tanıdı sizi. Karşınıza gelip diz çöktü. Yanında beş-altı yaşlarında beyaz tenli şirin bir kız vardı. Kızı başka bir yerden almadığını, kendisinin olduğunu ileri sürdü. İnanmadınız. Kadının kucağında bir bebek vardı. Bebek ağladı. Kadın yüzünüze baktı, meme istiyor dedi. Ve memesini çekinmeden önünüzde çıkarıp çocuğun ağzına tutuşturdu. Gözleriniz kadının memesine takıldı. Dipdiri memeleri var diye geçirdiniz içinizden. Bebeğin de kendi çocuğu olmadığından şüphelenmiş gibi yaptınız. Kadın yemin etti. Kendisinin fena bir kimse olmadığını, kocası öldükten sonra düştüklerini açıkladı. İnanmış gibi yaptınız. Ama bu kız çok beyaz, ne güzel bir kız bu böyle dediniz. Bunun üzerine kız geriye çekildi. "Manyak, ne söz atıyorsun öyle" dedi. Annesi sözde kızar gibi yaptı. "Sus sus, bizi rezil ettin" dedi. Sonra, biz çingene değiliz, dedi. Ve falınıza bakmak istedi. Koynundan bir bez çıkarıp bir gazete serdi yere. Bez kese içerisindeki baklaları kâğıt üzerine boca etti. Baklalardan birini alıp size uzattı. Elinize bıraktı, elinizi yumdu sonra sizin. Ne güzel sıcak bir eli var diye düşündünüz. Avucunuzu açtınız, o kapadı, siz açtınız, o kapadı ve sonunda bir daha açmamanız için elinizi yumruk yaparak sımsıkı tuttu elinde. Baklaları toplayıp rastgele gazetenin üzerine serpti. Falınızı okudu. Genç ve güzel bir kızdan haber beklediğinizi, ilerde çok güzel ve zengin biriyle evleneceğinizi bildirdi. Fal bitti,

bu kez siz kadının falına bakmak istediğinizi söylediniz. Küçük kız çimenler üzerinde koşarken arkasından baktınız. Ne güzel saçları var, at kuyruğu gibi diye geçirdiniz içinizden. "Sahi bu kızı nerden aldın?" diye sordunuz. Umursamaz bir tonla: "Ne yapalım kardeşim, biz çingeneyiz" dedi kadın. "Bu kızın babası zengin bir adam. Beni kandırdı, bu kız oldu işte. Ne yapalım, yalan mı söyleyelim yani. Geçen günü uğradık, ayakkabı aldı ayağına." Kadın giderken ertesi günü gene parkta olacağınızı söylediniz. Küçük kız ikide bir arkasına dönüp dilini çıkardı.

Siz ne diyorsunuz Allah aşkına. Ben ne diyorum. Bir gece köhne bir eve girmiştiniz hani. Önce kapıdaki dört döşe küçük bir pencereden içerisini seyretmiş, dört köşe küçük pencereli bir sürü kapılar önünden geçerek gelmiştiniz. Ve siz içeri girince kapı arkadan sürmelenmişti. Bir kadınla basamakları gıcır gıcır eden tahta bir merdiveni tırmanmıştınız. Geniş bir karyolasıyla eski moda bir konsolu olan bir odaya girmiştiniz. Kadın soyunmuş ve bir koku yaymıştı çevreye ve kokudan yüreğiniz bulanmıştı. Ve aynaya bakınca görmüştünüz. Ve bir resim görmüştünüz sonra. Ay yüzlü bir kadının başının çevresinde bir hâle ve hâlenin içinde ay yüzlü kadınlar görmüştünüz. Bir sülün iz süren bir köpek önünden can korkusuyla bir dala atlamıştı; görmüş, görmezliğe gelmiştiniz.

Siz ne diyorsunuz Allah aşkına. Ben ne diyorum. Bu narçiçeği gömlek. Böyle sivri yakalı. Bu kadar sivri. Uzanıyor, gözlere batıyor. Suç mu. Suç değil tabiî. Değil. Bir gece uyuyamamak, neden uyuyamadığını bilememek. Sağdan sola, soldan sağa dönüp durmak yatakta, kitap okumak, uyuyamamak. Sonra fırlayıp kalkmak yataktan. Sırta narçiçeği

bir gömlek geçirmek. Issız yollarda bir o yana, bir bu yana seğirtmek. Neden seğirttiğini bilememek. Suç değil bir sabah pembe düşlerden uyanmak. Anımsamak: Saraylar, şatolar, billûr avizeler, köşkler. Güzel bir kadının peşi sıra yürümek. Adımlarını kadının adımlarına göre ayarlamak. Suç değil tabiî. Hani elinizdeki kırmızı gülü, bir kır kahvesinin önünden geçerken, masaların birinde oturan bir genç kıza doğru fırlatıp atmıştınız. Sonra kızın gülü hiç renk vermeden yerden alıp burnuna götürdüğünü, koklayıp masa üzerine, hemen önüne bıraktığını seyretmiştiniz. Düşlemiştiniz sonra: Bir kayıkta siz ve bir başkası. Elinizi kayığın kenarından tuzlu sulara daldırmış, sonra kadifemsi bir yüze bir isim yazmıştınız. Sonra bir şarkı mırıldanmıştınız, bir gondola benzemişti kayık. Fenerler yanmış, fenerler sönmüştü. Suç değil tabiî. Hani karşılarda bir tanker ışıklarını yakmış ve siz bir dünya gezisi düşünmüştünüz. Bir ada vardı, akşam olunca genç kızlar iri ateş böceklerini saçlarına örüyorlardı ve yanıp sönüyorlardı. Sonra bir ada daha: Kızlar geldiğinizi görünce koruluklara kaçmıştı. Sonra delikanlılar görmüştünüz, kumlarda genç kızların ve kadınların ayak izlerini görünce bir duvarla karşılaşmış gibi duruyor, dalgalar izleri silip götürene kadar bekliyor, sonra yollarına devam ediyorlardı. Ve bir anneye rastlamıştınız, oğluna siz diye hitap ediyordu. Ve bir oğlan kızkardeşinden kaçıyor, kızkardeşinin adını ağzına almaktan çekiniyordu. Suç değil tabiî.

Siz ne diyorsunuz Allah aşkına. Ben de diyorum. Ben diyorum ki: Hani birinde perde arasından oturduğunuz evin önündeki arsada köpeklerin çiftleştiklerini seyretmiştiniz. Kızgın kedilerin böğürtülü seslerine içerlemiştiniz çok vakit. Yolda önünüz sıra giden bir kızın eteklerini rüzgâr havalandırınca

endamlı bir çift bacak görüp ürpermiştiniz. Mahalle içlerinde dar sokaklardan geçerken kimi evlerin balkonlarına asılmış çamaşırlar arasında ilk gözünüze çarpan kadın külotları olmuştu. Sonra günün birinde bir müzeye gitmiştiniz. Bir vazo görmüştünüz: Bir erkek bir kadını kovalıyordu. Kovalıyor ve önünde uzanıyordu. Sonra bir mozayik önünde dikilmiştiniz bir süre. Bir aslan bir karacayı altına almıştı. Aslanın sırtında bir sütun altlığı yükseliyor, altlık üzerindeki bir saksıda bir ağaç büyüyor ve ağacın gövdesinden iki sürgün üzerinde iki tavus kuşu görülüyordu. Ve ağacın tepesinde bir nar: Bronz rengindeki kabukları çatlamış, beyaz dişleri açığa çıkmıştı. Nara bir türlü anlam veremediniz, sordunuz; açıkladılar: Proserpina lâl rengi çiçeklerin açtığı bir korulukta menekşeler ve beyaz zambaklar koparırken Zevs'in kardeşi Pluton tarafından yer altı ülkesine kaçırıldı, orada bir ağaçtan bir nar kopardı, kabuğunu soyup içinden yedi nar tanesi yedi. İşte bunu yapmayacaktı Proserpina. İşte bu narçiçeği gömlek. İşte bu narçiçeği gülümseme. Gülümsediniz. "Bir nar gibi yanaklarınızın yanıp tutuştuğunu gördünüz, bir peçe altında yanıp tutuştu yanaklarınız." Size bir şıra ikram etmek isterdim diye söylendiniz kendi kendinize, baharatlı nar suyundan bir şıra.

Siz neden bahsediyorsunuz. Ben neden bahsediyorum. Siz diyorsunuz ki. Ben diyorum ki: Eskiden Roma'da gelinler yüzlerine kırmızı peçeler takarlardı. Ve çok eskiden ölülere giydirilen kefenler kırmızıydı. Ve ölülerin üzerine kırmızı topraklar serperlerdi. Ve fahişeler kırmızı giysiler giyerlerdi. Nasıl yürürlerdi. Kırmızı giysiler giyerlerdi. Dar pantolonlar giymekten sakınırdınız. Neden yolda bir tanıdığa rastlayınca iki kat yerlere eğilirdiniz. Delikanlı erkeklerle karşılaştığınız zaman

neden yürüyüşünüze bir düzensizlik gelir, koşup kaçar, kuytulara saklanırdınız. Gülümsediniz. Gülümsedi. Ağladınız. Ağladı. Ellerinizi dokunduramadığınıza göre bari yüzünü seyredeyim diye geçirdiniz, içinizden. Nafile sevdiniz çocuk. Arada bir ayna olmasaydı. Mermer gibi beyaz kollarınızla göğsünüzü dövdünüz. Örselendi vücudunuz. Kızgınlığınız yatıştı. Adiyö!. dediniz. Ses aynalarda yankılandı: "Adiyö!"

Aynaya sırtını döndü. Üzerindeki narçiçeği gömleği çıkarıp sandalyenin arkasına geçirdi. Kendini yüz üstü yatağın üzerine attı. Bir ara narçiçeği gömlek üzerinde yatar gibi bir duyguya kapıldı. Tuhaf bir ürperti belirdi vücudunda. Gözlerinde narçiçeğinden bir blûz canlandı. Blûzun peşine takıldı. Sokaklar içinden geçti. Narçiçeği blûz durdukça durdu, yürüdükçe yürüdü. Derken aradaki açıklığı iyice kapattı. Bütün bedeni titriyor, oynuyor, kımıldıyor, kasların ve sinirlerin gerilmesinden yatak gıcırdıyordu. Ansızın bir boşluktan düşer gibi oldu. Yatıklara, yorganlara sımsıkı tutundu. Bir nar şerbeti; biraz giderildi. "Nafile sevdiğim çocuk". Kendi vücudunu saran kollar gevşedi.

Adalet AĞAOĞLU (d. 1929)

KARANFİLSİZ

"İşim mi?... Eh işte..."

Caddede, kalabalık arasında kulağıma çarpan söz, bu. Bu kadarcık: İşim mi? Eh işte... Öyleyse, sapı kırık, taç yaprakları dökük bir ses.

Dönüp bakmadım. Kim olduğunu görmedim.

Küçük bir işmiş. Önemsiz bir işi

Kasa yapımında çalışan kaportacı arkadaşı, sabah akşam karşısına geçip de, inatlı, sabırlı, ona bunu öğretmeye kalkana dek, önemsiz bir iş yapmakta olduğunu bilmezdi. Kendisi için önemliydi, güzeldi, iyiydi. En iyi bildiği işti.

Atlı araba, kamyon kasalarını süslüyordu. Yeşiller, sarılar, maviler, kırmızılar, akarsular, göller, dağlar ve karanfiller onun da içini süsler, günlerini güzelleştirirdi. Bu arabaları, kamyonları sürenleri de sevindiriyor olmalıydı. Yoksa, önünde neden sıraya girsinler, neden, gölün içinde bir kuğusu da mutlaka olsun, desinler?

Önüne getirilen her kasa tahtasını boyardı. Çiçekler, böcekler, dantela kıvrımlarla çektiği çerçeveye bir karanfil de kendinden katardı. Dedesinin işiydi. Sonra, babasının da işiydi. Dalları boyarken, göl kıyılarına sazları atarken, dedesi gecenin bir ortasında, ak donuyla çıkar gelir, denir ki hâlâ sağ, başının ucuna dikilirdi:

"Gölün şıpırtılarını unuttun. Suların salınışını unutma. Boyayı da iyi ov. Renkler sevinsin" derdi. "Baştan savma! Dolunayı suya düşürmeyi unutma!"

Gözleri çakmak çakmak ona bakardı. Hoşgörmez bakışlarına karşın, babası gibi, dedesinin de kendisiyle övündüğünü bilirdi. Dağ başlarına döne döne çıkan yolları, maviliklerde süzülen bir tepkili uçağı ikisi de akıl etmemişti. O yolların dönemeçlerini ne de yumuşak alıyor kamyon!... Kamyon kasası üstündeki, bu yolları döne döne çıkan kamyon da çok süslüydü. Çiçek demeti gibi... Tepkili uçağın ardındaki ak çizgiyi pamuksu bulutlar böler. Böylece, dereleri hevesle oğar parlatır, suları gümüşsü yansımalarla çıldırtırdı. Derken gözleri bulanır, sırtı ağrırdı. Şimdi, göz bebeklerine oturmuş bulanıklık aynı şey mi, bilinmez.

Babası, fırçayı aline verirken:

"Gönlünce yap. Başka şeye kulak asma" demişti.

Artık babası da yok. Kasa yapımında çalışan arkadaşı ise tepesinden hiç eksik olmuyor. Ne ki, "Çiçeğin göbeğini unutun, mavinin dengesini kaçırdın" demiyor. Daha küçükken, işte bu kasa yapımına girmeden önceleri; sularına, karanfillerine duyduğu hayranlık eksile eksile bitmişti. Nicedir ak kanatlarını

şişirmiş bir kuğuya coşkuyla el çırpmıyordu. "Şuraya da bir yelkenli..." demiyordu. Dudağının kıyısında aldırışsız bir gülümseme takılı oluyordu. O, önceleri bu gülümsemenin, süsleme işini küçümseme demeye geldiğini bilmiyordu. Aldırmıyordu. Her bir yanı renklere, ışınlara, biçimlere batmış bulanmıştır. Boyaları kendisini savunur. Gönlünde yepyeni karanfiller uçuverir. Taç yapraklarının kıpırdanışını, sapların yumuşacık eğilişini, çağlayanların sesini değiştirir durur. Kaportacının "cık cık cık..." deyişlerini işitmez.

Bir akşamüstü, aynı biçimde karşısına dikilmişti. O ise, derenin üstüne küçük bir köprü atıyor, köprüyü ıslıklarla geçiyor. Ağzında bir türkü. Karanfillerse kulaklarının arkasına takılı. Dereyi, dolunayın sulardaki şavkını onlarla taçlandıracak. Hazırdılar. Çerçeveyi çekecek, köşelere birer de yıldız konduracak.

Kaportacı:

"Boşuna çaba" dedi. "Boya, boya. Hepsi süs için!"

İlkin şaşırdı. Onun kasa yapımındaki yorgunluğunu şuradaki senin sularla giderdiğini, içini dışını ovup yıkadığı sanmıştı. Derken ürktü. Yüzüne bakmadı onun. Direndi. Karanfillerinden birini kulak ardından çekip resimli tahtanın üst başına kondurdu. Birini de, henüz tomurcukta olanı, gönlünden çıkardı, alt yana kondurdu.

Beriki kıs kıs gülüyordu. O, başını hiç kaldırmıyordu. Coşkusu yırtılır diye ürküyordu. "El değmiş coşkuya yama vurulmaz!" dedesinin sözüydü.

Kaportacı, bir başka gelişinde:

"İş mi bu senin yaptığın?" dedi.

"Kötü mü boyuyorum? Kuğular çirkin mi? Kuşlar ölü mü?"

Yine başını kaldırmamıştı. Öteki yine güldü. Gülüşü hoyrat. Böyle, güle güle çekilip gitmişti. O da, kuğuları daha ak, kanatları daha parlak yapayım derken, bozdu. İlk bozuşuydu. Arkadaşı giderken: "Bizim atölyede tabancayı sıkarsın, bir saatte boyar geçersin koca bir kasayı! demişti. Aklı buna takılı kaldı. Güneş biraz solgun doğdu. Keçi yolunun ucunda açan gül yaşlı oldu. Bir de bayrak gerekliydi. Bayrağı nereye sıkıştıracağını bilemedi. Gönlünde karanfiller. Yine hazırda. Yine ordan alınıp kulak ardına takılmayı, ordan da çekilip köşelere iliştirilmeyi bekliyor. O gün buna yüreklenemedi. Karanfilleri olduğu yerde bıraktı.

Kaportacı tanışı, bir başka gelişinde:

"Ne işe yarar bu çocuk resimleri?" dedi.

O da gönlündeki bir karanfile öfkeyle sarıldı, çekip alırken sapını kırdı. Fırçasını bir yana koydu:

"Nilüferli sularım, ayın şavkı vurmuş dağ başlarım, bitmez yolları kısa etmeye yetmez mi?

"Yolun daha kısa var" dedi beriki de. "Araba, kamyon sahiplerinin ise zamanı dar. Bak, gittikçe azalıyorlar önünde kuyruk olmaya. Bizim atölyede çarçabuk teslim ediyoruz kasalarını. Niye beklesinler? Bu işten murat tahtayı çürütmemeksel.."

Murat, tahtayı çürütmemek ha!.. Bu kadarcık mı? Nilüferli göller hiçbir şey demek değil mi? Sapları tomurlu al al karanfiller?

"Bu resimleri hâlâ seven sürücüler var" dedi, sesi ölgün.

Çayır çimenleri, çimenlerdeki ak kuzuları boyamaya koyuldu. Oteki yine gülmüş, yine güle güle çekilip gitmişti. O da, gümüş suların aktığı ovaları daha iri karanfillerle çerçeveleyip bezedi. Sapların boynu biraz büküktü. Şaştı. O gece, eli ayağına dolanarak dört bir köşeye altın sarısı birer yarım ay kondurdu. "Gönlünce yap, başka şeye kulak asma!" Babasının sesiydi. O da başını kaldırdı, kuşkuyla baktı babasına. "Dünya gönlümüze mi kalmış baba?" diye sordu. Yanıt alamadı. Renkleri ovdu, fazla ovdu.

Kaportacı birkaç gün uğramamıştı yanına. Onun da içindeki kuşku biraz yatışır gibi oldu. Gönlünde tomur tomur yine, pembe karanfiller açtı. En pembelerini tahtaya geçirirken fes rengine boyadı. Boyarken kendini yorgun duydu. Bu kasayı bugün bitirmeliydi. Yetişmedi. Kasa resimlemede ününü duymuş bin, eski boyaları dökülmüş kasasını süsletmeye getirecekti, getirmedi, Belki yarın...

O yarın olunca, boyanacak kasa değil, yine kaportacı çıkageldi. Günbatımıydı. Dosdoğru atölyeden geliyordu. Gün boyu tam altı kasa boyadığını söyledi. Tek renk üstüne. Tabanca boyayı sıkıyorsun, vızzt, vızzt, vızzt, bir uçtan girliyor, öteki uçtan çıkıveriyorsun. "Erkek iş!" dedi. Ona, fırçasının ucunu şaşırttıracak denli çok konuştu. 'Erkek'in altını iyice çizmişti. Üstüne bastıra bastıra söylemişti.

Fırçanın ucu iyice titredi. Bir kuşun kanadı kırıldı. Kanat, başını alıp gitti. Onu yakalayamadı. Kulağının arkası yandı, kaşındı.

"Hem, kasa boyamak yetmez" diyordu beriki. "Kasayı yapmak da gerek."

Neden yetmezmiş, anlamıyordu. Erkekliğinden ne artmış, ne eksilmiş? Kasa yapmasını bilmiyordu. Kasaları süslemesini biliyordu. Gönlünün karanfillerini...

"Boyaları dökülmüş eski kamyon var ya? Hani adam senin şu kuşların, çiçeklerinle bezetecekti? Kasayı bize getirdi. En aşağı bir hafta işinden olmak istemiyormuş. Yük çekecekmiş. Resimletmektense... Biz bir günde yeşili çekip verdik. Boydan boya... Pırıl pırıl. Sevine sevine gitti. Hem de ucuz."

Ucuz ha? Hem de ucuz!

Dedesi de, babası da çok silik geçtiler gözlerinin önünden. Sanki hiç yaşamadılar. Gülleri, nilüferleri hiç açtırmadılar. Sular hiç yaldızlanmadı. Tepsi gibi bir ay hiç doğmadı dağ başlarından. Sular hiç çağıldamadı.

Yokluğa karşı durdu; çimenlerde iri papatyalar açtırdı. Önündeki son kasaydı.

Yarın yenileri olur. Yeni kasalar gelir.

Gele gele gürgenden bir çeyiz sandığı geldi. İşi uzattı. Bitmesin diye, sandığı bildiği bütün renkler, biçimler, pırıltılarla donattı. Karanfiller bu kalabalık arasında yitti, gitti. Yine de bir türlü bitirmedi önündeki işi.

Caddeler, sokaklar ne kadar kalabalık. Dükkân, vitrin önleri omuz omuza insan. Yüzler pek renksiz, ışıksız, gözler pek pırıltısız:

İşim mi?... Eh işte...

Bilge KARASU (1930-1995)

ODALARDAN BİRİ

Fenerin ışığı yolun üstüne bir daha düştü; Suat uzaklaşmış bile; tek balığını sallıyor elinde. İstasyona 7 dakikada, evine 10 dakikada varır. Döndüm. Denize inen yolun başında ışığın sandalı aydınlatmasını bekliyorum. Sandal kırpıntılı ışığın içindeyken atıyorum balığı. Küt, kof, katılmış katılığının sesi geliyor. Eve gitmek uzun sürer. En azından 15 dakika, üşeniyorum. Usanç geldi bu yoldan. Babam kızmış, kapının sürgüsünü gene sürdürmüştür anneme. Otele gitsem. Ömrümde giremedim, gıcırtılı, esnedi esneyecek gibi duran kapısından içeri. Yıllardır da geçerdim önünden. Ne zaman gelecektim sanki. Yatağımı, evimi severdim şimdiye kadar; oda demeli, oda demek daha doğru olur. Odamı, yalnız odamı severdim. Ondan da soğuttular sanki beni. Garip olacak, kılığım da pek uygunsuz, aldırma. Kapı sürgülü olsa bile bodrum penceresinden girerdim. O da olurdu. Otel, oteli denemeli. Yeni bir oda görürüm, sırası gelmişken... Param var. Nüfus cüzdanım yanımda değil. O gerekli sanırım. Adama, Sarıkuyumluyum da diyemem, evine gitseydin der, inanmaz da kapının

sürgülenmesi hikâyesine, kuşkulanır, inansa bile bir türlü otelin önünden geçemem bir daha. En iyisi açıkça yanıma almadım, demek. Balığa çıktık derim. Lâf olsun diye zaten birer balık çektik Suat'la. O, eli boş dönmesin diye aldı yanına. Eve götürür, tel dolabının orta yerine yerleştirir. Ailece paylaşacak olsalar, bir tadımlık bile düşmez her birine. Bilemedin, kedinin önüne attırır büyük hamın. Ama balığa çıkan Suat, balıkla dönmüştür eve. Anam bilir niye çıktığımı denize. Bir şey söylemeyi de Dilâver Hanımlığına yediremez. Balığı attım zaten. Ölü eti ne yapayım. Otelde gülerlerdi tek balığı görseler. Hem onlara ne? Gider yatarım. Dertleri künye ise ezbere okurum. Köyün yabancısı olsam eski mahalledeki oteli bilir miydim sanki? Gideceğim. Amma da çabuk yürümüşüm. Gömlek sırtıma yapışıyor. Yıvışık bir ter sırtımın ortasından belime iniyor. Geldim. Eski mahallede oturmadığımıza göre adam belki de tanımaz beni. Neyse ne gireceğim. Birden bütün yıldızlar dökülüyor. Kapının önü karanlık; yelle birlik yıldız kokusunu sokuyorum içeri, farkındayım. Kapıyı bu sıcakta bile kapalı tutuyorlar. Göksüz içerisi pis kokuyor. Böyle mi kokar oteller? Belli etmemeli ama, otele alışıkmışım gibi yürümeli. Hasta bir ışığın altında duran kâtipten başkası yok ortada. Önünde duruyorum. Başını kaldırmadı daha, kitap okuyor. Kapı da gıcırdadı. Eğiliyorum. "Aşk Sanatı" okuduğu. Bilirim, başında da "metin harici 27 resim" diye bir şeyler yazar. Aşkı bir de bana sorsa... Başının gölgesi önüme doğru uzanmağa başladı. Pantolonuma bakıyor. Lekelidir, çamurludur -çamurlarını göremez ama- ıslaktır belki de. Ona bakıyorum ben. Masaya dayadığım ellerime bakıyor. Ölü et kokusunu almış alabilir. Ellerimde tuzlu suyun yıvışıklığı, sandal tozunun pütürlülüğü,

küreğin kızdırdığı nasır var. Bilemez o bunları. Bakıyor gene de. Ellerimden anlamağa çalışıyor beni. Salak. Gözleri kemerimde. Gömleğimin yakası çok açık. Terliyim de. Göğsü terlemiş bir adam, bu saatte nereden gelir? Saatine bakıyor. Bir buçuğa geliyor. Gözleri yüzümde; gözüme dikili. Gözleri gözlerim gibi yeşil. Yaşlı bir yeşil, ağlamış gibi, kızgın kuma, kızgın denize bakmış gibi yahut. Ne istiyorsunuz? deyiverdi gözler, gözlerimin içinde. Ne isteyeceğim? Kızgın, baktım yeşile. Oda istiyorum. Yeşil koyulaştı, daha yukarılara çıktı. Tuzlu kıvırcıklığı içindeki saçıma, terini duyabildiğim alnıma doğru. Gene yeşillerin içinden bakıyorum. Tek yataklı mı olsun? dedi. Tek yatak olacağını kendi de bilir elbet. Ne yapayım iki yatağı. Kaçıncı kattı olsun? diyor. Bütün bunları sormasa... Sormak âdet de değildir her hâlde. Bilmem. Gözlerinin yeşilinden ayaprı şeyler bu sordukları. İkinci katta olacak, diyor sonra. Bir, beş, on, çabuk bitirsen işini, kitabına dönersin, diyesim geliyor. Yeşiller dolaşıyor gene üstümü başımı. Nüfus kâğıdın? diyor. Yok. Sesim çok sert çıktı. Birden gözleri çenesiyle birlikte yukarıya bakıyor. Onsuz olmaz ki, diyecek gibi. Sorarsan söylerim, dedim, yabancısı değilim buranın. Bir şey söyleyecek oldu, vazgeçti. Eğdi başını. Adınız? diyor. Müşfik. Ağır geliyor yabancının sorması. Vazgeçesim, çıkıp gidesim tutuyor. Gözümü kaldırınca yeşiller gene gözümde. Bekler gibi. Soy adınız? diyor bu defa. Yutkunuyorum. Börekçi demeli. Müşfik Börekçi, diyorum. Duraklamıyor bile yazarken. Şaşmadı, Suat Çuhacı da, Fikret Ünlü de deseydim şaşmayacaktı. Babanızın adı? Reşit, diyorum. Umurumda değil. Şimdi de, nereden geldiniz? diyor. Sarıkumlu olduğumu söylüyorum; bir çırpıda söyledim her şeyi. Rahat bıraksın artık. Söyledim, yazdı;

söyledim, yazdı. Uzattı kolunu, anahtarlardan birini çividen aldı, verdi. İşkence bitmiş demek. İkinci kat merdiveninin karşısındaki kapı, dedi. Oda kokuyor. Çarşaf, diş macunu, uyku kokuyor. Pencereyi açıyorum. Deniz, yıldızlı deniz doluyor odaya. Bir kedi var bitişikte balkonda. Denizin içinden çağırıyorum. Başını kaldırıyor, kalkıp geriniyor, oturuyor, çöküyor. Yumulan gözleri görüyorum sanki.

İçeri çekiliyorum, deniz seyreliyor. Soyunuyorum. Gömleği iskemlenin arkalığına geçirdim. Pantalon bir köşede de dursa olur. Daracık oda, yatak geniş. Serin çarşafa oturuyorum. Yatmış, ısıtmış, kokusunu bırakmış gelip geçen. Yataklar çabuk soğur. Otelciler her gün insan görürler, tümen tümen insan. Bu yata da öyle. Yepyeni bir odadayım. İlk olarak odamdan başka yerde yatacağım. Burası benim için yepyeni ama, aşağıdaki kâtip için, bir başkalık olsun, olabildim mi? Boğuldum gitti öteki kayıtların altında. Benden sonra bir başkası yazılır o deftere. Yeşil gözleri vardı kâtibin. Geceleri denize çıkmayan gözler. Balığı getirseymişim, özlem içinde kıvranırdı belki. Gündüz uyur her hâlde. Denize çıkmaz. Girip yüzse de sandalı ışıktan uzağa çekemez. İster de çekmeyi. Belki. İster, belki değil, ister. Kapanmış kalmışa benziyor gözleri. Bu pencerenin dibine kadar uzanan suyu bile görmez belki. Denize bakan bir odada ilk yatışım bu. Sıra sıra gelen çarpma sesinde, alışmadığım bir sertlik var. Alışmadığım. İşini gücünü bitirmiş gibi, çarpıp duruyor çakıllara, kabarıyor, çekiliyor. Kayıkhane sesi gibi, dam altına giren deniz sesi. Bu damın altında ben de varım. Kâtip de var. Su yeşili gözleri var kâtibin, o güneş görmemiş, hasta ışığın altında o sayrı yüzünde bile parlayabilen su yeşili gözleri var. Bir daha dağıldım. Bunun da gözlerinde bir parçam kaldı. Bundan

sonra bunu da gözlerinde bir parçam kaldı. Bundan sonra bunu da hesaba katmalıyım. Beni tanıyanlar arasında bu da olacak. Olmaz ama. Unutur o. Benim tanıdıklarım arasında bu da olacak. Gelmeseydim keşke, hiç gelmeseydim. Tanımayıverir, geçerdim. Şimdi o da var. Parçalarımı toplarken, bunun gözlerinde, yeşillerin dibinde kalanını da bulmak, unutmamak gerekecek. Odanın parasını verdim zaten. Erkenden kaçayım yarın. Elimden gelse de, görünmesem ona. Erkenden kaçmalı. Pencereden içeriye dolmuş denizin, yıldızların içinde uyuyacağım. Kâtip "Aşk Sanatı"nı okur şimdi. Işığı hiç yakmamışım, göğün aydınlığı yetmiş. Bir komodin de varmış odada. Çarşafın serinliği duruyor hâlâ. Yatayım artık.

Tarık DURSUN K. (d.1931)

EL İŞLERİ

Mavi el işinden bir gökyüzü kestim. Tuttum bir de sapsarı, yusyuvarlak bir ay oydum; yapıştırdım. Evlerin damları şavklandı. Kâğıdın alt yanı açık mavi denizdi. Ayın kavun sarısı ışığı kiremitlerin üzerinden ağır ağır yürüdü, sokağa düştü. Sokağın sonu denize ulaşıyordu. Ipıssızdı. İnsanlar evlerinde, pembe el işi pencerelerinin ardındaydılar. Ay ışığı sokak boyunca yürüdü. Uyuyan sıska bir köpeğin dimdik kalkmış tüylerini yatırdı, üstünde sekti. Ayağını suya vurdu.

Evlerin kapılarını çaldım. Kimse uyanmadı. Çocuklar uyuyorlardı. Kadınlarla erkekler terliydiler. Ama hava sıcak değildi. Üfledim. Denizden bir imbat esmeye başladı. Bütün evlerin pencereleri açıldı. Sıcak yel odalara girdi, terleri kuruttu. Çocuklar uykularında kıpır kıpır kıpır kıpırdandılar. Kadınlarla erkekler uyandılar.

Denize iki balıkçı sandalı indirdim. Daha önce indirilmiş, beyaz, el işinden yelkenli, suyla yükselip alçalıyordu. Tek martı kuşu geldi, kamaranın penceresine kondu. İçerden bir adam uyandı. Pencereyi açtı: Martıyı kovaladı. Martı kaçmadı.

Adamın canı sıkıldı. Kalktı. Gerindi. Güverteye çıktı. Rıhtımla yelkenlinin küpeştesi arasında bir kalas uzanıyordu. Adam, ceketsiz, sırtında bir gemici fanilası, bu kalasın üzerinden geçti, rıhtıma çıktı. Ay sapsarı parlıyordu. Gökyüzü, ağarık maviydi. Evlerde bir bir insanlar uyanıyorlardı. Sokağın bir ucundaki küçük bir evden bir kadın ağrılı bir ninni tutturmuştu. Kapı önlerine oturmuş ihtiyar kadınların bazıları ağıdı duyunca poşularında gözlerini kuruladılar.

Kör bir çocuk denizin önü sıra duruyordu. Acı yeşildi. Elleri, ayakları, saçları, her yanı yeşil el işindendi. Yüzü yoktu. Gözleri yoktu. Ağzı vardı yalnız. Kopya kalemiyle yapılmıştı. Mordu. Yelkenliden inen adam, çocuğu görünce yanına gitti. Elini aradı. Buldu. Çocuk irkilmeden,

"Sen kimsin?" dedi.

Adam yumuşak,

"Korkmaz," dedi.

"Ben kimseden korkmam," dedi çocuk.

"Öyle mi?"

"Öyle!... İnsan görmediğinden korkar mı?"

Adam,

"Korkamaz," dedi.

Çocuk,

"Benim ellerim var," dedi. "Benim ellerim göz gibi hem."

Adam,

"Gece gece n'apıyorsun sen sokaklarda?" diye sordu.

Çocuğun omuzları inip kalktı.

"Bir şey yapmıyorum. Gözlerimi kaybettim, gözlerimi arıyorum..."

Adam çocuğun elini bıraktı. Çocuk başını çevirdi, arandı. Görmeden,

"Bulur muyum ki?" dedi.

Adam cevaplamadı. Çocuğu geçti. Yürüdü. Ninni çağıran kadının sesi ansızın kesildi. Penceresindeki sarı el işi kâğıdının üzerine, siyahını yapıştırdım. Kararıverdi evin içi. Evlerin birinden üç adam çıktı arka arkaya. Bağıra bağıra konuşuyorlardı. İkisi uzun boylu, biri daha kısaydı. Uzun boylular, geniş el kol hareketleri yapıyorlardı. Elleri bıçaklıydı. Kısa boylusunu dört kere vurdular. Göğsünden vurdular hem. Kısa boylu yere yavaşça yıkıldı. Öbür iki uzun boylu adam bıçaklarını attılar. Evlerine girdiler. Kırmızı el işinden ince ince kestim. Yapıştırınca, kısa boylu adamın göğsünde yol yol akan kan oldular.

Gemici fanilası giyen adam köşe başında olanı biteni seyrediyordu. Ağzından cigarasının külü uzamıştı. Vurulanın yanına geldi. Eğildi. Baktı.

"Geçmiş olsun arkadaş!" dedi.

Yerde yatan,

"Ben öldüm..." dedi.

"Neden öldün?"

"Ben kendim ölmedim," dedi yerdeki. "Beni öldürdüler. Görmedin mi? Ellerinde bıçakları vardı. Demincek bıçakladılar. Vura vura öldürdüler."

"Gördüm."

"Gördün mü? Gördün de niye gelip beni kurtarmadın ya?"

"Bilmem. Bilmiyorum."

"Ölmemi istedin de ondan belki. Ben onların içlerindeki kötülüktüm. İçlerindeki umuttum, tedirginliktim, içlerinde, evlerinde yaşıyordum. Beni istemediler. Vurdular."

"Öldün şimdi. Daha mı iyi?"

"Olsun," dedi vurulan. "Ölmek zoruma gitmiyor. İstersem dirilirim de..."

"Dirilir misin?"

"Ondan kolay ne var?"

Doğruldu. Sokağın ortasında oturdu. Göğsüne yapıştırdığım kırmızı el işlerini kopardım.

"Gördün mü, bak," dedi gemiciye. "Nasıl dirildim yine. Ben ölmemi"

"Dirildin" dedi gemici.

"Şimdi benim dirildiğimi görseler, nasıl şaşırırlar değil mi?"

"Şaşırırlar..."

Gemici cıgarasının külünü düşürdü. Deminki vurulan, sırtını döndü gemiciye. Kalktı. Islık çala çala uzun boyluların girdiği eve gitti. Kapıyı açtı, içeri girdi. Gemici kaldı.

Yüzü olmayan çocuk rıhtımdan sokağa doğru geldi. Durdu. Bakındı. Birin varlığını duyuyordu.

"Kim o, oradaki?" diye seslendi.

"Ben..." dedi gemici.

Çocuk ellerini uzattı. Gemiciyi tuttu. Yokladı.

"Seni bildim," dedi. "Rıhtımda konuştuğum adamsın sen..."

"Oyum..."

"N'oldu burda? Bir şey mi oldu?"

"Birini bıçakladılar. Ben de vardım. Gördüm..."

"Öldürdüler mi?"

"Öldürdüler..."

"Buralarda çokluk adam öldürmezler," dedi çocuk.

Gökyüzü aydınlandı. Evler iki yana sallandılar. Deniz uyandı. Türküsü yağmur kokuyordu. Güneş çıktı. Kokuyu yavaş yavaş emdi. Yağmur yağmaya başladı.

Bir kenarından yırttım el işlerini. Deniz elimde kaldı. Yelkenli ile üç kayık baş aşağı durdular. Gemici yırtılan yere kadar koşturdu. Bangır bangır bağırıyordu.

"Yapma" diye yalvardı. "Yapma! Alma denizimi..."

Güldüm.

"Ne geçecek eline?" dedi. "Ne geçecek eline? Denizimi alıyorsun, gemimi alıyorsun, gemimi alıyorsun..."

Denizi, yelkenlisi, üç kayığıyla büktüm ortadan. Bir daha büktüm. Sonra yırttım. Gemici yere attı kendini, başını taşlara vurdu, ağladı, sızladı. Boş verdim. Yüzü olmayan çocuk da ağlıyordu. El işlerini öbür başından da yırttım. Gemici ile çocuğu büktüm. Yırtılırken seslerini çıkarmadılar, sustular öylece.

En çok buna kızdım. Deli gibi bütün ne varsa yaptığım, hepsini, hepsini yırttım. Hafifledim. İçime bir rahatlık yayıldı. Bir kadınla yatmış kalkmış gibi oldum.

İDA

Kapıyı zorladım zorladım, açılmadı. İçerde, taşlıkta bir sürü çocuk. Yalın ayak, hepsinin yüzleri kirli, ikisi kız, ikisi oğlan. Kızların en büyüğü kapının camına burnunu yapıştırdı:

"O tarafa değil" dedi. "İçeri, içeri"

İçeriye doğru da ittim, yine olmadı.

"Kimse yok mu?"

"Babam var." dedi.

"Çağırsana açsın kapıyı."

Gitti. Gitmesiyle gelmesi bir oldu. Fotoğrafçı da yanındaydı. Kapıyı bir çekişte açtı.

"Buyrun" dedi.

Daha girmeden, burnuma hızla bir lahana kokusu geldi, çarptı.

"Resim mi çektireceksiniz?"

"Acele altı tane vesikalık lâzım"dedim.

"Olur"dedi. "Siz biraz oturun hele.."

Taşlıktan geçip yan odalardan birine girdi. Çocuklarla yalnız kaldım. İlkin karşılıklı bakıştık. İnceden inceye sözüyorlardı. Bana kapıyı açmak isteyen o büyük kız, elinde bezden, uydurma bir bebek tutuyordu. Bebeğin gözleri, kaşları, ağzı kopya kalemiyle yapılmıştı, saçları yoktu. Gözleri büyük, kirpiksizdi.

"Senin mi bu bebek?"

Sımsıkı göğsüne bastırdı.

"Benim" dedi.

"Amma güzel bebek. Kim yaptı sana o bebeği?"

gözlerinde bir ışık damlası yandı, söndü hemen.

"Annem yaptı" dedi.

Fotoğrafçının girdiği odadan, "Camı hazırladın mı İda? diye soran sesi geldi.

Daha içerlerden bir kadın:

"Hazırladım" dedi, "Çağırayım mı?"

"Çağır, geliyorum."

Çocuklara bakmaktan vazgeçtim. Taşlığın öbür başından bir kadın çıktı. Başımı çevirdim, duvardaki agrandisman fotoğrafları seyre başladım.

"Siz mi çektireceksiniz?"

Döndüm. Yorgunluğu, anlatılmaz, korkunç yorgunluğu, apaçık yüzünde gördüm.

Omuzları çökmüş, bacakları kıllanmış. Çorapsız.

"Evet" dedim.

Elleri et içindeydi. İşaret etti. Ardından yürüdüm. Çocukların ikisi peşime takıldı. Taşlığın sonu, fotoğrafhaneydi. Duvarda siyah bir bez gerili. Üstüne beyaz yağlı boyayla çiçekler, saksılar, küçük top ağaçlıklar, sonra altı basamağı olan mermerden bir merdiven işlenmişti.

Önündeki sandalyeye oturdum, fotoğrafçıyı bekledim. Geldi.

"Kusura bakmayın" dedi. "Karanlık odadaydım. Acele yetişecekler var, onlarla..."

Göz göze geldik.

"Evet, evet" dedim.

"Vesikalık istiyorsunuz, nere için olacak bunlar?"

"Nafıaya gireceğim de. Resim de istediler."

"Zanatkâr mısınız?"

"Şoförüm."

"Şu liman inşaatı doğrusu iyi oldu. Akın akın millet geliyor, hepsi ta nerelerden geliyor. Geçen gün şarktan da iki kişi gelmişti. Resim istemişler işçi karneleri için. Ben çektim resimlerini."

"Ya öyle" dedim.

Makinasını ayarladı, ileri, geri sürdü. Siyah bezin altına girdi, dik durdum. Çocuklar köşede durmuş, ciddî ciddî bakıyorlardı.

"Başınızı sağa doğru biraz, şöyle.."

Çevirdim.

"Tamam" dedi.

Bezin altından başını çıkardı.

"Hep elime bakın, dik durun az."

Objektifin kapağını açtı, kapadı.

"Oldu mu?" dedim.

"Şimdi..." dedi.

Kalktım. Şehrin gürültüsü, asfalttan geçen kamyonların, arabaların gürültüsü, limanın boğucu uğultusu, büyüyerekten geliyordu. Fotoğrafçı:

"Beş dakikaya kadar hazır" dedi. "Oturun isterseniz."

Tekrar kalktığım sandalyeye oturdum. Bir yandan uğraşıyor, bir yandan konuşuyor benimlen.

"Zor meslek şoförlük." dedi.

"Hepsi zor" dedim.

"Öyle" dedi. "Kolay bir şey yok dünyada."

Çocukların ikisi -iki kız- bebek yüzünden kavgaya tutuştular. Büyük kız, küçüğü hızla itti, düşürdü. Küçük kız ağlamaya başladı. Fotoğrafçı işini bıraktı.

"İda!" diye seslendi. "Baksana şu çocuklara."

Kadın yeniden geldi. Düşeni kaldırdı, susturmaya çalıştı ama, sus dedikçe daha çok ağlıyordu kız. Büyüğü kenara çekilmişti. Uzak duruyordu. Kadın saçından tuttu onun.

"Yezit" dedi. "Körolası yezit seni. N'aptın buna?"

Kızın alt dudağı kıvrılıverdi.

"Bebeğimi alıyor benim" dedi.

"Alsın, ne var? Azıcık da o oynasın, n'olur?

"Vermiyeceğim ona bebeğimi."

Kadını eli indi. Kızın yanağı kızardı hemen. Bebeği elinden düştü.

Fotoğrafçı:

"İda" dedi. "Dövme çocuğu."

Kadın bir şey söyleyecek, fotoğrafçıyı bozum edecekken bundan kaçındı gibime geldi. Bana baktı. Çocukların ikisini de sürüdü, içeri aldı. Arkasından sırtını eğen kamburu gördüm. Fotoğrafçı, resimleri hazırlayana kadar başka bir şey konuşmadı benimle. Bütün dikkatiyle çalışıyordu. Arabını ters

koydu, yeniden çekti, banyo etti, yıkadı. Tek tek kesti. Dizinde makasın tersiyle kuruttu. Parasını verdim, aldım.

Resimlerimde yüzüm yaslı çıkmıştı. Alnım kırışıklarla doluydu. Fotoğrafçının karısının o anlatılmaz, kahırlı yorgunluğu, gözlerime vurmuş, yansımıştı.

Mustafa Necati SEPETÇİOĞLU (d. 1932)

DENİZ FENERİ

Fenerin ışığı bir an kadının yüzünde durup geçti. Bu bir an içinde erkek, kadının saklamayı başaramadığı yüzünde, iyice derinleşmiş birkaç çizginin, yılları top top ve acımasız bir hoyratlıkla bir araya getirdiğini, o bir zamanların pürüzsüz pırıl pırıl yüzünü dileğince parçaladığını gördü. Fakat gözleri değişmemişti; yıllar nedense bu her zaman çocuk ve yıllarca önce de her şeye hayran ve güzel bakan gözleri gölgelememişti. Kadın, kuşkusuz, yüzünde çizgi çizgi toplanan yılların farkında idi. Belki de, yirmi yıl sonra, bunun için bu saati, bu karanlığı, denizin aşağıda böyle kaskatı bir karanlıkla uçurumlaştığı bu yeri seçmişti. Deniz fenerinin arada bir, kadının yüzünü yalayıp geçmesi ve sonra ta ötelerde uçurumlaşan denizi bir ışık seli ile yıkaması olmasa, erkek kadını göremeyecekti.

Erkek "Acaba benim yüzümde de yıllar çizgileşti mi ki?" diye düşündü. Yıllar var ki yüzünü unutmuştu. Kadın da bu yüzü nerak ediyordu, ama, masaya oturduktan sonra, gazinonun bu kuytu köşesinde, deniz fenerinin ışıklarının erkeğin arkasından vurduğunu ve onun yüzünü büsbütün kararttığını görünce

üzülmüştü. "Keşke" diye düşündü, "daha erken bir saatte buluşsaydık". Ve başını önüne eğdi. Fenerin ışığı bu defa, kadının ışıkla birleştiği zaman ağardığı iyice belli olan saçlarını ıslatarak geçti.

Erkek, kadının içinden geçenleri anlamıştı. Kadının yüzünü göstermemek için eğdiği başını eskisi gibi avuçlarının içine alıp tutmak, sonra yavaş yavaş kaldırmak ve çocuksu gözlerini yirmi yılın ardından görebilmek için kıpırdanan ellerini zor tuttu. Başını uçurumlaşan denize doğru çevirdi. Bir şey söylemiş olmak için "Ay doğacak galiba" dedi, "Doğması gerekti oysa, gecikti."

Sesi titrekti. Kadın "Yirmi yıl önce de böyle idi bu ses." diye düşündü. "Yumuşaktı... sevgi vardı." Belki karanlıktan, belki fenerin düzgün ölçülü aralıklarla ve sessizce gelip geçen ışığından kadın, sarhoş bir ezikliğin elindeydi. Belki de yirmi yıllık bir özlem ve birdenbire, sanki kendiliğinden olan bu buluşma, kadını bir deniz serinliği ve tatlı ürpertisi içinde eritiyordu. Elini erkeğe doğru uzatmak istedi. Yine sert kemikli, yine kıllı, yine güven dolu olarak kaldığını sandığı o yirmi yıl önceki eli tutacaktı. Ama birdenbire omuz başında bir noktadan, bütün kolu boyunca uzanan damarın çekildiğini, parmaklarını büktüğünü ve istemediği hâlde elini geri çektiğini duydu, güvenemiyordu.

Erkek, "İstersen daha geriye, şu ışığın altındaki masaya gidelim, seni iyice görmek istiyorum." dedi. Bu aslında "Beni iyice görmeni istiyorum" demekti. Belki de "Yüzümün, senin yüzünden değişik olmadığını, saçlarımın ak bile değil cascavlak

olduğunu görmeni istiyorum" demekti. "Yaptığını, eserini görmeni istiyorum."

Kadın, o zaman bu yere, bu biçimde oturmanın da önceden ve kendisi tarafından hazırlanmış olduğunu anladı. Yirmi yıl önce soğuk ve biçimsiz bir evde bırakıp gittiği erkeği şimdi, kötü bir portre olarak görmemek, bir saat için de olsa yirmi yıl önceki ışıklı portreyi hatırlamak için onu böyle, deniz fenerî arkasına gelecek biçimde oturtmuştu. Bu buluşmayı hazırlarken, bile bile bu karanlık saati ve bu karanlık yeri seçmişti. "Burada kalsak" dedi, "Daha iyi değil mi? Işığı sevmiyorum artık."

Aşağıdan denizin sesi geliyordu. Yumuşak bir hışırtı yukarıya doğru çıkıyor, sonra karanlığa ve deniz fenerinin ışığına karışıyordu. Çok uzaklarda, denizle gökyüzünün birleştiği yerde belli belirsiz bir beyazlık ve kümelenmiş kara bulutlar vardı.

Erkek bir cigara yaktı. Çakmağın alevi yüzünü çok yakından, biraz da mübalâğalı bir kızıllıkla aydınlattı. Ve kadın, istemediği hâide erkeğin bu kadar perişan, yaşlı ve umutsuz yüzünü gördü. Yirmi değil de bir yüz yıl oturmuştu bütün ağırlık ve bütün korkunçluğu ile bu yüze. Kadın gözlerini kapadı. Erkek, "Keşke" dedi "Keşke ışığı her zaman sevseydin." Cigarasından arka arkaya birkaç soluk aldı. "İçinde bir ışık yanmışken onu söndürmeseydin."

Kadın "Onu ben söndürmedim" dedi. Erkek, "Şimdi beni suçlayacak" diye düşündü. Ama kadın "Kendisi söndü" diye devam etti. "O ışığı yakmak ve söndürmek benim elimde değildi. İsteğim dışındaydı. Sende olduğu gibi." "Doğru" dedi

erkek de. "Bende olduğu gibi ama ben ve sen diye düşünmemiştim. Sen derken biz demek istiyorum. Biz de ışığı yitirmemeliydik demek istiyordum. Yoksa.."

Cigarasını aşağıya, denizin karanlık bir uçurum gibi derinleşip hışırdadığı boşluğa doğru fırlattı. "Seni bilmiyorum ama ben yirmi yıldır işte şu karanlık boşluk gibiyim. Derinden derine hışırtılı bir boşluk. Arada sırada fırlatılan yanar bir cigara bu boşluğa düşüyor. Ama o küçük ateş bir ışık olmadığı için aydınlatmayı değil yalnız yakmasını biliyor."

"Suçluyum" dedi kadın birdenbire. "Bunu, seni bırakıp gittikten sonra daha iyi anladım ama bunu bana şimdi hatırlatma. Beni suçlama." Sustu. Sanki deniz ve denizin ötesi de birlikte susmuştu. Erkek, "Seni hiçbir zaman suçlamadım" dedi. "Bunu düşünmedim bile, zaten, her akşam, seni evde bulamayacağımı, bırakıp gitmiş olacağını düşüne düşüne eve dönmek beni buna alıştırmıştı. Gidişin, sadece korkumun doğrulanması oldu. Ve o korku içimdeki ışığı söndürdü. Belki de o ışık daha önce sönmüştü de ben o gün, gittiğim gün, söndü sandım."

"Nasıl?" diye coşkuyla sordu kadın. "Demek sen de istiyordun bunu? Gitmemi sen de istiyordun?"

Erkek bir tuhaf güldü. "Böyle bir şey söylemedim" dedi, "Hatırlıyor musun?" diye ekledi. "Seni ilk gördüğüm günlerde, bir gün yine böyle oturmuştuk; o zamanlar ellerimizi korkusuzca tutabiliyorduk. Gözlerimiz dışarıya, içeriye bakıyordu. Yüzlerimizde yabancı çizgiler yoktu. İçimizde yanan ışığın aydınlığı saçlarımızda dolaşırdı. Sana, lisenin ilk sınıfında, daha çocukken Tanrı'yı nasıl gördüğümü anlatmıştım. Bir bahçede

idim. Uzaklara bakıyordum. Sabahtı. Henüz güneş doğmamıştı. Şehrin evlerinin üstünde ta uzaklarda, kül rengi bir aydınlık içinde sivrilen bir dağ bana gittikçe yaklaşıyordu. Bulunduğum yerde o dağ bana hem evlerin üstünden elemi uzatıp tutacak kadar yakın, hem yüz yıllar boyu uzaktı. Birden nasıl oldu bilmiyorum, ortalık mavinin, kırmızının ve yeşilin en duru, en aydınlık tonlarıyla parıldadı. Milyonlarca kilovat gücünde bir ışık gök yüzünden o dağın tepesine akmağa başladı. Birleşme noktasından dönerek savrulan ışıklar bütün kenti sardı. Parıl pırıl yıkadı. Sonra dağ eridi. Küçülmeye, bana doğru akmaya başladı. Tanrı, ışık olup yayılıyordu, beni de şehirle birlikte yuyup arıtıyordu. Ve ben büyüyordum. Küçülen dağ ayaklarımın altında ışık olup kalmıştı. Her yer ışıktı. Sessizlik bile ışık olmuştu. Uyandığım zaman titriyordum.

Bunu sana, ilkin sana anlattığım zaman titredin, ürperdin daha doğrusu."

Fenerin ışığında erkek kadının yüzündeki çizgilerin silindiğini, pürüzsüz pırıl pırıl parıldadığını gördü. Sanki az önceki kadın görünmeden kalkmış, yerine otuz yıl önceki kız oturmuştu. Elini uzattı düşünmeden. Kadın ılık, yumuşak ve dost elini tuttu. Kadın, "Evet ürpermiştim" dedi. "Çünkü ben de Tanrı'yı görmüştüm. O gün, çok istediğim hâlde sana anlatamadığım düşümü, şimdi anlatabilirim."

"Ortaokuldaydım. Bir gece her zamanki gibi yatmıştım. Bir beyaz ışığın aydınlattığı mermer bir yolda yürüyordum. Gümüş parlaklığında bir ışık yolumu hem aydınlatıyor, hem bütün çevremi kaplayan mermerleri bir pamuk yığını gibi yumuşatıyordu. Sabahtı iyice biliyorum. Birden Türkçe bir ezan

sesi duydum. Sıcak, yürekten gelen, öylesine bir tatlı ses, sağımdan bulutları yırtıp göğe yükselen bir minarede ezan okunuyordu. "Tanrı uludur" diyordu. "Tanrı'dan başka yoktur tapacak" diyordu. Ve ses bir ipek yumağı gibi dağılıp gökyüzünde toplanıyordu. Orada, o sesin toplandığı yerde birden bir ışık, göz kamaştıran bir ışık dalgalandı. Ve, daha bir eşini görmediğim bir yüz, ışık olup gülümsedi. Sonra ışık konuştu. "Ben Tanrı'yım kızım" dedi. "Ben Tanrı'yım korkma."

Kadın sustu, erkeğin avucundaki eli garip bir ateşle yanıyordu. Çekmek istemedi. Erkek, "Sonra?" dedi "Sonra niçin yitirdin içindekini?"

Kadın, öteki elini cigara paketine uzatırken "İçimdeki zenginliğe dayanamadım" dedi, "Belki de sendeki ışığı görünce, ben içimdekinin güçsüzlüğünü anladım. Benimkini gölgeliyordu."

"Ne kadar yanlış" diye haykırdı erkek deli gibi. "Ne kadar yanlış! İçimdeki ışığı güçlendiren sendin oysa. Bunu anlamalıydın".

Kadın sarsıldı. Yirmi yıl önce "Acaba?" diye kuşkulandığı sorunun karşılığını bu kadar kesin ve inandırıcı almak, onu birdenbire ihtiyarlatmıştı. Erkek, çaresizlik içinde elini çekiyordu. Kadın bırakmadı. "Bırak" dedi, "Elin eskisi gibi gerekli bana."

Sustular. Aşağıdan denizin hışırtısı daha çok duyuldu. Deniz feneri, ışıklarını dört bir yana yine sessizce dağıtıyordu. Kadın, bu ışıklardan saklamak istediği yüzünü ta ötelere, denizle gökyüzünün birleştiği yere çevirmedi. Orada biraz önceki beyazlık iyice artmıştı. Kapkara bulutlar öbek öbek dağılıyordu. Ay, bir şerit gibi görünüyordu. Yavaş yavaş

denizden ve karanlıklardan sıyrılıyordu. Kadın, bir düş içinde konuşuyormuş gibi "Ay doğuyor" dedi, "Gecikti ama; yine de güzel doğuyor."

Erkek de baktı; karanlıkların ve denizin kalın bir sessizlik içinde parçalandığını duyuyordu sanki. Ay, bu parçalanışın içinde mutlu bir tebessüm gibiydi. Kadın, öteki elini de erkeğe uzattı. Fenerin ışığı, kadının yüzünden bir daha geçerken, yüzündeki yirmi yıllık çizgileri de alıp götürmüştü.

Bekir YILDIZ (d. 1933)

SON KUŞ

Güneş, sabahtan beri Diyarbakır'ın tepesine oturmuş, demir renkli dağları, taşları yumuşatıyor, birbirine sokulmaktan korkan insanları, tere kesiyordu.

Güneşin bu eziyeti, daha saatlerce sürdü. Sonra gece, gündüzün ardına bağlandı.

Zülküf, tahta çıktı. Yatağın içine girip, bakışlarını gökyüzüne verdi. Gök parlaktı. Yıldızlar çok aşağılarda dolaşıyor. Tan'nın ışık bahçesinde dünyaya göz kırpıyorlardı. Bu, sıcaktan avluda, damda yatan insanlara gök âleminin bir armağanıydı.

Zülküf, okumaya gelmişti buraya. Bulunduğu şu ev amcasınındı.

Zülküf ağlıyordu. Fakat göz yaşlarına ses bulaşmıyordu. Çünkü az ötesindeki tahtta amcası, karısı ve amca çocukları yatıyordu. O, bu evi bırakıp kaçmak, okumaya, kocaman bir çizgi çekip, köyüne dönmek istiyordu. Fakat amcasının ettikleri!..

Birkaç saat sonra, kendinden kopabildi ve ıslak yastığa, yanağını yapıştırıp uyudu.

Horozlar ötmeden güneş doğdu.

Saatler, henüz sabahın beşine ulaşmadan insanlar uyandı. Çünkü herkes, doğanın göğsünde yatmış, güneşin ilk ışıkları bedenlerine dokunmuştu.

Zülküf de kalktı.

Avlunun bir köşesinde, tek bir kuş vardı. Kuşların en güzeli, en kıymetlisi...

Haşim amca, bu kuşun yanına geldi. Başında, beyaz tüylerle süslenmiş bir taç, ayaklarında bilezikleri olan kuşa elini uzattı. Kuş, Haşim amcanın olduğu kadar Diyarbakır'ın bile en kıymetli kuşuydu. Hem adı da vardı: Sultan...

Haşim amca, işten çıkarılmadan önce, mutlu bir insandı. Akşamları evine dönünce, hemen kuşlarını yemlerdi. Onlar, küçük adımlarını acelecilikleriyle örtbas edip, ordan oraya yel gibi gider, kimi zaman da küçük uçuşlar yaparlardı. Ve kuşların, böylesine oynaşması, Haşim amcaya mutlulukların en güzelini, en cömertini tattırırdı.

Birkaç ay önce köydeki kardeşinden bir mektup almıştı: "Ağam Haşim," diye başlıyordu mektup... "Siye yegenin Zülküf'ü yollıyacağam. Onda akıl küplen. İstiyem ki, bu oğlan diğerleri gibi heder olmasın. Ne deyisen? Yanıya salım mı?"

Haşim amca, altı aydan beri işsizdi. Karınlarını, kilerdeki un ve bulgurla kandırıp, avutuyorlardı. Fakat buna rağmen "Yok," diyemedi. "Gelsin," dedi. "Başım üstüne..." dedi.

Zülküf, geldikten birkaç hafta sonra kilerin de eşiği çiğnenmez oldu. Çuvalların dibine başları değmişti.

Zülküf tahttan indikten sonra, gidip yüzünü yıkadı. Sonra bir köşeye oturup, kitaplarını açtı. Çalışmak, öğrenmek istiyordu. Fakat az ötesinde amcası Haşim'in durumu ona çok dokunuyordu. İlk geldiğinde, amcasının elliye yakın kuşu vardı. Her renkten, çok cinsten.

Amcası: "Siye kurban olsunlar," demiş ve her öğün birisini boğazlayıp, dokunmaya kıyamadığı kuşlarını, Zülküf'e yedirmişti: Niyeti, kardeşine karşı küçük düşmemekti...

Haşim amca, Sultan'ın tüyden tacını sevdi. Bilezikleri, ince ayaklarında çevirdi. Sonra başını göğe verip baktı. Görünürde bir sürü kuş vardı.

Zülküf, amcasına sordu.

- Babamdan kaç yaş büyüksün emmi?

Haşim amca gökyüzünden başını aldı:

- Sekiz on yıl yeğenim.

Zülküf, sözünü, istediği yöne çekmeden, amcası bir soru açtı.

- Karnıy aç mıdır?

Zülküf utandı. Bıçaklanma sırası Sultan'a gelmişti. Başını kitabına yıktı.

- Yok emmi... Bugün heç aç değilem. Ve de olmam...

Haşim amca, bu söze inanmadı. Başını tekrar göğe kaldırdı. Kuşlar hâlâ uçuyordu.

Haşim amca, hayatının en büyük kumarını oynayacaktı. O, bugüne dek gökten çok kuş indirmişti: Önce en usta kuşunu seçer, iki ayaklarını birleştirip kanatlarını uçuşa açık bırakırdı. Kuş havalanmak için çırpınır, fakat ayakları sahibinin elinde kıskaçta olduğundan uçamazdı.

Bu sıra gökte uçuşan ve başkalarına ait kuşlar, tepesinde dönüp dururlardı. Ama Haşim amca, elindeki kuşu hemen salıvermezdi. Onu indirip kaldırdıkça, kuş uçmak için yekinir ve bu arzu onda kabardıkça kabarırdı. Sonunda kuş, Haşim amcayı göğe çekecek kadar güçlendi mi ayaklarını sıkan el çözülürdü.

Kuş, bir solukta kendisini, gökyüzünde dolanan arkadaşlarının yanına çekerdi. Önce çevresinde gezer, sonra, aralarına karışırdı.

Böylesi zamanlarda ya onlara karışır, başka evlere inip, önce konuk, sonra tutsak olur ya da kendisi bir başkasını kandırıp, Haşim amcaya armağan ederdi. Sultan, bugüne kadar hep yeni konuklarla geri dönmüş, hiç kanıp gitmemişti.

Haşim amcanın nedense, bugün Sultan'ı salmayı, yüreği tutmuyordu. Ya dönmezse? Sultan çırpınıyor, başının üstünde, kendisine meydan okuyan kuşlara ders vermek istiyordu. Fakat sahibinin aklı, yeğeninin boş midesine takılıydı,

Zülküf, oturduğu yerden, her şeyi kestirebildi. Amcasının bu son ve en kıymetli kuşuyla, giriştiği savaşa, daha fazla tanık olmak istemedi. Yerinden kalkıp, amcasının yanına geldi. On

beş yaşın eşiğinde olan Zülküf'ün bıyıkları terlemiş, tavırlarına yiğitliğin her çeşidi bulaşmıştı. Amcasının eline yapıştı:

-Etme emmi, dedi. Kurbanın olam etme. Şu dar zamanıda biye karşı yaptığın emmiliğe dayanamıyam gayrı. Gel, hatırım için, Sultan'ı salma...Ve de biye kesme...

Haşim amcanın canı, boğazına çökmüştü. Sesi hafifti.

-Sen ne söylisen aslanım, dedi. Siye her bir kuşum kurban olsun. Feleğin gözü kör ola ki, en amansız zamanımda ocağıma geldin. Senin emmin Haşim, gözüyassı adam değildir ya, ne etmeli. Bir sefer, feleğin narına yanmışam babo!...

Zülküf, amcasının elini bıraktı. Şaşırmıştı. Fakat o her şeye rağmen bu işe bir son vermek istiyordu:

- Bak emmi, dedi. Canım emmin. Şunu eyi bilesin ki, her kuş boğazlandığında benim canım biraz daha eriy. Yani ki, sen biye kuşlarını yedirdikçe ben senin kuşlarını yemiyem, sanki canımı yiyem. Sanki senin canını yiyem. Ver, eliyi ayağını öpüm, sal beni. Gidim gayrı buralıktan. Ve de siye söz olsun, babama senden yana, senin yoksulluğundan yana, heç bir şey demiyecağam. Bütün kabahati kendi üstüme yıkacağam. Ben alçaklık ettim, ben namussuzluk ettim, diyecağam. Söz olsun böyle...

Haşim amcanın yüzüne, sanki kül elendi. Elindeki Sultan'ı bıraktı.

Sultan kendini havalara çekti. Fakat her ikisi de, başlarını yukarı verip, Sultan'ı izlemediler. Birbirlerinin yüzüne

bakıyorlardı. Haşim amca başını iki yana salladı. Sonra dokunaklı bir sesle Zülküf'e sızlandı:

-Heyvağ, yavrum, dedi. Heyvağ... Sen beninle böylesine pazarlığa girecağına, alnımın çatına bir kurşun sıksaydın.

Az ötede, Haşim'in karısı, tezeği ateşlemeye çalışıyor, çocukları da yatağın içinde, yeni bir güne kıpırdanıyorlardı.

Bu sıra Sultan, yanında iki kuşla evin üstünde dönmeye başladı. Haşim amcanın kül renkli yüzü sevinçle ışıldadı.

Sultan birkaç turdan sonra, iki kuşla birlikte Haşim amcanın ayaklarının dibine kondu. Başarısı küçük gözlerinde kocamandı.

Haşim amcaya, Sultan'ın bu başarısı, yeni bir umut kapısı açmıştı. Zülküf'e döndü.

-Hele yeğenim, dedi. Birkaç gün daha kal...

Tahsin YÜCEL (d. 1933)

SÜMÜKLÜ BÖCEK

Sümüklü böcek hepimiz gibi bir böcekti. Ahım şahım bir böcek değildi öyle, dışardan bakanlar için hiçbir çekiciliği yoktu, yakışıklı bir böcek olduğu söylenemezdi. Ama pek çirkin de sayılmazdı, ufak tefek, kara kuru bir böcek olsa da istendi mi sevilebilirdi. Bütün böcekler hep böyle pırıl pırıl, renk renk olmazlardı ya, her böcek her bakanın gözlerini kamaştırmazdı ya. Azdı öylesine böcekler, sümüklü böcek çoğunluktandı, bakanların gözlerini kamaştırmayan sürü sürü böceklerden biriydi. O böyle şeylere hiç önem vermezdi zaten, gözlerle ilgili şeyler üzerinde durmazdı.

Sümüklü böcek içli bir böcekti. Zayıftı, güçsüzdü, sessizdi. Öksüz büyümüştü. Babasını almanlar vurmuşlardı. Şu koca dünyada anacığından başka hiç kimsesi yoktu. Sümüklü böcek kimsesizdi. Anası üstüne titrer dururdu ama sümüklü böceğin hiçbir şeyini değiştiremezdi. Sümüklü böcek hep yalnız gezerdi. Gezdiği yerler de güzel yerlerdi doğrusu, göğe doğru yükselen, koca koca ağaçlar, terli terli otlar, yağmur sonralarının su birikintileri yalnızlığını unuttururdu. Zaten hep yalnız

yaşamıştı, bunun için yalnızlığın acısını bilmezdi. Yalnızlığın acısını bilmediği için de mutlu bir böcek olduğu söylenebilirdi. Ne var ki o da bütün yalnızlar gibi çok düşünürdü. Uykular bir yana, düşünmediği an yok gibiydi. O kadar uyku da uyumazdı, geceleri gözlerini yıldızlara diker, saatler boyunca düşünür, düşünürdü. Anasını en çok üzen de buydu; zayıflığı, güçsüzlüğü, sessizliği düşünmekten sanırdı. Düşünmesine engel olmak isterdi. Engel olabilseydi, sümüklü böcek mutlu mu, dertli mi olurdu, güçlü mü, güçsüz mü olurdu, orasını kimsecikler bilemez ama bugünkü sümüklü böcek olmayacağı şüphe götürmezdi.

Anası, sümüklü böceği bir türlü değiştiremedi. Sümüklü böcek düşünmeye devam etti. Gün geçtikçe daha çok düşündü. Uykuyu hiç sevmiyordu, hep düşünmek istiyordu. Uykuda da düşüncelerinin düşünü görüyordu. Gittikçe zayıflıyor, inceliyor, iğneye ipliğe dönüyordu. Anacığı bu durumu gördükçe için için eriyordu, iki gözü iki çeşme ağlayıp duruyordu, o da uykularını yitiriyordu. Sümüklü böcek, anasının kaygısının anlamıyordu. Sümüklü böceğe göre en büyük erdem düşünmekti, en büyük zenginlik iyi düşünceler, sağlam bilgilerdi. Bir böcek için daha yüce, daha büyük bir zenginlik düşünemiyordu; böcekleri uzaktan uzağa tanıdığa için de bütün böcekleri aynı düşüncede sanıyordu.

Sümüklü böcek, gözlerini yıldızlara dikiyor, düşünüyor, düşünüyordu. En sonunda yıldızlar köreliyor, sümüklü böceğin gözeleri kararıyor, kapanıyor, iyi düşüncelerin düşleriyle dolu bir tavşan uykusuna dalıyordu. O zaman anacığı kalkıyor, çevresinde dört dönüyor, şöyle biraz rahat, şöyle biraz daha

fazla uyuması için aklına ne eserse, elinden ne gelirse yapıyordu. Ama çok geçmeden gökyüzü ağarıyor, çevrenin bütün böcekleri sabah türküsüne başlıyorlardı. Anacağı köpürüyordu, küplere biniyordu, hemen dışarı fırlıyor, bütün türküleri susturmak istiyor, böcekler kulak asmayınca da ağzına geleni söylüyordu. Böceklerin aldırdıkları bile yoktu. Yoksul ananın yüzüne karşı gülüyor, seslerini daha çok yükseltiyorlardı. Adını "Kavgacı Karı" koymuşlardı, bu da onun kulağına kadar gelmişti ama ana yüreği bir şey dinlemiyordu ki...

Anası böceklerle cebelleşe dursun, sümüklü böcek birdenbire gözlerini açıyor. "Güneş ne kadar da yükselmiş! Şu böcekler de olmasa hiç uyanamayacağım galiba, eksik olmasınlar!" diye söylene söylene yerinden fırlıyor, anasının hazırladığı güzelim yemeklere elini bile sürmeden alıp başını gidiyordu.

Yine bir bahar sabahı alıp başını gitmişti. İnceydi sıskaydı ama hiçbir yorgunluk duymuyordu. Sağına soluna bakmadan yürüyordu. Birdenbire kulağına bir ses geldi, irkildi, duruverdi. Duyduğu seslerin hiçbirine benzemiyordu bu ses, çok da uzaklardan gelir gibiydi. Garipti, duyulmadık bir sesti, ne ağıda, ne gülüşe, ne türküye benziyordu. Sümüklü böceğin bütün düşüncelerini üzerine çekiyordu. Sümüklü böcek olduğu yerde kalakalmıştı. Sümüklü böcek birdenbire vurulmuştu bu sese. "Çok görmüş, çok çekmiş, çok düşünmüş, çok iyi bir yaratığın sesidir bu ses" diye düşünüyordu. Bu bakımdan, bazı insanların yüzlerine, gözlerine bakarak içlerini de anladıklarını sanan bazı insanlara benziyordu. Sesin geldiği yere doğru yürümeye başladı. Kendinde değildi, sarhoş gibiydi. Usul usul yürüyor,

bütün varlığını kulaklarında topluyordu. En sonunda bir ağacın dibinde durdu. Kocaman bir ağaçtı. Gövdesinin kabukları yarık yarıktı. Bu yarıklardan birisinin içinde küçücük bir koza vardı. Sesin kozadan geldiğini anladı. Yavaş yavaş ağacın gövdesine tırmandı, usulcacık yanına geldi kozanın, durdu, dinledi. Kozanın içinde görünmeyen bir kadın ağlıyordu. Ama nasıl ağlıyordu, ama nasıl ağlıyordu, nasıl ağlıyordu! Sümüklü böceğin gözleri yaşardı, sümüklü böcek de ağladı. Sümüklü böcek hiç böyle olmamıştı. Ne tuhaf! Hiçbir şey düşünemiyordu, düşünmek aklından bile geçmiyordu, yalnız bir bambaşka ağıt duyuyordu, yalnız ağlıyordu. Neden sonra kendini topladı gözlerini sildi. Kozadaki kadının ağıdı da durmuştu. Kozaya biraz daha yaklaştı.

"Nedir derdin? diye sordu.

Kozadaki kadın da onun ağıdını duymuştu.

"Senin derdin nedir?" dedi.

Sümüklü böcek hiç düşünmedi:

"Benin derdim sensin!" diye cevap verdi.

Kozadaki kadın ilk önce inanmadı ama sonra ister istemez inandı. Sümüklü böcek, kozanın başından hiç ayrılmadı. Kozanın içindeki kadın bir kelebekti. Güzel günler görecekti. Kelebeklerin, kanatları çıkmadan önce bir zaman karanlık bir kozada kalmaları en büyük, en gerçek sevinçlerin, acılardan, karanlıklardan sonra geldiğini anlasınlar diyeydi. Ama bizim sümüklü böcek ona birdenbire vuruluvermişti, kara günler yaşamasını istemedi, sevdiğine karanlığı unutturmak istedi. Başardı da. Ne derlerse desinler, kelebek en iyi günlerini

karanlık kozada geçirdi. Sümüklü böcek, kelebeğin bir dakika dertlenmemesi için canını bile verirdi. Hiç ayrılmıyordu yanından, umut dolu, yaşamak dolu güzel şeyler söylüyordu. Çok da şey biliyordu; bildiklerini, vardığı sonuçları anlatıyordu. Gündüz güneşi, gece yıldızları anlatıyordu. Çok güzel bir şarkı vardır, bir yıldıza gönül vermiş bir sürüngenden söz eder. Sümüklü böcek o sürüngen gibi değildi, bilgili böcekti, yıldızların böcek olmadıklarını, böcek olmadıkları için de yıldızlara gönül verilemeyeceğini bilirdi. Kozadaki kadına yıldızların dünyalar kadar büyük, alabildiğine uzak olduklarını söylerdi. Kozadaki kadın, sümüklü böceğe duyduğu hayranlığı saklayamazdı. Ama sümüklü böcek övülmeyi sevmezdi nedense, sözü hemen değiştiriverirdi. Durmadan konuşurlardı. Konuşmak, anlaşmak, sevmek ne güzel şeydi, iki olmak ne güzel şeydi! Sümüklü böcek yalnızlığın korkunçluğunu yeni yeni anlıyordu. Gecenin ilerlemiş saatlerinde kelebeğin uykusu geliyordu, sümüklü böcek kelebeğe ninniler söylüyordu. Kelebek güzel ninnilerle uykuya dalıyordu. Kelebek uyumuş da olsa sümüklü böcek devam ediyordu, coştukça coşuyordu, en iyi, en güzel, en gerçek şeyleri bu ninnilerle söylüyordu. Sabahleyin kelebeği türkülerle uyandırıyordu. Sonra birlikte geçirecekleri güzel günlerden söz ediliyordu. Güzel günler her sabah biraz daha yaklaşıyordu.

Bir gün oldu, beklenen gün geliverdi. Kelebek kozayı delip çıktı, çok güzeldi. Kanatlarının o güzel rengi yağmur sonu göklerini düşündürüyordu, ne hoş bir maviydi! Sümüklü böcek çok yorulmuştu, bitkindi, uykusuzluk canına okumuştu, elinde olmadan uyumuştu o sırada. Kelebek de uyandırmadı. Nedense bir tuhaf olmuştu. "Uyusun," diye düşündü. Sümüklü böceği

alnından öptü, sonra usulca uçtu. Uçmanın, yeryüzünü yeniden görmenin sonsuz sevinci içindeydi. Bütün gün uçtu. Kanatlarının gök mavisine bütün böcekler bittiler, gözleri kamaştı. Bütün böcekler onunla dost olmak istediler. Ama her isteyen yanına yaklaşamadı, o kadar güzeldi ki yanında rahat rahat, çekinmeden, gözleri kamaşıp da dili tutulmadan konuşabilmek her böceğin yapabileceği iş değildi. Yalnız renk renk, pırıl pırıl böcekler yaklaşabildiler yanına, kibar kibar konuştular, çabucak seviverdiler birbirlerini. Gezdiler tozdular, güldüler, eğlendiler, güzel çiçeklerden bal emdiler. Kelebek mutluluktan uçuyordu, her şeyi unutmuştu, sümüklü böceği bile unutmuştu. Ancak akşam üstü aklına geldi. Ona acıdı. Yanına dönmek istedi. Ama hiç acele etmedi, uçmanın, görmenin, beğenilmenin tadını çıkara çıkara, yavaş yavaş gitti ağacın yanına.

Sümüklü böcek pek şaşkın duruyordu. Dertli olduğu belliydi. Kelebeği bütün bütün yitirdiğini sanmıştı. Sesini duyunca sevindi. Sevindi ya yine de şaşırdı, gözlerine güç inandı, kelebek ne kadar da güzeldi! Ama kelebeğe güzel olduğunu söylemedi, başka şeyler söyledi, her zamanki şeyleri...Kelebek, sözlerini dinliyorsa da eskisi gibi dinlediği söylenemezdi. Öğleyin ağaçların gölgesinde çapkın bir böcekten güzel bir vals öğrenmişti, çok sevmişti. Hem dinliyor, hem arada bir şey söylüyor, hem de tek başına vals ediyordu. O böyle dönüp durdukça, sümüklü böcek ne diyeceğini şaşırıyordu, düşünceler birbirine karışıyor, yıkılıyordu. Düşündüklerine inanan kimseler, bu düşüncelerini söylerken dinleyenler dikkat etmezlerse, gülerlerse, başka şeylerle ilgilenirlerse, doğru dürüst konuşmazlar, üzülürler, küçülürler.

Sümüklü böcek yine de aldırmadı buna, kelebeğe güveni vardı, kelebeği deli gibi seviyordu. Bir zaman böylece konuştular. Derken yeşil ağaçlar kararmaya başladı. Kelebek havaya baktı.

"Akşam oldu," dedi, "Sen bu akşam ne yapacaksın?"

Sümüklü böcek kelebeğin gözlerine baktı, gülümsedi.

"Ne istersen onu yapacağız," diye cevap verdi.

Kelebek, başını çevirmedi, gülümsedi. "Yapacağız" da ne oluyordu? "Ne yapacağız?" dememişti ki kelebek, "Ne yapacaksın?" demişti. Kelebek ne yapacağını biliyordu, bu akşam büyük bir baloya davetliydi. Bir an düşündü. Sümüklü böceği de götüremez miydi? Sümüklü böcek iyi bir böcekti, eşsiz düşünceleri vardı, doğrusunu söylemek gerekirse, onun o güzel türkülerini, o güzel ninnilerini başka hiçbir böcekten duymamıştı, ettiği iyilikler de unutulamazdı, sonsuz sevgisi unutulamazdı. Ama bugün konuştuğu, dolaştığı böceklerin hiçbiri sümüklü böceğe benzemiyordu, hiçbir sümüklü böcek gibi donuk renkli değildi, sümüklü böceğin baloya gitmesi ne de olsa tuhaf kaçacaktı, onu sümüklü böceğin yanında görünce belki de ayıplayacaklardı, sümüklü böceği baloya götüremezdi.

"Ben baloya gidiyorum bu akşam, senin ne yapacağını soruyorum." dedi.

Sümüklü böcek çok sarsıldı, ama belli etmedi.

"Ben de burada kalırım, seni beklerim," dedi.

"Ama yalnız başına sıkılırsın," dedi kelebek, "Ben belki çok geç dönerim."

Sümüklü böcek gülümsemeye çalıştı.

"Seni düşünürsem sıkılmam" dedi.

Kelebek, baloya gitti. Çok eğlendi, çok beğenildi. Kimseleri beğenmeyen yusufçuk böceği bile onunla kaç kere dans etti, kelebekle dans ederken pırıl pırıl yeşil kanatlarını geriyor, yeşil kılıcını, dimdik, havaya kaldırıyordu, kulağına tatlı tatlı şeyler söylüyordu. Kanatları gök mavisi güzel kelebek uyumuyordu, ama peri masallarına benzer düşler görüyordu. Sabaha doğru ağaca döndüğü zaman bile bu güzel düşler içinde yüzer gibiydi.

Sümüklü böcek hiç uyumamış, beklemişti. Kelebeğin güzelliğini öven türküler yakarak vakit geçirmişti. Kelebek, balodan dönünce hepsini söylemeyi düşünmüştü. Ama söyleyemedi, dili tutulmuştu sanki. Sonra kelebeğin uykusu vardı, yorulmuştu, hemen uyudu, yusufçuk böceği düşlerine girdi.

Bu hep böyle sürdü gitti. Kelebek, yerinde duramıyordu. Bütün gün dolaşıyor, eğleniyordu, her gece baloya gidiyordu, her baloda el üstünde tutuluyordu. Gece yarısından önce dönmüyordu. Sümüklü böcek, kelebek gelir de göremem diye ağacın altından hiç ayrılmıyordu. Kelebek için türküler, ninniler düzüyordu. Kelebek uyurken ninnilerini söylüyordu ama türkülerini de söylemeyi bir türlü göze alamıyordu. Sümüklü böcek bir şeylerden korkuyordu. Sümüklü böcek bütün bütün zayıflıyordu, görenler tanıyamazlardı. Ama kelebeği tırnak ucu kadar olsun suçlu bulmuyordu, kelebeği deli gibi seviyordu çünkü. Kelebek de hep yorgun dönüyordu, fazla bir şey konuştukları yoktu. Eski, güzel günler neredeydi? Şimdi havadan sudan başka bir şey konuşmuyorlardı.

Sümüklü böceğe bunu bile çok gördüler. O pırıl pırıl, o renk renk ama dedikoducu böcekler, çok geçmeden bu dostluğu anladılar. Kelebeğe de belli ettiler. Kelebekle birlikte sümüklü böceği konuştular. Anasından söz açtılar, güldüler. Onlarla birlikte kelebek de güldü. Donuk rengini alaya aldılar. Kelebek buna gülmedi. O kadar da kötü değildi. Sümüklü böceğe çok şey borçluydu, donuk renkli sümüklü böcekten birçok şeyler öğrenmeseydi bu parlak renkli böcekler arasında bu kadar parlayamayacaktı, sözlerini ilgiyle dinlemeyeceklerdi. Böyle güzel oluşunda bile sümüklü böceğin büyük payı vardı, sümüklü böcek onu böyle sevmeseydi bu kadar güzelleşemeyecekti, sevginin her şeyi güzelleştirdiği, sümüklü böceğin bulduğu bir gerçekti. Ama o bunların hiçbirini söyleyemedi, sümüklü böceğe acıdığını söyledi yalnız, dertli, yoksul bir böcek olduğunu, yüzüne hiç bakmamanın komşuluğa yakışmayacağını söyledi.

"Çok iyisin, çok alçak gönüllüsün, şekerim!" dediler.

Mavi kelebek, parlak renkli böceklerin en iyisiydi gerçekten de, ne var ki parlak renklerden sıyrılmadan gerçek iyiliğe ulaşılamazdı. Kelebek, bir parlak renkli böcek ne kadar iyi olabilirse o kadar iyiydi.

Bundan sonraki balolarda da sümüklü böcekten sık sık söz açıldı. Kelebek, sümüklü böceğin durumunu üzülerek anlattı.

"Çok iyisin, çok alçak gönüllüsün, şekerim!" dediler, kelebeğin koltukları kabardı.

Sümüklü böcekte dayanacak yürek kalmamıştı. Bu duruma bir son vermek istiyordu, ne olacaksa olsundu artık! Kararını verdi, her şeyi söyleyecekti. Kendine güveni vardı, iyi, temiz böceklere yaraşır bir ömür yaşatacaktı kelebeğe, onun için kötülükten gayri her şeyi yapabilirdi, kelebeğin mutluluğu uğrunda hiçbir şeyden çekinmeyecekti. Kelebeği beklediği gecelerde, gündüzlerde yaktığı türkülerin en güzel parçalarını bir araya getirdi, uzun ama alabildiğine güzel bir türkü oldu bu. Bu türküyü söylediği zaman, kelebek her şeyi anlayacaktı, can evinde duyacaktı. Bekledi, kelebek geldi. Bir yaprağın üstüne kondu, yağmur sonu göklerini andıran canım kanatlarını açıp açıp kapıyordu. Keyfi yerindeydi, o kadar yorgun da değildi, tam sırasıydı! Sümüklü böcek yaprağın altına geldi, türküsünü söylemeye hazırlandı, ama tek kelimesini bile söyleyemedi.

"Seni seviyorum, kelebek," dedi yalnız.

Kelebek çok şaşırdı. Akıllı kelebekti, zaten biliyordu, olanların hiçbiri aklından çıkmamıştı ama yine de şaşırdı işte.

"Nerden belli? dedi.

Sümüklü böcek, geçmiş günlerden söz açmayı aklına bile getirmedi. Yalnız sustu.

"Nerden belli?" diye tekrarladı kelebek, "Beni sevdiğini nasıl göstereceksin?"

"Öl de, öleyim!" diye cevap verdi.

Kelebek uzaklara baktı. Hava kararmaya başlamıştı, belki de baloya geç kalacaktı.

"Ölmek neye yarar?" dedi.

"Seni sevdiğimi göstermeye!" dedi sümüklü böcek.

Kelebek güldü.

"O zaman da beni alamazsın ki...?" dedi.

"Seni sevdiğimi iyice anlarsın ya," dedi sümüklü böcek, "Bu kadarı bana yeter."

Kelebek, uzaklara baktı yine, gözlerini kapadı, ne zaman sevgiden söz açılsa, aklına yusufçuk böceği gelirdi.

"Ben sana çok daha kolay bir yol göstereceğim," dedi, "Yusufçuk böceğiyle evlenmemi sağlayabilir misin?"

Kelebek ne kadar da değişmişti! Sümüklü böcek bir dakika bile duralamadı.

"Elimden geleni yaparım, bu işi başaracağım!" dedi.

Kelebek, baloya geç kalacaktı, uçtu gitti.

Sümüklü böcek yola çıktı. Yusufçuk böceğini buldu. Neler, neler söylemedi? Önce güzel şeylerden, iyi şeylerden başladı. Sümüklü böcek kötü şeyler düşünemiyordu, kelebeğin iyiliğine, güzelliğine inanıyordu. Ama yusufçuk böceğinin böyle şeylere karnı toktu. Yusufçuk böceği zengin böcekti, daha da zenginleşmek istiyordu, dünyanın en zengin böceği olmayı koymuştu aklına. Tek düşüncesi buydu, gerisi önemsiz şeylerdi. Böcekler için zenginlik ve para, renkti. Yusufçuk böceğinin kanatlarındaki, kılıcındaki yeşili hiçbir böcekte yoktu. Ama Yusufçuk bununla yetinmiyordu. Gök kuşağının bütün renklerine sahip olmak istiyordu. Gök kuşağının bütün renklerini elde ettiği zaman, böceklerin en zengini olacaktı. O zaman

sümüklü böcek, kelebeğin kanatlarındaki yağmur sonu mavisini övdü. Gökkuşağı da yağmur sonlarında görünmez miydi zaten?

Yusufçukla kelebeğin düğününe, yoksul, zengin bütün böcekler davetliydi. Bu düğünde kimsecikler sümüklü böceği göremedi. Anacığının dizinde ağlıyordu.

Yusufçuk böceği, kanatları yağmur sonu göklerini andıran güzel kelebeği alıp başka bir şehre gitti. Sümüklü böcek nerdeyse çıldıracaktı. Artık her şey bitmişti, ama düşünmeden edemiyordu ki. Düşündükçe düşünüyor, dertlendikçe dertleniyor, inceldikçe inceliyordu. Çok geçmeden anacığını da yitirdi. Kadıncağız yine bir sabah, böcekleri susturmak için bağıra çağıra dışarı çıkmıştı. Adını söyleyemeyeceğim bir böcek, uşaklarına emir verdi, sümüklü böceğin anasını iyice dövdüler, gözleri daha o akşam yumuluverdi. Bütün böcekler rahat bir soluk aldılar, sümüklü böceğin anasının sözü bile edilmedi bir daha. Zaten konuşacak çok şeyler vardı. Yusufçuğun gittiği şehirden bir sürü haberler gelmişti. Şu Yusufçuk vefasızın biriymiş, kelebeğin kanatlarındaki bütün maviliği almış, sonra da yüzüstü bırakmış bîçareyi. Bir arının balına tamah etmiş, ardına düşmüş. Balayı yolculuğuna çıkmışlar. Bîçare kelebeğin nerede olduğunu belli değilmiş...

Sümüklü böcek bunları duyunca deliye döndü. Önce gelir diye bekledi. Gelseydi hiçbir şey sormadan bağrına basacaktı, "Kanadının mavisini ne ettin?" demeyecekti, sümüklü böcek onun mavisini sevmemişti ki...

Kelebek gelmedi. Gelmeyince sümüklü böcek yolculuğa hazırlandı. Demir asa, demir çarık gidecekti; yine bulacaktı kelebeği, yine duyulmadık türküler söyleyecekti ona, sevgili

kelebeği teselli edecekti, ona mavinin, yeşilin hiçliğini anlatacaktı. Bu yolculuk uzun yolculuktu, belki hiçbir zaman bitmeyecekti. Bunun için, düşüne düşüne kazandığı bütün bilgileri bir araya getirdi, oyum oyum yüreğinin biçiminde, sırtında taşıyacağı bir ev yaptı, yola çıktı. Sonra sonra boynuzları büyüdü, böcekler buna kötü bir anlam verdiler ama yanılıyorlardı, sümüklü böceğin boynuzları o yüzden büyümemişti. Boynuzlarının ucunda gözleri vardı, boynuzları yukarlarda kelebeği araya araya büyümüştü.

Sümüklü böcek şimdi hâlâ yoldadır, kelebeği arar durur. Yağmur sonlarında bahçenize çıkarsanız görürsünüz. Sümüklü böcek yağmur sonlarında bir yerlerde duramaz olur, gözleri göklerde, yürür gider. Belki de bu, yağmur sonu gökleri kelebeğin kanatlarını andırdığı içindir.

Ya, sümüklü böcek hâlâ gider işte böyle...Ama budala bir âşık değildir, iyi şeyler düşünmeye her zaman devam etmiştir. Yavaş gitmesi bundandır. Geçtiği her yere parlak bir yol çizer incecikten. Bu parlak yol, sümüklü böceğin en iyi, en güzel düşünceleridir. Bilginler bu parlak yola eğilselerdi, çok şeyler bulabilirlerdi. Ama sümüklü böceği küçük gördüler, yolunu beğenmediler, eğilmediler, büyük şeyler aradılar, atom bombasını buldular.

Bektaş AĞAOĞLU (d. 1934)

ACİZ

Orada yeşil, yumuşak çimenlerin üzerine oturmuş, gözlerinden birbiri ardı sıra yuvarlanan gözyaşları arasından bana bakıyor, bir eliyle bacağını tutarken öbür elini bana doğru uzatıyordu. Üzerinde mavi renkli bir hırka vardı. Hırkanın kolunun ağzı geriye, kendi üzerine kıvrılmıştı. Ona doğru ilerledim.

Fakat beni karşılayan gözlerinin gerisindeki acıdır.

Bu acıya benim vereceğim cevap ne olacak? Bu acıyı avucumun içerisinde tutup yatıştırmağa, bağrına basıp uyuşturmağa, onunla paylaşmağa mı çalışacağım? Çünkü kendi kendime diyorum ki, işte o orada mevcut, bu acı, işte orada, karşımda bir gerçek. Fakat...

Ona doğru ilerlerken çimenlerin sarı yeşil parıltısı gözlerimi kamaştırdı. Gerideki bahçe duvarını gözden saklayan mor leylâklardan etrafa hafif, serin bir koku yayılıyordu. Elini tuttum. Islak, yapışkan, titreyen bir eldi avucumun içerisine

gelen. Parmaklarıyla elimi sımsıkı kavrayıp bütün kuvvetiyle tutundu.

- Bak, dedi, ne yaptım! Bak, ne oldu! Aaaa!..

Birbirine sımsıkı yapışmış titreyen dudaklarına, parıl parıl buğulanmış yaşların gerisinde garip, dokunaklı bir ifadeye boğulmuş gözlerine baktım. Evet! Gözlerinin gerisinden beni karşılayan, beni karşılamağa çabalayan, elimin altındaki bu ıpıslak, sımsıcak titreyen acıdır. Bir tarafa doğru öyle uzanmış kalmış bu bacağın ta içerisinden, kemiğin tam ortasından, etrafından kabarıp gelen, bütün vücudu geçip beynin içerisine yayılan, gözlerin arkasını dolduran, gözlerin ince, şeffaf, parlak perdesine dayanıp gözlerin gerisini karartan çılgınca acı... Ona nasıl ulaşacağım? Varlığına nasıl nüfuz edeceğim? İşte orada, gözlerinin gerisinde, beni bekliyor, el ele tutuşup leylâkların birden ağırlaşan kokusu içerisinde beraberce karışmamızı bekliyor. Nasıl? Nasıl?

- Ne oldu? Nasıl oldu?

- Düştüm.

- Nasıl düştünüz?

- Düştüm... Acıyor...

- Çok mu fena?

- ...

Birden elimi bıraktı. Etekliğini yukarı doğru çekip elleriyle bacağının üzerine bastırdı. Bacağının dizine kadar kısmı yer yer kırmızıyla karışık bir nevi esmer renkte ve sert görünüşlü, dizinden yukarısı bembeyaz ve yumuşaktı. Elimi uzatsam, bu

andaki bu tuhaf biçimli, tuhaf renkli, tuhaf görünüşlü et parçasının üzerine koysam; belki onu yumuşak bulacağım, parmaklarımın ucu hafif içeri doğru gömülecek, beyaz derinin ince sertliğinden sonra etin hafif sıcaklığı parmaklarımın arasında oynayıp avucuma yayılacak... Fakat elim orada ne bulacak? Aradığım, elde etmek istediğim, elimin altındaki bu yumuşak, biçimsiz, şekilsiz manasız cismi, için için yakan, kavuran, çalgına döndüren acıdır. Her zamanki ağır başlı, sakin, vakur, simsiyah gözlerini sanki ta içerisini görüyormuş gibi insanın yüzüne diken bu kibirli kıza daha dün tanıdığı yabancı erkeğin yanında, gün ışığında, bacaklarını çırılçıplak ve bembeyaz açtırtan acıdır...

Elimi uzatsam, elimin altında bu acıyı bulacak mıyım?

- Söyleyin, dedim, size nasıl yardım edebilirim? İçeri girmenize yardım edeyim mi? Yoksa azalıyor mu? Burada biraz daha kalmak mı istersiniz?

Üzerindeki mavi hırkanın düğmeleri beyaz kemikten diye düşünüverdim birden. Etraflarında iki sıra incecik oymalar var. Sağ elinin orta parmağında altın nişan yüzüğü, elmas kakmalı. Şimdi benim yerimde o uzun boylu, dalgın, hazin, bakışlı adam olsaydı...

Avazı çıktığı kadar bağırmamak için müthiş bir irade kuvveti sarf ederek, biraz sakinleşmiş bir sesle:

- Lütfen yardım edin de dedi, şu arka bahçedeki şezlonga kadar gideyim.. Belki biraz sonra azalır...

Ona doğru eğildim. Ellerimle koltuklarının altından tutup ayağa kalkmasına yardım ettim. Sonra o bir kolunu benim

boynumun, ben bir kolumu onun belinin arkasına dolayıp yan yana şezlonga doğru yürüdük. Ilık sabah güneşi şezlongun tek başına durduğu, âdeta birisini beklediği yerde çimenleri yeşilli sarılı bir parıltıya boğmuştu. Gökyüzü masmavi ve bulutsuzdu. Onun hırkasının mavi yününü boynumda hissediyordum. Birden tam karşıdaki evin kapısı gürültü ile kapandı. Yanı başımda, kollarımın arasında ılık, hafifçe ıslak, hafifçe titreyen, bir ağırlık vardı. Bu ağırlık şimdi, şu anda bütün mevcudiyetiyle bir tek şeyle meşgul, bir tek şeyin hâkimiyeti altında; ve benim yanı başımda, kollarımın arasında, avucumun altındadır. Fakat ona hâkim olan şey...o nerede? Ne biçim bir şey? Ona nasıl erişeceğim, beni ondan ayıran, ona bu kadar yakın iken beni ondan, o kadar uzak tutan engeli nasıl aşacağım? Nefesini yanağımda hissettiğim, gözyaşları elime bulaşan, sıcaklığı, sertliği, ağırlığı vücuduma yaslanan bu vücudu benden ayıran, ayrı tutan ne?..

Hâlbuki onun şezlonga oturup arka üstü yaslanmasını, gözlerini kapatıp derin derin nefes alışını gördüğüm anda, güneşin sıcaklığında, biliyordum ki, göz kapaklarının altında ve göğsünün inip kalkışında beni karşılayan hâlâ o acıydı...

Oğuz ATAY (1934-1977)

UNUTULAN

"Ben tavan arasındayım sevgilim!" diye bağırdı delikten aşağı doğru. "Eski kitaplar bugünlerde çok para ediyor. Bir bakmak istiyorum onlara." Son sözlerimi duydu mu? "Orası çok karanlıktır; dur, sana bir fener vereyim." İyi. Durgun bir gün. Bütün hayatımca sürekli bir ilgi aradığımı söylerdi birisi bana. Gülümsediğimi gösteren bir ayna olsaydı; biraz da ışık. "Bir yerini kırarsın karanlıkta." Delikten yukarı doğru bir el feneri uzandı. Fenerli elin ucundaki ışık, rastgele, önemsiz bir köşeyi aydınlattı; bu eli okşadı. El kayboldu. Ne düşünüyor acaba? Gülümsedi: gene mi düşünüyor?

Yıllardır bu tozlu, örümcekli karanlığa çıkmamıştı. Işığı gören bazı böcekler kaçıştılar. Korktu; fakat, yararlı olacağını düşünmek kuvvetlendirdi onu. Belki de hiçbir şey söylemeden başarmalıydım bu işi. Benden bir karşılık beklemiyor. Ona yardım etmek mi bu? Bilmiyorum, bazen karıştırıyorum; özellikle, başımda uğultular olduğu zamanlar. Onun gibi düşünmeyi bilmek isterdim. Bana belli etmemeğe çalışarak izliyor beni. Çekiniyor. Acele etmeliyim öyleyse. Feneri yakın bir

yere tuttu; annesiyle babasının resimleri. Aralarında eski bir ayakkabı torbası, kırık birkaç lâmba. Neden hiç sevmediler birbirlerini? Ölecekler diye öylesine korkmuştum ki. Torbayı karıştırdı: Tuvaletle gittiğim ilk baloda giymiştim bunları. Her gece biriyle dışarı çıkardım, dans etmek için, aman Allah'ım! Nasıl yapmışım bunu? Ellerinin tozunu elbisenin üstüne sildi. Mor ayakkabılarına baktı: Buruşmuşlar küflenmişler. Sol ayağına giydi birini: Ölçülerim hiç değişmemiş. Utandı; gene de çıkaramadı ayağından. Topallayarak bir iki adım attı. Sonra resimlere yaklaştı, diz çöktü yan yana getirdi onları. Dirseğiyle tozlarını sildi biraz. Beni de, kendilerini de anlamadılar. Ne kadar ağlamıştım. Aşağıda onlara bir yer bulabilir miyim? Koridorda, sandık odasında... saçmalıyorum. Onları unutmadım, onları unutmadım. Babasının yüzünde gururlu bir somurtkanlık vardı. Aynı duvara asaman onları. Evin düzenini hızla gözünün önünden geçirdi. Yan yana olmak istemezlerdi; mezarda bile. Resimlerden birini aldı; feneri yere bırakmıştı, hangi resmi aldığını bilemedi. Yüksekçe bir yere koydu onu. Biraz telâşlanmıştı; dizini bir tahtaya çarptı. Sendeledi, yere düştü: hafif bir düşüş. Kalkmaya cesaret edemedi; emekleyerek fenerin yanına gitti. Bir torba daha. Boşalttı: eski fotoğraflar! Amacından uzaklaşıyordu. Bana baskı yaptığını düşünmemeliyim. Yüzüne karşı söylesem bile, içimden geçirmemeliyim bunu. Aceleyle resimleri yere yaydı, el fenerini dolaştırdı tozlu karartılar üzerinde. Başka bir eve çıkmış olabilirdim, bir daha hiç görmeyeceğim birine bırakmış olabilirdim, bütün bunları. Resimleri karıştırdı: Ne kadar çok resim çektirmişim Yarabbi! Çoğu da iyi çıkmamış. Gülümsedi: O zamanlar ne kadar uzunmuş etekler. Çirkin bir uzunluk.

Duruşlar da gülünç. Kim bilir hangi filimden? Arkamı dönüp yürüyormuş gibi yapmışım da birden başımı çevirmişim. Kime bakmışım acaba? Aynı elbiseyle bir resim daha. Yanımda biri var. Resim çok tozlanmıştı. Tozlu da olsa tanıyor insan kendini. Parmağını ıslattı diliyle; tozlar önce çamur oldu, sonra... İlk kocasının gülümseyen yüzünü gördü parmağının ucunda. Aman Yarabbi! bir zamanlar evliydim ben de... Sonra gene evliydim. İnsan bir günde varamıyor bir yere, ne yapalım? Nereye? Tanımlayamadığım, bir ad veremediğim duygular yüzünden ne kadar üzülmüştük. Eğildi, bir avuç resim aldı yerden: Bu resim çekilmeden önce, nasıl hiç yoktan bir mesele çıkarmıştım, sonra da yürüyüp gitmiştim. Sonra ne olmuştu.? Sonra... Buradasın ya... Bu evde. Demek sonra hiçbir şey olmadı onunla ilgili. Ne kötü, ne de iyi bir şey: Demek ki hiçbir şey. Ama bunu hissetmedim; geçişler öyle sezdirmeden oldu ki...Hayır, düşüncelerin karıştı; basit anlamıyla sözlerin... Bununla ne ilgisi var? Fakat ben...Ondan kaçarken, nasıl oldu da birden başımı çevirip bu resmi çektirdim? Hep böyle mi durdum resimlerde? Yüksekçe bir yere oturdu, başını ellerinin arasına alıp düşünmeğe başladı. Onun da yüzü kim bilir nasıldı? Her hâlde ben suçluyum; resim çekilirken değil... Belki o sırada haklıydım, muhakkak haklıydım. Çok daha önce... Çok daha önce.

Bir an önce kitaplara ulaşmak istedi, geriye doğru bu sonsuz yolculuk bitsin istedi. Eski balo ayakkabısını ayağından çıkarmağa çalıştı. Sonra, arkası kapalı yumuşak terliklerini bulamadı bir türlü. Sendeleyerek el fenerine doğru yürüdü. İlerideki köşede olmalıydı kitap sandığı. Fakat orada, kitap sandığına benzemeyen karanlık çıkıntılar vardı. Feneri, bu garip

yığına doğru tuttu. Korkuyla geri çekildi: Biri vardı orda, oturan biri. Feneri alıp bütün gücüyle deliğe kaçmak istedi, kımıldayamadı. Korkusuna rağmen fenerle birlikte, ona yaklaştı. Ne yapmışsa korsununa rağmen yapmıştı hayatı boyunca. Yoksa çoktan kaybolup gitmişti. Feneri onun yüzüne tuttu: Aman Allah'ım! Eski sevgilisi yatıyordu yerde. Tozlanmış, örümcek bağlamış; tavan arasındaki her şey gibi. Kitap sandığına ve resim tahtalarına örümcek ağlarıyla tutturulmuş eski bir heykel gibi. Sağ kolu bir masanın kenarına dayalı; parmakları kalem tutar gibi aşağı kıvrılmış, boşlukta. Dizleri titredi, dişleri birbirine çarptı, ayağının altından kayıp gitti döşeme; kayarken de ayağına çarpan resim masası devrildi. Kol gene boşlukta kaldı: Örümcek ağlarıyla tavana tutturulmuştu. Bu eliyle ne yapmak istedi? Bir şeyler mi yazmağa çalıştı? Ne yazık, hiçbir zaman bilemeyeceğim. Sol el yerdeydi, bir tabanca tutuyordu. Ah! Kendini mi öldürdü yoksa? Olamaz! Bir şey yapsaydı ben bilirdim; her şeyi söylerdi bana. Öyle konuşmuştuk. Beni bırakmazdı yalnız başıma.

Sonra hazırladı: Bir gün tavan arasına çıkmıştı eski sevgilisi, şiddetli bir kavgadan sonra. İkisinin de, artık dayanamıyorum, dediği bir gün. Ayrıntıları bulmağa çalıştı: Belki de büyük bir tartışma olmamıştı. Biraz kavgalıydılar galiba. Gülümsedi: Bu 'biraz' sözüne ne kadar kızardı. Onu tavan arasında bırakıp sokağa fırlamıştı: Öleceğini hissediyordu. Peki ama neden? Bilmiyordu; duygunun şiddeti kalmıştı aklında sadece. Sonra 'onu' görmüştü sokakta; bütün mutsuzluğuna, kendini zayıf hissetmesine, ölmek istemesine rağmen 'onun' gözlerindeki ilgiyi, insanı alıp götüren başkalığı fark etmişti nedense. O gün eve yalnız dönmüştü tabiî. Ne kadar daha çok

gün eve yalnız döndüm ondan sonra da. Şimdi karşımda konuşsaydı, 'Ne kadar daha çok' olur mu? deseydi. Titreyen dizlerinin üstüne çöktü, el fenerini tuttu onun yüzüne: Gözleri açıktı, canlıydı. Bakamadı, başını karanlığa çevirdi. Sonra baktı gene; onu, ölüm kalım meselelerinde yalnız bırakmayan gücünden yararlandı gene. Hiç bozulmamış; geç kalmasaydım böyle olmazdı belki. Üzüldü. Fakat hiç değişmemiş; son gördüğüm gibi, gözleri bile açık. Yalnız, gözlerin bu canlılığında bir başkalık var: Her şeyi bildiği hâlde duygulanamayan bir ifade. Görünüşüme bakma, içim öldü artık diye korkuturdu beni. İnanmazdım. Öyle şeyler bulup söylerdi ki öldüğü hâlde. Belki beni izliyor gene. Yerini değiştirdi. Benimle ilgili değilsin diyerek üzerdim onu. Hayır, bakmıyor bana. Belki de düşünüyor. Birden konuşmağa başlardı. Bütün bunları ne zaman düşünüyorsun? diye sorardım ona. Ne zaman düşündüğünü bir türlü göremiyorum. Hayır, gerçekten ölmedi; çünkü ben yaşayamazdım ölseydi. Bunu biliyordu. Bu kadar yakınımda olduğunu bilmiyordum ama, sen bir yerde var olursan yaşayabilirim ancak demiştim. Nasıl olursan ol, var olduğunu bilmek bana yeter demiştim. Bunu kavgadan çok önce söylemiştim ama, çatışmamızın hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini biliyordu. Sonra, onu bir süre görmek istemediğim hâlde, onun orada olduğunu bildiğim hâlde, tavan arasına bir türlü çıkamadığım hâlde onu düşündüğümü, onsuz yaşayamayacağımı biliyordu. Sonra neden aramadım? Bir türlü fırsat olmadı; her an onu düşündüğüm hâlde hep bir engel çıktı. Aşağıda yeni sesler, yeni gürültüler duyduğu için inmedi bir süre her hâlde. Oysa biliyordu: Aramızda, hiçbir yeni varlığın önemi yoktu; konuşmuştuk bütün bunları. Ben de onun inmesini

beklemiş olmalıyım. Beni üzmek için inmediğini düşündüm inceleri. Sonra... Bir türlü olmadı işte... Çıkamadım: Gelenler, gidenler, geçim sıkıntısı, yemek, bulaşık, evin temizliği, 'onun' bakımı (çocuk gibiydi, kendisine bakmasını bilmiyordu), babamla annemin ölümü, bir şeyler yapma telâşı, önümde hep yapılması gereken işlerin yığılması. Orada, tavan arasında olduğunu unuttum sonunda. (Onu unutmadım tabiî.) Ne bileyim, daha mutsuz insanlar vardı; onlarla uğraştım. Tavan arasında bu kadar kalacağını da düşünemedim her hâlde. Bir yolunu bulup gitmiştir diye düşündüm. Belki evde olmadığım bir sırada... Evet, muhakkak böyle düşündüm. Başka nasıl düşünebilirdim? Yaşamam için, onun her an var olması gerekliydi. Başka türlü hissetseydim, ölmüştüm şimdi. Ayrıca, kaç kere tavan arasına çıkmayı içimden geçirdim. Hele kendini öldürdüğünü duysaydım, muhakkak çıkardım. Dargın olduğumuza filân bakmazdım.

Duydum mu yoksa? Bir kesinde yukarıda bir gürültü olmuştu galiba; rüzgâr bir kapıyı çarptı sanmıştım. Fakat nasıl olur? Onun tavan arasına çıkmasından günlerce sonra duymuştum bu sesi. Ve ben günlerce bir köşeye büzülüp kalmıştım. Hiçbir yere çıkmamıştım. Ateş etmişti demek. Yoksa kalbine... Titreyerek eğildi: Kalbine bakmalıyım. Elbisesinin sol yanı çürümüştü; elinin hafif bir dokunuşuyla dağıldı. İçinden bir sürü hamam böceği çıkarak ortalığa yayıldı. Onun bakımıyla ilgilenmedim, elbiselerini hiç gözden geçirmedim; belki de dikmediğim bir sökükten yemeğe başladılar hamam böcekleri onu. Deliği büyüttüler sonunda. Eliyle elbisenin altını yokladı.

Neyse, iç çamaşırlarından öteye geçememişler. Derisi olduğu gibi duruyor. Teni çok sıcak sayılmaz ama, kalbi yerindedir her hâlde. Korkarım göğsünün sol yanına dokundu: İşte orada, biliyorum. Başka türlü yaşayamazdım çünkü. (Çünkü'yü cümlenin başında söylemeliydim; şimdi kızacak. Evet, her an onun sözlerini düşünerek yaşadım, şimdi acaba ne der diye düşündüm.) Yalnız bu kadarı çürümüş. İyi. Şimdi onu nasıl inandırabilirim bütün bu süreyi onunla birlikte yaşadığıma? Onu unutmuş gibi yaşarken onu düşündüğüme? Anlamaz, görünüşe kapılır, anlamaz. Başkasına rastladığım için, bu yeni ilişkinin her şeyi unutturduğunu düşünür. Oysa her şeyi hazırlıyorum; tavan arasına çıktığı gün bu elbiseyi giydiğini bile. El fenerini ölünün üzerinde dolaştırdı: Örümcek ağlarının gerisinde sisli bir görünüşü var. Yalnız, ağların arasından elimi, onun kalbine götürdüğüm yer biraz karanlık. Rüya gibi bir resim. Birlikte hiç resim çektirmemiştik. Bir sürü şey gibi bunu da yapamadık nedense; bir türlü olmadı. Bir koşuşma, durmadan bir şeylerle uğraşma... Neden koşuyorduk, acelemiz neydi? Tavan arasına çıktığı güne kadar, bir şeyin arkasından hep başka bir şey yaptık; hiç durmadık, hiç tekrarlamadık. Sonra, köşemde kaldım günlerce; ne yedim, ne düşündüm. Sigara içtim durmadan. Evi, yaşanmaz bir duruma getirdim sonunda. Bir savaş sonu kargaşalığı sardı her yanı. Düzen içinde yaşamayı bir bakıma sevdiğim hâlde, dayanılmaz bir pislik ve pasaklılık içinde çırpındım. Belki de böylece kendimi cezalandırmış oldum. Sokağa fırlamak, 'ona' gitmek için, öldürücü bir ümitsizliğe düşmek istedim. Kim bilir? Belki de, kendim için böyle kötü şeyler düşünmemi istersin diye söylüyorum bunları. Fakat senin öleceğini, kendini öldüreceğini

hiç düşünmedim. Uzak bir yerde, hiç olmazsa görünüşte sakin bir yaşantı içinde olacağını hayal ettim senin.

Işığın altından kaçmağa çabalayan bir hamam böceği takıldı gözüne, kendisine geldi. El feneriyle izledi böceği: Çirkin yaratık, yukarı çıkmağa çalışıyordu ağlara takılarak. Böceğin ayakları, elbiseyi parçalar diye korktu. Yıllar geçmişti, küçük bir dokunuşa dayanamazdı, kim bilir? İşte, boynundan yukarı doğru çıkıyor, yanağında biraz sendeledi: Sakalı biraz uzamış da ondan; zaten her gün tıraş olmayı sevmezdi. Yanaktan yukarı çıkan böcek, şakağa doğru gözden kayboldu. El fenerini oraya tutsam mı? Hayır, Korktu; fakat yarı karanlıkta kurşunun deliğini gördü. Titreyerek geri çekildiği sırada, aynı delikten çıktı hamam böceği: Bacaklarının arasında küçük, pürüzlü bir parça taşıyordu. Dehşete kapılarak feneri deliğin içine tuttu; ışınlar, kafatasının iç duvarlarında yansıdı. Eyvah! Böcekler beynini yemişlerdi, en yumuşak tarafını. Belki de hamam böceği son parçayı taşıyordu. Kendini tutamadı: "Seni çok mu yalnız bıraktılar sevgilim?" dedi. Aşağıdan, başka bir deliğin içinden sevgilisinin sesini duydu:

"Bir şey mi söyledin canım?"

Elini telâşla kitap sandığına soktu, "Hiç," diye karşılık verdi aceleyle, "Kendi kendime konuşuyordum."

Firuzan (d. 1935)

SOKAKLARINDAN GEMİLERİN GEÇTİĞİ KENT

Yaşını doğru dürüst bilmeyen, polise ilk kez yakalanan Bünyamin Doksan, araba sapağa girmeden önce ardına dönüp baktı. Her yanı allı pullu bayraklarla bezenmiş bir geminin sokağa yanaştığını gördü. "Ne İstanbul bura, hey anam!" dedi, gülümseyerek. "Sokağından gemiler geçer, balıkları toprağa oturmuş, uğultusu dinmez. Güzel ki, bir masal, masal...

Bünyamin bunları düşünür düşünmez gözleri yandı.

Sirkeci'nin denizinden bir sokak olduğunu öğrenmek onu yeniden ağlatacaktı.

Yanında oturan, kafası sıfır numara tıraşlı, saçkıran yerleri ekilmemiş tarla boşlukları gibi duran Cansu'ya baktı.

Adını kimin akıl edip koyduğunu bile düşünmeyen Cansu, polislerce bir kış gecesi bulunmuştu. Fırınlardan herkesin sıcak ekmekleri bağırlarına basarak, "Tanrı ne verdiyse," deyip, evlerine sığındıkları. sonra da dededen oğula geçmiş eski bir

kuşkuyu dile getirdikleri, "Bu kar on gün daha sürerse ne olur bilmem?" dedikleri.

Oysa karın en geç beş altı gün sonra eriyiverdiği İstanbul lodoslarını unutturan kışlardandı. Gün döner dönmez herkes sokaklardan çekildiği bir gece, karakolun kapısında paçavralardan bir yığına devriyeden dönen polislerden biri takılmıştı.

-Tanrı seni inandırsın komiserim, diyordu. Üstüne basacaktım az daha. Tövbe tövbe, çocukta ses soluk yok yahu! Ne çocuğu? Ittireyim dedim, gülmeyin, ince bir ses duyar gibi olunca nasıl korktum. Sırtüstü düşecektim merdivenlerden. Eğildim, ne göreyim? Karların savrulduğu pıtıların arasında bir buruncuk. Cansuyu gitmemiş sübyancığın, dedim; belli ki daha göreceği var dünyamızda.

Böylece badanası boz karakolun masasının üstüne kondu kundak.

Eski koltuklara geçti görevli polisler, oturdular.

Bir zamanlar meşin kaplı bu koltuklar için, "Neredeyse İkinci Meşrutiyet'ten kalma," diyordu Başkomiserleri. Bilgili adamdı açıkçası. İkinci Meşrutiyet hal

Beş numara Şakir Zümre taşkömür sobasının sıcağına yaklaştırdılar bebeği. Paçavraları açtılar. Biri bağırdı,

"Oğlan bu! Vay anasını!"

"Oğlan sahi yahu!"

"Baksanıza arslan gibi."

"Garibim be! Garibim ulan! Anasına dinine..."

"Nasıl koyverirler buncağızları!"

"Deme deme! Kim bilir nedir başına gelen kadının."

"Çocuğunu it enciği gibi kapıya bırakandan ana mı olur? Bırak be!"

Komiser konuşmalara ağır başlı tutumuyla hiç katılmamış, en uygun dönemde sözü almıştı.

"Adını buldun sen," demişti, Cansu'yu getiren polise. "Cansu olsun. Şöyle iyi bir saralım. Bir şeyler bulun yahu! Saat kaç?"

"Beş buçuk, Başkomiserim."

"Vay, kışın beş buçuğu zifiri karanlıktır. Hiçbir yer daha açılmaz. Açtır bu sübyancık. Sesi soluğu ondan duyulmuyor."

Gece nöbetindekilerin üstlerine örtüp şöyle bir yana kıvrıldıktan kalın battaniyeyi Cansu'ya sardılar. Isındıkça çocuğun incecik sesi çözülüp duyulmaya başlamıştı. Ara bezini değiştirmeye kalkınca da, Başkomiserin odasına ait toz bezinden başkasını bulamadılar. Bunun için olumlu olumsuz uzun uzun tartıştılarsa da, yapacak başka şey de yoktu. Battaniye yığınının sesi duruldu, polislerse olayın kendilerine anımsattığı değişik şeylere dalıp gittiler. Çoğunluğu sevinçten uzak şeyler olmalıydı ki bir sessizlik aldı ortalığı.

Gün ağarırken, elleri ayakları buza kesmiş, çevrelerine anlamsız bir iyimserlikle bakınan iki hırsız getirdi bekçi.

Hırsızlar sık sık gözlerini kırparak arsız bir anlamla Komisere doğru eğiliyorlardı.

Komiser canı sıkkın,

"Oturun ulan!" dedi. "Kış bastı ha! İçeri girme zamanınız geldi belli. Emekli öğretmen Sadi Beyin evinde ne bulacaktınız ki?"

Hırsızlardan daha uzun, daha sıska olanı,

"Abi valla bir şey çalmadık: Şu Şimendifer marka saatten başka."

Hırsız, gümüş bir kösteğin ucundaki yuvarlak, kalın saati çıkarıp sallamaya başlayınca Komiser yerinden fırlamıştı. Aynı anda iki hırsız ellerinin ayasıyla yüzlerini örtmüşlerdi.

"Sizin ar damarınız patlamış. İt oğlu itler! Ya çuvalda saatin kutusunu mu taşıyorsunuz?" diye bağırmıştı Komiser. "Bu kentin her yerini sizler doldurdunuz. Hepinize bir polis gerek!"

Hırsızlar, gözlerini yere indirip beklemeye girişirlerken, battaniyenin içinden güçlü bir haykırış duyulmuştu. Kısa boylu hırsız korkma rolünü unutarak yerinden sıçramıştı.

"Bu ses nereden geliyor? Artık İstanbul'daki kundaklık çocukları da mı tırnakçılıktan içeri tıkıyorsunuz? Dinime imanıma, yaşasın be!" diye bağırmıştı.

Hırsızlar, gerçek bir şaşkınlığın vurduğu yüzleriyle öylesine değişmişlerdi ki, bekçi onları bu hâlleriyle görse tanımaz, yanlarından geçer giderdi.

Komiser, hırsızlık malların doldurulduğu çuvala baktı.

"Yok," dedi, "Onu büyüdüğünde yakalayacağız. Garibin alnına böyle yazılı."

Hırsızları yan odaya geçirdiklerinde, paçavra yığınının sesi giderek gürleşiyordu.

Cansu, ona sokulup duran Bünyamin'e baktı.

-Ne dedin oğlum köylü? Sokaktan gemi mi geçermiş?

-He abim, öyle. Bakaydın görürdün. Bizden yana saptı dalgalanarak; güzeldi ki, can alıcı.

-Oğlum, düdük, buranın her yanı deniz ve tepedir. Bunu böyle belle. Sokaklarından da gemi geçmez. Manyak bu kereviz be...

Bünyamin, sokaktan toplanırken Cansu'nun yanına düşmüş olduğundan beri onun korkusuz davranışlarından ötürü bulundukları yeri pek önemsemiyordu. "Kim olduklarını, yaşlarını" soracaklarmış. Öyle diyordu aralarında çocuklar.

Tabiî ilk yakalananlar içindi bu sorgu.

Bünyamin nüfus kâğıdında on üç yaşında çıkıyordu. Daha küçükmüş dedikleçine göre, sekiz yaşında kadarmış.

O sekiz yaşında olmanın neleri gerektirdiğini de bilmiyordu.

Çocuklar onca kısa ömürlerinde öğrendikleri Cansu'nun deyişiyle "Her türlü manita ve gırgırı" ağızlarına geldiği gibi sıralıyorlardı.

Biliyorlardı, bazı sözler yanındakiyle güçlü bir anlam kazanırdı: "Deli manyak," "Puştun karanfillisi", "Herifi kafaladık ki mayıştı", "Suyu dibine akmış Çanakkale testisi" gibi sözcüklerin tadını çıkararak, bağrışarak Bünyamin'den yana döndüler.

Bünyamin kulaklarını sarsan gürültüden korktu.

Öylesine korktu ki, hemşehrilerinin onu köyünden çıkarıp da, kimi kimsesi kalmadığından --öyle demişlerdi- Büyük Antalya Ambarı'nın gece bekçisine teslim ettiklerinden beri öyle korkmamıştı.

Gece bekçisi ona şöyle uzaktan bakıp,

"Gözünü yiyeyim; bu oğlan hiç mi ekmek yutmamış? Yok kardaş, yok! İstanbul denen yerde buna iş, aş bulmak olmaz".

Bünyamin'in getiricileri,

"Ne edek?" demişlerdi. "İyiden tek kaldı. Köy göçtü. İnsanlar Almanya'ya, İzmir'e, Adana'ya, İstanbul'a bölündüler. Dört yüz hanenin ocağı söndü. Yirmi hanede anca aş pişiyor. Onların da hepsi mezara dönük yaştadır. Otobüsçü paraya saymadı bunu. Aldık da getirek. Sen bunun babasının askerlik arkadışı olursun, he mi?"

"He," demişti, o kaşları gözlerini örten.

Bünyamin onunla kalmıştı.

Güneş sarısı iri taneli tespihini bir abdest alırken bırakan, ambarı dolduran yüklere, balyalara, tahtadan çakma sandıklara doğru okuyup ara sıra, "Eşhedüenle lailahe illallah ve eşhedü..." diyerek üfleyen, sonra da tespihini usta bir alışkanlıkla bileğine akıtıp yüzünü sıvazlayan bu adamla uzun süre orada kalmıştı.

Bünyamin, ambarın içinde korkuyordu.

Küçüktü.

Oranın kurşun rengi, rutubetli boşluğunda kimi kez gövdesinin yitip gittiğini sanarak ellerine bakardı. Babasının askerlik arkadaşı olan hemşehrisi, gece bekçisini, ona sezdirmeden gözden geçiriyor, adamın kıpırtısızlığının şaşılası değişmezliğinden bunu algılamadığını ayrımsıyordu.

Kentin gürültüsünün kapıyla duvar arasında yıllarca oluşmuş oygulanmalardan sızışı bile ikisine ulaşamıyordu o saatlerde.

Bünyamin düşünemez oluyor, çuvallara sarılı yüklerden birine sığınıp uykuyla sanrı arası koyu bir dalgınlığa düşüveriyordu. Çuvallardan ekşimiş, belki ilk süt emdiği zamanlardan kalma, toz ve kıtık kokusunu anıştıran havayı soluyup yatışıyor, korkuyordu siliniyordu.

Kendisini okşayan, saçlarındaki her beliğin ucunda çıngıltılı boncuklar, gümüşçükler salınan bir kadın yüzü görüyordu. Bu yüz ambar bekçisinin tespih tanelerinin sürüp giden ölçülü, tok vuruşlarına denk bir sallantı içindeydi. Bu uyum, belikler, gümüş çakıntıları, pestil kokusunda ezilen sidik kokusu, ardından soluk soluğa yaklaşan bir köpeğin koca boz başı, kadının köpeği Bünyamin'in anlayamadığı bir dille özendirici karşılayışı, tespih sarısı gözleriyle köpeğin Bünyamin'e bakışı ve onun küçük gövdesinin gömüldüğü çuvalların itici yumrularından, gecenin sabaha dönen ayazından çekerek ılıklıkla saran bağır... Bünyamin, onu kavrayan kollarda sütlü gergin bir göğsün bastırışıyla titreyerek uyuyor, kızıl

saçlarının eşi kızıl kirpiklerinde kalakalan bir damla gözyaşıyla sabahı ediyordu. O damlacık, Bünyamin'in ağlaması değil gülmesiydi. Neredeyse Bünyamin kadar olan o boz köpeğin çakıldaklı kuyruğunun çuvalların dokusundan ayıramadığı sertliği, sayrılığa benzer bir yarı uykululuğun diline getirdiği pas, yüreğinin ışımasının acıya dönüşü.

Sabah, ambarın açılan kapısından içeri bastıran kentin gürültüsü.

Bünyamin'in ilk gördüğü, ambara doğru peş peşe yaklaşan gemilerdi hep. Sanki kamyonlar değil gemiler gelip alıyordu yükleri.

İş bitiminde birlikte ayrılıyorlardı ambardan.

Tahtakale'nin oralarda, güneşin hiçbir saatte dik düşmediği sokaklardan geçerek, altında bir aşevi bulunan, etli lahana dolmasının salt pirinçle yapıldığı, bir bütün ekmekle tek tabak yemek yiyen insanların dolduğu yerin kapısına bitişik, yanlamasına bir merdivenden alçak tavanlı bir kata çıkarlardı.

Yüzlerce yıl önceden kalmış, yağlı karaya kesmiş bir niş'in içine sarı küçük çıkınını bırakırdı gece bekçisi. Elinde tespihi, pek rastlaşmadıkları birilerinin onlardan önce yattığı yataklardan birine çöker ve o an dönüp Bünyamin'e bakardı.

"E, sen ne edeceksin de bakayım? Hep uyudun ya gece."

Bünyamin uyuduğunu başıyla onaylar, beklerdi.

Bekçi lâstiklerini çıkarır, kalın yün çoraplarını sıyırırdı. Odayı keskin bir ayak kokusu kaplardı. Bünyamin bu kokunun ambarın öz sıcak kokusu olduğunu düşünüp iğrenmezdi. Yine

gece olsa, gidip çuvallardan birine sığınsa, boz koca kafalı köpekle, saçları belikli ak göğüslü süt kokan kadını bulsa diye özlemle içinden geçirirdi.

Adam çoraplardan kurtulunca dal dal yayılan ayak parmaklarını, kemik çıkıntılarıyla dışa taşan topuklarını, iri ayaklarını gözden geçirir, sonra kime söylediği belirsiz,

"Sabah namazını kıldım, iyi iyi.." diyerek birden yatardı yatağa.

Hemen horlamaya başlardı.

Giyimliydi. Yalnız ayakları çıplaktı. Baş ucunda, tabanları kararmış yün çorapları, dökme lâstikten yapılma ayakkabıları dururdu. Bileğine takılı safran sarısı tespihi, gür, koyu görünen bıyıklarıyla sırtüstü yattığından daha gencelmiş olurdu yüzü, buna karşın göz kapakları derinleşir, içine çökerdi sanki.

Odaya aydınlığın tek düşme yeri olan dar bir mazgaldan oluşan deliğe yaklaşır dururdu Bünyamin.

İstanbul'a benzersiz bir ışıkla seller gibi yayılan güneşe bakardı.

Gemileri görürdü.

Trenden ilk indiğinde yadırgayıp binmek istemediği gemileri.

Ağlamaya kalkınca, kendi gibi kızıl saçlı, çok uzun boylu, çok ince; sık sık öksürdüğünden trenin tahta sıralarına çarpan kafası, dinmez öksürüğüyle geceler boyu süren yolculuğunu bir bungunluk olarak anımsayacağı o boz günlerin kişisi, o hiç.

uyumayan köylüsü, hani, "Şoför paraya saymadı bunu," diyen adam, Bünyamin'in sırtını kaktırıp susturmuştu:

"Ağlama, bak hele yavrum şu minare kesimi yere. Yürü de yürü. Çaresiz binecez?"

Kuleye bakardı.

Baktıkça bir gün üstüne çıkıp da öteleri, herkesin göç ettiğini söyledikleri yeri, boz köpekle kadının orada durdukları yeri görebileceği umudu içinde boy veriyor, büyüyor büyüyor, isteklenmesi dayanıksız, kıkırdaksı göğüs kemiklerine dayanıyordu. Bir arı havanın çevrelediği, mavilikte titreşen o yere, kadının boynunu okşadığı çoban köpeğinin bozluğuna bakmak, ulaşmak, değmek istiyordu.

Mazgal deliğinin önünde, ne kadar saat geçtiğini bilmeden dikilip kalıyordu. Ortasından köprü geçen denizin gemilerine, vapurlarına, çatanalarına, mavnalarına, motorlarına, kayıklarına, römorkörlerine giderek sevinçle bakıyordu. Kıpırtısız koyulup duran dubalara gözü ilişince, onları gece bekçisi yaşlı adama benzetiyordu.

Odaya bir girene dek öyleceydi.

Giren de çocuğu görmemiş gibi davranıyor, nereden edindiği belirsiz derin karanlık bir yorgunluğun yer ettiği yüzündeki aldırmazlıkla,

"Ne o, bizim Hasso türküsünü iyi söylüyor bugün," deyip, uyuyan gece bekçisine gülüyordu.

Oysa yaşlı adamın adı Hasso değil, Kirman'dı.

Bunu kesinlikle biliyordu Bünyamin.

İşsiz oldukları söylenen bu adamlara karşı çıkmıyor, dediklerine yanıt vermiyor, doğrudan hiç bakmıyordu onlara.

Sonra adam dar merdivenin bitiminde, odaya girmeden önce aralıktaki musluk ve helânın olduğu yere yürüyor, kayboluyordu. Burnunu, boğazını temizleme sesleri, sümkürmeler, gırtlağını sökerce zorlanıp balgam çıkarmalarla orada bir süre kalıyordu.

Yeniden korkuyordu Bünyamin. Kuleye çıkıp görmeyi istediği o yerleri içi yarılarak özlüyordu.

İnsanlar orada hayvan toynaklarının ezdiği çayır çimenin nemiyle bezeli, diri soğuğu soluklarıyla buğuluyorlardı. Kara çadırların içinde, güzel gümüş alınlıkları kaşlarına inen ince belli kadınlarla, seslere olağanüstü duyarlı, uzun boylu, çevik adımlı erkekler ak dişleriyle ışıldayarak dağlara bakıyorlardı. Kuzulayan bir koyunun sonunu sevecenlikle toprağa gömüyorlardı. Sürüsünü, "De ha, ha..." diye ünleyen on beşlerinde bir delikanlının bağırışı koyaklardan pınarlara iniyordu. Göçüşün seslerine çan, bağlı yüklerin ırgalanırken çıkardığı gıcırtılar, bir de türkü katılıyordu. Masallardan artma bir ıssızlıktan yürüyüp çevrelerindeki mavilikle gerilen arı havayı da sürüyerek gidiyorlardı. Süt damarları gergin, belikli genç kadın, ikide bir dönüp ardına bakıyordu. Kış pırnallarının koyulttuğu tepelere sürüler durmadan tırmanıyordu, üstlerindeki buğulu, ılık yaylanın saydamlığını çoğaltarak. Çocuk çoban, "De ha, ha..." diye ara ara bağırıyordu dağları yankılandırarak.

Sonra Kuleyi ona yaklaştıran güneşin ışıklarıyla gelen oyununa, Bünyamin başını sallayarak,

"Bu sokaklarından gemiler geçen ulu yeri bırakıp gitsem, ey büyük Allahım!" diyordu.

"Ey büyük Allahım!" derken, babasının askerlik arkadaşı olduğu söylenen gece bekçisi gibi oluyordu eksiksiz.

Boğazını, burnunu temizlemiş adam gelince, uyuyan yaşlı adamın ayaklarına daha çok bakıyordu.

Bünyamin sıkılıyordu bunu ayrımsadığında.

Adam çocuğun tedirginliğini sezmiş gibi, odadaki kıyıda köşede bırakılmış teneke tütün kaplarını, arkası ezilmiş kunduraları, ipliklenmiş kordondan sarkan çıplak ampulü, içinde neyin sarılı olduğunu belirsiz gazete paketini ayrı ayrı gözlüyor, sonunda yeniden mazgal deliği önünde duran çocuğa çeviriyordu yüzünü. Bünyamin'in sırtı terliyordu.

Adamın artık yatacağını anladığında başını kaldırıyordu.

Adam boş yataklardan birine giriyordu. Pamukları deşilmiş, ilk rengini ele veren hiçbir parçası tam kalmamış yorgana sarılıp sessiz, kıpırtısız bir uykuya dalıyordu.

O adam, uyumadan önce yanına, cebinden çıkardığı yasemin bir ağızlık, plâstik bir para cüzdanı bırakırdı. Bu cüzdanın üstüne boncuklarla yarı balık, yarı kadın bir motif işlenmişti. Altında da tarih ve yazı, Sultanahmet 19... Ah minel... Gerisi dökülmüştü boncukların.

Gün Kulenin oradan çekilip karşı yöne düştüğünde, martı sürülerinin kulakları sağır eden çığlıklarıyla kafası boşalmış duran Bünyamin'e bekçi uyanıp,

"Ezan okundu mu?" derdi. "Duydun mu? Allahım sen büyüksün."

Bünyamin utançla önüne bakardı.

"Türkçe bilmezsin sen ha? Ezan, dedim. Bilirsin, bilmelisin."

Gece bekçisi kalkar, ara muslukta abdest alır, uzun uzun dualar ederek yıkanır, dönerdi. Yan yatakta, sanki örtündükten sonra yok olup gitmiş adamı bilmezce davranır, sonra da,

"Istanbullu kaçta gelmiş?" derdi. "Bu esrar içermiş. Allah taksiratını affetsin. Dönüş yok bize. Allah güzel huylarımızı bozmasın."

Bünyamin yanıtlardı:

"Köprünün kapalı deniz yanından on vapur geldi geçti, Istanbullu geldi."

Gece bekçisi başını sallardı,

"Olmaz, ey koca Allahım olmaz!"

Durur; odayı çepeçevre süzer, her gün yeniden bulmuş gibi köşeye çakılı çivilere asılı çıkınların içinden kendininkini alır, bir örtüyü çıkarıp, odanın duvarlarından birine karşı, yanlamasına sürer, sonra Bünyamin'e,

"Dolaşmayasın," derdi.

Bünyamin o uzun namaz sürecinde günah olur korkusuyla küçük görüş açıklığına bakmaz, sırtını dönerdi.

Namaz bitimi duaları yükselir, odayı sarar ve o sıra Kulenin camlarından güneşin balkımaları yansıyarak odanın içine fiske fiske düşerdi. Bünyamin yüreğinin büyüdüğünü, sıska omuzlarına dek vardığını, ambara gideceklerini, orada çuvallardan birine yaslanıp özlediklerine uyurken kavuşacağını bilir, sevinçle başı dönerdi.

Namaz biter, gece bekçisiyle aşağı aş evine inerlerdi.

Yemeklerin sunulduğu cam vitrinin ardında salçalı kızıl sularında yüzen yiyeceklere bakarlar, yağın doygunluk sunan pırıltısını sürezlerdi. Bu görüntünün ardındaki aş evi sahibi iki çocuk garsona seslenirdi:

"Beylere masa göster, fırla!"

Gece bekçisi, Bünyamin daha önce oturmuş yemek yemeyi sürdüren iki adamın yanına ilişirlerdi. Önlerine sadeyağlı kuru fasulyelerini sürerdi çocuk garsonlar, bir bütün ekmekle.

Bünyamin kendi tabağını bitiremezdi. Sıcak ekmekler güzeldi. Oraların aş evlerinin en büyük sunusu buydu. Ekmekler sıcacıktı ve asla bayat olmazdı. Çünkü az öğünlü yemeklerin müşterileriydi oradakiler. Adam başına bir ekmek yiyip geride artık bırakmazlardı.

Gece bekçisi fasulyesini yerken Bünyamin'e

"Haydin!" derdi. "Hava kararmakta. Ye ye, doyur kendini."

Bünyamin, ekmeğini salçalı, yağlı suya banıp yerken, duvardaki sağlam taşlara kakılmış, ne işe yaradığı anlaşılmaz iki demir halkaya bakar, ardından Kâbe resmine, sonra koca

dalgalarda yol alan bir savaş gemisinin ucundaki bayrağa dalardı. Bu resimdeki denizin esintisini yüzünde duyana dek.

Radyodan haberler okunmaya başladığında Kulenin üstündeki aydınlık tümüyle yiter, koyu kadife mavisine dönerdi.

Çıkarlardı aş evinde.

Çevrelerini alan tezgâhlara, ıslak kaldırıma, çamurlara belenerek yatmış dilenciye, pazarcı artıklarının doldurulduğu bidonları karıştırıp bir yandan da artlarını gözleyen insanlara, elindeki filesini ikide bir yere bırakıp göğsünü tutan ihtiyar adama, kokuşmuş artıkların içinde çamurdan yuvarlaklar yapmaya çalışan yalınayak çocuklara, kadınların çevreye görünmek istemezmiş sandıran hızlı hızlı yürüyüşlerine bakarak ambara doğru giderlerdi.

O saatte limana kesinlikle büyük bir gemi girerdi, onun sesini duyardı Bünyamin. Hemen Kuleyi arardı gözleriyle, göremeyince de, "Kulenin camlarından artmış kızıllıklar, gelen geminin bayrağı olmuştur," diye düşünürdü.

Gece bekçisi salt bir kez, babasından söz etmişti ona.

Minarelerin ışıklarla süslendiği, gece bekçisinin daha sık namaz kıldığı bir zamandı.

Babasının anasını kaçırdığını, ardından askere gittiğini, askerde öldüğünü söylemişti.

"Öldü garip."

Öylesine söylemişti ki bunu, Bünyamin babasının ölmesinin bir kaçınılmazlık olduğunu anlamıştı.

Susup bakmıştı yaşlı adam. Bekçi, birlikte yaşadıklarından beri ilk kez en uzun konuşmasını yaptı o gün.

"Bir sabah kalktık ki baban ölmüştü. Gençti. Çok yiğitti. Anan ona isteyip de kaçmıştı, sevdaları şanlansın diye. Askerin yüzbaşısı doktor geldi. Ciğer kalmamış bunda ne deyim, dedi."

Ciğeri bitmişti demek ki babasının. Ciğeri bitmiş, tükenmişti demek. Bunun nasıl bir şey olduğunu ancak büyüdüğünde öğrenirdi Bünyamin, daha fazla sormadı.

Unutmamalıydı, askerde ölmüş bir babası vardı. Anasıyla sevdalarını şanlandırıp dağlara doğru yürümüşlerdi. Nefti çamların altına ak keçeler serip el ele tutuşup birlikte yüz yüze verip uzanmışlardı.

Sonra kış bastırdı.

Artık geceler uzundu, soğuktu.

Karanlığın onmazlığını kışla tanımıştı Bünyamin.

Gece bekçisi nereden bulduğu belirsiz bir eski asker kaputunu, bir kat daha yün çorabı, tiftikten bir başlığı, aynısından tek parmaklı eldivenleri giymişti. Bünyamin'e çok büyük gelen bir ceketle, paçalarını birkaç kez kısalttığı çuha bir pantolon giydirdi. Bünyamin, bunlarla hemen hemen ancak yürümeyi başarabiliyor, başkaca hiçbir devinim yapamıyordu. Üstündekilerin ağırlığıyla daha da sessizleşmiş gibiydi. Bu kumaş yığınından ona ait göze çarpan tek şey kızıl saçlarıydı.

O yıl kış uzun sürdü İstanbul'da.

"Bir zamanlar Boğazdan buzlar inmişti," diye konuşabilen gerçek İstanbullulara göre uzun sayılmazdı ya... Bünyamin'le yaşlı adama uzun gelmişti.

Onlar için ısınmış tek yer aş eviydi. Çocuğun orda gevşediğini, daha çok kalmak için ağır ağır yemek yediğini ayrımsayan bekçi:

"Böğrünü, yanını kolaya neye alıştırma çocuk," dedi. "Sayrı düşersin. Soğuk iyidir, bize soğuk iyidir. Allahım sen büyüksün çok şükür..."

Camilerle göğün rengi birbirine karışıyordu.

Güneş hiçbir yerde görünmüyordu.

Bu çamurlar kentinde, kurşun rengi onmaz kışın gecelerinden birinde Bünyamin'in içindeki bir yer kar tuttu sanki.

O zaman üstündeki ağır koca giyimleriyle kalktı.

Bünyamin, ilk kez gece bekçisi hemşehrisine yaklaştı. Konuşmaya girişebilmek için ceketinin boş kollarını salladı havada.

"Dede," dedi.

Adam, benle kimdir bu konuşan dercesine döndü.

"Kimdir bana dede diyen bu karanlık yerde?" diye düşündü.

Soluklarını duyumsuyorlardı karanlığın içinde, ılıklıkları yaklaşıyordu birbirine.

Lâğım farelerinin, karınlarını yağlı yağlı sürüyen kırkayakların, çağlık geçeneklerinde kör kara yılanların yuvalandığı,cenk kanlarının kahverengiye kesip gittiği bu yerde, toprağın güngörmezliğinin yapışkan sızıltılı kuytuluğunda yaşlı adamla çocuk karşılıklı durdular. Bekçi, el lâmbasını yaktı. Çocuğa iyice yakından eğildi, kaşları açıldı. Gözlerinin yeşil olduğunu gördü kocamış adamın. Bünyamin, soluğunu tuttu bir an. O iri başlı boz köpeğin bayırlardan sürerek taşıdığı o yabanıl yeşildendi bu.

"Nedir? Söyle," dedi, yaşlı adam.

"Babam sen gibi dede miydi?"

"Yok, yok... Baban civandı. Öyle de öldü. Ben bilmem o hâlini... Ziyade kara gözlüydü."

"Dede, ben derim ki, gemilerle yük taşısalar ambarlara. Denizler buza kesmez. Kış tez gider."

"Öyle iş mi olur?" dedi gece bekçisi. "O masal... Senin dediğin bre yavrum bir masal..."

Günler bahara dönerken her günkü gibi çıktılar ambardan, yürüdüler.

Cami avlularında yağmur birikintilerine ilkyaz güneşi uzak uzak yansıyordu. Güvercinlere yem satan kadın görünürlerde yoktu. İki er konuşmadan duvara dayanmış uzaklara bakıyorlardı. Serindi her yan.

Durup bir salep içtiler.

İlk kezdi salep içmeleri.

Dede sık öksürmekteydi. Her öksürüşünde tespihini hızlandırıyor:

"Ey büyük Allahım!" diyordu. "Nedir bu böğrümü dalayan."

Salep içtikleri gün, salepçi, Bünyamin'in başını okşamıştı, sonra:

"Geç kalmışsın yahu babacağım çocuk yapmaya," demişti.

Bünyamin, bekçinin elini aradı, buldu, tuttu. Nesi andırıyor acaba yaşlı adamı diye hiç düşünmedi.

Çünkü bekçinin gözlerinin rengini tanıdığı geceden sonra, kendisininkinin de aynı renk olduğunu ileride ancak, bir karakolun helâsında görecekti.

Şu kafası tıraşlı Cansu'yu ve öteki çocukları onunla birlikte toparladıkları gün. Helânın çillenmiş aynasında ona kendinden öte biri bakıyor sanarak öylesine uzun kalacaktı ki, gözlerini tanımaya durdukça ürkmesi taşkınlaşacaktı.

"Haydi bakalım delikanlı!" demişti genç polis. "Yoksa sende mi artist olacaksın?"

Çocukların yanına geldiğinde içini saran yabancılamayı anlayamıyordu. Oradakiler,

"Ulan Zafer, Cansu'yu kızdırma hal" diye konuşuyorlardı.

Oturuşundaki ağırlıkla kendisine iki de bir laf atılamayan "Karakol Cansu"nun yanına, sessizlik en çok orada diye süzülüp ilişmişti.

Zafer'in uzanarak Bünyamin'in kafasına bir tokat atmasıyla Cansu'nun onun elini yakalayıp bükmesi aynı hızda oldu.

Zafer sertleşen yüzüyle baktı Cansu'ya. Cansu, büktüğü eli bırakmadan arabanın camından dışarıyı çok ilginç şeyler oluyormuş gibi gözlemeyi sürdürdü.

Zafer elini acımıyormuşça çekmeye çabaladı ya, kurtaramadı. Ardından işi şakaya dökmeyi uygun gördü, yüzünde yırtılırca gerilen gülüşüyle,

-Ne o Karakol Cansu, yoksa senin meydancın mı bu düdük, bu akılsız cüce?

Cansu döndü, yanında oturan, neredeyse yok olmak çabasıyla uçup havaya karışacakmış gibi duran Bünyamin'e baktı.

Bünyamin bu bakıştan etkilenmiş, ellerini dizlerinde kavuşturdu. Atalarının, o hiç görmediği atalarının, bir dinginliğin anlatımı olan duruşunu eksiksiz edinivermişti. Yüzü küçük yaşına karşın derin bir hüzne büründü. Çevresindeki seslerden arındı.

-Ey büyük Allahım ey! dedi.

Zafer,

-Girgıra bakın ulan! diye bağırdı. Ulan, haşlağa bakın!...

Çocuklar birden gülmeye başladılar. Demin kendisiyle yüz göz olmaya kalkan Zafer'e dersini veren, alabildiğine çatık bir yüzle durmasını sürdüren Cansu da, kendini tutamadı güldü, Zafer'in elini saldı,

-Ne matrak adamsın sen de, be Bünyamin! dedi Cansu. Gemiydi, Kuleydi, Allahtı... Allah polise düşeni unutur, bir kere bunu böyle bil oğlum kereviz. Büyük Allah'ın öyle çok işi var ki, onunla sohbet yapacak bir sen mi kaldın, garibin zurna bölümü piyadesi. Hayda!...

Zafer, bu boş vermişlik anından yararlanıp,

-Değil mi ya? Kerize bak! dedi.

Cansu yeniden öfkelenerek,

-Sus ulan kör Zafer! dedi. Seni de biliriz biz. Söyletme adamı. Bunun kaydı kuydu yok. Yaşını bile bilmiyor. Paşalanıp durma, bırak Allah'ın garibini. Yoksa başlarım kitabından, hıyarağa...

Arkadan Bünyamin'i ilk ele veren çocuk,

-Cansu, ayıp ettin, ama dedi. Hangimiz garip değiliz yavrum şu İstanbul'da? Akşam olduğunda, şu evlerden birinde bizi bir bekleyen mi var?

-Evet, dedi Cansu. / Olgunlukla başını salladı. / Üstelik, amma da çok bina vardı ha!... Bizimki başka. Biz buranın ıcığını cıcığını, iliğini kemiğini biliriz. Sinema koltuklarında çektiğimizi kim çekmiş. Köprü altında az mı dalga saydık, az mı polis yorduk? Hem evcilik, adam olan adamı sıkar yavrum. Bünyamin daha yeni. Herifin geçmişi bile yoksa da, dua etmesine diyecek yok.

Zafer, Cansu'yla bozuşmanın götürülüp tıkılacakları yerde hiç de iyi olmayacağını bildiğinden,

-Doğru konuştu Cansu, dedi. Hepimiz garibiz ya, şu kentin her çeşit çift dikiş düzülmüşlüğünü biliriz. Bu da işi kolaylaştırır. Kardeşim Bünyamin, söyle bakalım sen nerede oturuyordun? Hangi indeydin?

Bünyamin Cansu'ya baktı. Cansu ağzının yanındaki derin yara izini yumuşatan gülüşüyle,

-Söyle söyle, dedi. Bu aval Zafer kuru sıkı atar, ama korkağın kerevizin tekidir. Takdir ettiğim yanı, yanar döner anasına kafa tutup hayatını kazanmaya çıkmasıdır. Siktir etmiş karıyı, bu kıyak işte...

Bünyamin gülmeye çalıştı. Gerçekten de yüzünde ince bir yumuşama belirdi.

-Hani Kurtuluş'tan aşağıya inen hem dik yokuş var ya, orada çalışıyorum bir aydır. Çingenelerle atışılıyo:, dövüşülüyor ya, iyi idi. Kastamonulular, Sivaslılar kalabalığız. Malbora satıyorduk. Çok para var işte. Biriktirip biriktirip Kuleye çıkacaktım.

Zafer arsız arsız baktı,

-Bak sen hele! Bir Kule meraklısı eksikti aramızda. Senin kaç tahtan noksan yavu? Bizim kafalar çatlak ya, bununki yağmur oluğu...

Cansu, Zafer'e döndü, çatılmıştı yüzü.

-Haklı değil miyim be Cansu! dedi Zafer. Karığın biri de bu...

-Ulan Kule dese n'olacak, cami dese n'olacak? Bu Zafer de senin işten tutar Bünyamin. Nişantaşı'nın köşesinde durur,

şu Ankara Pazarının orada. Şık bayanlara yapışıverir, pat satar sigaraları, -Cansu burada yüzüne komik bir anlam verip sesini incelterek- dayanamaz kadınlar buna, bahşiş de verirler. Herifin gözü çok işine yarıyor. Bu manyağın körlüğü şansı vallahi.

Çocuklar aynı anda konuşmaya giriştiler.

-Hemen sabıkaya yazılma.

-Sıyırırsın.

-Malbora satmak da iş mi?

-Zafer tırnakçıdır üstelik.

-Bizim kaydımız dosyalardan taşıyor.

-Susmalısın.

-Bilmiyorum abi kimdiler, de.

-Ağla, ağlamanın faydası var.

-Hadi ulan, kim aldırıyor bizim ağlamamıza?

-Öyle bir konuştururlar ki, bülbül gibi.

-Kimlerden aldığını söylemeyeceksin, o kadar...

Cansu, çevresini aşağılayan bir bakışla süzdü.

-Susacak Bünyamin, dedi. Yoksa bir daha tek kuruş kazanamazsın. Onun adı Zafer değil ki dırdırlansın... Susacaksın unutma...

-Bilmiyorum abem, dedi Bünyamin. Susacak olan ben miyim?

-Yaşasın be, dedi Zafer. İşte sonunda bir akraba çıktı sana Cansu Bey.

-Sus ulanl Gelirim yanına, Çağanoz Zafer!

-Senin kaydında yazılı olan, nedir acaba? demek cesaretini gösterdi önde oturan, üstüne Süpermen yazılı tişört giymiş esmer çocuk.

Cansu onu aşağılayarak süzdü.

-Benimki sigaracılık değil. O işi bırakalı yıl var. Daha tantanalıdır işim. Üstelik tanınmış adamımdır ben. Çocuk Bürosunda şimdi benim için hazırlanan özel karşılamayı göreceksiniz. Boru mu oğlum...

Esmer çocuk başını çevirdi. Yanında ilk toplandıklarından beri ağlayan, ikide bir gülmeye katılsa da yine kendini tutmayıp ağlamasına dönen çocuk Cansu'ya bakarak,

-Nasıl karşılarlarsa karşılasınlar, ben Çocuk Bürosuna varım valla... dedi. Benim canıma okudular. Beni sattılar. Elli lira, elli liraya bir oğlun çocuk. Yüz elli liraya da siz Malbora satıyorsunuz.

Çocukların tümü bir anda dondu kaldı. Esmer oğlan ağlayana eğilip,

-Sus, dedi.

Cansu öne uzandı. Giderek genç bir delikanlının parmaklarına dönüşen mafsalları belirginleşmiş eliyle çocuğa dokunup,

-Ağlama sakın ha! dedi. Başka şeyler uydu sorduklarında. Sen erkeksin. Sus, seni kimse satmadı, sus! Sen erkeksin...

Iyice unuttu çevresini Bünyamin, içi rahatladı.

-Hey büyük Allahım! dedi.

Ağlayan çocuğun anlatmaya çalıştığını çözer gibiydi. Sigara işinde çalışan erkek çocuklara, onlar kızmış gibi lâf atanlara rastlıyordu.

Sigara satan çocuklardan kimi bu adamlara yaklaşıp sanki birbirlerine kapanmışça duyulmaz bir konuşma tutturuyorlardı. Adamların yüzlerine yayılan, gözlerinde en yoğun açıklığını bulan karanlık bir kuşkuyla tedirginliğin üst üste düştüğü keskin anlam çarpıcıydı. Çoğunluk konuşma sürerken çocuğa uzanıp ensesine koydukları ellerindeki okşamayla acıtma arasında gidip gelen tutumun iticiliği, kaçamak gülüşlerini daha da baskınlaştırıyordu. Bu birkaç çocuk yeniden sigaraları satmaya yöneldiklerinde,

"Eşşoğlu eşek puşt herif!" diyorlardı. "Verdiği paraya bak ulan! Keraneye gitse bunun üç katını öder keriz."

Hâlâ salt sigara satmakta diretenlerse bu sözleri duymazdan gelirdi.

Sonra akan arabaların çoğunluk sıkışan yolda ara ara durmalarıyla çocuklar kümesi sarardı arabaların çevresini.

"Haydi abi, bu fiyata bugün."

"Kaç tane?"

"İki kartonsa yarına söz."

"Söz be abi! Ama fiyat değişirse suç benim degil."

"Abi, Nişantaş'ta da aynı."

"Bizde fiyat değişmez."

Yaşlarını çok aşkın tutumlarına, konuşmalarına karşın giyimlerindeki yoksullukla, az uyunmuş uykuların daha şimdiden derin gölgeler bıraktığı yüzleriyle çocuklar görenlerde acımayla tiksinti karışımı bir etki yaratıyorlardı.

Geceleyin kaldıkları bekâr odasında, aralarında olmayanlar döndüklerinde kimse bu geç gelene soru sormazdı. O ise birkaç kâğıt parayı büküp koyduğu cebinden çıkarıyor, önceki kazandıklarının yanına katıp yeniden gözden geçiriyor, öteki yatakları gözlüyordu bir süre. Bir devinme olunca hızla kaçırdığı bakışlarıyla bir an öyle önemli bir uğraşıya dalmışça elini kolunu yordamlıyor, kirden rengi bellisiz yerine kıvrılıp uyuma durumuna geçiyordu. Oysa çoğunluk en geç uyuyan da o oluyordu içlerinde.

"Anlatma sakın!" denilen şeyin, böyle bir olaya bağlı olduğunu kestirmişti.

Bünyamin'in Tanrı'yı yeniden anması arabada sessizlik yarattı. "Beni yaktılar," diyen çocuksa Bünyamin'in o garip yakarışlı sesinden sonra hıçkırıklarla sarsılmaya başlamış, bağırarak konuşuyordu.

-Yaktılar beni, yaktılar! Dubaların oraya koştum. Dizlerimi çarptım. Martılardan başka kimseler yoktu. Yok vardı. Ben onlardan kaçtım. Büyükler hayvandan beter çocuklar. Siz

bilmiyorsunuz... Her yanları cılk cerahat kokuyor büyüklerin, çürük kokuyor.

Sarsılarak ağlayan çocuğun ince ensesi, uzun kumral kirli saçları, sivri sivri beliren omuzları görebildikleri tek noktaydı şimdi.

Cansu, polis arabasının tavanı elverdiğince doğruldu, ağlayan çocuğa uzandı. Cansu'nun bedeninin titrediğini duyumsadı Bünyamin. Cansu, ağlayanın yırtık gömleğinin açık bıraktığı çelimsiz ak omzuna elini koydu.

-Sus dedim sana! dedi. /Sesi kalın, durgundu. / Bunu poliste kayda geçerken söyleme, hiçbir yararı olmaz. Kötü bile olur senin için. Sana bir şey yapmadılar diyorum. Sus çarparım ha!...

Geriye dönüp yeniden Bünyamin'e baktı.

-Ağlamayıp güleceksin. Bak bu manyak düdük ne dedi demin? Onu dinle, açıl. Para toplayıp Kuleye çıkacakmış. Ulan hangi Kule'ye çıkacaksın bakiim sen?

Bünyamin eliyle görmediği, fakat doğru gösterdiğini sandığı yönü çizdi.

-Tamam!... dedi Cansu. Bu din bütün Müslüman Galata Kulesine düşkün, anlaşıldı. Sen de manzara merakımdan Köprüaltında yattım diyeceksin. Amma da bozulur amcalar ya, boş ver. Tıpı tıpına böyle diyeceksin.

Çocuk döndü. Gözyaşlarından yüzünde kirlere karışan iki yol oluşmuştu. Gözleri yıkanmış bir maviliğin ışıltılarını saçıyordu. Çocuğun apak, incecik boynunu görmek Bünyamin'e

Tanrı'yı yeniden anma isteği verdiyse de sustu. Sonra boz köpekle belikli, gümüşlü kadının süt kokusunu geçirdi içinden.

Cansu oturacağı yere çekilirken.

-Tamam dedik, değil mi? Hani cevap?

Arabadaki çocuklar öğretmenleriyle geziye çıkmış bir öğrenci kalabalığı ivecenliği ile bir ağızdan,

-Tamam... Anladık... diye bağırdılar. O da anladı.

Seslerindeki pürüzü atamamışlardı henüz.

-Hem iyi anladık, dedi Zafer. / Sesi titrekti. Kör gözü yüzünün tümünü kaplamış gibiydi. / Yakışıksız bir şey mi söylendi? Güm... anlarız. Bu İstanbul'un en kıyak çocukları bizleriz. Bunu bilmeyen mi var?

Cansu, sevecenlikle Zafer'in kafasını sıvazladı.

-Ulan Zafer, dedi, bitirim adamsın sen bazan. İyi kafa buluyorsun. Yaşa be!

Zafer, kör gözünün ışıksızlığını yüzünden kazımak istercesine,

-Gülelim haydi be! dedi. Sayıyorum. Üç dediğimde, çocuk bahçesindekiler gibi basacağız kahkahayı. Tamam mı? Bir, iki, üç... Haydi!

Çocuklar bağırmayı andıran kahkahalar attılar.

Bünyamin daha az başarabilirdi bu gülme girişimini, salt dudakları gerildi, dişleri göründü.

Olanların tümünü, Cansu'nun yüzündeki değişmelerin en ince ayrıntısına dek öyküneerek izlemeye başlamıştı. Cansu'nun davranışları ne yönde gelişiyorsa eşini, kaçırmadan yineliyordu. Cansu Zafer'i sevdi diye ona içtenlikle gülümsedi. Daha da ileri gidip dokunamayacağı uzaklıkta olduğunu unutarak elini uzattı, eli havada asılı kaldı.

-Senin annen neyin yok muydu ki kardeş?

Çocukların tümü bu kez gerçek kahkahalarla gülmeye başladılar. Gırtlaklarından içbükey dönüşlerle çıkıyormuşça yabansı, ürkütücüydü gülüşleri.

-Hiç anasız çocuk olur mu, davar? Ulan ne biçim soru bu?

Bünyamin ürktü. Ağzı aralık kalakaldı.

Esmer oğlan ayağa kalktı, kalabalık bir gruba konuşuyormuş gibi abartmalı bir duruş aldı.

-Dinle oğlum köylü! dedi. Allah seni terk etmiş, senin ondan haberin yok. Bir çocuk nasıl yapılır? Ders bir: Bir erkekle bir karı buluşup bakışırlar, film bir afiyle öpüşürler, zevki sefaya dalarlar, bizi peydahlarlar. Karının karnı şişti mi şişer, erkek toz... E, erkeklik kolay mı? Düdükleyip kaçacaksın. Biz gibiler bu düdükleme işleminin... orospu çocuklarıyız.

Cansu birden fırladı.

-Keloş, dedi, kapa gaganı! Zafer'in meselesi özeldir ve iyi etmiştir. Bizim hayatta bir tek eyvallahımız var, o da kendimize.

Cansu yumruğunu hızla göğsüne vurdu. Bünyamin kirpiklerini kırpmaya başlamıştı, kendini bunca amansız bir öfkeyle yumruklayan birini ilk kez görüyordu.

"Beni yaktılar," diyen çocuk gömleğinin yırtığından çıkan sıska omuzunu elinin ayasıyla örttü.

Sokağa güneş daha dik girmeye başlamıştı.

Sirkeci yönünden, manevra yapan bir lokomotifin gürültüleri doldu çocukların olduğu arabaya.

Sessizlik yoğunlaşıp gürültüleri kırdı.

Arabanın camlarından bakıyordu şimdi hepsi. Bünyamin bir tren düdüğünün sesiyle yerinden sıçradı. Cansu dönüp ona gülümsedi. Çocuklara bir yalnızlık, bir kendi kendinelik yerleşiyordu. Dışarıdaki insanların koşturmalarını, Sansaryan Hanına giren çıkan polisleri ve birden çantası açılınca yere bir sürü şeyinin saçılmasından ötürü dönenmeye başlayan kadını, aynı dinginlikle ayrımsamadan izlediler.

Bünyamin ağlayan çocuğu arandı. Cılız, çukur ensesini gördü. Elini yumruk edip ağzına bastı. Bu görünümün ona çağrıştırdığı anların puslu ışıksızlığıyla sarsıldı.

Oysa günleri hiç de böyle bir acı içinde yaşamamıştı.

Doktor, gece bekçisini çevirip kirden sertleşmiş mintanını sıyırınca, Bünyamin, acınacak denli zayıf bir boyunla, sıyrılmış gömleğin ortaya çıkardığı, ak tüylerin örttüğü, kırış kırış olmuş deri'si, fırlak kemikleri, açılan soluksuz göğsüyle karşılaşmıştı yaşlı adamın.

Doktor, gözlüğünü çıkarıp ona dönerek,

"Ölmüş!" demişti. "Hem de çoktan. Kalp krizinden ölmüş."

Sağ omuzla boyun arasını koyu morluklar basmıştı.

Bünyamin kıpırdamamıştı.

O gün yine ambardan çıkmışlar, yürümüşler, odalarına varmışlar, gece bekçisi değişmez uykusuna sarı tespihiyle yatmıştı.

Bünyamin yeniden Kuleyi, kuşları, gemileri izleme yerini almıştı. Bir yandan da ilk kez, ezanı duymak için dikkat etmeye kararlıydı. Çünkü bekçiye iki gündür "dede" diyordu.

Ezan okunduğunda odadaki sessizliği anca ayrımsamıştı. Gece bekçisi dedesi horlamadan öyle sırtüstü, bileğinde tespihi, havalar yumuşadığından beri tek kat giydiği yün çorapları, dökme lastikleri baş ucunda uyuyordu.

Bünyamin yaşlı adama yaklaşmış, yaklaşmıştı. İçinde sevince benzer bir duygu oynaşıyordu yaklaştıkça. Söyleyeceği sözleri sıraladı.

"Dede ha, dede! Kalk! Zaman aştı, ezan okundu. Haydi davran, tez ol!"

İyi iyi... İşte, böyle söyleyecekti.

İlk sözcükler çekingen, anca duyulur gibi çıktı ağzından. Hiçbir kıpırtı yoktu adamda. Sonra kulağına yaklaşarak sözcüklerin bir tekini bile değiştirmeden söyledi yeniden. "Tez ol!" dediğinde, yaşlı adamın yanıtlarmış gibi çenesinin boşalıp göğsüne düştüğünü gördü. Ses çıkmadı oysa. Bünyamin elini bıyıklara değdirmeye kalktı, sakındı, geri çekildi. Tam o sırada her zaman gördüğü, cüzdanına denizkızı işlenmiş adam girdi

içeriye. İhtiyarın yanında eğilmiş duran çocukla ilgilenmedi. Musluğa gitti, boğazını, burnunu alışkanlıkla temizledi. Yerine döndü. Yatmaya davranırken Bünyamin,

"Amca" dedi. "Dedeme bir şey oldu."

Adam, "Tam sırasıydı!" der gibi baktı.

"O senin deden miydi?"

Bünyamin, gece bekçisi, sonradan edinme dedesine demin yaklaşırken duyduğu sevincin fışkırıp açılmasını yeniden duydu içinde.

"Dedemdir elbette."

Adam orada ilk kez bulunuyormuş da, nasıl bir yermiş burası, dercesine sıkıntılı bakışlarıyla çevreyi taradı.

Kalktı.

Bekçinin yatağına gitti.

Yaşlı adamın kolundaki tespihe değdi. Tespih kaydı kaydı, ceketin kaba kuşamına takılıp kalıverdi.

Adam,

"Deden ölmüş oğlum." Şimdi belediye doktorunu çağırmalı ki bunun ölüsünü kaldırsınlar. Başka kiminiz kimseniz yok mu sizin?"

Bünyamin, "Hayır," anlamına başını salladı ve dedesinin askerde ciğeri kalmayıp ölmüş babasıyla buluşmaya bir yere doğru çekip gideceğini düşündü, bunu gelmesi gereken, doktor dedikleri yapacaktı.

"Siz nerelisiniz?" diye sordu adam. "Sen ve deden."

Bünyamin omuzlarını silkti.

"Bilmem," dedi.

Merdiven arasındaki esinti çiş kokularını odaya doldurdu. Aşağıda aş evinde soğan kavuruyorlardı. Gözleri Kuleye kaydı. Gün dönüyordu.

Adam birden öfkelendi.

"Hep böylesiniz be!" dedi. "Hep böyle! İstanbul'da bok mu var? Her yer insanla doldu. Yakında İstanbul denize çökecek. Doğru dürüst konuşmasını bilmiyorsunuz. Bir de kalkıp ölüyorsunuz."

Çocuğun onu anlamayan bakışlarını gözden geçirdi. Tembel tembel esnedi.

"Git aşağıdaki lokantaya."

Neredeydi lokanta – adam anlamış gibi sürdürdü,

"Hani dedenle yemek yediğin yer var ya akşamları, oraya git. Onlar Erzincanlıdır. Git, ağla, konuş, anlat durumu."

Adam, "Ağla!" der demez Bünyamin ağlamaya başladı. Kadınsı ılıklığı içeren saçlarının belikleri yüzüne değenle, boz, koca kafalı köpeği hiç böyle bir günün içinde görmemişti. Oysa beliriyorlardı karşısında, bu da çocuğa derin bir özlem veriyordu. Bünyamin ambarın bittiğini, bir daha oraya hiç gidemeyeceğini anladı. Dedenin ölüşüyle saçları boncuklu kadının; yüzünü yasladığı, sütlerin gerdiği, atardamarların beslediği memelerin yok olup gitmesi demek olduğunu da

anlayarak ağlıyordu. Yaşlar arasız iniyordu gözlerinden. Yanaklarının sıskalığı bu gür boşalmaya elvermiyormuş gibi yaşlar ağzına doluyordu.

Adam elini Bünyamin'in omzuna koymuştu. "Git, de ki, o yemek yapana, biz de Erzincanlıyız de. Dedem öldü ne yapayım, de. Haydi. Benim uğraşacak hâlim yok. Yakında beni de böyle bulacaklar. Üstelik ben İstanbulluyum. Kimlere söylenecek bir İstanbullu öldü ey ahali, gelin diye, ha? Bir İstanbullu..."

Adam hızla indi merdivenlerden.

Bünyamin ölüye baktı.

Birden üstüne attı kendini. Küçük kollarıyla çenesi göğsüne düşmüş adamı sarmaya çalıştı. Öyle ne kadar kaldı bilmedi.

Yüzü ılıktı ölünün.

Odanın ilk kez tanıdığı karanlığını gördü.

Kule fırdolayı elektrik ışıklarıyla aydınlanmış duruyordu mazgat pencerede. Çevresindeki yapıların ışıkları da gidip gidip geliyordu Kuleye doğru.

Dar merdivenin bir yanını kapayan duvarı elleriyle yordamlayarak indi aşağıya. Elektriği yakmayı istememişti içi.

Aş evine girdi.

O saatte radyo açıktı yine. Bu kez şarkı söyleyen bir kadının sesi yemek yiyen adamların konuşmalarına karışıyordu.

Yemeklerin sunulduğu camın önünde durdu. Aşçı onu gördü, güldü.

"Ne o, ne haber?" dedi. "Geciktiniz bugün. Nerede deden?"

"Biz de Erzincanlıyız," dedi. Bünyamin.

Bunu der demez boz çoban köpeği, saç belikleri gümüş çıngıltılı kadın, sırtlarını dönüp o titreyen arı maviliği de sürüyüp yok olup gittiler.

Kar serpintisi düştü içine. Ağlaması durdu. Parmak uçlarıyla mintanının yamalarına tek tek dokunmaya başladı.

Aş evinin sahibi, hem de aşçısı olan adam olduğu yerden uzanıp,

"Ne var oğlum?" dedi. "Ne var kara gözlü oğlum? De hele, Erzincan'ın neredensiniz? N'oldu?"

"Dedem öldü. Dedem, ezan okunduğunda ölüydü. Dedem de Erzincanlıydı."

Yemek yiyenler acıyla baktılar çocuğa.

İki kolu omzundan kesik, burunsuz bir dilenci, kızarmış gözleriyle iniltiler çıkararak girdi içeri, sonra durdu. Çevresini gözlemeye başladı.

Çocuk garsonlardan biri gidip radyoyu kapadı.

Bünyamin yukarı çıktı. Odanın bir köşesine sığında. Sırtını duvara dayadı.

Doktor geldiğinde, koyu karanlığı eleyen bir ak nokta gibi genişliyordu Kule mazgal deliğinde.

Dedesinin sırtını da çevirdiler. Morartılar artmıştı, ampulün cılız ışığında bile açık seçik görünüyordu.

Ölünün ceplerinden birkaç kâğıt parçası, birçok bozuk para çıktı.

Doktor, dedesinin tespihini aldı bileğinden. Ölünün elleri şişmeye başlamıştı.

Doktor tespihi bakmadan Bünyamin'e uzattı. Sonra onu unuttular.

Bünyamin merdivenden indi, geceye, kentin onların olduğu yanında ıssızlaşıveren ara sokakların çürümüş sebze kokulu karanlığına girdi.

Tespihi, uydurulmuş pantolonun ta dizlerine dek varan yan cebine koydu.

Kulenin orada martılar toplanarak bir aşağı bir yukarı çığlıklarla döneniyor, karanlıkta aklıklarıyla çizgilenerek ağıyorlardı.

İki büyük gemi köprünün üstünden geçecekmiş gibi yakınlaşarak irileştiler. Düdük sesleri bastırdı ıssız cami minarelerini. Bünyamin göğe tüm cesaretini toplayıp baktı. Bulutların hızla önünden aktığı ince yarım ayı gördü.

Arabanın en arka sırasında oturan çocuklardan biri, boynunda ipek benzeri bir atkı taşıyan,

-Ulan, dedi, baksanıza! Alman karısı bize bayıldı.

-Hangi Alman karısı? dedi. Zafer. Hangisi oğlum? Nereden bildin Almanlığını. Almansa içgüveyi olurum valla.

İpek atkısı eskilikten tiftiklenmiş çocuk,

-Oğlum buralarda bunca filmi görür de bayılmaz mı? dedi. Sarışın baksana, Alman bu. Seninki bu karıya yetmez, hallenme.

-Sahi, dedi Cansu, karıya bak kesildi eridi, bize. Ulan hırt, memleketinde hiç mi yakışıklı görmedin? Biliyorlar canım bu lokumlar kimde iş olduğunu.

Çocuklar daldıkları sessizlikten çıkarak yeniden itişip gülüşmeye başladılar.

Turist kadın, bu güneşli yaz gününde bir polis arabasına doldurulmuş çocuk kalabalığının yüzlerindeki yorgunluğa, üstlerindeki neredeyse gülünç denecek giyimlerinin yoksulluğuna, garipliğine, arabadan taşan gürültülerine şaşkınlıkla bakıyordu.

Fotoğraf makinesini açmaya girişirken Cansu eliyle sert bir devinim yaptı kadına doğru camın ardından. Zafer, çocukların üstünden kendini aşırtıp,

-Onlara göster Karakol Cansu, dedi. Durma! Bak kadın cızlamı nasıl çekecek. Haydi göster seninkinin boyunu!

Cansu bir elini bileğinden tutup ötekini hızla ilen'ye doğru sıyırttı. Bumu çilli, sarışın, kısa saçları buklelerle yanaklarını örten kadın, bu davranışı anladığını, ama yadırgamadığını da belirten gülüşüyle işini sürdürürken arabanın kapısı açıldı, görevli iki polis girdi içeri.

Biri. kadının resim çekmesini engellemek için yeniden arabadan indi.

Elleriyle "yok olmaz," anlamına gelen devinimler yaptı. Kadın, polisi görünce deminki aldırmazlığını hızla değiştirip başıyla adamın isteğini onaylayarak Sirkeci yönüne doğru yürüyüp gitti.

Direksiyona geçen polis,

-Ulan çocuklar, dedi. Burasını hayvan vagonu gibi kokutmuşsunuz.

Onun yanında oturan,

-Bitiyorum bu fanfirifonlara! dedi. O kadar güzel yerlerimiz var, o kadar güzel tarihî yapılarımız var, yok efendim ne gezer, bizim sefil takımını görmesin bunlar bayılıyorlar resimlemeye, ne iştir anlamadım, manyaklık bu be!... Haydi yak bir sigara.

"Alman karısına bak!" diyen ilk çocuk,

-Abicim, bizim yakışıklılığımıza dayanamıyorlar, dedi. Hem içimizde bir de meşhur Karakol Cansu'yu görünce! Tamam mı? "Onu Almanya'ya koca olarak götüreyim mi?" dedi. Biz de, "İç güveysi olacaksa elbette," dedik.

"Beni yaktılar!" diye ağlayan çocuk döndü, Cansu'yu gösteriyordu eliyle,

-Polis abilerimiz, dedi bu karı arkadaki arkadaşımızı kendisine koca seçti. Bu yalak ağızlıyı beğendi. Çünkü o her yerde kocalık, karılık edebilirmiş.

Cansu bir an şaşaladı. Koruduğu çocuğun saldırısına inanmazca baktı. Ardından öfkeyle fırlayıp yırtık gömleğini yakaladı onun. Kumaş ayrıldı.

Bünyamin ona sıkıca sarıldı.

-Yapma Cansu abi! dedi. O garip senle şakalaşmadı. Deminki ağıt yakmasını ne tez unuttun?

Çocuk sinerek omuzunun üstünden Cansu'ya baktı. Gözlerinde yine yaşlar birikiyordu. Cansu onu uzun süre ayakta izledi. Sonra Bünyamin'i iterek yanına oturdu.

-Ne dediğimizi bilmezlenmiş belli. Hey büyük Allahım...

Çocukların hiçbirinde kıpırtı yoktu.

Zafer gülerek,

-Yavu, dedi, konuyu kapatmaya kesin kararlı bir büyüklük taslayan tutumuyla, Zagor'a tasma uydurabildi mi acaba Haşlak Yasin? Yoksa valla imanım hakkıyçin zehirlerler be onu... Vay canım, lan ne de akıllıydı. Öylesine köpek demek haramdır. Takmamıştır aval Haşlak. Belki onu da öteki ekip araklamıştır. Çok hızlıydı be! Hele bizi görünce dört bir yanımızda koşuşması... Daha üç aylıktı fıkaram...

-Sus lan! dedi Karakol Cansu. Canımızı daha da sıkma! Ben Haşlak'a sıkı tembih geçtim. Zagor tasmalı olmalı artık bugüne bugün zamanıdır, büyüdü dedim. Takmıştır bir yerlerden yürütüp, iyi yakışıklı bir tasma. Ulan ölmüş gibi, akıllıydı, şuydu buydu diye konuşma Zagor için. Yaşıyor be! Sus dedik, tamam mı? Bozma kafamı...

-Yanarım yoksa, dedi Zafer, Yanarım ona! Lan yavrumun bir kulağı karaydı yalnız. Küpeli Zagor'umuz. Yanarım ona... Yanarım ki nasıl...

Cansu'yla göz göze gelip birbirlerine acıklı bir anlamla bakıştılar.

-Karartma be insanın içini! Tamam mı, takmıştır dedik. Hem öbür ekibe yakalanmamıştır. Topal'ı hızla uçurdum onlardan yana, tetik olsunlar diye.

-Yavu Cansu, kızma, ama bizim Topal daha altısında. Koşması ne hızladır ki, nasıl sarksın onlardan yana?

-Sus ulan keriz! Şimdi tepem atacak. Bizim çocukların yürümüşle konuşmuşu büyümüştür. Herif en azından dört senedir, şu fani dünyayı çiğnemiyor mu kendi ayaklarıyla?

Çocukların tümünü ilkten bir bağırtı aldı, sonra,

"Çiğniyor, çiğniyor da anasının helâl sütü gibi yutuyor", diye düzenli bir şarkıya dönüştürmeye başladılar bağrışlarını.

Polislerden biri gülerek arkasına dönüp baktı...

-Oğlum Cansu, dedi, sustur şunları, başlamayın! Gelmeyeyim yanınıza! Akrabayız diye şımarma Karakol! Azdırma veletlerini. Susun! Tamam... Gidiyoruz. Bayram yerine değil ha!... Ona göre...

Çocuklar sustular.

Cansu, polis kontak anahtarını çevirip motoru çalıştırdığında dönüp en arkadaki atkılı oğlanın kulağına yetişti, yakaladı büktü. Çocuk acıya dayanamayıp,

-Bırak bel dedi. Bırak... Hem ben ne yaptım sana. Senin koruduğun dedikodu yaptı, ben değil. O lâyığını bulmuş Köprüaltında. Ezmişler onu. Bir de biz mi horlayalım...

-Boş ver, dedi Cansu. Bir seni severim, ondan kulağını çektim. O konuyu da unut.

Aralarında yeniden bir dalgalanma oldu.

Direksiyonun yanındaki polis dikiz aynasından gözlüyordu onları, geri dönmeden copunu salladı havada, çocuklar gülüştüler.

Gittikleri yerde kişisel eşya diye masaya bırakılan şeyler: Kırık bir cam bilye, çakılar, birkaç ünlü futbol kulübü oyuncularının cikletten çıkma resimlerinin eksiksiz koleksiyonu, bir tane uçak mektup zarfı, üç cep tarağı, bir avuç dolusu renkli şişe kapağı, bir el aynası, iki tane şarkıcı kartpostalı, bir çizgi roman dergisi, yumurta iriliğinde yuvarlak bir çakıl taşı... Beş altı paket sigara, tümü bir araya gelince ancak yedi yüz lira edecek para vardı. Bir de safran sarısı tespih.

-Paraları ne ara yok ederler bilmem? dedi görevli.

Bu "zati eşya" diye tanımlanarak yazılması zorunlu şeyleri saptayan kişi dönüp sordu;

-Tespih kimin?

-Benim, dedi Bünyamin anca duyulur gibi.

Sabıka kayıtlarına "İmam lâkabıyla tanınan Erzincanlı Bünyamin Doksan" diye geçti.

Ferid EDGÜ (d. 1936)

LEŞ

Kara boyalı bir teknenin içinde sallanıp duruyordum. Başım dönüyor, midem bulanıyordu. En son gücümü harcıyordum kürekleri çekerken. Akıntı ters yönden sürüklüyordu. Kuzeye doğru gitmeye çabalıyordum. Toprağım, evim oralarda bir yerdeydi. Gece bastırmadan da varmam gerekti. Ben akıntıya kapılmamak için son gücümü harcarken gittikçe yeğinleşen bir rüzgâr çıktı kuzeyden. Deniz daha da kabardı. Dalgalar akıntıyla bir olmuş, gelişi güzel atıyorlardı altımdaki tekneyi ordan oraya. Bir de leş tebelleş olmuştu tekneye. Çevrede dönüp dolanıyor, pis bir de koku salıyordu. Birkaç kez küreğimle ittim. Ama çok geçmeden gene geldi, yapıştı tekneye. Midemin bulantısını bastırmak için, yanımdaki kurumaya yüz tutmuş ekmekten bir lokma koparıp çiğniyordum arada bir. Ama o leşin kokusunu duydukça bunu da yapamaz olmuştum. Kapağı bir atabilseydim kıyıya. Dalgalar nasıl olsa atacak beni bir yere diyordum. O an toprağımı, evimi değil, herhangi bir kara parçasında olmayı özledim. Sarsılıyorduk

Ordan oraya atıyordu dalgalar bizi. Korkunç bir hızla sürükleniyorduk akıntıda. Gene de bırakmıyordum kürekleri. Kollarım eklemelerinden kopacakmış gibi oluyordu. Sonra o leşi, denizi, akıntıyı, bunların arasındaki yalnızlığımı düşünüyordum, yeniden başlıyordum kürekleri çekmeye. Sağl... kürek dalgalara çok dayanamadı, ortasından kırıldı. Alıp götürdü dalgalar hemencecik uzağa. Küreğin parçasını götürdükleri gibi, bu leşi de götürseler ya, hiç değilse onun bulandırıcılığından kurtulsam ya... Ama hayır, nereye atarsa atsın dalgalar, o ayrılmıyordu çevremizden. Yapışmış gibiydi teknenin altına, küt küt vuruyordu. Küreğin elimde kalan kırık parçasıyla iteledim birkaç kez, uzaklaşır gibi oldu.

Kürekleri de bırakmıştım artık. Tek kürekle nereye varabilirdim ki? Çevreme bakındım, en küçük bir ışık ya da karaya benzer bir şey göremedim.

Karaya boyalı bu hantal teknenin içinde saflanıp duruyordum. Neden buradaydım? Kim getirip koydu bu teknenin içine beni? Bilmiyorum. Yalnız ekmeğim, bir şişe de suyum vardı kendimi denizde bulduğumda. Teknenin altına çarpan o aklaşmış irin irin dökülen, karnı şiş, tüm niteliklerini yitirmiş – hayvan, hayvan ama, ne hayvan?- leş dönüp duruyordu çevremde. Onun da beni bırakmayacağını çok geçmeden anladım. İçimde bir eksiklik oluştu. Ağlar gibi oldum. Bu sanki bende uzun yıllar önce yitirdiğim, sonra birdenbire bulduğum benliğimin bir küçük parçasıydı. İçimde akşamın çökmesiyle beliren korku, gittikçe yoğunlaşıyor, sıkıyordu beni. Beni... Kimdim ben? Bocalıyordum. Bu leşle, tekneme yapışmış

ayrılmayan, gecenin karanlığında bile bütün iğrençliği belli bu leşle nereye gidiyorduk? İsteğim, salt bu leşten kurtulmak, herhangi bir kara parçasına, ister doğuda, ister batıda, ister güneyde, nerde olursa olsun bir kara parçasına ayak basmaktı.

İyi ki bırakmışım kürek çekmeyi diye düşündüm. Kollarımın yitirdiği güce, şimdi kayığın içine oturmuş acıyordum. Bir ara bulutlar dağıldı, yıldızlar tam tepemde, bir de ay doğdu. Dalgalar da hafifledi. Az sonra tümüyle yitti. Hafiften ortalığı aydınlatan bu ay ışığı altında bir kara parçası görür gibi oldum. Oldukça uzaktaydı. Dalgalar da dinmişti. Bizi oraya atacak hiçbir etmen kalmadı, diye düşündüm. Ama gene de durulan suyun yüzünde, o hantal tekne hafif bir akıntıyla yol alıyordu. Denizin durulmasıyla baş dönmesi, midemin bulantısı da geçer olmuştu. Kusmuklarımı temizledim deniz suyuyla. Elimi, yüzümü yudum. Çevremde dönüp duran leşi de unutmaya çalıştım. Burnumu tıkadım kokusunu duymayayım diye. Uzun bir zaman öylece kalakaldık suyun ortasında. Göz kapaklarım ağırlaştı. Uyumadan önce bir daha baktım leşe; karın üstü dönmüş, yapışmış teknenin altına geliyordu benimle. Atamamıştım onu. Sabaha değin uzaklaşır gider diye düşündüm.

Sabaha karşı bir kumsalda uyandım. Omuzlarım ağrıyordu, bacaklarım uyuşmuştu. Güçlükle ayağa kalktım. Rüzgâr çıkmıştı gene. Denize bakındım: Görünürlerde yoktu teknem. Elimi kolumu oynatıp kendime gelmeğe çalıştım. İlerilere bakındım sonra. Alabildiğine uzanıyordu kumsal. Yürümeye çalışayım bir eve varırım belki, dedim. Yürüyemedim. Ayağımdan yakalamış bırakmıyordu beni. Bir adım olsun

attırmıyordu artık. O, leş sandığım o. Tüm gücüyle çekiyordu beni kendine. Yere yuvarlandım. O, ona konduramadığım bir güçle abanıyordu üstüme, boğarcasına kıstırmış beni. Kurtulmak için çabaladıkça daha bir eziyordu. Ben'i eziyordu, eziyordu, yok ediyordu. Ben'i, kurtulmaya çalıştıkça, Ben'i, Ben'i, Ben'i...

Şevket BULUT (d. 1936)

KISMET

Sıcak temmuz güneşi, Ömer dayının alnındaki boncuk boncuk terleri çoğaltıyordu. Ömer dayı, sabahın köründen beri tarlasında buğday yoluyordu. Elindeki orak ışıl ışıldı. Güneş vurdukça, şavkı gözlerini kamaştırıyordu. Arada sırada doğruluyor, gerneşiyor, belini kütürdetiyordu. "Karnım da yeğin acıktı... Bizim avrat nerede kaldı? Dönümü ağır soykanın... Oldu bitti beni hep böyle bekletir. Yolda olsun, tarlada olsun, yatakta olsun..." Sol koluna yığdığı desteleri dağıtmadan usulca yere indiriyordu. Boynu, kavurucu güneşin altında iyice kızarmıştı. Şalvarının kıvrım yerlerindeki terler kuruyup tuz bağlamıştı. Çizgili, yakasız keten gömleğinin önü, boydan boya açıktı. Terli göğsüne buğday kılçıkları yapışmıştı. Başını kaldırıp yola doğru baktı: "Aha avrat geliyor!" diye rahat bir nefes aldı. "Bizim bildiğimiz, orakçı azzığı kuşlukta ulaştırılır... Neredeyse gün dönecek! Aç acına orak sallanır mı? Yazıda, bizden başka kimsenin ekini kalmadı... Bre soyka, nerede kaldın? Ölsen de kurtulsak!" diye homurdandı.

Döndü Kadın, boz eşeğe binmiş, ardındaki katırın yularını eşeğin semerine dolamıştı. Azık çıkınını beline bağlamıştı. Bir elinde yular, diğerinde ayran sitili vardı. "Deh! Çüş!" diye bağıra bağıra eşeği sürüyordu. Tarlanın takımına varınca, eşekten indi. Haymanın altına doğru yürüdü. "Herif! Herif!" diye seslendi. "Gel adi, yemeğin hazır!"

Ömer dayı orağını sapın üzerine attı. Elliklerini kuşağının arasına soktu. Kolunun yeniyle alnına biriken terleri sildi.

İki kolunu iyice yana doğru açtı. Gerneşip belini kütürdetti. "Öff! Öff! Berk yorulmuşum tamam!" diyerek haymaya doğru yürüdü.

-Nerede kaldın bre avrat? Az daha acımdan ölecektim! Konu komşu ne der?

-Ne der ki herif?

-Demez mi ki, bizim Ömer dayının uyuz Döndü'sü herifini gözden çıkarmış... Sabah azzığını öğlende götürür...

-Başıma gelenleri heç sormuyon herif! Keyfimden mi geciktim...

-Neymiş bakalım şu başına gelenler?

-Heç sorma herif!...

-Bu ne tevir söz kele? Az önce "sor" dersin; az sonra da "heç sorma" dersin...

-O sözün gelişi yahu... Bizim boz eşek var ya...

-Eee, nolmuş bizim boz eşeğe?

-Kıran giresice uşaklar, binip Karasu'yun kıyısına götürmüşler...

-Eee, sonra?

-Sonrası var mı? Yayan yapıldak yollara düştüm... Dağ taş demeden, eşşek aradım...

Ömer dayı sofraya oturdu. Ayran sitilini başına dikti. Bulgur pilâvının üzerine kapatılan yufkaları dizine aldı. İri lokmalar yapıp pilâvı yemeye başladı. Döndü Kadın ara vermeden konuşuyordu:

-Şu bayır senin, bu bayır benim... derken, Karasu'yacak yörüdüm... Baktımkine, bizim eşek suyun kıyıcığında yayılıyo... Sövdüm... Saydım... Elime geçeni uşakların başlarına fırlattım... Hele Mustafa'm askerden bir gelsin... Ben onlara yapacağımı biliyorum...

-Ne yapacaksın bre? Senin Mustafa'n da o yollardan geçti... Omuz kaldırıp güler... Köylük yerin eşeği ortaklık! Kim bulursa o biner... Halil, gelini şehre götürdü mü?

-Çok erkenden yola çıktılar... Uşak berk hasta. Ellâham kızamık çıkaracak.

-Allah vere de kızamık ola... Bilinmedik, görülmedik bir hastalık olursa, nederik?

Döndü Kadın yerinden kalktı. "Ben sana taze su getireyim... Karpuz da ister misin?" dedi. Ömer Dayı ağzındaki lokmayı aceleyle yuttu:

-Şimdi de elin bostanındaki karpuzlara mı göz diktin avrat? Haram olmaz mı? Hem, daha karpuzlar kelek Yetişmesine on beş gün var..

-Ben olmuşunu bulurum... Niye haram olsun? Komşu hakkı yok mu? Koparıp da evimize götürmedikten sonra... Tarla başında yenen her şey helâl! Bunun kanunu, töresi böyle! Sen, datlı canını sıkma!

-Kim koymuş bu kanunu bre?

-Adı güzel peygamber efendimiz koymuş: "Ye, iç; evine götürme! Tarlada yenilen zekât yerine geçer..." buyurmuş.

-Eyi, eyi! Günahı da, sevabı da senin boynuna!...

Döndü Kadın, sallana sallana pınara doğru yürüdü. Uzun donunun malaklarına pıtıraklar yapışıyordu. Başındaki kalpak, hafif yana eğikti. **"Bahçelerde pirpirim/Döşürdüm birim birim/Mustafa'yı everdim/Halil'e Allah kerim"** diye bir mani mırıldanıyordu. Sevinçliydi. Oğlu Mustafa, yakında izine gelcekti. Erzurum'da askerdi. "Erzurum dağları karınan boran..." diye derin bir of çekti." Ah, Mustafa'm bir gelse! Şöyle doya doya boynuna sarılıp koklasam! 'Hoş geldin dal boylu Mustafa'm' desem! 'Bak, sen askerdeyken, nurtopu gibi bir oğlun oldu! Adını Ömer koyduk. Babayın adı yitmedi...' Gelinimiz Fidan'ın gözleri ışılasa! Utana utana akşamdan, don kazanına pınardan helkelerle su taşısa! Gece kalkıp, kaşla göz arasında Mustafa'mla çimseler! Bizim morruk, iştahlanıp baldırıma bir çimdik atsa! 'Bak avrat, seninkiler iş başındalar!' dese... 'Hös herif, hös! Sen heç mi genç olmadın? Böyük kısmı; sağır gerek, kör gerek!' desem... Sabahınan erceden kalksam...

Buharı üstünde, bol yağlı bir bulgur aşı pişirsem... Bir sahan kaygana hazırlasam... Şööyle, üzerine samırsaklı yoğurt döksem... Bir iki baş yeşil soğan soysam... Datlı Mustafa'mı sofraya buyur etsem... Güle oynaya hep birlikte yemeğimizi yesek. Halil'imin evlenme işinden söz açsak!... Mustafa'm ağanın elini öpmeye getse... Kimsenin görmez yanından kesesine iki ellilik koysam... 'Al oğlum, al! Gerek olur... Ağa kapısına eli boş gedilmez,' desem."

Deri kalazını pınardan doldurdu. Ağzının tıkacını kapattı. Bostan tarlasına yöneldi. Tarla, pınarla Karasu'yun arasında, güneye doğru uzuyordu... Bostan tarlasına ürpererek girdi. Boz toprağın üstünde, incecik dalların arasında, karpuz kelekleri uyukluyordu. "Şu olmuş, şu olmamış!" diyerek epeyce yürüdü. Gözüne kestirdiği irice bir karpuzu koparıp entarisine sardı. Eteğinin iki ucunu kuşağının arasına soktu. Kıs kıs güldü. "Hırsızlık da datlı oluyor! Elimnen dikmiş gibi tarlaya girip kopardım... Karnım, gebe avratların karnına döndü!" diye mırıldandı. Yalınayaktı. Tarlanın sert kesekleri ayaklarının tabanlarını dişliyordu. Her adım atışta, sıcak saca basmış gibi, hoplayıp duruyordu...

Tam karpuz tarlasından çıkarken, susuz arkta bir boz yılan peydahlandı. Döndü Kadın "Hayırdır inşallah!" dedi. "Boz yılanı eyi saymazlar... Bre soyka, yolumu ne deyi kesiyon?" Yerden koca bir taş aldı. Yılan, sıcak güneşin altında sersemlemişti. Hışırdayarak ilerliyordu. Döndü Kadın elindeki taşı nişanlayıp fırlattı. Birinci atışta vuramadı. İkinci atışta, taş yılanın belinin ortasına değdi. Yılan yerinde kıvrandı. Karnının kirli sarı derisi göründü. "Bu yaradan onman gayri meret!" diye

bağırdı. Üçüncü taşı tam başına vurdu. Yılanın kuyruğu uzun süre titredi. Döndü Kadın, "Bu murdarın eşi de olur!" die düşündü. Yerlere korka korka basarak oradan uzaklaştı...

Ömer dayı yemeğini yemiş, haymanın seyrek gölgesine uzanmıştı. Kalın sigarasından üst üste derin nefesler çekiyordu. İnce uzun bir yüzü vardı. Sakalı uzamıştı. Bıyığının ucundaki ak kıllar, sigara dumanından sararmıştı. Ak, iri gözleri donuk donuktu. "Geldin mi avrat?" diyerek doğruldu. Kadının eteğini şişkin görünce, gülümsedi:

-Ulan avrat, yaşın elliye süllüm dayadı; daha akıllanmadın! Tecirli aptalı gibi nere getsen, bir şeyler toplarsın...

-Ee, deli morruk! Çok konuşma! Ben koparıp geldim; işine gelmiyorsa, yeme!

-Yerim yavrım, yerim! Böyüklerimiz ne demiş?

-Ne demiş bakalım?

-"Başa haram olan, ayağa helâl" demiş! Senin haram kazancın bize ana sütü gibi helâl! Öte dünyada ceremesini sen çek, bize ne?

-Yaaa! Nerde bu yoğurdun bolluğu? Beni ataşlarda yak, sen köşeye çekil, rezilliğime baki Yağma yok, herif! Öte dünyada da yanındayım...

-Allah yazdıysa bozsun! Cennette onca huri melek varkene, sana kim bakar?

-Neyse, çok konuşma da, beni dinle: Sana bir sözüm var...

-Neymiş sözün bre?

-Seninle bahs tutuşak: Karpuzun nasıl olduğunu kim bilirse, onun dediği olsun... Sence karpuz kelek mi, yoksa olgun mu?

-Bunu bilmeye ne var yavrım... Bu karpuz kelek...

-Bence de olgun... Ben karpuzdan anlarım. Bu karpuzu, koca tarladan seçtim.

-Senin anladığın işte bu kadar... Karpuz, "ben keleğim, ben keleğim" diye bar bar bağırıyor...

-Bak beni dinle: Eğer karpuz kelek çıkarsa, her ne dersen, yerine getiririm... Eğer olgun çıkarsa, sen benim dediğimi yapacak mısın?

-Söyle bakalım, diyeceğin neymiş?

-Pekey: Yolma işimiz, şahra çekimimiz bir haftayacak biter mi?

-Biter diyelim...

-Harmana da on gün ayır!

-Ayırdık getti... Sen dilinin altındaki baklayı çıkar...

-Güz girimi bizim Halil'in düğününü yapak diyordum... Hazır, Mustafa da gelmişkene... Kardaşının düğününde bulunmuş olur.

-Yahu, düğünün sırası mı? Bunca borç-harç varkene? Daha ağayla hakkımızı bölüşmedik... Bakalım, sehmimize kaç kile buğday düşecek... Sağa-sola epeyce borcumuz var...

Oğlana izin dönüşünde para gerek... Gelinin düzenesi bozuk! Daha, üstündeki fistanlık gelinliğinden kalma... Hısımlarımız ne der? "Gelin oldu, üstüne bir basma alamadınız!" demezler mi?

-Zaten sen böylesin: Hep benim dediğimin tersini yaparsın... Hep önüme bir kaya yuvarlarsın... Bir bahse girişek dedik... İştihamızı kursağımızda koydun... Ah, benim kara yazgım ah!.. Ne zaman –sözüm tutuldu ki?...

-Yahu dur hele, hemen gözlerin sulanmasın... Nasıl olsa, bahsi kaybedeceksin... Pekey, bahse tutuşak; fakat, benim de bir şartım var... Şöyle beri gel! Kulağına diyeyim...

-Kim duyacak ki? Aşikâre desene. Hem, senin ne diyeceğin olacak? ya "kölük aşı" istersin, ya da demli çay...

-Bu kez istediğim başka! Şöyle kulağını beri getir... Hah şöyle...

Ömer dayı, yaşlı karısının yüzüne doğru iyice eğildi. Buruşuk yanağını istekle öptü. "Bu gece yatağımı ayrı sermek yok!" diye fısıldadı. Kadın:

-Tanrı canını ala! Bir ayağın mezarda, daha gözün oynaş kolluyor! diye güldü. Sen nere, o işler nere? Geçmiş ola, geçmiş...

-Öyle deme yahu avrat: "Sıfat kocar amma, gönül kocamaz" demiş Hak âşığı Karacoğlan... Benim şartım da bu, yavrım... Razıysan, karpuzu kes...

-Pekey! Ahacık kesiyom...

Kadın "bismillâh" dedi; karpuzu ortadan ikiye yardı. Rengi, çekirdekleri bembeyazdı. Döndü Kadının yüzü asıldı

Allah belânı versin karpuz!" diyerek tarlaya fırlattı. Ömer dayı kahkahayla gülüyordu:

-Gördün mü bre avrat? Karpuz da senin gibi ham çıktı. Temmuz ortasında olgun karpuz olur mu? Ama, senin gözün aç! Amik gölüne girsen su çalmaya kalkarsın...

-Eee, çok uzatma! Ne bileyim ben? İri görünce, olgun sandım... Okkaladım, çok ağırdı. Zaten yolumu yılan kesince, anlamıştım... Uğursuz yaratık...

-Ulan, bunca yaş yaşadın. Hangi karpuz eyi olur, daha bilemiyon... Karpuzun yeğniği, parlak kabuklusu, damarlısı eyi olur... Kavun ağır, karpuz yeğnik gerek, demezler mi?

-Gelirkene yılan öldürdüm... Böğün tüm işlerim ters getti... Uğursuzluk kimde acep? Sende mi, yoksa bende mi?...

-Niye bende olsun avrat? Sabahın köründe bismillâh deyip yatağımdan çıktım... Gözelcene abdestimi alıp, namazımı kıldım... Gelip işime başladım... Eşeğini yitiren sen... Yılanı öldüren sen... Öldürdüğün yılanı toprağa gömdün mü?

-Gömmedim... Korktum... Eşi beni sokar deyi hemen oradan kaçtım...

-Avratlara, boşuna "eksik" dememişler canım... Yahu, yıldızları görünce, geri dirilir taman... Sinek konar, zehirlerini sağa sola bulaştırır... Hadi, get de göm... Yarım akıllı seni!...

-Pekey, gömerim... Nolacak bizim Halil'in evlenme işi?

-Olacağı var mı bre yavrım? Karpuz olgun çıksaydı, belkim birşeyler yapardık. Bahsi ben kazandım... Bu akşam, vaktine hazır ol, ey Acem Şahı...

-Cec zamanı onbeş-yirmi külek buğday ayırıp ağadan gizlesek... Remil mi attı? Nereden bilecek? Tarlayı süren biz... Ekip böyüden biz... Bekleyip koruyan biz... Biçip taşıyan biz... Dövüp savuran biz... Çuvallara doldurup ağanın kapısınacak taşıyan biz... Üç ona, bir bize... Üç ona, bir bize... Allah'tan reva mı?

-Nankör olma avrat! Tarla-tohum, saban-koşum onun değil mi? Bize yol verse, "Hadin başka kapıya!" dese, nederik? Tek dikili ağacımız yok taman! Sınırda mayın bekçiliği mi yaparık? Ye iç de, hâline şükret...

-Amaaan... Sen de! Dirliğimiz it dirliği... Nesine şükredek? Köyün tümü ağanın... Daş attı da kolu mu yoruldu? Nesi varsa, seferberlikte dağa çıkan babasından kalma! Kışın Suriye'de oturur, yazın gelip fakir-fukarının ensesinde! Herifin çifte nüfus kâğıdı var... "Çift memeli Halep ineğine sahip" derler ya... Tıpkı öylesi: Hem öte geçedekileri sağar, hem de bu geçedekileri... Ahmaklık bizim hökümette... İşin dibini kurcalamaz...

-Kabahat sınırı çizenlerde... Ağanın toprağını ortadan ikiye bölmüşler... Ah nolaydı olaydı da, Haleb'ecek bizim olaydı... O zaman sen göreydin bizim ağanın forsunu... Sayesinde biz de eyi bir gün görürdük. Beni kâhya yapardı. Acımı datlımı sağlardı. Üç-beş dönüm tarlanın tapusunu üzerime çıkarttırırdı. Mal dediğin tapulu olacak! Tapusuz tarla, nikâhsız avrada benzer... Bak, şu tarlayı yirmi yıldır ekip biçerik... "Bizim" diyebildik mi? Niye? Çünkü tapumuz yok! Aslında bizim... Bizim amma, gel de sağa-sola anlat!... Neyse... Hadi kalk da biraz deste topla! Akşamacak harman yerine dört

sefer yapman şart! Emeğimiz, yazıda kurda kuşa kısmet olmasın!...

-Harmandan çuval çuval ağanın evine taşınacağına, varsın kurda kuşa kısmet olsun... Heç olmazsa sevabı bize yazılır... Üç evli ağayı doyurmak bize mi kaldı? Görpe avratları öte geçede. Bu yandakinden sıtkını sıyırmış... Ayda yılda bir-iki kez uğrar... Alacağını mı toplasın? Uşaklarını mı sevsin? Karının koynunda mı yatsın?

-Hös ulan, hös! Senin kalbin cıfıt mezarlığı... İşin gücün fitnecilik... Ben ne dersem, sen tersini söylersin... O kadar çalıştım, çabaladım da, sana "Kırat"a irey verdiremedim... Geldin gettin, "Altıok"a sarıldın... Altıok gözüne saplansın! Hani, bize toprak verecekierdi? Noldu.

Kadın, "Gene başlama!" diyerek yerinden hırsla kalktı. Söylene söylene deste toplamaya gitti. "Bir haftalık deste birikmiş... Şu hâlimle nasıl baş edeyim? Kara kaderim... Avrat olacağıma, ağa kapısında it olaydım... İtin yalı, bizim yediğimizden yağlı..." diye söyleniyordu.

Ömer dayı ellikierini parmaklarına geçirdi. Orağını eline alıp ekinin üstüne yürüdü. Ilık bir garbi yeli esiyordu. Gün dönmüştü. Hışır hışır ses çıkaran altın sarısı buğdaylara sevgiyle sarılıyordu... Batı'da, Karasu ince bir ip gibi Suriye sınırına doğru uzayıp gidiyordu... Az sonra, yazının sessizliğini Meydanıekber'e doğru düdük çala çala koşuşan "Bağdat Ekispresi" bozdu. Ömer dayı, yorgun bakışlarını trene çevirdi. "Get bakalım kara tren, get... Bizden, mübarek topraklara selâm söyle!" dedi. "Şu bizim avradın sakat işleri... Oldu bitti gözü

dar... Kıskancın eteği yamalıklı olur, derler. Ne gözel söz... Aklı fikri elin yediğinde; elin geydiğinde..." diye düşündü.

Döndü Kadın homurdana homurdana desteleri haymanın yanına taşıyordu. Eşekle katır, kulaklarını yana indirmiş, haymanın gölgesine sığınmışlardı. Döndü Kadın, yeni bir desteyi almak için eğildi. Destenin altından kocaman bir torba çıktı. Bu, siyah renkli, otuz kiloluk bir naylon çay torbasıydı. Sevinçle kucaklayıp haymanaya doğru yürüdü.

-Herif, gel hele herif!... diye bağırdı. Sesi, konuşması değişmişti. Gözleri ışıl ışıldı. Ömer dayı yanına varınca, heyecanlandı:

-Kaçakçılar gizlemiş olacak, dedi. Acep gerisi var mı?

Koşup bütün sapları alt üst ettiler. Üç torba daha buldular. Döndü Kadın, keyfinden çibidik çalıp oynuyordu. "Oh, ohh! Halil'imin kısmeti...Otuzardan yüz yirmi kilo eder... Her kilosu otuz beş liradan... Ahacık sana bir etek dolusu para... Ağan da yerin dibine batsın, buğdayın da! Bu para bize yeter... Yüce Tanrım, beni sana muhtaç etmedi...

Ömer dayı bir suç işlemiş gibi başını önüne eğdi:

-Dur hele avrat, dur! Bu kadar sevinme! Aklımı da karıştırma! Şöyle oturak da, karar verek... Şimdi, bunca çayı nederik? Gedip Tahtaköprü Karakol Komutanına haber versek? Hı? Ne dersin?

-Deli misin herif? Elimize bir fırsat geçmiş... Destelerin altında bulmuşuk... Bizim tarlamızda bulunan her şey bizim

olur... Hayvanlara yükleyek... Üstlerine biraz buğday atak... Doğru eve götürek...

-Karakola haber versek, üçte birinin parasını bize bulmacalık olarak verirler... Gel, sen burda bekle; ben gedip jandarmalara haber vereyim;

-Hadi ordan... Ödlek herif! Elimize geçen fırsatı niye kaçırak? Jandarmalar gizliden satar, parasını afiyetle yerler... Ben, senin gibi gözüküllü değilim... Hayvanlara yükle, gerisine karışma! Eve taşımak, müşteri bulmak bana ait... Çay gibi malın olsun herif... Kim olsa alır.

On dakika kadar çeneleştiler. Ömer dayı yaşlı kadını bir türlü kandıramadı. Söylene söylene ona yardım etti. Dört çuval çayı hayvanlara yüklediler. Üzerini buğdayla örttüler. Döndü Kadın eline bir değnek alıp iki hayvanı önüne kattı. Ömer dayı arkasından bağırdı:

-Karıı!

-Buyur herif?

-Ben de geleyim mi?

-Olmaz! Komşular kuşkulanırlar: "Bu herif, bu saatte yolmayı niye bırakmış?" derler. Ben torbaları eve saklar, hemen dönerim... Hatta eve bile götürmem... Harmanın içine gömerim... Akşam olunca, sessizce ahıra taşırık...

Döndü Kadın, yarım saat sonra Kilis-İslâhiye şosesine vardı. Hayvanları heyecanla sürüyordu. "Oğlumun kısmeti çıktı. Halil'imin kısmeti, oldu bitti boldur... Güz girimi düğününü yaparık... Nişanlısı iki yıldır yol gözlüyor... Üç-beş kuruşunu da

Mustafa'ma harçlık olarak veririk... Herifin de üstü başı eskidi.. Hey kurban olduğum adı göze! Allah'ım... Herifimi Osmanlıya paşa yapsaydın, böyle sevinmezdim. Otuzar kiloluk dört torba çay... Kimin eline geçer? Kaçakçıların gözleri'ni seveyim... Bizim için sapların altına gömmüşler. Bize, ana sütü gibi helâldır..." diye mırıldanıyordu.

Döndü Kadın, önde yürüyen eşeğe yavaşça vurdu: "Çüşşş! Doğru yürü kızım... Hadi hatın anam... Yörü boz eşeğim... Bu akşam, yeminizi birer avuç fazla vereceğim... Aman dikkatlı yörüyün... Siz, cevahir taşıyonuz hatın kızlarım... Aman yükünüzün ne olduğunu kimseye belli etmeyin! Dost var, düşman var... Hemen gedip Kumandan Bey'e ulaştırırlar... Bizim ahmak herife kalsaydı, jandarmalara haber verecekti... Bir kişinin azığı, üç kişiyi aç koyar... Jandarmalar başka kapıdan yollarını bulsunlar... Göze! Mevlâm bizi düşünmüş; çayları sapların altına gömdürmüş... Kısmetinde varsa gelir Yemen'den... Kısmetinde yoksa ne gelir elden..."

Ağaçların sık olduğu dar boğazdan geçip bayıra doğru tırmanınca, karşıdan bir jip göründü. Döndü Kadın, jipi hemen tanıdı: Askeriyeye aitti. Jipin önünde bir teğmenle astsubay oturuyordu. Şoför, acı acı kornaya basarak yol istiyordu. Jip, tam yanlarına yaklaşınca, huysuz katır çifte atıp sağa kaçmak istedi. Yuları eşeğin semerine bağlıydı. Geriye doğru çekilen eşek, dengesini kaybedip yana yıkıldı. Tekme savuran katır, eşeğin çevresinde dönüp duruyordu. Acemi olan şoför, frene basıp yolun sağına direksiyon kırdı. Hızla giden arabaya hâkim olamayınca, jip şarampola yan yattı... Döndü Karı, üç beş saniye içinde olup bitenin farkına vardığı zaman, iş işten

geçmişti: Kaçak çay torbaları şosenin üzerine yuvarlanmıştı. Yularını kıran katır, geriye dönerek, iniş aşağı kaçmaya başlamıştı. Semeri yan dönen eşek, hâlâ yerde debeleniyordu...

Yaralanan şoför bayılmıştı. Teğmenle astsubayın alınları ön camla çarpmıştı. Astsubayın şakağından kan sızıyordu. Türlü küfürler savurarak arabadan indiler... Döndü Kadın'a doğru öfkeyle yaklaştılar. Döndü Kadın; yumruklarını sıkmış, çay torbalarının başında, tunçtan bir heykel gibi dimdik duruyordu..

Behzat AY (d. 1936)

KALIT PAYLAŞIMI

Yirmi yaşımda Karadeniz kıyıcığında bir köyün beş sınıflı tek derslikli okulunda yalnız başıma öğretmenlik yapmaktaydım. Evli değildim. Gecelerimi gaz lâmbasının ışığında kitaplar okuyarak, pilli radyomu dinleyerek ve ikinci gün vereceğim derslerin hazırlığını yaparak geçiriyordum. Ama gündüzler bitmiyordu. Beş saat dersten sonra uzun bir süre kalıyordu.

Deniz kıyısındaki bu balıkçı köyünde bir marangoz vardı. Marangozun o günün ve köyün koşullarına göre iyi sayılabilecek bir işliği, işliğinde yeterince araç gereci, hızarı bulunuyordu. İkindi üzeri öğrencileri evlerine yolladıktan sonra doğru oraya giderdim... Nedeni, bir kez marangoz güzel konuşan, doğru bir adamdı; ikincisi, benim tahta işlerine tutkum vardı. Hem marangoz Kerem'le konuşuyor hem de eşya kutusu, çerçeve gibi şeyler yapıyordum. Marangoz Kerem, kendine yoldaş olduğuma hem seviniyor hem de bana yardım ediyordu.

Marangoz Kerem, okuma yazmayı kendi kendine öğrenmişti. Güzel düşünen, yeni düşünenlere açık biriydi. Bana dünya olaylarını, özellikle tarihsel konuları sorardı. Arada bir, "Hep ben öğretecek değilim, sen de öğret bir şeyler" diyerek bana takılır, beni onurlandırmak isterdi. Sora eklerdi: "Sana öğrettiğim tahta işleri çok önemli değil, yaşadığımız ve yaşamakta olduğumuz olaylardan ders çıkarmak önemli. Yalnız, öğrencilere öğretmelisin, bilmeyenlere de yardımcı olmalısın!" Yüzüme gülümseyerek bakar, sorular sormaya başlardı: Dünyanın oluşumu, ülkeler arasındaki savaşlar, bölüşüm kavgaları. En çok da İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili sorular. Aramızda otuz yaş fark vardı. O ellisinde, ben yirmimdeydim. İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde ben on yaşında bir çocuk, o otuzunda bir insandı. İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili sorularını koyulaştırıp çoğalttıkça bocaladığım da oluyordu. O zaman, "İkinci Dünya Savaşı yılları ben çocuk, sen ise olgun bir adamdın, daha iyi bilmem gerek" diyerek, biraz da kendisinin beni bilgilendirmesini sezinletmek isterdim. Bu kez, elindeki işi bırakıp terini mendiliyle siler, çok sigara içmekten sararmış bıyığını sıvazlar, söylediğimin doğru olmadığını belirtirdi. En çok da, "Akıl yaşta değil, başta" sözünü yinelerdi.

Bir gün yine böyle konuları konuşurken Kerem Usta, "Bizim vergilerimizle devlet sizleri yatılı okullarda okuttu" dedi. Bir süre durduktan sonra söylev çeker gibi konuşmasını sürdürdü: "Barındığınız yapıların yapımında kullanılan çimento, kireç, taş, tuğla, tahta gökten inmedi. Bu ülke insanlarının verdiği vergilerle edinildi. Bunlardan yararlandınız: Yalnız çocuk

okutmak olmamalı senin görevin. Yargıç, yalnız ceza veren insan olmamalı. Doktorun işi yalnız reçete yazmak değil. Veterinerler, kentlerde oturan insanlar olmamalı. Doktorlar da. Tarımcılar da. Tarımcılar hayvanların, doktorlar insanların nasıl sağlıklı yaşayacağını öğretmeli insanlara. Sözgelimi sen, geceleri de halkı eğitmelisin, okutmalısın. Dahası, köyde insanlar arasındaki kavgaların nedenlerini araştırmalısın, engel olmaya çalışmalısın..." diyordu ki, söylevini birden noktaladı, çünkü dokuz on kişi bir kayığı omuzlamış geliyordu... Onlara baktı şaşkın şaşkın. Gelenler işliğin önünde kayığı omuzlarından indirdiler. Biri, "Kerem Usta, bu kayığı enlemesine ortadan hazırla kesi" dedi. Kerem Usta iyice şaşalamıştı. "Delirdin mi sen?" dedi. Bir başkası, "Evet keseceksin!" dedi sertçe. Kerem Usta, "Kesemem" dedi. İkisi de üsteledi: "Paranı alacaksın, niçin kesmiyorun?" diye. Kerem usta, "Bakın" diyerek söze başladı; "Konuyu biliyorum. Duydum. Ata andacı, ata kalıtı kayık sizin düşündüğünüz gibi, ortadan ikiye bölünerek bölüşülmez. Kayığın ederinin yarısını biriniz öder. Kayığı da alır! Kayığı ortadan ikiye kesmekle ne kazanacaksınız? Öfkeyle kalkan, zararla oturur demişler. Siz bunu yapıyorsunuz. Yapmayın!" İkisi de, "Keseceksin!" diye diretti. Biri, daha çok sinirliydi, ekledi: "Emeğini almayacak mısın? Sen emeğinin karşılığını al! Akıl ver demeye gelmedik buraya." Öbürleri sessizdiler. Kerem Usta, onlara döndü, "Siz ne diyorsunuz?" diye sordu. Biri, "Biz çok uğraştık anlaştıramadık. İki kardeş de diretti..." dedi. Bir başkası, "Baltayla keseceklerdi. Bari tavuk kümesi yapın. Ata andacı, ata kalıtı evinizin önündeki tavukları

barındırsın deyince baltayla kesmekten, parçalamaktan vazgeçtiler de getirdik" dedi. Kerem Usta, iki kardeşe döndü, "Temel Reis, Salih Reis! Yapmayın. Ayıp!" der demez, ikisi de birden, "Kerem, senden öğüt almaya gelmedik?" dedi. Biri, işliğin önündeki baltayı aldı eline, kayığa indiriyordu ki, kayığı getirenler, güçlükle engel oldular. Bunun üzerine Kerem Usta, "peki!" dedi, umarsız.

Gök mavisine boyanmış güzelim kayığın hızarda ikiye bölünmesini bir iç sızısıyla izledim.

Kesim işi bittikten sonra, getirenler, iki parçayı omuzlayıp uzaklaştılar...

Kerem Usta, acı acı gülümsedi ve bana, "İyi ki bir şey söylemedin, seni sözleriyle kırarlardı" dedi.

"Biraz önceki söylevinde, kavgalara engel olmalısın diyordun?"

"Bunlar, inat mı inatlar! Bunlar apayrı insanlar! Bu köyde birkaç yıl kalırsan öğrenirsin. Oduna, taşa nasıl söz geçiremezsen, öyleler bunlar. Kızını everirler, kocasından ayırırlar... Otuz yıl evli bacılarının boşanmalarına neden oldular. Katır inadı, tilki kurnazlığı var..."

Batmakta olan güneşe bakıyor, konuşmuyordum. Kerem Usta, "İkindi oldu. İşliği kapatayım. İkimiz de üzüldük ve yorulduk. Kahvede birer kahve içelim" dedi.

Kerem Usta'yla kahveye doğru yürüyorduk. "Sana, buna benzer, duyduğum bir olayı anlatayım; abartma diye inanmazdım, şimdi inandım" dedi.

"Anlat Kerem Usta, anlat da şu olayı unutayım."

"Bizim buralarda birinin danası, arpa dolu küpe başını sokup kütpeki arpayı yemiş, Arpayı yedikten sonra küpten başını çıkaramamış... Bir süre sonra böğürmeye başlamış, boğuk boğuk. Sahibi koşup gelmiş. Uğraşmış uğraşmış olmamış. Danayı kurtaramayacağım, bari küpümden olmayayım diye dananın başını kesmiş. Ama bakmış ki, dananın kellesi küpün içinde. Eliyle dananın başını çıkarmaya çalışmış. Olanağı yok. Bu kez küpü kırmış, dananın başını alıp odun yığınının üzerine koymuş. Danayı çok seven çocukları, kesik başı, dananın güzelim yaşlı gözlerini görünce dayanamayarak ağlamaya başlamışlar, yüksek sesle. Komşulardan biri, yüksek sesle ağlamaları duyunca, koşup gelmiş. 'Ne oldu, hayrola?' diye sormuş. Hem danadan hem küpten olan acıklı adam olayı anlatmış. Komşusu, 'Bre kaz oğlu kaz, ikisinden de olacağına, küpü kırsaydın da ceylan gibi danacığından olmasaydın, deyince, kaz kafalı adam, 'Neden önce gelip bu öğütü vermedin?' diyerek belindeki tabancasına sarılmış, komşusunu vurmaya kalkmış. O ara başka gelenler de olmuş, 'Bir de komşundan olma' diyerek, elinden gücülcene tabancayı almışlar..."

Kalıt kayığın paylaşımının verdiği şaşkınlık sürerken, Kerem Usta'nın anlattığı olayın şaşkınlığı eklenmişti... Gülmekle

hıçkırmak arası bir ses çıkardım, ayrımında olmayarak. Kerem Usta, "Ne oluyor?" diye sordu.

"Ne olacak 'Gök mavisine boyanmış kayığın ikiye bölünmesinin üzüntüsü içindeyken, kırılmış bir küp, ceylan gözlü bir dananın kesilmiş başı gözlerimin önünde canlandı... Çıldırmak işten değil" dedim.

O yıldan bu yana tam otuz beş yıl geçti. Ne zaman kalıt paylaşımına rastlamış, duymuş, yaşamışsam Temel Reis'le Salih Reis Kardeşlerin ata kalıtı, gök mavisi güzelim kayığı hızarda ortadan keserek paylaşmalarını anımsarım üzüntüyle... Bunun yanı sıra da, Kerem Usta'nın anlattığı dana ve küp olayını... İçlenerek...

Sevgi SOYSAL (1936-1976)

AY'I BOYAMAK

Hasan Özçakar, işsiz günlerinden birinde, boyu yararsız ve dural anların yüküyle daha ufalmış, almayı -vermeyi, yürümeyi, yani bir şeyi değiştirmeyi unutmuş kollar ve bacaklarla oturuyordu. Öyle bir şeyi bir şeye bağlamayan bir zaman aralığında. Sonra elleri, bir durumdan başka bir duruma geçmeye yarayan özelliklerini hazırladılar. Uzanıp aldığı gazetedeki bir ihale ilânında, Kızılay binasının tepesindeki ayın "kapalı zarf usulüyle" boyatılacağını okudu. İşte bir iş, belki de zengin olmaya ilk adım. Hemen davranmalı, kaçırmamalı bu fırsatı, kolları, bacakları oynatmalı, yararlı olmalı, diye düşündü, ufak boyu uzadı az. Oturdu, büyük bir özenle Kızılay Genel Müdürlüğü'ne yazdı tekliğini. İşi alacağına pek güveni yoktu; neden olsun? Soyut bir şey değildir güven. Bir şeyin yerine konan, bir şeyin bir şeye dönüşmesidir; örneğin bir gümüş şamdan güvene dönüşür, bir ev, bir kat yeni elbise, ya da fiyakalı bir iş, dolgun bir aylık, bütün bunlar güvene dönüşebilir şeyerdir. Hasan Özçakar'ın güvene dönüştürebileceği bir şeyi yoktu, boyu posu bile. Sonra, ne boyacıydı, ne de boyadan,

boyamaktan anlardı; bir şeyden anlamak da güvene dönüşebilir. İşte güvensizlik ve umutsuzluğun verebileceği ataklıkla, gelecek yeni güvensizliklerden, umutsuzluklardan korkmadan yazdı teklifini, aklının alabileceği en ucuz parayı istedi, on yıl da garanti verdi. Genel Müdürlük'te, devlet parası üstüne özel titizlik gösterdiklerini, devlet parasını namusları gibi koruduklarını, anı ve yeri geldikçe yatakta karılarına, içerken masa arkadaşlarına anlatan bir iki memur, teklifi okur okumaz atıldılar üstüne. Herkesin beklediği bir fırsat vardır; işte, anlatılan bütün namus, titizlik öykülerinin ispatı için kaçırılmaz bir fırsat. İş Hasan Özçakar'a verildi. Hasan Özçakar, helvasını ve ekmeğini yerken, aceleyle yapmıştı teklifini. Koskoca bir ayı boyamak için yapılması gereken masrafı hesaplamamıştı örneğin, hesaplayamamıştı, ayın boyanması için ne kadar boya gerektiğini bilmiyordu ki. Boya fiyatlarını da bilmiyordu. Çok az şey biliyordu ayı boyamak üstüne. Ayı boyamanın bir şeyi bir şeye dönüştürebileceğini sanıyordu yalnızca. Bu konudaki bilgileri araştırıp, öğrenmeye ne zamanı vardı, ne de sabrı. Başkalarından önce davranıp en ucuz teklifi yapmalıydı, en güven veren, en umut veren teklifi, biraz umuda, biraz güvene dönüşebilecek teklifi. Öyle de yaptı. Böylece güvene, umuda, bunun adı zenginlik de olabilir; ilk adımı attı, bacaklarını kullanmış oldu. Bu ilk adımda, ayı boyama karşılığı istediği paraya yakın bir parayı boya, merdiven ve fırça için ödedi. Büyük bir özenle, işini iyi yapmak için çabalamağa koyuldu. Ayı boyamak pek kolay bir iş değildi ama. Fırça kullanmak hiç kolay değildi, bütün denenmemiş şeyler gibi; çok zordu; çok yeni, yorucu, acı vericiydi. İkinci gün, fırçasının kılları Kızılay'ın üstüne yapışıp kaldığı için yeni bir fırça almak zorunda kaldı.

Hiç parası yoktu. Adım atmak zorunda kalıp ayaksız olduğunu anlamak. Veresiye aldı ikinci fırçayı. Yemek yemiyor, gün boyunca boyuyordu ayı. Ayın her yanını aynı kalınlıkta boyayabilmek için üst üste çalıyordu boyayı. Once bir ucunu boyuyordu ayın, sonra öteki ucunu, sonra boyayı dağıtmak için her yanını durmadan boyuyor boyuyordu. Tükeniyordu yine boyası. Veresiye boya alıyordu, fırçasının kılları yapışıp kalıyordu ayın üstüne, hemen koşup yeni bir fırça alıyor, kılları örtmek için yeniden boyuyordu ayı. Bitiyordu boyası, borca yeniden boya alıyordu, hiçbir şey yemiyor içmiyordu, yalnız parasızlıktan değil, yemeği düşünmediği, hiçbir şey yiyecek hâli kalmadığı için. Sadece ayı düşünüyordu, onu daha iyi boyamayı, üstüne aldığı görevi iyi başarmayı. Aslında boyacı olmadığının anlaşılmasından korkuyordu, neyi neye bağlayacağını bilmediğinin, neyi neye dönüştüreceğini, neyi değiştireceğini bilmediğinin anlaşılmasından. Yok aslında, daha sadeydi isteği, iyi bir boyacı olmak, içinde olduğu durumu yararlı, yapıcı, güzel bulmak, beceriklice bulmak durumunu, kim istemez bunu? İşini iyi yapan biri olmak; bu ayı iyi boyayarak edinilen bir şeyse, ayı iyi boyamak gerekir. İyi boyanan bir ay, güvene, umuda -bunun adı belki de zenginliktir- dönüşebilir. Giderek bir parmak kalınlığında boya sürmüştü aya. Boya birtakım engebelerle kaplamıştı ayı. Genel Müdürlük'teki memurlar ayın boyanmasının bir türlü bitmemesine şaşıyorlardı önceleri. Merdivenin tepesinde doğru dürüst duramayan, ikide bir düşme tehlikesi geçiren boyacı kadın memurların, daktiloların sinirini bozuyordu, yürekleri ağızlarına geliyordu, her yeni yapılan şey gibi ürkütücü, korkutucuydu Hasan Ozçakar'ın ayı boyaması. Sonunda erkek memurlar her gün aralarında

bahse tutuşmaya başladılar, ayın boyanmasının biteceği gün üstüne. Bitecek diyenler hep kaybediyorlardı bahsi, diş biliyorlardı boyacıya, bu kendini belli etmeyen, ne olduğu beli olmayan yeniye. Ayrıca, sürekli olarak boyanam ay Kızılay binasının "ciddiliğine yakışmıyordu." "Ciddi" bir bina, bitmiş tamamlanmış bir binadır; bir binanın, sadece ay da olsa, yapımı bitmemiş, bitecek gibi görünmeyen bir parçası varsa, o bina güven verici bir bina değildir. Sonunda durum Genel Müdür'ün de dikkatini çekti. Genel Müdür boyacının daha ne süre çalışacağının öğrenilmesini ve kendisine "acilen" bildirilmesini istedi. Hasan Özçakar'a gelen memurlar ayın boyanmasının ne zaman biteceğini ona sorduklarında, çok şaşırdı Hasan Özçakar. Vereceği hiçbir cevap yoktu. Ay boyamayı henüz öğrenmemiş biri, bir şeyi neye bağlayacağını bilmeyen, neyi neye dönüştüreceğini bilmeyen, attığı adımın sonunu kestiremeyen, zengin olmamış biri gibiydi. Ayın, iyi başarılı boyanmış bir ay olacağına inanacağı günün hangisi olacağını nasıl bilebilirdi? Usta bir boyacı olacağı günü şimdiden nasıl kestirebilirdi? Bütün bunları uzun ve anlaşılmaz cümlelerle, utanıp, sıkılarak, ufalarak, anlatmağa çalıştı. Boyacı olmadığını ya anlamışlarsa, usta olmadığını, neyin nasıl değişebileceğini henüz bilmediğini anlayıp işi başkasına verirlerse, bir şeyi bir şeye dönüştürme yolunda attığı bu adım, belki de zengin olmanın başlangıcı, atılmamış oluverirse. Memurlar hiçbir şeyi anlamadan geri döndüler. Ve Genel Müdür'e de hiçbir şey anlatamadılar.

-Ne zaman bitecek şu Allahın belâsı ayın boyanması?

-Anlamadık, kesin bir şey söylemiyor.

-Kaç gündür çalışıyor bu adam?

-Bir aydır efendim.

-Bir ayda bitmez mi bir ayın boyanması?

-Ay, sizin de gördüğünüz gibi boyandı aslında. Ama sürdürüyor yine de boyamayı adam.

-Söyleyin bitirsin. Parasını da verin gitsin. Yarın bu adamı gözüm görmeyecek, anlaşıldı mı?

Hasan Özçakar'a parası verilip işinin bitmiş, ayın boyanmış olduğu bildirildiğinde, yorgunluktan, açlıktan, uykusuzluktan dizleri tutmuyordu. Evine gitti büyük bir hüzünle. Ağladı. Kovayı, fırçaları, merdiveni rastgele bırakmıştı yollarda, evine dönerken. Ertesi gün, verilen paranın büyük bir kısmını borçlarına kapattı. Uyuklayarak, ekmek, yoğurt yiyerek geçti bir ay. Sevilen bir kadından ayrılmak gibi bir şeydi bu. Zordu ayı, bir şeyi bir şeye belki bağlayacak, belki dönüştürecek şeyi unutmak. Bir ayın sonunda kapısını çaldı. Kızılay'ın memurları.

-Kızılay'ın boyaları çatlayıp döküldü.

-Üzgünüm ama ilgilendirmiyor beni o ay artık.

-On yıl garanti vermiştiniz!

İşte o zaman ayı boyamak sevilmeyen bir kadınla yaşamak zorunda olmaya dönüştü. Büyük bir bezginlikle veresiye boya, fırça, merdiven aldı. Başladı ayı boyamaya yeniden. Başlamasıyla hırsı da yeniden başlıyor, ayın boyanmaması kendisine bildirilene dek boyuyordu ayı. Sonra yine yorgunluk, unutma, sürünme, acı çekme günleri. Sonra bir fırtına, biraz yağmur, zil sesi zinciriyle yeniden boyama. On yıl

böyle sürdü bu. On yıl değişmedi bir şey, on yıl bir şey bir şeye dönüşmedi sanki. Herkese borçlanmıştı. Çok yoksul, hep daha yoksuldu, bu bir değişme, ilerlemedir. Her girdiği işten, ayın yeniden boyanması kendisine bildirilince ayrılmak zorunda kalıyordu. Sonunda tam bir usta gibi, iyi namuslu bir usta gibi öğrendi boyamayı. Bir daha bozulsaydı ayın boyası, bir daha başlasaydı boyamaya, bir daha görseydi işini iyi bildiğini, bir şeyi bir şeye dönüştürebileceğini, özlemekle bekliyordu bunu. Ama gelmiyorlardı. Çalmıyorlardı zili. Oysa Kızılay'ın önünden geçerken ayın boyasının yeniden bozulduğunu görüyordu. Sonunda dayanamayıp Genel Müdürlük'e gitti.

-Kimi istiyorsunuz efendim?

-Ben ayın boyacısıyım. Bozulmuş ayın boyası yine, ne zaman gelip boyamaya başlayayım diye soracaktım?

Memurlarla indi merdivenleri, çıktı merdivenleri, birçok odalara girdi çıktı ceketini ilikleyerek, ufalarak, ufalarak hep. Dosyalar karıştırıldı. Sessizlik, kâğıt hışırtıları. Tatlı ve acı beklemeler, kaşıntı, tatlı kaşıntı – umut.

On yıllık garantinin sona erdiğini öğrendi sonunda.

Dışına çıktı binanın.

Bütün cadde boyunca dövizler asılmıştı. Kızılay haftası, Kızılay ve yoksullara yardım haftası.

İki çocuk koşturarak geldiler. Hasan Özçakar'ın yakasına küçük, kâğıttan bir Kızılay taktılar. Hasan Özçakar cebini karıştırdı. Karıştıra, karıştıra son bir lirasını verdi çocuklara;

sonu, boyamanın bitimini, dönüştürememeyi, bağlayamamayı verdi.

Caddeden yukarılara yürürken düşündü. Bu bir liralar birikince, birikince, bütün yoksullara yardım edilince, sıra bana gelince, kurtarır beni Kızılay, bir şey bir şeye dönüşür belki. Rahatladı, bir şeyi bir şeye bağladığını sandı, rastgele adımlarla, ilerlediğini sanarak yürüdü caddeden yukarı.

Tomris UYAR (d. 1941)

KURBAN

-Senem, bir kepçe daha koy kızım şu çorbadan. Pek güzel olmuş eline sağlık.

Senem, bu ilk bahar habercisi soğuk ikindi, aralık perdeden giren akşam güneşinde, kardan, rüzgârdan yeni çıkmış bir çiçek dalıydı. Diriydi, inceydi; Hacı Babanın övgüsüyle kamçılanmış yanakları al aldı. Güneş arkasından vuruyor, bakır sininin üstüne bugün için dizdiği çukur tabaklar, sininin kendi kızıllığında yansıyordu: Artık tabakların yaldızlı çiçekleri mi istersin, bakırdan kuşlar mı, usul usul açılan bakır halkalar mı, onların rengi mi, sonra Hicaz'dan gelmiş hurmalar mı... Zeytin yağlı pişirmişti, çorba, köfte, tatlı, kadayıf, Senem, Hacı Babanın tabağına kepçeyi boşaltırken, üç yıl önce onun taktığı yüz görümlüğü altın bilezikler incecik şıngırdadı bileğinde.

-Afiyet olsun Hacı Baba, dedi gülümseyerek. Gülümseyişi bir süre durdu dudaklarında: Hoş geldin.

Tam karşısında görümcesi Hatun, kara gözleri, kara giysileriyle güneşe karşı koyuyordu; yüzü, sargılardan yeni çıkmış gibi büzülmüştü, derisi enine dar geliyordu sanki. Gözlerini kırpıştırdı, baş örtüsünü bir daha sıktı, örtülü dizlerine doğru çekiştirdi eteğini. Senem'in gülümseyişi dağıldı, ellerini nereye koyacağını kestiremedi, sonunda bağdaş kurmuş bacaklarının sıcağına soktu: "Hatun kara bir bulut, o yan kış hâlâ."

-Hep derim ya, dedi Hacı Baba, çorbanın buğusuyla kıpırdayan dudak tüylerini elinin tersiyle sildi iştahlı. Hep derim, Senem gelin marifetlidir diye. Çeşit çeşit kor ortaya ne zaman gelsem...

Hacı Baba'nın geçen gelişinde bayram öncesiydi. Koçların boynuzları allı pulluydu daha. Sokaklarda salınıyor, çocuklara sevdiriyorlardı kendilerini. Köşe başlarında, kırmızı kurdeleler dalgalanıyordu, kırmızılı-kınalı-altınlı bir şenliktir gidiyordu. Havalar durgundu, her şey iyiydi. Hep böyle süreceği sanılırdı bunun, kaç bitmeyen yıl. Hep İsmail getirecek, Senem pişirecekti; ailecek bir arada olunacaktı hep. Hacı Baba'yı birlikte uğurlamışlardı:

-Sen ne istersin Senem gelin? Söyle kızım, çekinme ha! Hurma mı, koku mu? Çekinme. Bak hepsi bir şeyler istediler, bir sen kaldın.

-İyiliğini sağlığını babam. Yolun açık olsun.

-O nasıl söz baba? Tabiî pişirecek, diye kesti Hatun. Hacı karşılamak kolay mıymış? Rahmetli anam sağ olacaktı ki... Hem pişirmek ne ki? Asıl iş...

Senem, gözlerinin içine kadar kızardı, durdu. Şimdi bir oğlak yavrusu gibi ivecen olmuştu Hatun; hep değişiyordu. Ekmeğine tuz ekmişti, bir şeyler yiyordu boyuna, boyuna değişiyordu. Senem, korkuyla baktı görümcesinin yeni yüzüne.

Hacı Baba, kızının ne dediğini anlayamamıştı; kocaman bir lokma ekmek koparıp çorbaya batırdı. Sonra, dudaklarının iki yanından taşan çorbayı parmaklarıyle itti gerisin geri.

-Hacı Baba, zeytin yağı da pahalılandı.

O ana kadar söze karışmayan Osman Efendi, karısının yarım bıraktığını tamamladı. Kendisine kalsa, gönüllü değildi pek, ama Hatun, "mutlaka," demişti, "Babam mutlaka anlamalı."

Hacı Baba köfteye uzandı, bir tane aldı; duymadı bile.

Osman Efendi, kapıdan yana kuşkuyla baktıktan sonra:

-Zeytin yağı da pahalılandı dedim, dedi. Her bir şey pahalılanıyor.

-Öyle yaa, haklısın Osman Efendi, dedi Hacı Baba kayıtsızca, haklısın. Ama pahalılaşacak ki kazanılsın. Yoksa pahalılaşmazsa para nerden dönecek, değil mi? Bu halk nasıl kazanacak?

Osman Efendi giden güneşin ışığında büsbütün yaşlı, büsbütün aptal görünüyordu.

Yine Hatun'a bakarak, isteksizce konuştu:

-İyi ama halk dediğin çalışmazsa kazanabilir mi? Tembellik kolay. Bak her gün dükkânda canım çıkıyor benim, akşamlara kadar ayakta. Baktım erzak kolay gitmiyor, kadın

çorabı bilmem sattım. Saç sabunu mu ne diyorlar ondan falan. Hiç oturmadım sabah beri, bizimkisi can değil mi?

-Ah, ah! dedi Hatun. İçini çekti.

Osman Efendi, sınavını başarıyla veren bir öğrenciydi:

-Ama kimisi var, iş bulamaz bir türlü. Kalkar ele güne el açar günün birinde. Yok sanatından vazgeçmezmiş... Para getirmeyen sanat mı olurmuş? Bizimkisi iş değil mi?

-İş olmaz olur mu? dedi Hatun. Sesi, kayalara çarpan deniz sesi gibi yumuşak, suçsuzdu.

-İş olmaz mı hiç? dedi Hacı Baba dinlemeden. Kızım Senem, zeytin yağlı koy biraz.

Osman Efendi, çaresizliğin verdiği öfkeyle yutkundu, Hatun'a bakmıyordu artık, kendiliğinden konuştu:

-Hatun'u bana verdiğinde neydim ki Hacı Baba? dedi. Topu topu babadan kalma bir dükkânım vardı küçücük... Yutkundu yine. Nesi vardı başka gerçekten? Şimdi kalk 2000 kâğıt borç ver Hacı Bayaya kim verir şu günde? Dönsün; erzakını düz, karşıla. Bir de Hacı olsun, borcunu isteyeme... "Sakın Osman" demişti Hatun, "Borç vermek sevaptır, hele hacıya. Hem çocuğumuz olmuyor bizim. Borç yarı çocuk demektir. Babamın bir ayağı çukurda. Tarlası falan var köyde ölünce." Osman Efendiye kalsa, aynı parayı İsmail'e verirdi, hem de faiziylen. Öfkesi, boğazında yoğunlaştı:

-... Bir dükkâncık, o da küçücük...

-Köşedeydi ama, deyiverdi Hacı Baba. Şaşırmıştı. Ansızın, yürümeyi beceremediği gergin bir ipin üstünde bulmuştu kendini.

-Köşe sattırır derlerse de kulak asma sen!" diye bağırdı Osman Efendi. Her işin başı çalışmak. Çalışmayanı Allah da sevmez.

-Allah çalışanı sever, haklısın oğlum Osman Efendi, dedi Hacı Baba. Çalışanı, hem de kazananı sever. Uzandı, bir köfte daha aldı. Rahatlamıştı.

Hacı Babanın geçen gelişi bayram önceydi. Kurbanlar, çocuklara karışmıştı. Havalar iyiydi. Hep böyle sürecek sanılırdı bu şenlik. Sonra kanlar aktı, lekeler kuruldu, şükürler olsun! Ne ki yağmur dinmedi bir türlü. Kaç gün... O yağmurlarda İsmail, bütün gün iş aramaktan yorgun, bitmiş, ezik bir yürekle eve dönerdi akşam üstleri: Yok! Yok! Çalmadık kapı bırakmamıştı: "Bizim sanat ölüyor usul usul Senem'im ama dayatacağım ben, girmem başka işe. Ne kadar dayanırsak...?" Yalnız çorba pişiriyordu artık, ama olsun, sıcaktı, güven veriyordu. Yemekten kalktılar mı İsmail, doğru sininin başına. "Ben döverken ısınırım Senem'im, ama çorbanın sıcağı geçer birazdan, bir harlatıversen sobayı." Kömür azıcık kalmıştı.

-Dayanmak için değil de, dedi Senem, O *kolay da şey diyecektim. Ben bir yokladım Osman Efendiyi de belki dedim... Ne bileyim belki ondan...*

-Çocuk musun kız? Hatun cinini ne edecek Osman Efendi?

-Babandan iste öyleyse, verir üç beş kuruş, bir göz bir dükkân tutsan yeter, sana. Sanatın var senin, öderiz tezde.

-Babamı bilmez misin kız? Ne duyar ne dinler.

-Sever ama seni.

-O *başka.*

Senem, bu ilkbahar habercisi soğuk ikindi, kocasının açlığıyla, öfkesiyle dövülmüş bu güzel, al al bakır sininin üstünde duran yemeklere, kendi eliyle pişirdiği yemeklere bakıyordu şaşkın gözlerle. Daha bir lokma almamıştı; içi bulanıyordu. İsmail bir gelseydi, bir kızmasaydı. Azıcık yeseydi şunlardan. Osman Efendi getirmişti erzakı, sobayı da bu gecelik doldurmuştu. Biraz ısınsaydı bari.

-Kızım yesene bir şeyler! dedi Hacı Baba. Ne duruyorsun öyle?

Senem isteksizce uzandı kepçeye. Birden hepsi gizli bir çekime uyar gibi başlarını kapıya çevirdiler: İsmail kapıda duruyordu.

Senem kalktı; telâşla yürüdü o yana:

-Buyur İsmail, geciktin.

İsmail bitkindi, kapıya dayandı. Şaşkın gözlerle kendi dövdüğü siniye, çukur tabaklara, yemeklere, hurmalar baktı, sonra Senem'e.

-Allah aşkına İsmail, diye fısıldadı Senem, hatırım için...

-Buyur geç oğlum, dedi Hacı Baba. Oğlunun incelmiş yüzüne alışkın gözlerle baktı: Nerede kaldın?

-Buyur geç İsmail, dedi Hatun.

Osman Efendi ayağa kalktı.

-Geç şöyle, İsmail. Çök bakalım.

-Hoş geldin Baba! dedi İsmail.

-Neredeyse bitiriyorduk, dedi Hacı Baba. Yetişemeyecektin.

-Ben tokum, dedi İsmail, siz buyurun.

-Ben de, dedi Senem. Ben de. Valla.

Sabahat EMİR (d. 1943)

GÜZELLİĞİN BİTTİĞİ YERDE

Kendi deyimiyle kulaklarından bile enerji fışkırtacak dört başı mamur bir kahvaltıdan sonra çalışmaya başlamadan önce, sabah kahvesini içmek üzere sallanır koltuğuna kuruldu. Piposunu yaktı. Karısı bol köpüklü kahveyi eline tutuşturduğunda keyfine diyecek yoktu. "Düzen bu diyordu içinden, iyi bir kahvaltı, sıcak bir yuva, sadık ve becerikli bir kadın! Yalnız becerikli mi? Güzel de..." Onun arkasından koştuğu gençlik günlerini hatırlayıp tatlı tatlı güldü. "Alamazsam ölürüm" dediğiyle bir ömür nasıl da çabuk geçmiş, bu sakin, bu dengeli ve yaşama tutkusu dolu ana ne çabuk gelinmişti.

-Neden gülüyorsun Rıza Bey? Ne düşünüyorsun?

Sabah gazetelerini alıp da köşe başına kurulmaya hazırlanan karısına baktı. "Seni" dedi okşar gibi bir sesle. "A!" dedi kadın sevimli bir şaşkınlıkla. Yüzü al al olarak oturdu. "İşte şimdi ki tazelerle yılların kadınları arasındaki ayrıcalık. İnsan şu yersiz ama güzel mahcubiyet karşısında dize gelir, kul köle olabilir. Şarap gibi olan aşk değil aslında; şu kadın!... Benim karım. Gittikçe tatlılaşıyor," diye düşündü Rıza Bey daldı gitti.

Karısının ikinci bir "A" sıyla düşüncelerinden sıyrıldı. Bu kez sadece heyecan dolu bir şaşkınlığı içeriyordu bu "Aa!" "Ne var, ne oldu?" der gibi bakındı.

-Kar yağıyor! Baksana!... Ay, ne güzel!

Rıza Bey başını çevirdi, sisli gökyüzüne baktı. Gerçekten iri iri kar tanecikleri ağır ağır, döne döne, sanki birbirleriyle dans ediyorlarmış gibi yağıyordu. Kaşa göz arasında... Istanbul'un karı böyledir, apansız bastırıverir. Bu kez karısı Istanbulluların çoğu gibi telâşlı, kar korkusu içinde. "Çarşıya çıkacaktım. Çıkamam artık. Düşerim falan da. Neme lâzım!... Aaa, nasıl da hızlandı! Tutacağa benziyor." dedi.

-Ben çıkarım, dedi Rıza Bey, kendine güvenle.

Çocukluğundan beri hiçbir şeyden korkmaz, dinamizmini kaybetmedi. Gençliğe özeniş değildi bu; bir çeşit ileri atılış, gençliğin devamıydı.

-Bilirim, dedi kadın gözlüğünü takarken, bir karar vermeye gör, seni tutabilene aşk olsun!

Yarı sitem, yarı hüzün vardı söyleyişinde. Hayat yolunda hep coşku ve hareket içinde bulunan kocasına bir türlü yetişememişti. Ağırbaşlı, hanım hanımcık bir kadın olagelmişti hep. Gazetelerden birini alırken kocasına gözlüklerinin üstünden bakıp sordu:

-Bugün çalışmayacak mısın?

-Çalışacağım tabiî.

Bir sabırsızlık, bir atılma isteği, bir enerji yükü vardı kocasının kısacık cevabında. "Bugün yanımda kalsa" diye

geçirdi içinden. Gittikçe yoğunlaşan kar yağışından onun hesabına da kaygı duyuyordu. "Ya düşer, bir yerini kırarsa, ne yaparım? Kimlere koşarım ben? Gitme desem inadına gider." İçinde hapsolan "dur" sözcüğünün zorlamasıyla içini çekti. "Allah ne verdiyse idare ederiz işte, pek mi iâzım çarşı?"

Kocası sanki düşüncelerini anlamış da aldırmıyormuş gibi keyifli keyifli ıslık çalmaya koyulmuştu. Parmaklarıyla da iskemle kenarında tempo tutuyordu. Tekrar içini çekti kadın; "Emekli oldu, hâlâ bir yerlerde durmuyor bu adam. Oysa durması gerek artık! Yaşını başını aldı, farkında değil! Uyurken soluk alışlarını hiç beğenmiyorum. Ama gel de söyle söyleyebilirsen! "Düşüncelerini dağıtmak ister gibi başını salladı. Gazeteye eğildi, çoğunlukla yaptığı gibi ilkin büyük başlıkları sesli okumaya koyuldu.

-Akar yakıt sıkıntısı had safhaya varmış!... Hay Allah! Mazot bulunmazsa ne yaparız Rıza Bey?

Hiçbir durumda keyfini bozmamayı kendine ilke edinmiş adam kahvesinin son yudumunu çekip fincanın kenarını yaladı.

-Gelir gelir. Baştakiler düşünürler her şeyi.

-Avrupa gençliği kaynıyormuş...Bizdekiler gibi desene!

Mübarek her zamanki doğal karşılayış içinde:

-Kaynayacak tabiî dedi, gençliğin gereğidir kaynamak. Başka ne haberler var? Ona bak sen!

-Türkiye döviz dar boğazına girmiş.

-Biraz kemerler sıkılsın, israf, kaçakçılık, zırt pırt seyahatler, gereksiz ithalât önlensin, ne dar boğaz kalır, ne bir şey. Başka?

-Katların pahalılığı yüzünden halk ev sahibi olma umudunu gittikçe yitiriyor.

-Kooperatifler umutları canlandırmaya başladı. Hem hükûmet ilkin arsa spekülasyonunu önlemek için girişimlere başladı bile. Gazetelerin moral bozmak için girişimlere başladı bile. Gazetelerin moral bozmak için halt yemesi bu.

-Hımmm... Et yine pahalılanmış.

-Allah'a şükür balık bol!

Gözlüğünü burnunun ucuna kaydırıp kocasına hayran hayran baktı kadın. "Kale gibi. Her zaman sağlam, dik ve güven verici. .Tam başbakan olacak adam. Umuda, iyimserliğe ve hayata nasıl da sıkı sıkı bağlı... Olağanüstü bir şey! Yalnız ben değil, kolay kolay hiçbir kadın yetişemezdi ona." Gözlüğünü tekrar yerine yerleştirip gazetenin arka sayfasını çevirdi. Yüksek sesle okumaya koyuldu:

-Yaşlanan Bircit Bardo herkesten kaçar olmuş... Ay bu resimdeki o mu?... Tüh! Aman ne çirkin!.. Öööö!

Rıza Beyin içinde bir şey cız etti. Kalktı, karısının âdeta "Oh olsun!" der gibi bir tavrıyla seyrettiği resme baktı. Aman Allahım, pörsümüş etleriyle ne hâle gelmişti o güzelim Bircit! "... Ve Allah Kadını Yarattı" nın gönüllere taht kuran ilâhesi... Rıza Beyin birdenbire keyfi kaçtı. "Ne hâle gelmiş!" dedi zorlukla. Karısı gazetenin başka sayfalarına geçsin istedi. Ama o,

kadınca bir kapriste sanki inat ediyormuş, sanki intikam alıyormuş gibi ısrarla resme bakmakta ve "çirkinliği" en ince ayrıntılarına kadar ortaya çıkarma gayreti içindeydi.

-Ayol, güzellik tanrıçası mı bu? Güleyim bari. Ben bile bu hâlimle ondan güzelim. E tabiî, sonundu olacağı buydu. Çok azgın yaşadı. İçki, erkek avcılığı, sefahat insanı bu hâle getirir işte! Şu resmi ibret olsun diye kesip asmalı Rıza Bey.

"Hadi canım sen de, çirkinlik de sergilenir miymiş?" deyip elleri cebinde pencereye doğru yürüdü Rıza Bey. Bir süre karın yağışını seyrettikten sonra "Boşver" anlamında elini sallayıp dışarı çıktı. Çalışma odasına çekildi.

Önceleri rakı sofralarında saz tıngırdatmakla başlayan müzik merakı Rıza Beyde gittikçe büyüyen bir tutku hâlini almıştı.

Ruhunu genç ve diri tutma isteğiyle notalara, bestecilere sıkı sıkı sarılmıştı. Amatör bir heyecan ve titizlik içinde okuyor, çalışıyor, dinliyor, incelemeler yapıyordu.

Sönmeğe yüz tutan piposunu tekrar yakıp masanın başına geçti. Hemen yanındaki sehpa üzerinde sanki tedirgin bir uykuya yatmış gibi duran sazının şişkin karnını okşadı. "Dünden bugüne ruhumu dipdiri kılan şey müziği içimde hissetmem, onu kavramam, müziği yani güzeli, yani ritmi ve ahengi dalga dalga hayatımın her safhasına yaymam." Diye düşündü. Güldü. Bir şeyler kıpır kıpır etti içinde. Son zamanlar merak saldığı Hammamizade İsmail Dede hakkında tuttuğu notları gözden geçirdi.

Devam edemedi. Birden, beyni boşalmış gibi kelimeler arasında bir bağlantı kuramadı. Sazı eline aldı. Birkaç hatalı vuruştan sonra bıraktı. Ağzı sanki başına buyruk bir organmış gibi bilincinde olmadan mırıldanmağa başladı:

"Öpsem seni doyunca

Doyunca öpsem seni..."

"Ayol, güzellik tanrıçası mı bu? Güleyim bari..." Karısının, beyninde yankılanan sözlerinin etkisiyle şarkının sonunu getiremedi. Yutkundu.

"Bircit yaşlanmış!... Bircit bitmiş yahu! Her şeye dayanılır ama bir mabudun çökmesine dayanılır mı? Dede'nin müziği bile sustu. Yani gönlüm... Ah canım!... Vah yavrum! Bircit aşımı, suyumu ve aşımı mı veriyordu? Yooo... O hâlde, her şey ona bağlıymış gibi onun çöküşüyle birlikte bende de bir şeylerin dağılıp kopuvermesi niçin? Niçin bu kol kanat kırılışı? Niçin bu hüzün?"

Ağzını acı içinde bırakan piposunu söndürdü. Kâğıtları gelişi güzel birbiri üstüne kapayıp odadan çıktı. Yatak odasına geçip giyindi.

Sokağa çıktığında sanki meçhul bir burcun etkisine girmiş gibi gittikçe ağırlaştığını hissediyordu Rıza Bey. O eski "Geliyorum" diyen yürümesi gitmiş, ürkek ve şaşkın adımlar hâkim olmuştu. Karlı yollardan sakınma değildi bu, ağır ağır bir başka kalıba dökülüştü; aşk ve güzellik çağlayanından uzaklaşıp notasız ve umutsuz zaman petekleri arasından süzülüş, daha doğrusu bu süzülüşü kabullenişti.

"Bircit yaşlanmış... Bircit bitmiş yahu! Ben bitmez miyim?

İri kar taneleri sanki kendisiyle oynaşmak ister gibi alnına, burnuna, kalın kaşlarına çarpa çarpa bir çeşit bayılmayı andıran kendinden geçişlerle yere düşüyorlardı. Başka zaman olsaydı, yeni kıpırdanmaların, yeni zevklerin, dışa dönük duyguların yaratılmasına başlı başına sebep olurdu bu. Ama şimdi söz konusu olan sadece düşme korkusuydu. Rıza Bey ve düşmek... Çelişki burda başlıyor ve iç konuşmalarla sürüp gidiyordu.

"Düne kadar resmini veya filmini her gördüğümde ah ne güzel kadın! demekten öteye ilgi göstermediğimi sandığım bu kadına böylesine dolu dolu bağlı oluşum da nesi? Sanki şimdiye kadar bana yaşama tutkusu veren oymuş gibi!... Hele hele -O bitmiş, ben bitmez miyim?- demek de ne?"

Pazara inen yolun başına geldiğinde kaldırım değiştirirken ayağının hafifçe kayıp sendelemesi üzerine canı sıkıldı; alış veriş etmekten vazgeçti. "Belki biraz havayı dağıtır da kendime gelirim düşüncesiyle bir taksi çevirip eski dairesine gitmek üzere caddeye yöneldi.

Arkadaşları "Neşe küpümüz geldi!" diye sevinirlerken, o omuzları düşmüş bir hâlde eski koltuğuna çöktü. Kendisini âdeta zorlayarak her zamanki orijinal sohbetlerine girişeyim dedi ama nedense hep farkında olmadan hayatın zorluğu, ölüm, hastalık, yaşlılık gibi konulara sık sık değindi durdu. Her zaman kaç tane olursa olsun aldırmadan içmeye can attığı sade kahveyi "Belki dokunur"kuruntusuyla geri çevirdi.

Uzun zamandan beri görüşmediklerinden arkadaşlarının her birinin kendince anlatacak bir büyük olayı vardı. Kiminin

karısı doğum yapmıştı, kiminin kaynanası ölmüştü, kimi ev almış, kimi dolandırılmıştı. Rıza Bey içinden; "Şunlara Bircit'in ne hâle geldiğini anlatsam mı?" diye düşündü. Anlatsa ne olacaktı? Karısınınkine benzer sözler dökülmeyecek miydi ağızlarından? Üstelik, "Bundan doğal bir şey olamaz; insanın yaşlılık hâlini de olağan karşılamak gerek" diyen bir ukalâ çıkmayacak mıydı? Bir anda buraya gelmekle anlamsız bir davranışta bulunduğunu, klâsik emeklilerle aynı çizgiye gelmiş olduğunu hissedip hemen kalktı. "Dur", "Otur"lara aldırış etmeden son bir gayretle espriler yapıp kahkahalar attıktan sonra dışarı çıktı.

Hava daha da kötüleşmişti. Trafik aksamış, karın zorluklarına alışkın olmayan insancıklar gittikçe sertleşen kar tabakası üzerinde ağır aksak, dengesiz yürüyüşlerle bir an önce gidecekleri yere varma telâşına düşmüşlerdi. Rıza Bey içini çekti. "Hayat bu işte; diye düşündü, hep mücadele! Dengeli olmak ve sağlam adım atmak yolunda olağanüstü çaba göstermek!... Yorulmamak adına hep yorulmak!"

Cebini yokladı. Sigara paketini bulamayınca, rastladığı ilk bakkala girdi. Sıra beklerken raflarda sanki kendisine göz kırpıyormuş gibi duran dizi dizi rakı şişelerine takıldı kaldı. Bir canı çekti ki Bir küçük alıp cebine koydu. Bir de konserve sardalya istedi. Bakkaldan çıkarken sanki hastalığını keşfedip de ilâcını bulmuş gibi geniş bir soluk aldı. Ama nedense eve gitmek hiç içinden gelmedi. Yol üzerinde gerekli gereksiz bir sürü yere uğradı durdu. Bir şeyleri arayışın çabası içindeydi. Üstelik nereye gitse... "Ve Allah Kadını Yarattı"nın o şuh güzeli bir türlü peşini bırakmıyordu. Hep gerilere, hep anılara gidiyordu

zihni. Damarları bile kanın ve isteğin o eski coşkun ve arzulu kayışını özlercesine kasılıyordu. "Güzellik" kavramını bütün bütün yitirmiş gibi çevresinde neye baksa, neyi görse çirkin ve çekilmez buluyordu. Leşte bile güzelden peygamberce iz arayan felsefesi akıl almaz bir şekilde iflas etmişti. Gökyüzüne baktı. Karanlıkları ardında saklayan sisli gökyüzüne. Kendini bırakıverişlikle düşen kar değil, tutunduğu her şeydi. Yerlere öbek öbek dağılıp da donup kalan kendisi... İçi titredi. "Eve gitmeli" diye düşündü. Zorlukla bir taksi buldu. Yüksek fiyat istedi şoför. Rıza Bey "Peki" dedi bir çeşit aldırmazlıkla, taksiye bindi.

Karısı kapıyı açtığında son derece telâşlıydı. "Hoş geldin"e bile gerek duymadan sitemlere başladı.

- Nerde kaldın Rıza Bey, meraktan aklım gidecekti. İnsan haber verir. Telefon olmasa neyse! Yüreğin öyle geniş ki, sana ayak uydurabilene aşk olsun!

Birikmiş yalnızlıkların ve ihmallerin tüm küskünlüğü vardı sesinde. Hesap soran yudum yudum içilmeden, çoğunlukla hoşgörülü olmakla geçen otuz yıldı...Yılların hesap sorması ağırdı, dayanılmazdı. Rıza Bey hüzünlü hüzünlü baktı karısına. Cevap vermedi. Ayakkabılarının bağını çözerken hayatın bir günlük serüvenden başka bir şey olmadığını düşünüyordu; sabah, öğle ve akşam... Rakı sofralarının vur patlasın, çal oynasın geçen havaları içinde akşamların hiçbir zaman farkına varmamıştı. Oysa hüzündü akşam, kakanlıktı; bir yere sığınmaktı...Uçurumlara döne döne düşen bir kat tanesi olmaktı...

Rıza Beyin donukluğuna hiç alışkın olmayan karısı:

-Ne var? No'ldu? diye sordu tedirginlikle.

Boş boş baktı karısına. Sabahleyin bir mutluluk gülüşünün gamzesinde birleşirlerken böyle iki ayrı iklim, iki ayrı kutupmuş gibi birbirlerine uzak düşmelerine şaştı kaldı. Bir çatı altında o korkunç yabancılaşma duygusunu ilk defa duyuyordu. Bakışlarında küskünlük yoğunlaştı. İlk defa karısının "güzellik"i öldürürcesine kıskanışına tanık olmuştu. İlk defa onun gözlerinde, onun acımasız alaylarında soluksuz kalmıştı "güzellik". "Bircit olmasa veya şöyle diyelim güzellik elle tutulur, gözle görülür biçimde var olmasa ona katlanır mıydım?"

-Başım ağrıyor.

-Aspirin al geçer. Hava çarpmıştır... Hem bak ne dicem Rıza Bey, bir süprizim var.

Rıza Bey terliklerini ayağına geçirirken zoraki bir merakla sordu:

-Hayrola?

-Kızla damat geldi!... Ah, görsen bebekleri öyle güzel ki!

-İyi. İçerdeler mi?

-Damat çıktı. Bir yere uğraması gerekiyormuş. Kız uyuyor. Yol yorgunu yavrum. Bebek de yeni uyandı. Kızı uyandırmasın diye yanıma aldım. Gel bak, öyle seveceksin ki!

Kocasının elinden tutup salona sürükledi. Birdenbire vals yaptıkları gençlik günlerini hatırladı. "Şimdi ne kadar ağır" diye düşündü. "Kardan korktuğum kadar var; cin gibi adamı bile çarptı!"

Bebek kanepenin üzerinde yatıyordu. Yumuk gözlerinin hayret dolu bakışlarını sağda, solda, tavanda gezdiriyor, minik ağzını açıp küçücük dilini üst dudağına yapıştırarak sanki emziğini arıyormuş gibi hâller takınıyordu. Rıza Bey, bebeğin dolu dolu yanaklarını okşadı. "Ne güzel! Ne şeker şey!... Böyle başlıyor insan, hep arayış ve açlık." Bebek irkilip gri gözlerini Rıza Beye dikerek "Ne var? Ne oluyoruz?... Bu ne senli benlilik?" der gibilerden baktı. Bu güzelim tablo karşısında içi titredi Rıza Beyin. "Güzellik" tatlı tatlı soluk almağa başlamıştı. Birigitte Bardot'nun o çirkin resmi geldi gözünün önüne, başını eğdi. "Ama kalıcı değil..." diye düşündü. "Çok geç... Bu bebeği o resimden önce görmeliydim. Onun adına daha umutlanmak varken, daha hüzün duyacağım şimdi. Yazık!"

Bugüne kadar dolu dolu yaşadığını sanan Rıza Bey, aslında pek boş yaşadığını hayatını hiçbir amaç üzerine kurmadığını, mavi gökyüzü altında tatlı esintilerin etkisiyle sağa, sola neşeli yalpalayışlar yapan çimenlerden öteye bir şey olamadığını acı acı hissetti. Bebeğin gittikçe hayret dolan bakışları karşısında öylesine ezildi ki! Güneş batmış, esintiler kesilmişti. "Ne kadar akıllı bakışları var! Tıpkı yol sorar gibi. Oysa hiçbir yoldan gitmemişim ben, yollarda sürünmüşüm. Dedeler hep anlatır, öğüt verir. Ayrıntılarda boğulmuşum. Anlatacak şeyim yok!" İç konuşmalar böyle sürdükçe yüzü kararıyordu Rıza Beyin. Bir ara sendeler gibi oldu. Yanıbaşındaki karısına tutundu.

-Rıza Bey, iyi değilsin!... Biraz uzan istersen! Dedim ya, kar dokunmuş sana!

Bu defa karısının sesinde korku ve telâş vardı.

"Hep yanlış teşhis koymak... Hayata ve her şeye... İletimiz bu... Ah Dede Efendi, can Dede Efendi, doyunca öpememek, doyunca saramamak bir de..." diye düşündü Rıza Bey. Son bir umut atılımıyla çocuğun yanağını okşamak istedi. Ama eline söz geçiremedi. Yığıldı kaldı. Oturması beklenen bir şeyin yığılıp kalması karşısında duyulan dehşetin acılığı içinde tiz bir feryat kopardı karısı, kocasının ağır gövdesini kanepenin dibinden kaldırmağa çalıştı.

Rıza Bey, karısının: "Türkân!... Türkân! Yetiş kızım, koş! Babana felç geldi her hâlde!" diye bağırmasından öteye hiçbir şey duymadı.

Nazlı ERAY (d. 1945)

YOLDAN GEÇEN ÖYKÜ

Günlerden Pazar. Hava sıcak mı sıcak... Haziran'ın son günleri... Televizyon programlarında iş yok; sen hastahanede nöbetçisin, üstelik bugün benim doğum günüm. "Yoldan geçen ilk öyküyü çevireceğim."dedim kendi kendime. "Bakalım, ne çıkarsa şansıma!" Öyle yaptım. Geçen ilk öyküyü çevirdim; açtım sokak kapısını, girdi içeriye.

"Nasılsın, adın ne senin? diye sordum.

"Bir yaz Gecesi Rüyası" dedi, alçakgönüllü bir sesle.

Şaşırmıştım.

"William Shakespeare'in ünlü oyununun öyküsü mü yoksa? Ne rastlantı! dedim.

"Hayır," dedi o. "Başka 'Bir Yaz Gecesi Rüyası' bu. İstanbul'un ünlü iş adamlarından Sadullah Büyükgöz'ün geçen gece Boğaz'daki yalısında gördüğü bir rüya..."

"Çok ilginç,"dedim, "Demek öyle... Yalısında gördüğü bir rüya...

"Evet, sabaha karşı görmüş..."

"Kişiler filân var mı içinde?"

"Çok kalabalık," dedi o. "Bir garden parti. İki yüz konuk ar... Kuzu çevrilmiş, bir yanda soğuk büfe... Orkestra, dans... Üstelik siz de varsınız rüyanın içinde arkadaşınızla birlikte gelmişsiniz."

İşte bunu duyunca şaşırmıştım.

"İyi ama," dedim, "Ben Sayın Sadullah Büyükgöz'ü tanımam ki! İnanın adını da duymadım. Yani, Ankara insanıyız biz.. O yüzden. Yalısının yerini bile bilmem."

"Yalı Yeniköy'de", dedi o, "lebi derya denize karşı..."

Merakım giderek artıyordu.

"Neymiş bu 'Yaz Gecesi Rüyası', sabırsızlanıyorum. Hadi başlayın anlatmaya...? dedim.

"Tamam", dedi o.

"Durun" dedim, "Size içecek serin bir şey getireyim ilkin."

Kalktım, mutfağa gittim. Frijiderden bir şişe kola çıkardım, bardakları hazırladım, salona getirirken ayağım eşiğe takıldı. Tepsi bir yana fırladı, bardaklar öte yana.

Hızla bana doğru gelen duvarı görebildim en son.

Gözlerimi açtığımda, başıma bir kalabalık toplanmıştı. Endişe ile üstüme eğilen yüzlere hayretle baktım. Değişik parfüm kokuları, son model tuvaletler çarptı gözüme...

Smokinli, kır saçlı bir beyefendi bana doğru yaklaşmıştı.

"Nasılsınız hanımefendi? Sıcak dokundu size... Buyurun şu kolonyalı mendili koklayın, iyi gelir,"diyordu.

"Doktor da geldi işte!"dedi smokini, kır kaçlı bey ve yana çekildi.

Geriden orkestra usul usul eski Küba melodileri çalışıyordu.

Bir de baktım sen gelmişsin. Üstünde çok şık bir frak vardı. Yakanda beyaz bir karanfil... Nabzımı tuttun, saydın.

"Yavaşça kalkabilirsin. Anî bir tansiyon düşüklüğü... Pek önemli değil," dedin.

Doğrulmuştum. Elimdeki yelpazeyi yavaşça sallıyo rdum.

Belli ki çok seçkin bir kalabalığın içindeydik. Çevredeki kadınların giysileri birbirinden güzeldi. Takıları göz kamaştırıyordu.

Sarışın, boynunda o zamana değin gördüğüm en güzel gerdanlıklardan birini taşıyan, incecik; yaşı belli olmayan bir kadın yaklaşmıştı yanıma.

"Çok geçmiş olsun hanımefendi. Yalımıza ilk gelişiniz. İnanın çok üzüldüm," diyordu.

Sen kulağımın dibinde, belli belirsiz fısıldadın:

"Ev sahibesi, Bayan Lusette Büyükgöz... Isviçreli..."

Kadının elini tuttum. Dostlukla sıktım.

"Ne olur üzülmeyin, geçti, bakın, iyileştim artık!" dedim.

Orkestra valsler çalmaya başlamıştı.

Senin koluna girdim, denizin kenarındaki büyük yüzme havuzunun çevresinde dolaşmaya başladık. Az ileride soğuk büfe açılmıştı. Garsonlar ellerinde içki tepsileri, çevrede fır dönüyorlardı. Zaman geceye yakın olmalıydı...Özel olarak bir dondurmacı da getirilmişti. Oyunlar yaparak konuklara dondurma sunuyordu.

"Şu Maraş dondurmacısını sanki bir yerden gözüm ısırıyor," dedim sana.

"İyi bak,"dedin gülerek.

İyice baktım. Hintli Dilip'ten başkası değildi bu!

Uzun çubuğu ile akıl almaz ustalıkla dondurmayı havada çevirip, bin bir oyun yapıyordu.

Baktığımı görünce göz kırptı.

Benim üstümde de çok şık bir tuvalet vardı. Şarap renkli güpur danteldendi. Bir omuzu açıktı. Tek kolu uzundu. Bu uzun kolun üstünde paha biçilmez takılar, Rus yapımı pırlanta bilezikler ve parmaklarımda o zamana değin hiç görmediğim değişik; altın, platin montürlü yüzükler gördüm.

Havuzun kabinlerinin oradaki bir boy aynasının önünden geçiyorduk. Şöyle bir göz attım; saçlarım tepeye toplanmıştı, inciler ve pırlantalarla işlenmişti sanki tüm başım. Boynumda, altın ve gümüşten birbirine dolanmış iki yılanı gösteren bir gerdanlık vardı. Yılanlardan aşağı bakanın gözleri yakuttan, diğerinki zümrüttendi...

Aynada kendimi görünce, topluluktaki en havalı kadın olduğumu anlamıştım.

Yaseminlerle örtülü kameriyeden kulağıma şu konuşmalar geldi:

"Rahmetli Süreyya Hanımın biricik torunu... Servet aileden geliyor... Yazılar yazıyormuş... Öyle dedilerdi. Yanındaki de birlikte yaşadığı operatör. Üstündekilerin tümünün sigortalı olduğu söyleniyor."

"Evet, şu zümrüt ve pırlanta karışımı küpeler müthiş!"

"Başında en az on beş milyonluk taş var!"

Sustular.

"Amerika nasıldı efendim?"diye bir soru geldi yanıbaşımdan.

Döndüm baktım, iki bay bize yaklaşmışlardı. Göbekli olanı sormuştu soruyu. Saygı ile eldivenli elimi öptü.

"Çok güzeldi,"dedim.

Bahçe kapısının oradan sesler duyuldu; hepimiz o yana döndük. Baktım; Hidayet Münir. Sade, safari bir takım elbise giymişti. Platin saplı bastonunu uşağa verip, dosdoğru bana geldi.

Tüm gözler üstümüzdeydi.

"Ah, nasılsınız, nasılsınız?dedi.

Benim elimi dudaklarına götürdü, seni dostça kucakladı.

Kameriyeden bir fısıltı duydum.

"Bir milyarder. Kim olduğu tam bilinmiyor... Çoğu zaman yurt dışında. Müthiş para var adamda ..."

Çevreyi izleyerek tebessümler dağıtarak ilerliyorduk.

Uşaklardan biri yanıma yaklaşarak kulağıma eğildi.

"Baron buradalar, efendim. Şu ağacın altındalar..? " dedi.

Döndüm o yana. Mösyö Esterhaze, Panama keteninden yapılmış ceketini savurarak ayağa fırlamıştı.

"Ben de sizin gruba katılabilir miyim? " diye sordu.

"Pek tabiî sayın Esterhaze. Şeref verirsiniz..."dedim.

Hep birlikte kalabalığın içinde dolaşıyorduk.

Ev sahibinin ve karısının gözleri üstümüzden ayrılmıyordu.

Kameriye yeniden canlanmıştı. Kulak kabarttım.

"İşte kardeşim, bunlar ulaşılmaz zenginler... Anlıyor musun? Şu baron denilen ihtiyarın parası saymakla bitmezmiş. Bak, bak meşhur Recep Bey işte şu. Bir bilim adamı..."

Bizi görünce, Recep Eğilmez oturduğu şezlongtan ayağa kalkmıştı. Saygı ile iki elime sarıldı.

"Gördüğünüz gibi tezime devam ediyorum,"dedi bana, şifçe göz kırptı.

Anlamıştım. Başımı salladım. O, çevreyi izlemeyi sürdürüyordu.

Sen gittin, bana bir havyarlı kanape getirdin. Biraz yedim, geçen bir garsonun tepsisinden bir bardak şampanya aldım. Usul usul yudumladım.

Tek tek konuşmalar denizden gelen yel ile kulağıma ulaşıyordu:

"Hiç buralarda gözükmezler... Bu gece hepsini bir arada görmek büyük şans... Hayret doğrusu... Hafta sonu, renkli basına iş çıktı desene!"

Birden bire orkestra:

"İyi ki doğdun!"

parçasını çalmaya başlamıştı.

Aydınlatılmış bahçede büyük bir alkış koptu. İki garsonun tekerlekli bir masanın üstünde taşıdıkları üç katlı, pembe doğum günü pastasını görünce şaşırdım.

Herkes bana bakıp "İyi ki doğdunuz!" diyordu.

Eğildim, tüm mumları bir üfleyişte söndürdüm.

Bir alkış koptu. Dönüp seni öptüm.

Hidayet Münir elime kocaman bir paket tutuşturdu. Bal rengi kurdelasını merakla açtım.

"Hawai adalarının zümrüt, yakut ve inciden yapılmış ufak bir maketi! Size lâyık değil ama... Anlatmıştınız bana oraları ne denli sevdiğinizi... Anımsıyor musunuz?" dedi.

Başımı salladım.

Gözlerim dolmuştu.

Kutudaki maketi görebilmek için herkes çevreme toplanmıştı. Beğeni sesleri, 'inanılmaz!' mırıltıları kulağıma geliyordu. Birden, maketin içinden yeşil bir papağan havalandı. "İnanılmaz bir şey bu," diye bağırdım.

"Sizin için nedir ki!" dedi Recep Eğilmez.

Bir dilim pasta uzattı bana. Frambuazlıydı. Harikaydı...

Baktım, salonda oturuyorum.

Karşımda, Yoldan Geçen Öykü.

"Evet, sonra? Sonra ne oldu?" diye sordum merakla.

"Sonra, Sadullah Bey uyandı," dedi o.

'Bir Yaz Gecesi Rüyası'...

Ne düşmüş be! Ne öyküymüş!

Hiç unutmayacağım. Öykü gittikten sonra uzun süre düşündüm.

Kapı çalındı.

Sen gelmiştin!

Şaşırdım.

"Kaçtım nöbetten. Pazara uğradım. Sana güzel kiraz, şekerpare aldım." dedin.

Gittik mutfağa yıkadık onları.

"Doğum günün bugün senin, yoksa unuttun mu?" diye sordu.

"Unutur muyum hiçl" diye bağırdım.

Bana uzattığın armağan paketini açmaya koyuldum.

Sevinç ÇOKUM (d. 1943)

ROZALYA ANA

Mart rüzgârının kırbaçladığı kadınlar, ıslak küçük tezgâhlarına sıraladıkları yeşil soğan, kırmızı turp, kuru sarımsak ve şakayık, lâle demetlerinin gerisinde durmuş, bekleşiyorlardı. Havanın rengi koyulaşıp caddeyi iş dönüşlerinin kalabalığı sardığında, otobüslerin ve tramvayların aydınlığı bu kıpırtısız kadınların beyaz yüzlerine değip değip geçerdi. Yağmurlar değip değip geçerdi. Anlamsız bakışlar değip değip geçerdi. Mağazaların boş camekânlarına, kirli floresan aydınlığı ile birlikte çöken kasvet, kepenklerin indirilmesiyle silindikten, yolun ıslak sessizliği geri gelinceye kadar bu insan akışı devam ederdi.

Elceğizleri kızarık bükük, kalın kaba hırka veya yeleklerin ceplerinde ısınmak için depreşip dururdu. Bazen de bu eller, kul görünüşünde göğüslerin tam altında birleşip toplanmış olurdu. Bunlar hiç mi kadın olmadılar Tanrım? Hiç mi güzel kokuların, yumuşak yastıkların, inceliklerin, aşkın, sevdanın yanında bulunmadılar? Diye sorası gelirdi insanın. Ama bu kadınları mutfaklarda, sıcak ocak başlarında çoluk çocuk içinde

görmeliydiniz. Konuşkanlıkları duvar aralarına sığmaz taşar, yegâne zenginlikleri altın dişleri parlar, yalancı küpeleri şavklanırdı kulak uçlarında... Elleri, yüzleri, kokuları kadınlaşırdı velhâsıl.

Demetçiklerden belliydi yoksullukları... Sapların üçü dördü bir aradaydı. Bu yoldan gelip geçenlerden bazıları kırmızı turpların parıltısına kapılır, başları döner, ağızlarında baharlı yakıcı bir tat ararlardı. Şapkalı, yün başlıklı, kalpaklı, hiçbir zaman bir daha hatırlamayacakları bir kalabalık akıp giderdi... Tezgâhlarda demetçikler eksilmeğe başladıktan sonra ısınır ve canlanırlar arada bir konuşurlardı birbirleriyle.

-Hey Rozalya Ana! Senin kızdan haber var mı?

-Geçenlerde bir mektup aldım... İyiymiş...

-Bu kışı bakalım nasıl geçireceğiz?

-Ah bir dükkâncık açaydık şuralarda... Bir lokanta...

Feride'nin gösterdiği köşede turşu ve hayvan barsağı kokan ve kanlı önlüklü adamların girip çıktığı o camekânları kirli floresan aydınlığını kuşanmış mağazanın yerini küçük temiz bir çiğ börekçi dükkânı alır, ışıklı, sıcak buğulu bir cam, buzlu mavisiyle belirirdi o an.

-Dur bakalım Feride... Hele evler bitsin de... Daha bir yıl oldu Kırım'a geleli. Hem dükkân açmağa izin verecekler mi bakalım?

Rozalya Ana evini düşünürdü. Yarı yarıya örülmüş duvarlarıyla penceresiz kapısız evciğini... Mavi kırmızı daçalar gibi olamazdı o ev elbet. Onlar mağrur çatıları, kâğıt süslemeler

benzeri nakışlı pencereleriyle ağaçların arasında, tâ Çarlık devrine uzanan sessizlikleriyle belirirlerdi. Onun evi toprak üstünde baharın baş veren sarı çiğdemleri gibi olacaktı.

-Kıza bir yün başlık ördüm bir gecede... Gideceği güne yetiştirdim... Ben oralarda da bizdeki gibi kıtlık var sanırdım. "İncinar kızım, bir şeyler sarıp vereyim yanına, dedim... Aman aç kalırsın oralarda..." O güldü ve dedi ki; "Ana oralarda her şey boldur. Sen beni merak etme." "Doğru mu dersiniz? Ne ararsan yığılıymış pazarlarda... Eh doğrudur belli ki. İncinar'ım yalan söylemez...

-Öyleymiş be Rozalya, öyleymiş, dedi Feride. Ve sesini hantal, etekleri çamurlu bir tramvay ezip geçti.

Rozalya kumralına aklar karışmış saçlarından kayan güllü yün şalını düzelterek,

-Yaza gelecek İncinar, dedi. Belki ben pencereleri takarım o zamana kadar. Bahçenin bir yanına çilek saçarım... Çünkü içime dertti. Bir gün "Ana .." demişti. "Canım çilek ister..." Anayım, bu söz üstüne durulur mu? Gittim pazara ... Baktım çileğin kilosu 100 ruble... Burda geçimli bir adamın maaşı 300 ruble... Pazara vardım. Çilekçinin sepeti başında düşüne kaldım öyle. Bir kilosu 100 ruble... Alsam mı almasam mı ? Peki evin duvarını neyle öreceğim? Evin malzemesi altın fiyatına... Benim kızım, ak kuğu kızım eski vakitler olacaktı da eski vakitler, alacaktım o çileği... Ama Özbekistan'da bol bol bulurduk Pazar yerlerinde. Çanak çanak yerdik. Şimdi böyle oldu. Dar günlerdir. Orası da bizim sürgün yerimizdir. Burası ise vatanımız. Vatanımızda aç kalsak da raziyım.

-Demek okumağa gitti İncinar İstanbul'a... Şanslıymış kızın Rozalya Ana, dedi Sakine...

-Kazandı işte imtihanları... Benim kız; yamandır. Şimdi orda iki yıl durup ondan sonra nasıl derler, bir kademe daha yükseğe çıkacak...

-Desene senin kız profesör olmağa niyetli...

-Öyle öyle... dedi Rozalya. Ama biz bu hasretliği bitiremeyeceğiz. Nereye varsak oraya gelecek bizimle Sakine ...

-Aman Rozalya zaman nedir ki, üfleyip geçiverir. Bak yaza gelecek diyorsun...

-Gelecek inşallah... Hüda nasip ederse...

Hele Rozalya için zaman neydi ki... Yetişeceği bir şey değildi artık zaman... Gençliği ötede kalmıştı. Bir trenden el ediyordu, arkadan sıkma baş örtüsü, duru yüzü, çekme gözleri, hüzünle bükülü dudaklarıyla... Tren sarsılarak pamuk tarlalarının arasından geçiyordu... Ve sarı toprağın ötesinde bir yerde kara bir nokta olarak kayboluyordu. Gençliği buydu ne zaman hatırlasa...

Burada toprakla, balçıkla sorumluluğunu duyduğu çadır evlerin insanlarıyla komşuların sümüklü küçük çocuklarıyla yaşıyordu. Erkekler azlıktaydı şimdilik. Çünkü çoğu Özbekistan'a birkaç kuruş para edinmeğe gidiyor, evcikleri kadınlara emanet ediyorlardı. Tabiî daha çok Rozalya Ana'ya... "Ana biz Semerkant'a gidiyoruz. Hanımlar, balalar sana emanet. Kapı baca sana emanet. Biz gidelim de bir şeyler satıp para tedarik edelim. Dam için para lâzımdır. Aman milisler gelip de

yıkmasınlar evleri..." "Siz meraklanmayın.." derdi Rozalya. "Bana güvenin. Rozalya Ana'yım ben. Yıktırmam evcikleri. Gözünüz arkada kalmasın."

Giderlerdi. Yün başlıkları, çamurlu kaba çizmeleri, kızarmış yüzleriyle seçilen bu adamlar gittikleri gibi ortalığa terk edilmiş şehirlerin ıssızlığı çökerdi... Rozalya Ana için değişen bir şey yoktu. Kocası Mustafa buraya gelmeden önce ölmüştü... Görememişti sarı evciğin şu yarım duvarlarını... Acaba Rozalya görecek miydi bittiğini? Düşünür düşünür Sakine'nin evinin iki göz odasından birinde geleceği şekillendirmeğe çalışırdı Rozalya Ana. Sakine'yle geceleri uyumayıp, düzlüğe yayılı ve çoğu karanlığa gömülmüş evlerin sessizliğinde konuşup dertleşirlerdi... Göç, göç, göç... Rozalya kendini bildi bileli bu sözdü evlerini, tarlalarını, göklerini, sularını kuşatan. Hep o duyguyla yarımlıkla yetimlikle bakınırdı çevresine. Çocukken de şimdi de... Ama Incinar, gülmek için yaratılmış kızı bu acıları pek bilmezdi... Bilse bilse herkes gibi yokluğu bilirdi o kadar. Onu da göstermiş miydi Rozalya Ana? Hayır. Bir tek o gün 100 rublelik çileği alamamıştı. Bu da zaten içinden çıkmıyor, pençe saldı..

-Demek çilek saçacaksın toprağa? İyi de para eder desene Rozalya Ana? Biz de saçalım öyleyse...

Rüzgâr kadınların son cümlelerini savurup dağıttı... Satılmamış birkaç demetçik bez torbalara konuldu ve yolun ötesinde donuk aydınlığıyla tenhalığı yüklenmiş hurda bir otobüsle, resimleşmiş sürücüsü belirinceye kadar beklediler... Sonra bir süre ısınacakları otobüse aceleyle daldılar.

Hiç konuşmadan sadece çözülen buzun çıtırdaması gibi kemiklerini yavaştan saran ılınmaya bıraktılar kendilerini... Neden sonra Rozalya Ana güvenli, dik bir sesle Rusça,

-Bizi çadırların orda yol kıyısında bırak!... diye seslendi.

Rozalya Ana ilk başlarda sürücülere bu sözü nasıl da çekingenlikle, örtülü cılız bir sesle söylediğini düşündü ve atkısının altından sessizce güldü. Çökük omuzlu, sarışın sürücü aynadan geriye göz atıp, bu üstlenindeki çula çaputa bürünmüş erkekten ayırt edilmeyen suskun kadınların arasında sesin sahibini aradı, bulamadı.

Oraya indiklerinde karanlığı nakışlayan tek tük lâmba aydınlıklarıyla kucaklaştılar. Ve daha çok gökteki puslu ayın yardımıyla derin balçığa bata çıka çoğalan köpek havlamaları arasında kendi evciklerine yöneldiler.

Rozalya Ana hemen her akşam, Batur Can'ın akordiyonunun sesiyle akşamı bulurdu. Akşam demek bu sesti. Ve kışın aysız, yıldızsız solgun göklerini bu ses bezerdi. Ay ve yıldızlar oldu mu daha şenlikliydi akşamlar tabiî. Batur Can'ın eve gelişi, taksisini evin bir yanına çekip tepesi sivri ve yüksekçe kara fötürü ve ince uzun bedeniyle ordan burdan vuran aydınlıklarda belirişiyle anlaşılırdı. Çocuk sesleri o gelince çoğalır ve karanlık düzlükte yankılanırdı. Batur Can Rozalya Ana'nın çoğu zaman duvar önünde yaktığı ateşe ısınmağa gelirdi... İlk ısınması böyle olur, bu davranışını bir uğur sayardı sanki.

-Babangilden bir haber var mı oğul Batur?

-Bu ay sonu gelecekmiş, biraz malzeme getirecek Semerkant'tan. Eve bir göz oda daha ilâve edeceğiz bakalım...

-İyi olur ya... Bir gelin gelse nereye oturtacaksınız?

Rozalya Ana ne zaman kızdan, gelinden söz etse o çekinmesiz adam utanır, şapkasını düzeltir kalkar giderdi.

Rozalya Ana orada ateş yakmayı gelenek hâline getirmişti. Sanki yaktığı bağımsızlık ateşiydi... Taş taşıyan, duvar ören adamlar, arada Rozalya'yla ayak üstü sohbete gelen kadınlar her biri avuçlarıyla birkaç tadımlık sıcaklık alıp giderlerdi. Rozalya oralarda dolanan kaba çizmeli, yün başlıklı adamlara bakar da yaşasa benimki de dolanacaktı buralarda derdi. "Terek merek dikecekti şuralara."

Alevler çekilip yatışınca közüne patates, soğan gömer, çevredeki çocuklar pay düşsün diye gelip bekleşirlerdi. Kiminin sümüğü burun deliğinden uzayıp ağzına girer, çocuk açlığı gitsin diye mi nedir dudağının ucuyla usuldan yalardı onu. Kimi de pantolonunu ıslatmış olurdu da soğukta bacağına yapışan ıslak paçalarıyla ateşin yanında közdeki patatesleri beklerdi.

Kendi memleketlerinde dışardan gelmiş birileri olarak dolaşmanın sızılarını duyarak bazen çocukları alıp Salgır kıyısındaki parka giderlerdi. O zaman bu her günkü kalın kaba kumaşları, yelekleri atıp iyi günlere sakladıkları yıllanmış mantolarını giyerler, yenice alâlı güllü eşarplarını veya yün başlıklarını takarlardı. Rozalya Ana kırmızısı solmuş, anasından kalma önemli günler için ayırdığı şapkasını giyerdi. Suları azalmış Salgır Nehri'nin parmaklıkları boyunca yüzlerine vuran

su serinliğini duyarak yürürlerdi. Eskiden taşarak güldür güldür akan bu su sonraları her şey gibi küskün akar olmuş...

Batur'un babası Temir Can söylerdi ya: Biz gideli bu yerlere bir hâl olmuş... Beti bereketi kalmamış toprağın.

Bu sözleri hatırlayınca gözleri Baturların penceresini buldu. Sessizdi pencere. Genç adamın geçen yıl diktiği boylu terekler rüzgârda ses veren kamışlar, neyler gibi sızlanıp duruyorlardı.

-Balam Gülşah! Nerdedir bu Batur Can?

Feride'nin kızı,

-Bilmem ki Rozayla Ana... dedi. İşi çıkmış olmalı.

O da emanet değil mi Rozalya'ya? Yoksa birilerine uyup votka içmeğe mi gitti? Şu büyük otelin girişindeki atari oyunlarına mı daldı yoksa?

-Neyse... Gelir elbet Gülşah Bala'm...

-Ey ana anlatsana sizin o büyük evi?

Bu büyük ev Rozalya'nın baba ocağıydı ve hâlâ közü yüreğini dağlardı hatırladıkça...

-Ben beş yaşındaydım ama iyi biliyorum o evi... Balaban savaşta bizi burdan göçürdüler ya, işte o zamandır bu zamandır bir daha için giremedik... Şimdi Ruslar otururlar... Koca kütükler yakıp ısınırdık ocağında. Hani saraydan farksızdı... Bizi o kara vagonlara tıkıp sürdüklerinde ben beş yaşındaydım. Bir ayda vardık oralara. Yollarda ölen ölene Gülşah Bala'm. Atardılar öleni hayvan yavrusu gibi yolun bir kıyısına. Taşıdığımız canın

kıymeti işte bu kadardı. Sonra vardık Semerkant'a. Anamı babamı pamuk tarlalarına aldılar. Yer altındaki barınaklarımız mezardan farksızdı. Ciğerlerimiz, derilerimiz birbirine yapıştı toprak altında, çok kırılan oldu bu yüzden. Kimimiz de ölmeden öldük yer altlarında anlayacağınız. Nice zaman sonra çıktık yer yüzüne balam. Öyle alışmışız ki o mezar evlere, yer yüzünü yadırgadık, huyumuz suyumuz değişir oldu. Artık ağlamayı, inlemeyi bıraktık, gençtik, körpeydik... Iştahlandık, hırslandık... İnsanoğlu budur işte. Aldıkça almak ister yer yüzü nimetlerini... İşte böyle olduk... Sürgün sızılarımızı kalplerimizin derinlerinde sakladık. Zaman zaman çıkarıp onu, ağladık.

Feride eli belinde, küpelerini sallayarak geldi...

-Biz de güldük be Rozalya Ana. Niye gülmeyelim? Özbekistan gül diyarı a canım... Güldük biz de. Sevdik sevildik.

Feride'nin birkaç altın dişi akşamın karanlığında parıldayıp göz aldı. Rozalya ise:

-Ah ah gençliğimiz... dedi. Güldük gülmesine de hep bir örnek entarilerimizle pamuk toplayan kadınlar olduk Feride'ciğim. Gülüşümüz, sürgün gülüşüydü be anam...

Bunları söylerken Rozalya işlemeli cepken, bilekte boğumlu şalvar ve pullu fesleriyle bir gül dalından öbürüne koşan, seken ve uzun parmaklarını dile getirip raks ettiren Özbek kızlarının arasından kendi boylu hayalini kırmızı kaftanı, gümüş kemeriyle belli belirsiz seçti. Gülşah:

-Rozalya Ana o şirin çöreklerden ne zaman edeceksin? diye sordu.

-Ev bitince, dedi Rozalya. O zaman Batur Can da akordeon çalıp bizim yırlarımızı söyleyecek coşkun coşkun... Biz de kaytarmalar oynayacağız.

Bahara mı biterdi, seneye mi? İşte ne zamansa... Bir de evin yanına tamgalı gök bayrağı astı mı, giden ömrü geri gelecekti. Batur Can "Bayrağı ben getirip dikeceğim şuraya Rozalya Ana " demişti. Ne güzel... Rüzgârda üfül üfül sallan duracak şanlı geçmişin albenisiyle... O zaman "Haydi çalın bakalım balalar, oynayalım!" diyecek Rozalya Ana... Ve gençlik günlerini hatırlayacak elbette. Şimdi şu ocağı yakıp ısınmayı unutmuş ellerini ateşe yanaştırdığında kılcal damarlarına kanı nasıl zorlanarak yürüyorsa, ıslak seyrek kirpiklerinin arasından ateşe bakış duracak o günlerin buğusuyla Rozalya...

- Rozalya, Rozalya... Sana bu adı kim verdi?

Batur Can bir gün nerden geldiyse aklına, soruvermişti işte.

- Anam Raziye olsun istermiş. Ninemin adıymış. Lâkin Urus, yazıvermiş nüfusa Rozalya diye... Rozalya Raziye'den daha güzel demiş... Anamla babamın da kulaklarına hoş mu gelmiş ne. Rozalya olup çıkmışım.

Batur Can:

-Sana Güldalı desek olmaz mı Rozalya Ana? diye sormuştu.

Rozalya'nın duru beyaz yüzü tomurcuk pembesi gibi renklenip,

-Olur elbet Batır Can, demişti. Olur da... Ben kendimi bildim bileli Rozalya'yım... Hem Güldalı adı benim neyime

Batur'un arabası çamurlu balçık arsada hoplaya zıplaya bir telâşın belirtileriyle gelip durdu... "Batur Can'ın telâşı ne ola?" deyip bakıştılar... Arabayı durdurmasıyla kapıdan çıkması nerdeyse bir oldu Batur'un.

-Rozalya Ana! Milisler evleri yıkacaklarmış..

Rozalya Ana kapısız damsız dört duvarın önünde gitti geldi. Yüreği darlandı, sırtı terledi. Çadır evlerin üstünde dinlenen, gecenin açık gri göğüne baktı... Evlerin karaltıları boyunca geniş düzlüğü ölçüp biçti... Evin etrafında yukarılardan inmiş bir dişi kurt gibi soluyarak dolandı... Şimdi daha da incelmiş görünen gövdesiyle kıpırtısız can sıkıcı bir hayale benzeyen Batur'un canlı olduğu bir tek sigarasının büyüyüp açılan ateşiyle belliydi.

-Hele Batur Can, Hüda yardımcımızdır. Büsbütün arkasız sanmayalım kendimizi. Gelsinler hele... Gelsinler bakalım göreceklerini görsünler. Şimdi tez şu neft tenekelerini getir buraya...

Batur'un gözleri yalımlandı. Rozalya Ana ulu bir çınar misali dimdik duruyordu önünde...

-Rozal Ana... dedi adam. Sesi titreyen kuru bir dal gibi iniltiliydi. Rozalya Ana yoksa... Yoksa kendini mi yakacaksın?

-Önünde ömrü olanın şaşkınlığına bakın hele! Gençlik işte. Koca Rozalya yaşadığı kadar daha yaşayacak değil ki... Şu evlerimiz, yurdumuz Kırım için birinin kendini feda etmesi iyi rni

olur, kötü mü? Kibritini ver Batur Can... Öyle yeni doğmuş tay gibi bakma... Ver dedim. Hadi!

Genç adam ceketinin cebinden çıkarttığı kibrit kutusun bir zaman sanki bir el bombasıymış gibi korkuyla avucunda tuttu. Hani kibrit taneleri alev almışcasına avucunda sızılar acılar duydu...

-Haydi Batur, ver kibriti!

Batur bu kararlı sese, daha doğrusu emre direnemedi. Kibriti uzattı. Sonra da:

-Rozalya Ana yanarsak hep birlikte yanarız... dedi. Külümüz şuraya yığılmalı ve rüzgâr onları tohumlar gibi saçmalı şuralara. Ve işte o külün üstüne yeniden kurulmalı bu evler...

Bu sözlerle Rozalya'nın yüreğindeki ağırlık kalktı. Şimdi oraya gücünü Rozalya'dan alan kararlı bir kalabalık birikmişti.

-Feride, Sakine, Ali ne duruyorsunuz? Taşıyın neft tenekecikleri'ni şuraya! Haydi... Ayı Dağı başlarına yıkılsın... Gelsinler... Yüreğinize korkuyu sızdırmayın sakın... Gelsinler! Bakalım Rozalya Ana'yla baş edebilecekler mi?

Hepsi de gözlerini karanlığın ilersindeki belirsiz noktalara dikerek bekleştiler. Neden sonra, bozkırın siyah örtüsü kıpırdandı ve motor uğultuları sessizliği sarsıp titretti. Milis arabalarının yanar döner lâmbaları, siren sesleri yaklaşırken bir de buldozer avını arayan aç ve iri bir mamut iştahıyla geride belirdi. Siyah örtüsü kıpırdanıvermişti bozkırın...

En öndeki arabadan inen milislerden biri kalabalığın biraz ötesinde durup hiçbir heyecanın sızmadığı, o paslı durgun

sesiyle Rusça alacaklarını alıp evleri boşaltmalarını söyledi... Kalabalık taşlaşmış bir kütleydi. Adamın sesi bir daha yankılandı bozkırda...

Rozalya Ana uzun boyu ve güçlü gövdesiyle birkaç adım öne çıktı.

-Ya kırk dördüncü yılda elimizden aldığınız evlerimizi verin ya da çekip gidin buradan... İlişmeyin evciklerimize... Yok eğer ilişeceğiz derseniz, işte şu tenekedeki nefti üzerime döküp kendimi yakacağım.

Ardından Batur'un Feride'nin, Sakine'nin öteki komşuların sesleri geldi...

-Evet. Biz de yakacağız kendimizi. Biz de... Gelin yıkın bakalım...

Adamlar bu sözlerdeki gerçek payını araştırarak öfkeli soluyuşlarla o kara gölgelere baktılar... Sonra tekrarladılar isteklerini... Rozalya Ana avucuna hapsolmuş kutudaki kibritlerin sesini duydu âdeta... "Yak bizi, hadi ne duruyorsun?..."

Şimdi çok eskilerden bu toprağın kıyısından bucağından ıslıklı bir rüzgâr eserek hanların, atalarının, anasının, babasının ve yoldaşının kemiklerinden sesler getiriyordu... Sanki dağ taş konuşuyordu Rozalya'yla. "Korkma... Biz burdayız. Biz senin yurdunuz, senin atan, baban, anan, yoldaşınız... Taşın, toprağın, ağacın, çiçeğin. Korkma..."

Sanki bir asır süren bir sessizlik, bir karar anıydı bu. Neden sonra, bir motor homurtusu kapladı bozkırı. Yüreklerdeki

sevincin sesiyle birlikte. Gidiyorlar... Karanlık yutuyor anları... Göğün aklaşmış grisinde belirmiş bir yıldız gülümsüyor.

Kalabalık dağıldıktan sonra Batur biraz oyalanmış ve diyeceğini bilmeden öylece durmuştu.

-Haydi Batur, gayri gelmezler bir daha... Kolay kolay demek istiyorum. Ancak ben bu gece hiç uyumadan nöbet tutarım. Sen var git aşını ye...

Batur yaklaşıp Rozalya Ana'nın yiğitliğinden gözleri kamaşmış olarak:

-Sağ ol... dedi.

Uzanıp Rozalya'nın elini öptü. Göğün o parlak yıldızından mı, biraz ötede küllenmiş ateşin ılık ılık yüzüne vurmasından mı, bilemedi, Batur ona her zamankinden farklı ve sevgilerin en deriniyle bakmıştı. Bu bakışla o tay gibi toy, kendini bulamamış Batur, görmüş geçirmiş, hayatı kavramış bir adamla yer değiştirdi. O sersem Batur gitmiş, yerine şu köz gibi içten içten yanan biri gelmişti. Bunu görmek, bunu anlamak, Rozalya'yı nekahat dönemindeki hasta gibi mecalsiz, bitkin bıraktı. İçinin hasreti olan kızı İncinar birden Batur olup çıktı.

-Oğul Can... diyecekti, diyemedi. Ne tuhaf... Batır da ona Rozalya Ana diyemiyordu. Sonra nasıl olduysa Batur uzaklaşıp evine girdi... Küçük penceresi donuk sarı bir aydınlıkla belirdi... ve uzun zaman karaltısı perdenin arkasından çekilmedi... Gece boyunca belki Rozalya'yı yüreklendirmek, ona güç vermek için akordeon çalıp, hüzünlü yırlar söyleyerek bir şeyler anlatmağa çalıştı. Rozalya ise çok yol aşındırmış yorgun bir dişi kurt misali evlerin arasında dolanıp, bir zaman sonra Sakine'nin evine

girdi. Gece boyunca kar içinde bulunmuş bir avuç şaşırtıcı çiçeğin rengi, kokusu öylece yattığı yerde uyanıp uyanıp bulduğu bir şey oldu... Başını Batur'un sevgilerin en deriniyle bakan gözlerinin kıyısına koyup uyudu.

Ertesi gün Rozalya ana, turp ve soğan demetçiklerini şehre satmağa götürmeden önce, Sakine'nin duvara asılı kırık aynasına o bakışı ararcasına baktığında güzelleşmiş bir yüz gördü. Aynada Semerkant'ta bıraktığı gençliği gülümsemekteydi. Sonra kendisindeki değişmeyi çözmeğe çalıştı. Kendi hayal gücünün bir yanılması mıydı bu? Sonra "Bu neydi?" diye sordu kendine. "Bu neydi?" Dağlara sordu. Ağaçlara... Bahçede o sabah belirmiş, henüz gözleri yumulu ak lâleye sordu. Ne olduğunu bilemedi de... Bozkırın çamurunda Batur'un erkenden sürülmüş arabasının izinden başka bir şey yoktu...

Batura'a ne olmuştu peki? O günden sonra ne terekleriyle ilgileniyor, ne Rozalya'nın yaktığı ateşte ısınmağa geliyor, ne yüzü gülüyor ne de göze görünüyordu... Hayal gücünün yanılması... Evet evet. Batur eski sersem Batur'dur. Genç cahil...

Rozalya, hayallerle örülü bir yastığın kıyıcığında uyumaktan vazgeçip yeniden Rozalya Ana oldu. Semerkant'taki gençlik esintileri dindi, güllerin yaprakları dökülüp savruldu gitti... Tren pènceresindeki çekme gözlü, ince hayal kayboldu. Yerine lâstik çizmeli, yün yelekli Rozalya Ana geldi.

Bir gün Batur'un babası Temir ve anası Şefika Semerkant'tan döndüler. Güneşli yüzler ve yorgun

gülümsemelerle... Rozalya Ana onların şerefine çörek yoğurdu. Balalar sevinçlerinden koşturup durdular bozkırda.

Temir Can:

-Biraz malzeme getirdik. Evin öteki odası için, diyordu... Eee anlatın biz oralardayken ne gibi işler oldu? Milisler gelmiş öyle mi Rozalya Bacı? Karşı durmuşsun onlara... Kendini yakacak olmuşsun...

-Eh öyle gerekti... dedi Rozalya...

O akşam Batur'un ailesi Sakine'ye konuk olmuşlardı... Batur da gelmişti. Koltuğunun altında bir paket vardı... Günlerden sonra Batur'la ilk defa böyle yan yana düşmüştü. Eski Batur'du. Anasından babasından cesaretlenip Rozalya'yla senli benli konuşmuştu işte. Geç vakit dağılırlarken paketi Rozalya'ya uzattı.

-Söz vermiştim ya... İşte getirdim.

Rozalya Batur'un oradaki kalabalıktan bir an sıyrılıp araya sıkıştırdığı o iki üç dakika içinde paketi açtı. Tamgalı gök bayrak... Yüreğinin kabuk tutmuş damarları, ebedî karları kıpırdayıverdi yerinden.

-Hay çok yaşa Batur Can... Bunu evin-yanına dikiverelim. Üfül üfül dalgalansın olmaz mı?

-Olur, dedi Batur...

Ertesi gün uzun tahta direği sürüyerek ardına taktığı küçük bir çocuk ordusuyla Rozalya'nın kapısına vardı... Çocuksu taşkınlıklarla bayrak direğini evin bir yanına dikti. Bayrak göğün mavisiyle kucaklaşırken, Batur bozkırı saran

çocuk sesleri arasında egemenlik ilân etmişçesine gururla, keyifle dolanıp duruyordu... O günden sonra bu bayrağın altında çadır evlerin insanları için resim çektirmek bir gelenek hâline geldi.

Birkaç gün sonra Batur'un babası Temir Can altın dişlerinin parıltısıyla gülerek pazara gitmek üzere sepetlerini düzelten Rozalya'ya yaklaştı.

-Hayırlı sabahlar Rozalya...

-Hayırlı sabahlar olsun Temir Can...

-Oh oh, sepetlerde turplar, lâleler, soğanlar göz alıyor.

Gümüş saçlarına solgun güneşin ışığı vurarak diyeceğini bir türlü diyemeden dikildi orda...

-Bana bir şey mi diyeceksin Temir Ağa?

-Evet Rozalya Bacı... Şunu diyecektim.

Gömlek cebinden sigara paketini çıkarıp bir tane yaktı...

-Bizim Batur'dan söz edecektim Rozalya...

Rozalya'nın içindeki ebedî karlar depreşip hareketlendi yine... Yüzünü sepete eğerek sordu:

-Ne olmuş Batur Can'a?

-Bir şey olduğu yok... Lâkin çağıdır... Onu evlendirmek gerek diye düşünürüz...

Rozalya ak, sarı lâlelerin üzerlerini nazikçe, dokuma bir bezle örttü. Doğrulduğunda,

-Elbette Temir Can, dedi. Çağıdır.

-Bizim Rıza'nın kızını isteyeceğiz. Pazar günü nasipse gitmek isteriz evlerine. Yalnız Batur'un anası çekingendir.... Ağzı var, dili yok... Bizimle gelir misin kızı istemeğe?

Rıza şehre yakın bahçeli bir evde oturuyordu. Yurda ilk dönenlerden... Ruslardan satın aldığı o evi yıktırıp yaptırmıştı. Çünkü Ruslar senelerce o evin bahçesinde domuz beslemişlerdi. "Ne de olsa domuzların nefesi sinmiştir o eve ..." demişti Rıza. Rıza'nın kızı gelinlik çağına geliverdi demek...

-Şefika'yla aklımıza koymuştuk kızı. Batur'a açtık... Karşı çıkmadı.

-Batur Can kızı görmüş müdür?

-Elbet Rozalya Ana... Görmeden istekli olunur mu?

-Pekalâ Temir Can... Gideriz birlikte elbet... Mademki benim de gelmemi uygun gördünüz...

O Pazar Rozalya iyi günlere sakladığı rengi atmış kırmızı şapkasını ve mantosunu giyindikten sonra, Sakine'nin kırık aynasında belki o günden sonra aylarca bakmayacağı yüzüne bir kere daha baktı. Kırmızı şapkası yüzünün duru aklığını meydana koymuştu... Alnına düşen aklaşmış bir saç tutamı, yarı açık kapıdan giren kıştan kalma esintiyle hırçın bir kızın saç telleri gibi silkelenip savruldu... Rozalya bu kendine karşı çıkan asi telleri çarçabuk şapkasının içine şıkıştırdı. Öteden Temir Can'ın karısı seslenmekteydi.

-Rozalya, Rozalya hazır mısın komşum, gidiyoruz?

Sonra bu sese Batur'un ateş kıyısına sokulduğu zamanlardaki yumuşak sığınmalı sesi eklendi...

-Rozalya Ana, Rozalya Ana...

Rozalya'nın yüreği sımsıcak analık duygularıyla doldu. Yüzünü aynadan çekip aldı. Zembil benzeri saplı büyük çantasını koluna taktı. Kalın topuklu kara pabuçlarını giyindi. Bozkırın üstünde dinlenen solgun gün aydınlığına aceleyle çıktı.

Mustafa KUTLU (d.1947)

EŞİK

Yediveren gülü koridorun sonunda, binanın Abdurrahman Muhtar Şereflidüzbel sokağına bakan penceresinin önünde de idi. İki buçuk metrelik dar ve uzun koridorun iki kat pencere camları, bahçeye bakıyordu. Çürümüş, toplu iğne, karbon kâğıdı, daktilo şeridi, vesikalık fotoğraf, ikametgâh ilmühaberi, iyi hâl kâğıdı, nüfus cüzdanı sureti ile, tükrük, balgam, göz yaşı, yağmur, dolu, kar, yemiş kuş tüyü, serçe, güvercin pisliği karışımı, ezilmiş çiğnenmiş esmer kalorifer kurumu ile yer yer kuzguni siyah bir toprağın örttüğü bahçe. İnce uzun ve ihtiyar akasyalar, kısa, bodur, mumyalaşmış mazılar, siyah çakıl taşları ve yıpranmış tuğla çerçeveli tarhları ile yapıldığından beri değiştirilmeyen, âdeta katılaşmış yeşil-siyah bir su ile dolu havuz, insanların oturmadığı, yağmurdan, kardan delik delik, oluk oluk çatlamış tahta sıralarla bu bahçe: Üçüncü sınıf bir gazete fotoğrafı gibidir. Silik, siyah-beyaz... Koridor, senelerdir silinmeyen çift katlı isli camlardan geçen loş ışığın altında karanlık, hafif ılık dışardaki yabancı şubat güneşinin aydınlığına inat, içe dönük bir yalnızlık ile uzanıyor; Abdurrahman Muhtar

Şereflidüzbel sokağına açılan pencerenin karşısında, idare meclisi odasının kapısı kenarında, on iki senelik sandalyesi, on senelik değişmeyen oturuşuyla uyuklayan odacı Osman Efendiyi hayal meyal gösteriyordu.

Tamer koridora sabah saat sekiz buçukta girdi. Osman Efendiden önce yediveren gülü önündeki sandalyeyi gördü. Issız koridoru bir baştan bir başa geçti, döndü. Kapıların üzerindeki yazıları okudu. Kaçamak bakışlarla Osman Efendiyi süzdü. Sandalyeye yöneldi, tam oturacakken Osman Efendi: "Kimi aradınız?" diye sordu. Tamer oturmadı, ayakta: "Bugün bir ihale var da, galiba biraz erken geldik", dedi. Biraz güldü, sonra sandalyeyi çekti. Yine tam oturacakken odacı: "Bi dakka" dedi, geldi pencere girintisinin kenarında duran yediveren gülünün saksısını biraz içeri doğru itti, düzeltti. Tamer güle, kan kırmızı goncalara baktı, yüzü aydınlandı. Odacı sandalyesinde mutat oturuşunu alırken, paltosunun cebinden "Ekonomi Politiğin İlkeleri"ni çıkardı, sandalyeye yerleşti, açtı, okumaya başladı.

Odacı, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okuyan, uzun boylu gözlüklü ama bir ilim adamından ziyade rol icabı gözlük takmış bir sinema yıldızı gibi yakışıklı duran bu genci pek merak etmedi. Akşam yediği bol soğanlı şalgam dolmasını fazla kaçırmış olmanın verdiği bir ufak karın ağrısı ile karışık uyuklamasına daldı.

Nüfus müdürlüğünden emekli olalı henüz üç ayı beş gün geçmiş olan Sabit Bey, -Sabit Yurdakul- kendi saatine göre dokuza iki kala Osman Efendi'nin oturduğu merdiven başında göründü. Son basamağı çıktıktan sonra durdu, biraz dinlendi. Koridorun tam ortasında tavandan karkan saate baktı, dokuza

yedi vardı. Suratını buruşturdu, fötürünü çıkarıp sol eline aldı. Bir kitabından kafasını kaldırmamış olan Tamer'e, bir de odacıya baktı. Elli iki senelik memur, yirmi iki senelik müdür sesi ile: "Oğlum gelen giden yok mu henüz?". Osman Efendi tanıdık bir ses tonu ile karşılaşmanın alışılmış refleksleriyle sandalyesinden kalktı. Elleri gayri ihtiyari ceketinin iki tarafını düzeltti, kravatının düğümünden, ceket iliklerinden geçti: "Yarım saata kalmaz herkes gelir efendim" dedi. "Ne gibi bir müracaatınız vardı?": Sabit Bey, arkasından merdivenleri çıkan ve daha son iki basamakta Tamer'i gören, ikide bir el hareketleri ile saçlarını düzeltip, sivilceli yanaklarında parmaklarını gezdiren, durup durup dudaklarını ıslatan, on dokuz yaşındaki liseli kızı Seval'e baktı. Kızı ile Tamer'in ilk bakışmalarını yakaladı.

Bunu beşinci, altıncı, yedinci zannetti. Suratını buruşturarak: "Bir ihale vardı da" dedi, koridorun öbür başına doğru yürüdü. Kapılardaki yazıları okudu. Merdiven boşluğuna baktı. Pencere girintilerindeki tozlara parmaklarının ucu ile hafifçe dokundu. Turunu tamamlayıp kızının yanına döndü. "Bir sandalye yok mu oturacak, amma da dar yapmışlar koridoru." Osman Efendi isteksiz kalktı, emekli nüfus müdürünün gördüğü, görüp de getirmediği, koridorun öbür ucunda duran sandalyeye doğru yürüdü. Seval "Gözleri Alain Delon, ağzı Marçello, resim gibi çocuk, kim acaba?" diye düşünürken, Tamer "Şu sivilcelerle oynamasa, şu başını arkaya atıp poz kesmese, şu pis kırmızı çizmeleri giymese, belki hep ciklet çiğniyordur, çiğnemese, amaaan küçük burjuva işte" diye kestirip attı. Okuduğu sayfayı yeni baştan geçmeye başladı.

Memurlar, iş takip edenler, sekreterler, birer ikişer gelmeye başladılar. Sesler, kokular çoğaldı. Sigara dumanı koridora hâkim olurken, yediveren gülün geceden kalmış belli belirsiz kokusu iyicine kayboldu.

Kapıcı Âdem ile büyük oğlu elektrik ustası Yusuf, ellerindeki birer lahmacunun son lokmalarını merdivenleri çıkarken çiğneyip yuttular. Bu sebepten merdiven başına vardıkları zaman biraz nefesleri kesilir gibi oldu. O tıkanıklıkla ikisi birden Osman Efendinin tepesine dikildiler: "Hemşerim ihale kaçta?" Osman Efendi üstten aldı: "Bekleyin şurada, daha meclis toplanacak" dedi. Kapıcı Âdem hafiifçe sırıtarak: "Sen bizle dalga mı geçiyon ağa, meclis toplanalı üç gün oluyo." deyince, odacı kapıcının sırıtışına kendi özel sırıtışıyla cevap verdi: "Biliyorsun da ne diye soruyorsun, hadi uzatma da geç bekle şu tarafta." Âdemle'le oğlu, gidip gelenler, ayakta bekleyenler, odalara girip çıkanlarla dolu koridoru süratle süzdüler, tenha bir pencere önü, bir duvar dibi yokladılar. Sabit Bey'le kızının bulunduğu yere doğru gittiler, duvara sırtlarını verip çöktüler.

Kapıcı Âdem'in kapıcılığı otuz seneye yakındı. Bu sürenin on beş senesi kendisi şehirde, ailesi köyde geçmişti. Büyük şehrin büyük şehir olmadığı devirlerde, kenar semtlerde beş yüz liraya, bin liraya iki arsa satın almıştı. Ailesini getirmeye niyetlendiği zaman ne olur ne olmaz kaydıyla hemşehrilerinden bir ikisini ayarlamış, birlikte arsaya bir gecekondu yapmıştı. O zamanlar bu gecekonduyu hemşehrilerinden darda kalmış birine bakımı karşılığı vermiş, kendisi ailesi ile birlikte kapıcılığını yaptığı hanın kalorifer dairesindeki aralıkta kalmay

tercih etmişti. Zamanla şehir genişleyip, gecekondulara bir seçim zamanı tapular verilince, arsaları kıymetlendi. Bu arada çocukları büyüdü. Hanın temizliğini, katlardaki kiracıların isteklerini onlara bıraktı. Kalorifer dairesinde, aralıklarda, çatıda, elden düşme ev, büro, dükkân eşyaları biriktirmeye, ayak işi yapmaya başladı. Kaçak çay, kaçak sigara, kiracılardan mahremi olanların gizli kapaklı işleri ile kapıcılıktan aldığı ücretin kat be kat fazlasını kazanıyordu. Öteki arsasına da bir gecekondu yaptı. Her ikisini de kiraya verdiği gün oğlu Yusuf elektrikçi Nişan Ustanın yanında kalfa olmuştu. Âdem bir zaman sonra, kapanan büroların, hava parası getiren dükkânların, ucuza kapatılan eski halı, antika, mobilya, buz dolabı, çamaşır makinesi peşine düştü. Varlıklı kişiler evlerini, eşyalarını değiştirdikçe, Âdem bunları su fiyatına topluyor, sahiplerini ambalaj, taşıma, satış yükünden kurtarıyor kalplerini kazanıyor, sonra topladıklarını şehrin kenar semtleri, gecekondu semtleri diye adlandırılan, zamanla büyüyüp birer küçük şehir manzarası arzeden kısımlarına devrediyordu. Dünya kadar tanıdığı dostu, ahbabı olmuştu. Bu gidişle gecekondulardan birini yıktı. Yerine betonarme iki katlı bir ev yaptı. Yeni mezun bir diş hekimine altı muayenehane, üstü oturma yeri olarak kiraya verdi. O bodrum katından yetişen iki küçük oğlundan biri haftalık yüz elli liraya tornacıda, diğer ortancası ise haftalık yüz elli liraya motor tamircisinde çalışıyorlardı. Büyük oğlu Yusuf uta olmuştu. Askere gitti. Dönüşünde bir fabrikaya elektrik ustası olarak girdi. Ama gözü dükkân açmakta idi. Babası ile bir zaman bu dükkân meselesini konuştular. Kapıcılığını yaptıkları hanın karşısına yeni yapılan iş hanının dükkânları ihaleye verilince, baba oğul, fırsatı kaçırmadan, köşe başındaki caddeye bakan yirmi dokuz

numaraya talip oldular. Elektrik malzemesi satan ve aynı zamanda tesisat döşeyip ihalelere girecek bir iş yeri açma fikrinde idiler. Sermayeleri yetmezse, Âdem bin liraya aldığı, şimdi yüz bin liraya çıkmış olan gecekondu arsasını satacaktı. Yusuf babasından, babası Yusuf'tan keyifli idi. Üç bin beş yüz lira teklif etmiş, kapalı zarfı besmele ile uzatmışlardı. Dükkânı açtıktan sonra Yusuf'u everip, eve iki kat daha çıkmak işten bile değildi. Sonra bir atölye de öbür iki oğlana kurdu mu, Âdem, Allah kısmet ederse kapıcılığı terk edecekti. Şu arsa işlerine kafası iyi yatıyordu. Baba oğul dükkânı nasıl dayayıp döşeyeceklerini kafalarında evirip, çevirirken, koridora dört genç daha girdi. Tamer'e doğru yürüdüler.

"Vay ulan dükkânı özel mülkiyetine mi geçireceksin, böyle erken erken dikilmişsin, nedir okuduğun?" "Bırak Kemal yahu – Seval'ı işaret ederek- biz başka bir özel mülkiyet peşindeyiz ya, sınıfsal kökeni bozuk." Gülüşmelerden sonra Cem, Cüneyt, Birol, Kemal Seval'dan tarafa baktılar. Seval bu kadar gencin birlikte kendine bakmalarından son derece mütehassis olmuş, yanaklarının kızartısı sivilce kızarıklarını bastırmış, ancak yine de bir türlü gençlerden yana bakmaya cesaret edememişti.

"Yahu geçerken dükkâna bir daha baktım enfes bir yer. Üç aya kalmaz bütün kitap piyasasını tutarız."

"Arkasından bir asma kat çıkıp dergiyi de oraya taşıdık mı."

"Seminerlere de başlarız. Nasılsa sıkıyönetim kalktı."

"Esas bildiriler sorununa yardımcı olur. Gizli bir bölme yaparız, yasaklanmış yayınlar için falan. Ne olur, ne olmaz."

"Ne o lan, yoksa gizli bölmeye atacağın, kitap gibi başka parçalar da mı var?"

"Dergileri kapının camına bir baştan bir başa dizeriz. Ben kasada duracağım, Güler'le Cüneyt'in kızını da tezgâhtar yaptık mı?"

"Ne yahu tezgâhtara para mı vereceğiz yani?"

"Tabiî vereceğiz oğlum. Bu kitap evi profesyonel çalışacak. Devrimci olarak her şeyde profesyonel olmak demek ilk kez."

"Peki tekelci katipalizme yardım eden kitapları da satacağız mı bu senin profesyonel kitap evinde?"

"Tabiî, para kazanmak için her şeyi satarız. Maddeten kuvvetli olmak somut koşullardan biri, belki de birincisi."

"Dergiyi önce üç aylık çıkaracağız, gençlik örgütleri ile süratle yayarsak abone falan, sonra aylığa indiririz. İyice palazlandı mı, o zaman haftalık vurucu bir dergi. Bir kısım arkadaşlar sendika, işçi kesimini dolaşacaklar, sosyalist parti meseleleri alevlenmeden grubumuzu kurmalıyız. Çok işe yarayacak bu dükkân, çok."

"Bence bu tür dergi çıkarmak hiç de diyalektik bir yol değil. Önce haftalık başlayalım. Bütün gücümüzle ve öz örgütlerimizle yüklenelim, ancak hızlı bir çıkış yaparsak vurucu oluruz."

"Bırakın şimdi eytişimsel özdekçiliği falan, yahu Tamer bu kız kim böyle, bayağı da güzel."

"Bunlar da mı ihaleye giriyor, ötede iki de işçi var galiba. Sonra şu kırmızı yanaklı, göbekli herif, yahu bunlar hep girecekler mi, gitti bizim güç bela topladığımız iki bin lira desenize."

"Ağzını bozma Cem, bu dükkânı alacağız. Bize gerekli bu yer, herkesten çok bize gerekli. Bir alırsak ulan, bir alırsak."

"Resim falan da asarız."

"Tabiî o işler sonra düşünülecek. Esas olan işçi sınıfı ile kuracağımız diyalog."

"Bir bakarsın yayıncılığa geçmişiz. Cüneyt'in hikâyelerini basarız."

"Güler de çeviri yapar."

"Tanıdık profesörlerden öğretim görevlilerinden kitap alırız."

"Verirler mi? Öbür para ödeyen yayın evleri varken."

"İsterse vermesinler, her şeyin taktiği var. Sonra icap ederse veririz. Profesyonel çalışacağız dedik ya. Paraysa para."

"Teksir makinası, daktilo."

"Ayrıntıları geçelim."

"Cem sen babandan paranın geri kalan kısmını isteyeceksin, ister darılsın ister evlâtlıktan reddetsin. Ali Beyle konuştum yardım edecek. Gerekirse sendikalara, öbür örgütlere başvuracağız. Ama herkes ailesinden başlayacak."

"Morukları yolalım bir iyice."

"Dükkâna çiçek falan da koyacak mıyız?"

"Ohoo. Beyin küçük burjuva duyarlıkları tuttu yine."

Bu gülüşmeler Sabit Beyi iyice sinirlendiriyor, kafasında kurduğu plânlar alt üst oluyordu. Damadının sözlerini hatırladı. "Çok sinirlisiniz babacağım" demişti, "Tahsilin ticarette yeri olmadığı gibi sinirlenmek de yaramaz." Kendini, bayağı adam sanıyordu damadı Davut. Bayağı adam. Büyük kızı Nilüfer'i kız enstitüsüne gidip gelirken, düğme, dantel, tığ, iğne, iplik, yün, ekstrafor, etamin, beatris, fermuar, fermejüp, eşarp bahanesi ile bir taraftan ruj, rimel, krem, losyon, şampuan almak için uğradığı o küçük taşra şehrindeki dükkânda bu adamın nasıl olup da kızlarından en aklı başında saydığı Nilüfer'i kandırabildiğine şaşıyor, şehrin önde gelen bütün memur ailelerine burun kıvıran karısı Firdevs'in bu işe nasıl razı olduğunu şaşıyor, hele ki kendinin bu ipe sapa gelmez saydığı Davut'a kızını nasıl olup da kaptırdığına şaşıyor, her şey bir yana esas Davut'un kendini bayağı adam sanmasına şaşıyordu. Ama bir yer vardı ki, o yer, Davut'un göz açıp kapayıncaya kadar, yani kendisi barem, kıdem, yan ödeme, ön kademe, zam diye debelendiği çok kısa bir zaman içinde, o küçük taşra şehrinin dükkânından atlayarak burada, bu büyük şehirde konfeksiyon mağazası açarak, arabalanarak, kışlık, yazlık katlar alarak geldiği bu yer var ki, o yerde bütün emredici, bütün tarif edici -bak oğlum, bu iş böyle olur deyici- havası kayboluyordu. Sesini yumuşatıyor, gözlerini indiriyor: "Elbette Davut oğlum, biz eskidik, enerjimizi bürolarda tükettik, siz gençsiniz, yeni düzende elbette ki bizden iyi fikir yürüteceksiniz" deyiveriyordu.

Emekli ödeneğini aldığı gün parayı sarmış sarmalamış, paltosunun iç cebine yerleştirmiş, cebin düğmesini iliklemiş - karışı Firdevs'in "Aman bey ne olur ne olmaz, sen şu çengelli iğneyi al, cebin ağzına bir de iğne geçir" diyerek verdiği çengelli iğneyi-cebinde elleri ile evirip çevirerek, neşeli kılmaya çalıştığı heyecanlı adımları ile yürüyor, senelerdir geçtiği yollardan belki de adımlarına basarak, yine paltolu, yine şemsiyeli, yine ölçülü ilerliyordu. İlk defa bir başka hava ile, pek de beceremeyerek, yıllanmış alışkanlıklarından kurtulamayarak -yani meselâ arada bir gözlerinde parıldayan yaramaz ışıklarla- ayak üstü iki kadeh parlatmak fikrini bile tatbike yeltenmeyerek, yine sessizce yine sakin, ancak yüreğinde yılların verdiği alışkanlıkları terk etmiş olmanın gurbet kokan burkuntularıyla, elli iki senenin yüz görümlülüğünü taşıyarak evine gelmişti.

O günün gecesini herhangi bir yılbaşı veya yaş günü gibi, televizyon başında, biraz geç kalarak geçirdiler. Ancak ne damadı, ne çocukları, ne karısı, hiçbiri, Sabit Beyin reklâmlar bölümünde, "Koş Anadol, koş" denirken, Murat, Renault reklamları verilirken ekrana nasıl heyecanlı, nasıl gözleri büyüyerek baktığını fark edemedi.

Sabit Bey üç ay boyunca karısı Firdevs'in ona bir sekiz seneden beri tahsis ettiği yedi filtreli sigaradan ayrı, gizli bir paket daha bitirdi.

İşler çevirmek istiyordu. Damadında, komşusunda, daire arkadaşında, kapıcısında, çarşıda, pazarda, televizyonda gördüğü işlerden... Bunca yıl evrakla, kalemle, hokkayla geçmişti ömrü. Adam hesabına bir türlü koyamadığı damadının karşısında duyduğu eziklik, bir gün gelecek kapıcıya, oduncuya,

artık arabayla servis yapan sütçüye, yoğurtçuya karşı da duyulacaktı. Adamlar durup dururken kalkıp "Paran kadar konuş be" demiyorlar mıydı, yahut bakışlarıyla, gülüşleriyle, "Ne olacak işte bir memur eskisi" demeyecekler miydi, dayanılmazdı, katlanılmazdı bunlara. Sonra ya zengin olmanın, ama şöyle iyice zengin olmanın, ay başlarını kollamamanın getirecekleri.

Neden sonra karısına, çocuklarına, damadına açtı meseleyi. Açtı ve Sabit Beyin evinde yer yerinden oynadı.

Her kafadan bir ses çıkıyor, kimin ne dediği anlaşılmıyordu. Kızları Seval ile Serpil: "Aman babacağım bir butik açalım" diye tutturdular. Karısı Firdevs "Modern bir şarküteri" açılmasını istiyordu. Kapı komşuları Emin Bey, eczacılık fakültesinde okuyan oğlu ile Sabit Beyin küçük kızı arasında son günlerde sezdiği gizli ilişkilerden esinlenerek "Eczane" açılmasını teklif ediyordu. Oğlu Süreyya -Sabit Bey oğlunun ismini Süleyman koymuştu ama karısı bir yaşından sonra bir gün evinde tanıştığı gelir müdürünün oğlunun ismine bakarak Süreyya olarak değiştirmişti -ise "Enstürman- Plâk" mağazası fikrindeydi. Sabit Bey bir zaman bu çeşit teklifleri kafasında gezdirdi, enine boyuna inceledi ya, sonuca bir türlü ulaşamıyordu. Kalın bir sis perdesi ardından görülen manzaralar gibiydi bu işler, şöyle yazıhane falan olsa. Sonunda damadı Davut'a müracaat etti. Heyecanı ve enerjisi artmış, hareketli bir adam olmuştu. Öyle bir iş kuracaktı ki aylığı maaşının dört katı olacaktı. Daha ileri gidemiyordu. Kısa zamanda sermaye yükselecek, belki bu uğurda birinin aracılığı ile girdiği memur kooperatifinden aldığı arsayı bile satacaktı. Önce bir araba alacaktı. Siyah bir Renault. Şöyle resmî bir

havası olmalıydı arabanın. Sonra bir yazlık dinlenme evi, çocukların tahsil masrafı, balığa falan çıkmalıydı ara sıra. O sefil memurlar kulübünün yıpranmış masalarını terk edecekti. Tüccarlar kulübüne ve belki de kim bilir özel bir kulübe aza olacaktı. Eğlenceleri ile, oturumları ile, iş adamlarının arasına katılacaktı. Bunca yıl köşesinde kalmıştı, yetsindi artık.

Damadının teklifi "ev eşyası satan bir mağaza" olmuştu. Kendi de yardım edecekti. Arçelik'ten AEG'ye, Philips'den Aygaz'a kadar bir sürü tüketim ev eşyasının bayiliğini alacaklardı. Sonra halı, mobilya falan. Büyük işti bu ve girildiği zaman büyük işe girilmeliydi. Bu büyük lâfına biraz korkmakla beraber aklı yattı Sabit Beyin, dükkânının ihalesine gönül rahatlığı ile giriyordu. Bir koyup bin kazanacaktı.

Emlâk komisyoncusu Ekrem ihalenin başlamasına yarım saat kala geldi. Koridoru süratle arşınladı. Bir iki odanın kapısından baktı. Bir kişi ile selâmlaştı. Osman Efendinin önünde oturduğu İdare Meclisi Odasının kapısını açıp kapattı. Osman Efendi ile şakalaştı. Kapı önünde toplanmış, kendisini meraklı bakışlarla izleyenlere bu işlerin hiç de yabancısı olmadığını ispatladı. Ve kaş göz arasında yağlı lokma olarak tespit ettiği Sabit Beye doğru yanaşmaya başladı.

İhale işlerine girmeye başlayalı çok olmamıştı. Ama yapısı ve işi icabı meselenin ek yerlerini kısa zamanda öğrenmişti. Sermayesi biraz fazla olsa idi tatlı kâr bırakıyordu. İhaleye girmek, aradan çekilmek, sürmek, anlaşmak, üste vermek, arayı bulmak, birtakım ayak oyunları ile bu işin acemilerini yontmak, komisyonları toplamak, vekâlet etmek hızlı işlerdi ve Ekrem işinden memnundu.

Sabit Beyin önüne gelince çıkarıp bir Amerikan sigarası yaktı ve gayet kibar bir tavırla Sabit Beye de tuttu. "Buyurmaz mısınız Beyefendi, acaba ihale saat kaçta olacak?" Sabit Bey şüpelenmek bir tarafa çok memnun görünüyordu. Bu işlerden anlayan biri tutmuş konuşmak için kendini seçmişti. Demek ki dükkâna buradakilerden en çok kendisi lâyıktı. "Benim saatime göre on yedi dakika sonra" dedi, ve sesini damadı ile konuşurken nasıl yumuşatıyorsa öyle yumuşatarak sordu: "Siz de mi acaba..." "Evet" diye karşıladı. Ekrem, İlk ağızda aradığını bulmuştu. Etrafına göz gezdirdi. Belki aynı işi yapanlardan başkaları da vardır diye işkillendi. "Kaç kişiyiz acaba, şöyle bir toparlansak da, malûmaliniz alacak olan da giriyor, hiç lâyık olmayan da." Yanı başlarında duran Âdem'le oğlu kulak kabartarak yaklaştılar. Tamer'in arkadaşları zaten etrafı kollamak, strateji icabı çevre araştırması yapmak için kısa mesafeli taktik gezilerine çıkmışlardı. Daha çok Seval'i kollayarak, ayrı ayrı kişilermiş gibi yaklaştılar. Ekrem havasını bulmuştu. "Vallahi Beyefendi çok değerli bir yer, yanılmıyorsam hepimiz yirmi dokuz numaraya talibiz." Etraftan "Evet, evet," cevaplarını aldıktan sonra devam etti: "Her hâlde değerini veren alacak. Gerçi kısmet diyeceğim ama, parayı yakmak da var işin ucunda. Dükkân dört iştirakçiden birinin olacak. Samimiyetle anlaşmak en çıkar yoldur. Kanaatimce... Ekrem sözlerine devam ededursun iştirakçiler kâh toplanıyor, kâh ayrılıyorlardı.

Gençlerin grubunda adamın -Ekrem'in dili, elbiseleri meselâ kravatının markası gibi incelikli bir noktaya dikkat etmişti Cem- tavırları gündem konusu edildi. Sınıfsal kökeni pek anlaşılamamıştı ama, içtiği sigarada bile burjuva kokusu vardı. Tehlikeli bir adamdı ve dikkat edilmeliydi.

Âdem'le oğlu kenara çekildikleri zaman ikisi de memnundu. Ekrem hakkında aynı şeyleri düşünüyorlardı. Âdem "Sittiret adam, üç kâğıtçının teki" dedi. Yusuf: "Filitreli sigaraynan adam kandıracak. Ulan bizim fabrikaya gidip gelen minibüslerin mavinleri içiyor senin sigaranı be. Baba, hadi biz neyse de şa mektepli uşaklar ne edecek dükkânı, ona aklım yatmadı." "Bennem, babasının cüzdanını aşıran gelmiş. Helbet var bi düşündükleri ya kulak asma."

Ekrem, Sabit Bey baş başa kalmışlardı. Vakit daralmıştı. Sabit Bey ser verip sır vermez görünüyordu. Ekrem son kozlarından birini sürdü: "Ben.. Eee vallâ, şöyle dört bin civarında bir şeyler attım ama ne yalan söyleyelim o dükkân daha fazla eder, çekilmeyi bile düşünüyorum. Çok para..." Sabit Beyin gözleri küçülmeye başladı. Sigara arandı bir zaman. Ekrem fırsatı kaçırmadan tuttu. Ama Sabit Bey çok işkillenmişti bu dört bin liradan. Parasının yanacağına değil, daha fazla atmamış olmasına içerliyordu. Ekrem'in Palmall paketine aldırış etmeden kendi sigarasını çıkardı. Seval'in "Ama baba," demesine aldırış etmeden titreyen elleri ile sigarasını yaktı. Sonra dümdüz bir ifade ile: "Nasip, bakalım dedi." Ekrem bu düz ifadeyi iyi tanırdı. Bugün iş çıkmamıştı anlaşılan. Zaten ihaleye katılacakları çağırıyorlardı. Son bir kere daha denedi. "Bendeniz bin lira farkla çekilebilirim ne dersiniz?" Sabit Bey yerinden kalkmıştı. Ekrem'e ters ters baktı, suratını buruşturdu yürüdü.

İhaleyi yapacak olan görevli memur Ekrem, Adem, Sabit Bey ve gençlerden Kemal'e şöyle bir baktı: "Çekilmek isteyen var mı?" diye sonuçlanan mutat cümlelerini sıraladı. Ekrem kesat giden bir günün bütün hışmı ile sıkkın, zarfını alıp çıktı.

İçeride üç kişi kalmıştı. Bu sırada kapı açıldı, bir başka görevli memur içeri girdi. İhaleyi yöneten memurun kulağına eğilerek bir şeyler söyledi ve geldiği gibi yine esrarengiz bir şekilde çıktı. Sabit, Âdem ve Kemal nefeslerini tutmuş heyecanla bekliyorlardı. İhalenin yöneticisi bir müddet ellerini oğuşturdu. Masanın üzerindeki evrakları, dosyaları telâşlı el hareketleri ile karıştırdı. Biraz terledi, gözlüklerini çıkarıp sildi, tekrar taktı. Bir müddet sonra aradığını bulmuş gibi önündeki dosyalardan birini çekti. Kapağını açtı, sessizce göz gezdirdi. Yavaşça yerinden kalktı, titrek bir sesle:

"Çok sayın iştirakçi beyler, çok özür dileyerek bildirmek zorundayım ki, eee... mezkûr handa, ihalesi şu anda yapılması lâzım gelen yirmi dokuz no'lu dükkân, Çİ-MAS-TEK ve BOR-MANKOLAR Türk Anonim ortaklığı tarafından ihale tabanı on misli artırılarak kapatılmıştı. Daha önceden iştirakçileri haberdar edemediğimiz için dairemiz adına özür dilerim.

Odadakiler bir an şaşkınlıkla birbirlerinin yüzüne baktılar. İlk patlayan Sabit Beyin sinirden yükselmiş, feryada dönmüş sesi oldu: "Kanunsuzluk... Kanunsuzluk bu, nasıl yaparsınız, nasıl..." Sözlerinin sonunu getiremedi. Boğuk bir öksürük nöbetine tutuldu. Karısından gizli içtiği sigaralar tesirini göstermeye başlamıştı.

Kemal yumruklarını sıkmış, bir top barut olmuştu. Görevli memurun üstüne üstüne yürürken: "Ulan puştlaar, ulan ben de sizin..." diye dişlerini sıkarak küfrediyordu.

Kapıcı Âdem ise sakindi. Görevli memuru, Sabit Bey ve Kemal'le bağıra çağıra münakaşa eder bırakıp odadan çıktı. Heyecanla yanına koşan oğluna: "Nasip değilmiş, bir yanlışlık

olmuş, neyse parayı yakmadık ya. Adam bu zanaat sende iken, paramız da varken dükkâna ne, olmasın orda da olsun başka yerde. Hele gidek muhasebeden paramızı alak da." dedi. Birlikte merdivenlere doğru yürüdüler.

Tamer yediveren gülün goncası ile oynuyor, ara sıra Seval'den tarafa bakarak: "Şu kızın sivilceleri olmasa, şu kırmızı çizmeleri giymese, çiklet çiğnemese..." diye düşünüyordu.

Burhan GÜNEL (d. 1947)

KIŞIN HÂLİ BAŞKADIR

Yün örgüsü başlığı gözümü alırdı, her geçişinde dönüp bakardım, tuhafıma giderdi: Yapabileceği başka bir iş yok mu? Çoğu kez müşterisi olmazdı. Arada bir delikanlıları, orta yaşlı adamları görünce tedirgin olurdum, içimden kınardım onları. Hiçbir zaman gidip de o kadına ayakkabılarımı boyatamam. Utandırır bu beni, sıkılırım. Kadın denince, incelik gelir aklıma, duyarlık... Belli belirsiz küçümseme de olmalı bunun içinde ama, yine de hoş değil o kadının ayakkabı boyacılığı yapması...

Bu kez öyle olmadı, geçip gidemedim. Durup düşündüm bir an: Herkes benim gibi davranırsa, kadına bu işi uygun görmezse aç kalır zavallı, işsiz kalır değil mi? Ekmek kapısı. Durup dururken düşmedi ya bu kadın yollara; ayakkabı boyamaya elbette bayılmıyor. Duruşuna bakın şunun: Akşamın alaca karanlığında bir gölgeye karışmış, hasır örgüsü küçük taburesine sığınmış. Nasıl küçülmüş bedeni, gözleri nasıl yitip gitmiş... Ama sesi ortalıkta hâlâ, direnmeyi sürdürüyor:

-Ayşecik! Ayşecik, kızım!

Besbelli, gelip geçenlerden kesmiş umudunu, sesini boş yere savurmuyor. Kızı daha önemli. Beni çağırıyormuş gibi yaklaştım sessizce. Yanına varınca ayırt edebildim, her zaman giydiği başlıkla duruyor karşımda. Ama yüzünün gölgeleri çoğalmış, kapıldım ona, karımı anımsadım. Ayşecik adındaki kız çocuğu gitti, yerine oğlum geldi uzaktan. Ortaokulun ikinci sınıfında. Karnesinde altı tane zayıf. Her şey bir yana, oğlumun geleceğini düşünmek uykularımı kaçırıyor. Ben ömrü boyunca başında olacak değilim ya. Kendini kurtarmalı. Zaten artık ok yaydan çıktı, gemisini kurtaran kaptan. Kimseye anlatamıyorum, dünyanın en çok borcu olan dördüncü ülkesiyiz, on yirmi yıl ötesi nasıl karanlık. Başımızın çaresine bakmalıyız. Ah oğlum ah, günün birinde yumuverirsem gözümü, ananla ikiniz kalırsınız orta yerde. Boyayamazsınız işte böyle, ayakkabı bile!

Can sıkıntısı ağzımda sakızlaşmış. Öğretmenler tuttum sana, dershanelere gönderdim, ama aklın daha bu yaşta iki karış havada geziniyorsun... Tutunamayacaksın bu gidişle dünyada. Sonumuzu Allah hayır etsin. İşte şu zavallı boyacı kadının sesini işitip yüzündeki gölgeleri görünce nasıl korktum, nasıl sızladı yüreğim; karımla oğlumu boya sandığının başında oturur gördüm. Daha demin, köşedeki dilenciye para verdim, yine de yatıştıramadım kendimi; biliyordum boyacı kadının burada pinekliğini. Belki birazdan yatışırım.

Önünde durduğum an, birdenbire kendime, oğluma, karıma gidip geldiğim an, kadının sırtını taşıyan banka duvarındaki vitrin cilalı ışıkla aydınlandı. Işık ilkin kararsızca pırpırlandı, sonra düzenini kurdu, sağlığa kavuştu ve kovdu kadının yüzündeki gölgeyi.

Gördüm; karım gelmiş, boya sandığının başında oturuyordu. Başlığının altından dökülüyor kara saçları. Dudakları tavşan, göğsünün kafesi inip kalkıyor kat kat giysilerin altından. Boya sandığının üzerinde en ucuz yerli sigara paketi. Çıkarıp versem mi şimdi, cebimdeki süzgeçli sigaradan? Düşündüğümü anlamış gibi, konuyu değiştirdi:

-Ayşeciik!

Sigara vermekten cayıp ayağımı uzattım. Sağ ayağımdı, sonradan düşünüp algıladım. Koydum ayağımı sandığın üzerindeki çıkıntıya; kadının devinmesini bekliyorum. Aradaki boşluğu doldurmak için çevreme bakındım. Ben de kadının gözleriyle ötede beride dolandım: Neredesin Ayşecik? Ve kızını bir anda unuttu kadın. Cilâ kutusunun kapağına doldurduğu düşsel süte ekmek mi doğruyordu yoksa? İncecik sesiyle çağırdığı Ayşecik adlı kediye yedirmek için... Evet, kediydi çağırdığı mutlaka. Ya da, dişi bir köpek? "Kızım" diye çağırdığına bakılırsa... En doğrusu bu; soğukta, ayazda çocuk getirilir mi boya sadığının başına?

Sandığın iki yanındaki küçük çekmecelerden birini açtı kadın, kırık bir çay kaşığı sapı çıkadı. Önündeki ayakkabıma baktı, peşisıra ben de diktim oraya gözlerimi: Ayakkabı çamur içinde. Demek ki çamurlu yollardan geçmişim bugün! Yakıştıramadım kendime, ama olmuş artık bir kere. Pek de iyi olmuş istelik: Herkes emeğinin karşılığını almalı değil mi? Kazısın kadın da şu çamurları, ağartmaya çalıştığımız gibi günü, kendini kurtarsın, hak etsin yediğini, efendim, öyle değil mi? Baktı yüzüme bir an ve yakalandığımı sandım: Yoksa tam tersi mi? Lokmanın irisini mi yutuyoruz gizlice, kimselerin

görmediği yerlerde? Kendimden utandım ve saptadım bunu: şaşılacak şey: Hâlâ utanabiliyorum. Ah, Ayşecik misin nesin, köpek misin kedi misin, hadi çık artık saklandığın yuvadan ve kurtulayım utancımdan, al beni şu kadının ellerinden. Ve birden ayakkabılarımın çamuru sevindirdi beni. Kadın da anladı sevindiğimi diye düşündüm; uyuttum içimin dikenini. Karım olsa anlamazdı. Ayakkabılarımı çıkarmadan girdiğim bir hol vardır evimde, soluk ışığı sürekli yanan, güneş yüzü görmeyen. Karımın kavgacı sesi hazır: "Bugün de gelmedi kadın, her yanı ben temizledim! Dikkat etsen olmaz mı? Ayakkabılarını çıkarmayı bir türlü öğretemedim sanal Hâlâ köyden geldiğin gibisin Hamza Bey! Kibarlaştım, zenginleştim diye dolanıp duruyorsun amma boşuna!..." Çamurları kazıdıktan sonra kadın, rengini çoktan yitirmiş bir parça bezle ayakkabıyı sildi, tozunu döktü. Sonra boya kutusuna el attı. Karımla aramıza girmedi, karışmadı kavgaya, kendi işindeydi eli, gözü ve düşüncesi. Çatıktı kaşları, önemsiyordu işini besbelli, ısırmıştı alt dudağını, yüzünün çizgileri nasıl çoğaldı. Açık duran çekmeceden bir kırık kaşık sapı daha çıkardı, sonra yerdeki metal kapaklı boya şişesini açtı, kaşık sapını koyu kahverengi pıhtıya daldırdı şişenin içindeki, hayır yapamaz karım bütün bunları, iki ayakkabıya yeterli boya ile çıktı şişenin içinden; soluğumu boşalttım, yay gibi gerilip bu aşamada boşalmıştım. Yalnızca kahverengi ayakkabılar için kullanılan sünger parçasına kaşık sapındaki boyanın yarısını aktardı. Şimdi iyiden iyiye takılıyorum ayrıntıların peşine, kedimi unutmanın bulunmaz fırsatı: Bu kadın, işini erkek boyacılardan daha özenle yapıyor, hepsinden usta. Şişeyi kapayıp onunla olan ilişkisini bitirmişti.

Arta kalan boyayı taşıyan kırık kaşığı yanı başındaki cila kutusunun kıyısına dayadı, sonra abandı ayakkabıya.

Rahatladım biraz, güvenilir ellerdeydim. Ve bıraktım onu, işini sürdürsün. Böylece kadın olağanlaştı gözümde, çevreyi geri bana verdi; bakınıp gördüm: Kaldırımda yürüyen bir genç kız başını çevirip bizden yana bir an baktı, kolu anasının kolundaydı. Boyacı kadının yüzü, elleri, fırçası, boyası ve sandığı kızın gözlerine yakalandı. Şaşkınlığını kolayca okudum. Anasının böğrünü dürtüklemiş olmalı, o da dönüp baktı, elini ağzına götürdü ve sessizce, "a-aa!" dedi içinden, duydum.

Onların ardından sürdürdüm ben de kadın gibi işimi, gelen geçeni izlemeye, gözlemeye başladım. Hemen herkes dönüp bakıyordu önce kadına, sonra bana ve ayakkabıma, Kendi gözlerimi kaç kez gördüm geçen insanlarda; sonra yumdum, gerçekten utandım. Yanaklarım tutuştu sandım. Konu kadınsa, incelikten açılmışsa, karım da kadın değil mi? Yüz on kiloluk gövdemle onu her gece incitişim az şey mi aslında? Severek vermedi hiçbir zaman kendini bana. Yumup gözlerini, kim bilir kimi düşündü! Bu iri ve biçimsiz gövdeye incelikler yakışıyor mu yani? Yakışmadığım gibi o eve, o kadına...

Tıp tıp tıp ayak sesleri belirdi çok yakınımızda. Beklediğim kurtarıcı işte geldi sonunda. Ve başını kaldırıp bir an baktı kadın, yüzünde iyi beslenmemiş bir öfke yakaladım:

-Neredesin kızım sen? Yanımdan uzaklaşma demedim mi ben sana? İnanılacak gibi değil.

İnanılacak gibi değil. Parçalanıyorum ansızın. Gövdem dağılıyor. Çoktandır beni terk eden yüreğim çıkıyor ortalara.

Ayşecik işte bu. Kedi değil, köpek değil. Nasıl sevimli bir çocuk. ıplik gibi. Uçurtma takılmış gözlerine, akşam kuşlarının görünmez izlerine basa basa dolanıyor ve ansızın bir yerde, tam da bankanın köşesinde anasıyla karşılaşıyor bulut yeni'ne. Beşinde, altısında gösteriyor. Kelebekler konabilir bu yaşta saçlarına, Çelimsiz, zayıf; iri gözleri öne çıkıyor. Ah oğlum içmiyorsun ya babanı üzmek için sütünü, yemiyorsun ya etini, yemeğini, yumurtanı, keşke getirebilseydim şu kızı evimize; ama olur mu hiç, soylu kadını ne der sonra evimizin? Sokaktan köpek eniği, kedi yavrusu toplar gibi çocuk getirilir mi kutsal eve? Sırtında bir zamanlar yeşil olduğu anlaşılan, eteği yerlerde sürünen bir çocuk paltosu var. Ayaklarında lastik çizmeler. Çağrışıma kapılıp anasının ayaklarına baktım tepeden: Asker postalı. Çoğaldı bunlar, her yerde var... Ve bacaklarında boz lekeleri olan bir pantolon gördüm.

Kelebekli bir kız çocuğu döne döne geldi, ses verdi, gülümsedi:

-Bak anne, bunu buldum!

-Nedir o?

Baktık: Ben içimden, sessiz hecelerken kadın yüksek sesle okudu:

"Kışın hâli başkadır."

Bir ilkokul dergisi. Kardan adam, havuç burun, kömür göz, lâpa lâpa kar, yün başlıklı, eldivenli çocuklar kar topu oynuyorlar. Kauçuk tabanlı, içi tüylü ayakkabılar, botlar. Çocukların yüzleri güleç, tasasız bakışları. Derginin başlığının

altında, biraz küçükçe harflerle bir satır yazı daha var; onu da birlikte okuduk:

"Sevgili kış geldi!"

Kadın burukça gülümsedikten az sonra mırıldandı yavaşça:

-Sevgili kış, ha?

Dişlerimi sıkıp ötelere gittim geldim ve kadınla kızına birkaç öykü birden yakıştırdım:

Bir:

Evde erkek yok. Kadın boyacılıkla geçimini sağlıyor. Çocuk belki de okula yeni başlamış ama, bakımsızlık ve kötü beslenmeden büyüyememiş, küçük gösteriyor. Yakın zamanda bir hastalığa tutulabilir ya da öfebilir boğmacadan... Okumayı daha yeni sökmüş, yazıları hecelerken sevinçten deliriyor. Vitrine iyice yaklaştı şimdi:

-Kı... şın... haa... lii... baş...

Demek ki ilk düşüncem yanlıştı, kızın yaşı en az yedi olmalı. Öyküye kendimi de katmanın tam zamanı. Uzanıp saçını okşadım.

-Okula gidiyor musun?

Deminden beri izlediğim çocuk yüzü yitiverdi. Utangaç, suçlu, dünyanın tüm kahrını çekmiş bir çift göz belirdi karşımda. Ve boynunu yana büktü güzelim Ayşecik, Dudakları titredi. Belk de ağlayacaktı ama anası yardıma yetişti:

-Gitmiyor amcası:

Demek yanılmamışım, yaşı beş-altı olmalı. Ve yüreğime kadının sesiyle "amcası" küçük kızın!

-Ama elindeki dergi parçasındaki yazıları...

Güldü sonunda boyacı kadın. Şimdi fırçaları soldan sağa, sağdan sola sık ve istekle, coşkuyla sallıyordu.

-Ben öğrettim! -dedi grurla.- Okula gitmiyor ama heceleyebiliyor yazıları...

Yüzüme "aferin" bekler gibi baktı.

Tamam, buldum: Ayşecik boyacı kadının yanında taşıdığı yem. Bu akşam da ben takıldım oltaya. Cüzdanımı çıkarıp tomarla para vereceğim ve kurtulacağım göğsümün lâf anlamaz kafesinden, içim rahat, ayakkabılarım parlak, yürüyeceğim az sonra sokaklarda; bütün günahlarım silinecek defterden. Elbirliğiyle aldatacağız kendimizi. Üstelik yalnızca para değil, sevgi de vereceğim şimdi:

-Benim kızım olur musun?

O suskun çocuk canlandı, dirildi; suçlu, acılı bakışlardan kurtuldu ve silkti omuzlarını:

-Olmam!

Gülümsedi ayakkabımdan ayrılmak istemeyen kadın; gülmek ona yakışmıyordu birden anladım, bozuyordu duyarlığımı. Ayakkabının arkasını da fırçalayabilmek için eğildi bacağıma doğru, serçeparmağı değdi çorabımın az üstündeki açıklığa. Ve bozuldu, her şey dağıldı, ortalık toz duman oldu.

İki

Boyacı kadın erkek arıyor. Belki de hastalıklı eğilimler var. Salt bu serçeparmak numarası için boyacılığa soyunmuş. Hemen her gece, gözüne kestirip oltasına taktığı adamlardan birini alıp götürüyor.

Terlemeye başladım: Ayşecik ne oluyor peki? Ya saçlarına takılıp kalmış uçurtma, ya yuvasız kuşlar, incecik kelebekler ne oluyor hava kararınca?

Canım sıkıldı. Bitsin artık şu boya! Neden bu denli uzun sürdü? Boğazımı temizleyip kendimi toparladım ve sordum bir kez daha çocuğa:

-Peki neden benim kızım olmuyorsun bakalım?

Boynunu iyice kırdı, düşüverecek şimdi göz bebekleri yere, dökülecek çiçekler, uçuşacak kuşlar; böyle kırık durmasın karşımda. Dergi kapağını bağrına bastırdı. Sesi kendinden daha inceydi:

-Evde babam var, bizi bekler, annemle ikimiz dönmezsek çok üzülür, belki de ölür, yaa!

Eğdim başımı önüme: Ağzınızın payını alabildiniz mi beyim? Kadını bile görmez olmuştum, kararmıştı dünya da içim gibi, ama kulaklarım seçti o sesi bir kez daha:

-Benim kızım babasını çok sever amcası. Hele iş kazasından sonra iyice bağlandı ona.

İrkildim: **İş Kazası!**

Üç:

Kadının sırtındaki erkek ceketi ilişti o an gözüme. Ve dünya yeniden aydınlandı, vitrindeki civalı ışık çoğaldı. Bir demir yolu işçisinin morları ağarmış, eskimiş yazlık ceketiydi bu. Işık pır pır ederek vurdukça daha da bozarıyordu. Kadının elleri bir an durgunlaştıktan sonra olağanüstü canlanıp hırslandı. Birileriyle kavga ediyordu Ayşecik'in anası. Az önceki gülümseyen yüzün yerinde acılı bir boğuşmanın çizgileri oluştu. Ve kadın içini çekti. Alnına düşen bir tutam saçı elinin tersiyle itip yün başlığının atına soktu.

-Ne kazasıydı?

-Bacaklarını tren kesti. İşten atıldıktan sonra trenlerde ciklet, jilet, öteberi satıyordu.. Eski bir öğretmendir benim kocam...

Baktım kadının yüzüne arsızca: İnanayım mı?

Dört:

Şeytanca düşünülmüş, yeri geldikçe anlatılan bir masal. İçkici, dövüp söven, yatakta hoyratça seven, arka cebinde falçatası, kolunda dövmesi, soluğunda ispirto kokusu taşıyan bir adam. Bir ara demir yollarında işçiymiş, kadının göz yaşlarına ve kızının ağıdına dayanamayıp başvurmuş geçici işçi olarak ama dikiş tutturamamış, sonunda kovulmuş. Zorla koca. Acındıran bir yüzle, titreyen bir sesle anlatılan.

Çocuğa baktım bir kez daha: Baştan aşağı hüzün, ağıt, yorgunluk. Elindeki dergi parçasını içinden okuyor, dudakları titriyor, oynuyor, durup az sonra yine kıpırdıyor.

Kadına baktım kızı bırakıp. Soylu bir duruşu var. Acılı ama dik bakıyor dünyaya. Fırça sallayışı külhan, cila vuruşu ceylan, saçları orman; yüreği sandığın üzerinde duruyor, üzerinde dolanıyor dünyanın gölgesi ama arkasındaki vitrin ışığı yüzünü aydınlatıyor. Ve okunuyor geçmişinin duruluğu. Bizde olmayan bir şey, bir farklılık kendini kanıtlıyor: Soyluluk her hâlde bu...

Her neyse dedim içimden, kimsiniz nesiniz, önüme niçin çıktınız bilmiyorum; ben mi size rastladım yoksa siz mi çizdiniz yolumu, onu da bilemiyorum ama her şeyi kabul ettim, tamam, aranıza katılıyorum! Mırıldandım kendi kendime; bu kadar yanılgı yeter! Sesimi yükseltemeden kadının sesini yakalandım:

-Ayşecik...

Kız üç adımda geldi, anasının dizinin dibine çöktü, başını kadının omzuna yasladı.

-Uykum geldi artık...

-Tamam yavrum, bitiyor... dedi anası.

Ayşecik inanamadı:

-Bu son mu? Evimize gidecek miyiz artık?

Kadın, gülmeye yatkın yüzünü takındı yine, sesini düzene koydu; anlaşılan az önceki boğuşma sonuçlanmış ya da ertelenmişti.

-Tamam beyefendi...

Çok düzgün konuşuyordu. Bilemiyordum hâlâ hangi öykü ona uygun? Cüzdanımı çıkarıp bir binlik çektim para tomarının içinden.

-Buyurun.

Aldı kadın, paraya baktı, kaşlarını yıktı:

-Bozuk yok muydu? Bütün gün bu kadar kazanmadım; nasıl bozayım ben bunu?

İçimdeki o ağırlık ansızın havalandı, bütün gövdemle gülümsedim:

-Üstü kalsın. Çocuğa bi şeyler alırsınız...

Durakladı, yüzüme özenle baktı, ömrünün süzgecinden geçirdi beni, nasıl biri olduğumu anlamaya çalışıyordu besbelli. Sonunda bilincine takılmayı becermiştim işte. Sinirli bir sesle düşüncesini açıkladı.

-Yüz elli liradır boya! Bozuk paranız varsa verin, yoksa alın şunu!

İri gövdemi yitirdim, ardından sesim de yitti ve kadının uzattığı parayı aldım, sırtımı döndüm. Bozdurup geleyim bir yerden. Koşmaya başladım. Bir yandan için için söyleniyordum: alsaydı sevinecektim. Dünyayı anlayamıyorum. "Bu gidişle fahişeler çoğalacak," deniyor her yerde; işler iyi değil, insanlar aç, insanlar yemekten içmekten nasıl şişiyor ve işte böyle, bir köşede Ayşecik adında bir çocuk görüyorum.

Başımı önüme eğdim.

Çakmak gazı satan adama sordum: Şunu bozar mısın? Yüzüme kötü baktı adam, başını salladı, hiçbir şey demedi. Soktum parayı cebime, söylendim:

-Hepinizin canı cehenneme! Bana ne? Yarın geçerken veririm kadının parasını..

Yürüdüm, çarşı içine girdim. Akşam dönüşü eve elim boş gitsem olmaz. Hele oğlanın çikolatası. Yemekten önce lüpleyince iştahı kesiliyor keratanın ama ne yapayım; kadın kadın değil ki! İyi eğitemiyor çocuğu... Çocuk dediğin... Birden Ayşecik seslendi sandım. Dönüp baktım, göremedim ama sesi peşimdeydi:

"-Kıı-şıın... haaa-liii... başş-kaa... dıır..."

Hayır, Ayşecik değildi. Bilmediğim biri girmişti içime ve kendimle birlikte sesin sahibini de taşıyordum. Bu akşamı anlatacak birini bulmalıydım. Karıma anlatsam olur mu? Ya oğluma? Bu yokuşu, belki de tek başıma tırmanacağım.

Selim İLERİ (d. 1949)

GELİNLİK KIZ

Çocukken gidilen evler iki türlüydü. Annemin seçtiği dostluklar ve gitmek zorunda kaldığı yerler. Annemin gönlünce kurduğu dostlukları severdim ben. Çoğu dünyadan elini eteğini çekmiş kimselerdi. Öyle yerlere gideceğimizde annemin ince kıvrımlarla biçimlenmiş dudakları sevinçle çözülüyor, ruj, dudaklarda hafifçe gezinip kızıla dönüştürüyor kırmızısını. Kapıdan kedi adımlarıyla çıkıyoruz. Annem, dikkatle sokak kapısını kilitliyor. Sonra sokak yazsa daha bir iç açıcı serinlikle, sonbaharı yaşıyorsak iyicene iliklerimizi ısıtan ılık güneşle dolardı.

Yollarda dönüp dönüp, gerime bakıyorum. Şifa'nın denize çıkan burnunda sakız ağaçları vardı. Artık deniz banyolarından vazgeçilmiş günlerde, gençler onların altlarına otururlardı. Yoğurtçu tarafından sandallar çıkıyor; Kurbağlıdere'nin ağzına gelince ya Kalamış kıyılarına uzanırlar ya da Şifa'dan Moda'ya kadar gezinirlerdi. Öğlen güneşinin omuzlara eğilişi, okşayışı.

Annemin yeniden genç kız gibi yollardan geçtiği sıralarda, yağmurlardan bile gönenirdim. Bu yağmurlar ergenlik yıllarımın

ve şimdinin yağmurlarına yabancıdır. Rüzgâr üşütmezdi; soğuk rüzgârlar yağmurluğumun yakasını, eteklerini açıp uçurtmazdı. Yağmurda yürüyüşlerimiz annemle. Tramvayların, otobüslerin, vapurların, ender bindiğimiz otomobillerin pencerelerine iri damlalar vururdu. Damlanın bütünleşerek cama çarpışı; dağılarak kendince su yolları açıyor. Binlerce resim çizerdim kafamda. Annemi görürdüm, kuşlar uyduruyorum, ay yıldızlı Türk bayrakları... Yağmurun çiçek dürbününden binlerce şekil geçerdi arka arkaya. Bulutlarla da hep bu oyunu oynardık. İncilâ Abla'yla. İncilâ Abla, annemin isteyerek, özleyerek gittiği evlerin kızıydı.

Annemin onları nereden tanıdığını çıkaramıyorum. Belki uzaktan bir yakınlık, hısımlık vardı aramızda. Bizim geldiğimizi görünce delicesine sevinirlerdi. İffet Hanım beni kucaklar, saçlarımı defalarca öpüp koklardı. Taşlıktan girilince karşımıza düşen odaya koşardım. Burada İffet Hanımın annesi yaşıyor. İffet Hanımın annesi, ben hatırladığımda çok yaşlı bir kadındı. Vücudunun yorgunluğuna karşın, aklı dinçti. İhtiyarlığından yerinden kalkamıyor, sabahtan akşama kadar bir köşe koltuğunda dua ediyordu. Mor kadife üzerine sırma işlemeli kesesinden el yazmalı Kur'an'ını çıkarır, hiç sıkılmadan ezbere bildiği ayetleri tekrar tekrar okurdu. Onun elini öperdim. Bu el, her vakit tuhaf, baygın bir menekşe kolonyası kokardı. Kolonyası Nuhbe Hanımın baş ucunda dururdu. Yuvarlak tombul şişenin kapağı sincap rengiydi.

Nuhbe Hanım kına yakardı saçlarıma. Önü işlemeli beyaz tülbentlerle örterdi saçlarını. İncecikti saçını örttüğü tülbentler. Yatağının ayak ucuna konmuş bohçasında kalın tülbentler vardı

avanta torbacıklarıyla sarmaş dolaş. Nuhbe Hanım azıcık kıpırdanıp hareket ettiğinde terliyordu ve kızı sırtına kalınca tülbentlerde koyardı. Elbiselerinin yakalarına rokoko yapraklar işlenmiş; iki de bir ellerini bu yapraklara değdiriyor Nuhbe Hanım. Benle büyük insanmışım gibi konuşuyor. İffet Hanıma "Çocuğa bir bardak tükenmez versenize canım," diyor. İffet Hanım hâlâ tükenmez kurardı kış aylarında. Benim için taze meyveler, bal bademler, iç fıstıklar getirir; sessizce bir yana bırakırdı. Gerçekte onurun saklattığı bir yoksulluk, odalardan taşlığa mutfağa belli belirsiz sinmişti.

İncilâ ablaların evi. Bahariye'nin arka sokaklarındaydı. Buradaki üç katlı kârgir konakları, zenginlik çağlarını kapadıklarından kiraya verilmişti. Ev sahipleri, her hâlde pek önceden karşı yakaya taşınmışlardı. Bazı günlerde, havanın açık ve aydınlık olduğu günlerde at arabasıyla gelirdik İncilâ ablalara.

Öteden sokağa sapar sapmaz dantelalı mendil kenarlarını hatırlatan çatı çıkmaları görünürdü. Tahta oymalar çok güzeldi. Nicedir konağın yüzü yağlı boya görmediğinden kararıp çirkinleşmişti. Damında hep sazlar bitmişti. Kırık döküktü pencerelerin kepenkleri. Bahçeden girince, konakta kimselerin yaşamadığını düşünüyordu insan. Dut ağaçlarıyla akasyalar bakımsızlıktan yabanıllaşmışlardı.

İncilâ ablalar, hemen bahçeye açılan en alt katta oturuyorlardı. Ama penceleri kapalı durduğundan mevsimlerin rengi, ışığı, kokuları konağın kilerinden bozma eve giremezlerdi.

Evin içinde suskunluk ve sıcak, İncilâ ablanın yeşil maru yapraklarıyla beslediği kanaryasının ötüşleriyle dağıldı. Taşlıkta duvarlar ak badanaydı. Nuhbe Hanımın odasında gül kurusu. Kireç badanının üzerine yapışmış fırça kıllarını ayıklamaya bayılırdım.

Nuhbe Hanımın eşyası yıllardır yenilenmemişti. Evin kökeni gibiydi eşya. Duvara dayalı, parlaklığını yitirmiş pirinç topuzlarla bezeli yüksek, demirden karyolası; sağlı sollu, yastıklarla tıka basa doldurulmuş koltuk; üzerinde iki büyük gaz lâmbasının durduğu aynalı konsol... Şimdi sadece bunları anımsayabiliyorum. Sonraları Nuhbe Hanımın yanından ayırmadığı İncilâ ablanın mevlit şekerlerini bir de.

İffet Hanım'a kolay kolay, Nuhbe Hanım'ın kızıdır denemezdi. Ufak tefekti, içi tez kadındı. Çok çökmüştü, yaşını kestiremezdim bu yüzden. Annesine sigara saran elleri, tütünden olacak, sapsarıydı. Modası geçmiş upuzun elbiseler giyerdi. Giysileri değişir, göğsüne taktığı elmas iğne değişmezdi: Ne dalı olduğu anlaşılmayan bir altın çubuğa oturtulmuş taşlar. Taşların tümüne su kaçmıştı, kara karaydı. Saçları topuzdu İffet Hanımın. Kemik tokaları, firketeleri ne zaman saymaya kalksam, sonunu getiremezdim.

Dışarda yaşanan kalabalıklardan, eğlencelerden, sevinçlerden, hatta üzüntülerden ve kederlerden bu eve sızabilen bir tek bizlerdik: Annemle ben.

İncilâ abla, geçmiş zamanlardan kalma bir peri kızı gibiydi. Kızıl saçlarını omuzlarına döker, ağır ağır tarardı

Papatya sularıyla yıkıyor kızıl saçları. Papatya kaynıyor ocakta. İkimiz ufalıyoruz papatyaları. İncilâ ablayla karanfil kurusu kaynatıp esans yapıyoruz. Onunla birlikte olmaktan mutluluk duyardım. İlişirdim kucağına. Defterime kenar süsü yapardı Faber kalemlerimle. Çukulata yaldızlarını biriktiriyor, kırışıkları ince parmaklarıyla düzeltiyor; ben gelince bana verecek. Kimi vakitler annesi gibi saçlarını topluyor, ama onun topuzu sıkı değil, aralardan kaçan yumuşak bukleler ensesine düşerdi.

Başka gelip giden yok muydu oraya? Sanki üst katlarda kimse oturmuyordu ve biz, kimsenin yaşamadığı bir konağa tanıktık. Öbür kiracılarla merdiven başında, bahçe, dut ağaçlarının gölgeliğinde, hiçbir yerde, hiçbir yerde karşılaşmadık. Nubhe Hanımın sözünü ettiği insanlar geçmiş, göçmüşlerdi. Solgun yüzleri, sarkık yanaklarıyla çektirdikleri fotoğrafları gösterirdi bana eski tanışlarının. Anılarıyla yetiniyordu. İffet Hanımsa böyle şeyleri düşünmeye, anmaya fırsat bulamazdı sanıyorum. Evi evirip çeviren, kotarandı İffet Hanım. İncilâ'yla birlikte bütün günler çalışırlardı. Kasnağa geçmiş işler biter bitmez, İffet Hanım satmaya götürürdü. İncilâ'nın babasından kalan azıcık emekli aylığına, dul ve yetim maaşına İffet Hanımın zorlukla sattığı işlemelerin, göz nurunun, el emeğinin pek ucuza giden karşılığını eklerlerdi. Üçü bir başlarına, erkeksiz yaşıyorlardı. Belki de dış dünyayla ilgisiz yaşamaları bundandı. İffet Hanımın elinde en canlı iplikler hüzne bulanır; iğne, en göz kamaştırıcı çiçeklere acı çökertirdi. Oysa İncilâ ablanın suzenîleri, sarmaları, hesap işleri huzur verirdi içimize.

Annem, onlara gittiğimizde daima hediyeler götürürdü. Sırayla Nuhbe Hanıma, İffet teyzeye ve İncilâ ablaya. Ama bu hediyeler, annemin gitmek zorunda kaldığı yerlere götürdüğü buket çiçeklere, lüks fondanlara benzemezdi. Paketleri gizlice taşlıktaki ayakları sallantılı yemek masasına bırakırdık. İffet Hanım hemen fark eder, "Kızım ne diye zahmet ediyorsun," derdi. Sesindeki titreyiş, bende oralardan, o taşlıktan ve odalardan kaçmak ihtiyacını uyandırırdı.

Taşlıkta ayakkabılarımızı çıkarırdık. Naftalin kokulu terlikler getirirdi İncilâ abla. Terlikler ayaklarımıza biraz büyük geliyor. Çay vakti kızarmış küçük ekmeklere sürülü reçel ve tereyağıyla kahvaltı ediyoruz. Birden iştahım kapanırdı. İncilâ ablanın gözlerini arardım. Bakışlarımız birleştiğinde dinerdi midemin sinsi bulantısı.

Bunca eski, yalın eşyanın ortasında çay fincanları hürikulâdeydi. Bunlar porselendi. Kulplarıysa çaya eğilmiş, çayı yudumlamaya hazır gümüş kuşlardı... Çay içtikten sonra İncilâ abla bize ut çalardı. "Çek deveci devleri engine / Şimdi rağmet güzel ve zengine" diye bir Güney-Anadolu türküsü söylerdi. Nuhbe Hanım, bu türkü söylendiğinde İncilâ ablaya nedense dargın, küsmüş bakardı. Ya da bana öyle geliyordu. Çünkü akşamın karardığı saatlerde, kapının gıcırdayarak açılmayacağını bilmek, bende çözemediğim duyguların başlangıcı sayılır. Söz gelimi bize sunulan gümüş kuşlu fincanların kırıldığını duyardım. Kafesteki kanaryanın bir sabah öldüğünü. Bahçedeki camları boydan boya çatlak limonlukta sıkışmış arıları. Biz eve döndüğümüzde babamı beklerdik.

Şaşırmam gereken konulardan biri, İffet Hanımla İncilânın bize hiç gelmemeleriydi. Nuhbe Hanımın yaşlılığına yürüyemeyecek kerte yorgun oluşuna bağlardım bunu.

Bir gün olağan üstü bir şeyle karşılaştık İncilâ ablalarda. Nuhbe Hanımlara annemle benden başka misafir gelmezken ilk yaz öğleden sonrasında, genç ve yakışıklı bir adam, taşlıktaki masayı çevreleyen iskemlelerden birine oturmuş, kahve içiyordu. Pencerelerin kepenkleri aralanmıştı üstelik, içeriye yansıyabilen, nihayet odaları dolduran gün ışığı ansızın eski eşyayı büyülemiş, şenlendirmişti. Genç adamın saçlarından bir demet alnına dökülmüştü. İffet Hanım annemi karşıladığında, o da ayağa kalktı.

"Ne iyi ettiniz de geldiniz." dedi İffet Hanım, "Erişte kesmiştim ben de."

İncilâ abla ibrişimleri, elvan iplikleri topluyordu telâşla. "Kusura bakmayın," dedi anneme.

"Biz yabancı mıyız İncilâ?

"Cahit", dedi İffet Hanım. "Tanıyacaksın Süheylâ, Hasan amcayla Kâmran yengenin oğlu.

Annem gülümsüyordu. Hasan amcayla Kâmran yengenin adlarını ilk kez işitiyordum.

"Mühendis çıkmış bu sene Cahit. Bin bir güçlükle arayıp bulmuş burasını sağ olsun."

Ben hemen mühendis olmaya karar veriyordum. Genç adam, hemen benim Cahit ağbim oluyordu ve ben, büyüyünce tıpkı ona benziyorum. Geniş omuzlu, uzun boylu, insanın elini sıkarken güvenç veren.

Cahit ağbi saygıyla annemin elini sıktı. Benim de. Galiba hayatımda alaysız elimi sıkan birinci insandı o.

Dün gibi hatırlıyorum: O gün kandil simitleri yedik Nuhbe Hanımın odasına doluşup. Nuhbe Hanım bayağı gençleşmişti. Cahit ağbinin getirdiği siyah-beyaz damalı başörtüsünü göstermişti anneme. Onları arayıp soran bir başka insanın gizli gururunu taşıyordu. "Cahit ağbine şiir okusana" dediler bana. Cahit ağbiye başımı çeviriyor sonra utançla yere eğiyordum. Bahçeye çıktık; İncilâ abla, Cahit ağbi üçümüz. Camları boydan boya çatlak limonlukta kuru otlara oturduk. Taşlığa girip pıtpıt terliklerimizi giydiğimizde güneş batıyordu. Nuhbe Hanımın odası alaca karanlığa bürünmüştü. Cahit Ağbi, alaca karanlıkta, İncilâ ablayı seyrediyor sezdirmeden. Cahit ağbiye defterimi, İncilâ ablanın yaptığı kenar süslerini gösterdim. Çarpım çetvelimi çıkardım okul çantamdan. Boncukların yerlerini değiştirdim. Pergelle suda halkalar çizdi defterime Cahit ağbi. Nuhbe Hanım, ordan oraya koşuşturan İffet Hanımın terli yüzüne bir şeyler mırıldanarak üfledi. İncilâ abla ut çalmadı. Eriştelerimizi patiska bir torbaya koydu İffet Hanım; "Sana da vereceğim Cahit," dedi. "Size gelip yerim teyzeciğim." Hasan amcanın, Kâmran yengenin yinelenen adları. Nuhbe Hanımın kadife kesesinden çıkan el yazması Kur'an. Ayrılırken annem, İncilâ ablayı sevecenlikle kucaklıyor.

İlkyaz aylarında Cahit ağbiye hep rastladık Nuhbe Hanımlarda. Misafir odası şimdi, bize olduğu gibi, onun için de açılıyordu. İşe girmişti Cahit ağbi. Mühendisliğin önü şimdi açıktılar. Herkes mühendis olmak istiyordular... Kadıköyü'ne geçtiğinde, ne yapıp ne edip, Nuhbe Hanımlarda erişte yiyordu.

İffet Hanım kasnakları konsolun gözüne kaldırmış durmadan bir şeyler dikiyordu. Sayfalarını çevirdiğim Manidifata'lar da yoktu ortalıkta. Taşlıktaki masanın altına beyaz kâğıtlar yayılıyor, kumaşlar biçiliyordu. Sokağa çıktığımızda anneme sordum:

"Anne, Cahit ağbi onların nesi oluyor?"

"İncilâ ablayla evlenecekler. Allah, yüzünü güldürsün İncilâ'nın."

"İncilâ abla gidecek mi buradan?"

İncilâ ablayı yitirmekten ürküyordum. Çocuk kalbime hançerler batıyordu. İncilâ abla limonlukta yine ut çalıyor, Cahit ağbi gür sesiyle "Etme beyhude figan vazgeç gönül" şarkısını okuyordu. Nuhbe Hanım, odasının penceresini ardına kadar açmış, dinliyordu. Kafesteki kanarya güneşlerde bahçeye çıkartılıyordu. Ot gövermiş, harap bahçeler azmıştı. Nuhbe Hanımın sedefli kavukluklarına yerleştirilmiş cılız küpe çiçekleri bile tomurcuklanmıştı. Ben konağın oymalı dam çıkmalarından hoşlanmıyordum, limonluktan yükselen kalın erkek sesini sevmiyordum, Cahit ağbi dostum olmuyordu.

İffet Hanımların odasındaki cilâlı tahta sandık açılıp kapanıyordu. Okul çıkışlarında genellikle buraya geliyorduk annemle. Tahta sandığın açılıp kapanışlarına. "Eskiden," diyordu Nuhbe Hanım, "kızların çeyizinde bir teli ipekten, bir teli ketenden kıvır kıvır dokunmuş hilâlî gömlekler makbuldü." Herkes gülüyordu onun anlattıklarına. Aralık kepenklerden şişman dut sinekleri giriyordu odaya. Hevessiz, coşkusuz günlerim. İncilâ ablayı, o dut ağaçlarının gölgelediği evden ayrı düşünemiyordum. İncilâ abla bir peri kızı olmaktan uzaklaşıyor, etiyle kemiğiyle gerçeğe dönüşüyordu. Çarşaflardan sıcak tutacağa, her şey hazırlanıyordu çeyizde.

"O uğursuz mum çiçeklerinden," diyordu da, başka demiyordu annem, Nişan elbisesi dikilirken söz bozuldu. Cahit ağbinin gelişleri seyrekleşmişti. Limonluğa geçip alaturka şarkılar söylemiyordu artık. İncilâ ablayı kucaklayışlarında soğuktu, bıkkında. Oturup kalkması, giyinip kuşanışı başkalaşmıştı. Defterime gönyesiyle üçgenler yapmadı boy boy. Mum çiçekleri limonlukta kendi kendilerine bitmişlerdi "Yıllarca otun üremediği limonlukta."

Cahit ağbinin İncilâ ablayla nişanlanmayışının nedeni belirsizdi. Annem konuşmuyordu sorduğum vakit. Ben onlara gitmediğimizde çarçabuk unutuyordum. Zaten tatil yaklaşıyordu, yazın esrikliği vurmuştu başıma.

İffet Hanımı kıpkırmızı gözlerle buluyorduk. Uçuk pembe tafta nişan elbisesi eski gardıroba asılmıştı. "Üzülmeyin İffet abla." diyordu annem, "Nerde İncilâ gibi kız bu zamanda.

Kısmeti kapanmadı ya." Kendi de inanmıyordu söylediklerine pek. Kanarya eski yerine kondu. İncilâ ablanın yüzünde yaşanmadan tüketilmiş umut artığı gülümsemeler. Sonra sonra zayıflamaya başladı. İnce vücudu ateşlerle kavruluyordu. "Bu yapılır mıydı," dedi annem, "Bu yapyalnız, sığınaksız insanlara yapılır mıydı bu!"

Annemin misafir gününde beyaz eldivenler geçirmiş, güneş şemsiyeli bir kadın, "İncilâ'yı da bundan sonra kimse almaz," dedi. "Az gezmedi o mühendis çocukla, Limonlukta şarkıların bini bir paraydı. Gökleri çınlattı avazları." Hâllerini bilmeyişlerinden söz edildi İffet Hanım'ların; Kızılay'a satılan hesap işleri, mürver iğneler, civan kaşları.

Nişanın bozulmasından bir yaz geçmişti. Koskoca bir yaz geçmişti. Cahit ağbiyi yanında kısaca boylu, çok şık bir kızla Moda'da görmüştük. Deniz Kulübü'ne giriyorlardı. Genç kızın saçları bukle bukle kesilmişti. Perçemleri, yokuşta Cahit ağbiye yaslanışları... Deniz Kulübü'nde caz çalıyordu. Kayıklarla gelip dans edenleri seyrediyordu halk. Cahit ağbi, anneme selâm vermek istemişti: Hasan amcayla Kâmran yengenin oğlu, "Tanıyacaksın Süheylâ." Buz gibi durmuştu annem. Bana el sallamıştı Cahit ağbi. Kolumdan çekip sürüklemişti annem.

Düğünler yaşanıyor. Gelin güler yüzlü iniyor merdivenlerden. Çocuklar geziniyor ortalıkta. Kadınlar aynalarda yapılı saçlarını düzeltiyorlar. Düğün pastası kesiliyor.

Ben hiç düğünlere gitmiyorum.

İçinde akide şekerleriyle bir tek lokumun olduğu pembe kâğıdı açmıştım. Pembe kâğıt külâhta İncilâ ablamın soluk baskılı fotoğrafını görmüştüm. Limonluğa kar yağıyordu. Kar, çatlak camlardan içeriye yağıp eriyordu.

Kuru ayazın ardından yağmurlar geldi.

"Hoş geldiniz," dedi annem.

"Şakır şakır yağmur, manşonumu ıslattı," dedi annemin güneş şemsiyeli konuğu. Çizmelerini çıkardı. Manşonunun tüylerini kabarttı. Soba yanan odaya girerken, "İşittiniz mi?" diye sordu. "Sizin İncilâ'nın Cahit, eski elçilerden Regaip Beyin kızıyla nişanlanmış, yıldırım nikâhıyla evleneceklermiş." Bir an sustu anlamlı göz süzmelerle "Regaip Bey çok seviniyormuş. Sevinir elbet Cahit hem güzel çocuk hem de istikbali açık."

Annem, misafir hanıma muzlu pastadan tutmuyordu.

Nursel DURUEL (d. 1941)

GEYİKLER, ANNEM VE ALMANYA

O gece İstanbul'da üçüncü gecemizdi. Üçüncü ve son gecemiz. Ertesi sabah annem, Almanya'ya babamın yanına gidecekti, anneannemle ben Çay'a dönecektik. -Afyon'un Çay ilçesinde oturuyoruz biz, anneannemin dedemden kalma dul maaşıyla geçiniyoruz, kardeşimi de orada, teyzemgilde bıraktık.- İstanbul'da anneannemin uzak bir akrabasına konuk olduk. Ev sahibimiz de yalnız yaşayan yaşlı bir dul hanım. Kocası Dışişleri'nde görevliymiş. Gençliklerinde çok ülke gezmişler, çok insan tanımışlar, hiç çocukları olmamış, çocukları çok severmiş. O gece gençlik serüvenlerini anlattı. Fıkralar söyledi; fotoğraflar gösterdi; çok eğlendirdi bizi. Yatma saati geldiğinde anneme iyi geceler dilerken, "Kıskanıyorum seni" dedi. Almanya'ya gideceksin. Almanya... ah Almanya... ne günlerdi Tanrım... en çok eğlendiğim ülkelerden birisi orasıdır."

Yattığımız oda tıklım tıklım eşya doluydu: Koltuklar, sehpalar, sehpalarda türlü türlü süs eşyaları, duvarlarda resimler, fotoğraflar... Bir köşede de bizim naylon torbalarımız ve filelerimiz. Anneannem beni daha ilk geldiğimiz gün sımsıkı

tembihlemişti: "Aman dikkatli ol, Mihriban Hanımın eşyaları antikadır, zarar verirsen ödeyemeyiz." Hiçbir yere çarpmamaya çalışarak soyundum, yatağa girip anacığıma sokuldum. Annem, bir süre sonra beni uyudu sanıp yavaşça yataktan çıktı ve anne annemin yattığı koltuğa gitti. Fısır fısır konuşmaya başladılar. Arada bir babamın adı geçiyordu. Konuştukça sinirlenmeye başladılar, sinirlendikçe fısıltıyı unuttular. Artık her söyleneni duyabiliyordum. Anneannem, anneme "boşan" diyordu. "O adamdan hayır gelmeyeceğini biliyorsun, bir de gidip elin memleketlerinde sefil olacaksın. Boşan; hiç değilse koca yumruğu eksilsin tependen. Çocuklarına babalık etmeyi şimdiye dek bilmeyen adam, bundan sonra mı adam olacak?..." Annem direniyordu. "Bunca yıldan sonra mı?" diyordu, "Çocuklar..." diyordu. "Nasıl olur? Ne yaparım?" diyordu...

Daha neler konuşmadılar... Babamın Almanya'ya gittikten sonra iyice bozulduğunu, bize hiç para göndermediğini... neler neler... Başkaları da gidiyormuş Almanya'ya, ama onlar canlarını dişlerine takıp çalışıyor, çocuklarının geleceğini kurtarmaya uğraşıyorlarmış. Benim babamsa vurdum duymazmış, akılsızmış. Annem de eskisi gibi sayıp sevmiyormuş onu. Eski iyi günlerinin hatırı için, çocuklarının hatırı için sabrediyormuş şimdilik. Almanya'da babamı bir kez daha zorlayacakmış düzenli yaşamaya, son deneme olacakmış. Olmazsa o zaman ayrılırmış. Hem Almanya'da bir iş bulabilirse bize gerektiğince sahip çıkarmış.

Anneannem, "Bu benim son öğüdümdü. Yarın uçakta olacaksın. Madem bu ölçüde kararlısın, hiç değilse erken yat,

bilmediğin memleketlere uykusuz varma, gözün açık olsun," dedi ve iyi geceler dileyip yorganı başına çekti.

Annem usulca sokuldu yanıma. Elini uzattı, yüzümü okşayacaktı, vazgeçti. Sırtüstü yatıp gözlerini tavana dikti. Hâlâ uyuyormuş gibi kapırtısız duruyordum. Aralık pencereden ay ışığı giriyordu içeri. Hiç ses yoktu. Öyle bir sessizlik ki, neredeyse camı geçen ay ışığının sesini duyacağım. Almanya'daki kentlerin, kentlerdeki fabrikaların sesini duyacağım, annemin yarın bineceği uçağın sesini duyacağım...

Boğazıma dek tıkandım. Boynumdaki damar hiç böle atmamıştı. Ağlamak istemiyorum. Ağlarsam burnum akacak, burnumu çekersem annem ağladığımı bilecek. Uyuyamayacak, uyuyamazsa yarın güçsüz kalacak. Anneannem haklı, çok zayıfladı annem. Ağlamamalıyım. Her şey bir yana, ağladığımı görürse annem utançtan öleceğim. Hayır Görmemeli... Bilmemeli... Bütün çabam boşa gitti. Tutamıyordum kendimi. Sel gibi geliyordu gözlerimden yaşlar. Yastığım sırılsıklam oldu. İyice gömüldüm yorganın altına. Burnumu çekmemeye uğraştığım için nefes alamaz oldum. Azıcık araladım yorganı, annemin gözleri hâlâ tavanda. Bu gözyaşları düşmanım benim. Onlarla savaşırken annemi seyredemiyorum. Oysa tek isteğim anneme doyasıya bakmak. Pis gözyaşları, kötü gözyaşları, yok olası gözyaşları, yarın istediğiniz kadar akın. Ama şimdi, bu gece rahat bırakın beni, perde gibi inmeyin gözlerime. Anneme bakmak istiyorum ben.

Annem, iyice zayıflamış annem dünya güzeliydi. Ay ışığı boynunu, çenesini, yanağını aydınlatıyordu, gözleri gölgede hep öyle tavana dikili. Sabahın alacası ayın rengini soldurana dek

seyrettim annemin yüzünü. Kimi an, "İşte şimdi yanımda yatıyor," diye düşünüyor, sevinçten bağırasım geliyordu. Hemen ardından, "Yarın yok!" diyordum.

Bir bilseniz neler etti o gece ay ışığı, annemin yüzünü durmadan değiştirdi. Bir bakıyorum, sisler buharlar içinde gibi belli belirsiz. Bir bakıyorum bizim Çay'da yol yapılırken toprak altından çıkardıkları kadın heykelinin yüzü gibi kıpırtısız, dümdüz. Bir anneannemin yüzü gibi kırış kırış, bir gelinlik fotoğrafındaki gibi gülümsüyor...

Ben böyle hem ağlar, hem bakar, hem annemin nelere benzediğini ayırt etmeye uğraşırken bir "offff" çekip benden yana dönüverdi annem.

"-Yeter artık... yeter... yeter... yeter diyorum sana".

Yalnız benim duyabileceğim kısık bir sesle, böyle azarladı beni. Sonra sarılıp tekrar tekrar öptü gözlerimi, yanaklarımı. Yine azarladı, yine öptü.

"-Ya ben ne yapayım," dedi. "Anadan ayrılmak zorsa, evlâtlardan ayrılmak daha zor."

O böyle söyleyince ağlamaktan duyduğum utanç yitip gitti. Sarıldık birbirimize, ikimiz de gülmeye başladık.

Bilmem size hiç böyle oldu mu? Olmuştur, mutlaka olmuştur. Hani gülün pembesi var ya, kokulu gülün pembesi, işte öyle baştan ayağa pembelik içinde kaldık. Sabahın alacasında iki pembe gül... Havada savrulan kucaklar dolusu gül yaprağı... Her bir yaprak camdan sızan ışık oklarına takılmış

fır fır dönüyor. Gökten gül yaprağı yağıyor, annemin kokusu, gü kokusu... Annem, babam, ben, kardeşim el ele tutuşmuş dönüyoruz, giysilerimiz gül yaprağından. Yanaklarımıza, gözlerimize gül yaprakları konuyor. Dönüyor, dönüyoruz... Hepimiz gül yaprağıyız. Sabah ışığı bir yanımızdan öte yanımıza geçiyor, hepimiz saydam pembeyiz. Uyumuşum.

Rüyamda şimdikinden daha küçüktüm. Kış bitmiş, bahar gelmiş, karlar çoktan erimiş, sular çoğalmış. Mayıs ayının sonlarındaymışız. Uzaktan, kıvrım kıvrım parlak bir kemer gibi gözüken, yakınlaştıkça çağıltısı insanın içini hoplatan bir derenin kenarına varmışız. Kilimlerimizi yıkayacakmışız. Gökyüzü masmavi, kuşların cıvıltısı derenin sesine karışıyor, toprak ılık, mis kokuyor.

Kilimlerimizin üstünde geyik resimleri var, kuş resimleri var, çiçekler, yuvarlaklar, çizgiler, çaprazlar var. Her biri başka renk. Mor, sarı, yeşil, pembe... "Hadi" diyor annem "Tut şu küçük kilimin ucundan suya basalım, bir güzel ıslansın, tozları aksın." Kilimin iki ucundan ben tutuyorum, iki ucundan annem, götürüp derenin ortasına, suyun en çok olduğu, en hızlı aktığı yere seriyoruz. Babam, dört tane büyük, yuvarlacık taş bulup geliyor, kilimin dört ucuna yerleştiriyor. Dere küçük kilimin üstünden akıyor. Sonra geri kalan iki kilimi getirip küçük kilimin alt yanına yayıyoruz. Babam onların da dörder köşesine taş yerleştiriyor. Dere kilimlerimizin üstünden akıyor. Sular aktıkça geyikler hep aynı yöne doğru koşuyorlar. Suların altında, kilimin çizgileri boyunca dizi dizi koşuyorlar. Koşuyorlar, koşuyorlar, hep aynı yerde kalıyorlar. Üstlerine eğilip suyu gölgelediğim

zaman bedenleri dalgalanmaya başlıyor, boynuzları dalgalanmaya başlıyor. Onların altındaki çizgi boyunca dizilen çiçekler, yuvarlak çaprazlar hep birlikte halka halka dalgalanıyor. İncecik kum tanecikleri savrula yuvarlana üstlerinden geçiyor...

Dayanılmaz böyle bir güzelliğe, kimse dayanamaz. Ben de... Tutamıyorum kendimi, derenin en derin olduğu yerde kilimlerin üstüne atlıyorum. Suyu, çiçekleri, geyikleri, kum taneciklerini, her şeyi kucaklamak istiyorum. Kalkıp kalkıp atılıyorum sulara. Annem kahkalarla gülüyor, babam, kıyıdaki teyzem kahkalarla gülüyorlar... Sevinç... Yalnız sevinç var yeryüzünde. Başka hiçbir duygu yok. Sırtüstü, yüzü koyun, yan, nasıl olursa, yeniden yeniden vuruyorum kendimi sulara... Diplere tutunmaya çalışarak ayaklarımla dereyi dövüyorum. Durmamacasına, deli gibi... Geyikler altımdan kaçışıyorlar, sanra geri dönüp yeniden katılıyorlar oyuna. Ben ayaklarımı vurdukça sular havaya sıçrıyor, sular oynuyor, sular coşuyor, sular kahkaha atıyor... Suların kahkahası ovaya yayılıyor. Binlerce küçük çıngırak aynı anda çalınmış gibi yankılanıyor kahkahalar.

Babam paçalarını sıvamış koşarak geliyor bana doğru. Kucaklayıp havaya atıyor. Sonra bir daha atıyor, bir daha, bir daha... Göğün maviliğiyle kucaklaşıp kucaklaşıp babamın kollarına düşüyorum. Sevinç var... Yalnız sevinç... Gökyüzünde, ovada... Yalnız sevinç! Babam da, ben de soluk soluğa kalıyoruz. Kıyıdaki beyaz çakıl taşlarının üstüne yatırıyor beni, kendisi de yanıma uzanıyor. "Biraz dinlen," diyor; "Akşama dek

buradayız, bak size neler hazırladım." İşaret ettiği yöne bakıyorum. İki koca taşın üstünde bir kara tencere, altında çalı çırpı yanıyor. "Mısır haşlıyorum" diyor. Gözlerimi kapatıyorum. Güneş göz kapaklarımı öpüyor, burnumu, saçlarımı, ıslanmış kollarımı, ayaklarımı öpüyor. Renk renk sayısız yıldızcık pır pır ediyor kirpiklerimin ucunda. Kalkıp oturuyorum. Bir de bakıyorum, derenin öbür yanında tam karşımda bir leylek. İncecik uzun bacakları, ışıl ışıl yanan kara tüyleri, ak tüyleriyle göz alıyor. Uzun kırmızı gagasını tak... tak... tak... vuruyor. Onun takırtılı gülüşü de yayılıyor ovaya. İlk kez görüyorum bir leylek, yine de biliyorum onun leylek olduğunu. "Şuraya bak, şuraya bak," diye sesleniyor annem. Bakıyorum, uzakta bir ağaç. "İşte yuvası orda," diyor.

Yeniden koşuyorum sulara, anneme... Annem eteklerini toplamış, beline sıkıştırmış. Saçlarından, elbisesinden sular sızıyor. Benim annem, bu iki yana açtığı bacaklarının arasından çağıldayan derenin aktığı annem dünyanın en güzel kadını, en güçlü kadını. Islak saçlarıyla, bembeyaz bacaklarıyla, beni kucaklamak için açtığı gürbüz kolarıyla, hep böyle duracak suların ortasında. Dimdik. Sonsuza dek... Ayaklarının altında hışırdayan çakıl taşları, suların akışına dayanamayıp kıvıldanan kum tanecikleri, bembeyaz minare böcekleri sonsuza dek gülümseyecek bize. Tarlaların ötesindeki çayırlık sonsuza dek yeşil serinliğini gönderecek bize.

Ben bir su damlası gibiyim annemin yanında. Dereden kopup havaya sıçrayan haşarı bir su damlasıyım. Güçlü, neşeli, yok edilemez bir su damlasıyım. Durmadan akan derenin ve

durmadan değişen annemin bir parçasıyım. Onlardan kopan ama onlardan bağımsız bir damla...

Annem babama el ediyor. Babam koşup gidiyor yanına. Ağırlaşan kilimleri sürüyerek kıyıya çekiyorlar, katlayıp büyücek yayvan bir taşın üstüne yerleştiriyorlar. Sonra teyzemle annem tokaçlarla dövüyorlar kilimi. Sırayla bir annem vuruyor, bir teyzem, Pat... pat... pat... Tokaç sesleri de yayılıyor ovaya, leyleğin tak takları gibi. Onlar vurdukça kilimin üstündeki çiçekler yeniden açıyormuşçasına renkleniyorlar. Geyikler, sevgili geyiklerim parlayan tüylerini gösteriyorlar bana. "Ne güzel eğlendik," diyorlar.

Bütün bu olanlar başımı döndürüyor. Mutluluktan yorgun düşüyorum. Bedenim gevşemeye başlıyor. Derinin akışı yavaşlıyor, durgun bir süt gölü oluyor. Annem teyzeme fısıldıyor: "Uyudu".

Kapının ziliyle uyandım. Anneannem akşam yattığı koltukta oturmuş beni seyrediyordu.

"-Günaydın kızım," dedi.

"-Günaydın," dedim, "Annem gitti mi?"

"-Evet gitti. Bir saat önce yolcu ettik. Seni uyandırmak istemedi. Gece çok geç uyumuştun."

Burnum sızlayıverdi. Yine başlarsam ağlamaya. Hayır... Hayır... Ağlamayacağım artık. Ben bir su damlasıyım. İnatçı bir su damlasıyım. Büyümek için savaşacağım. Mutlu düşleri gerçekleştirmek için savaşacağım.

Yatağı topladım, çarşafı özenle katladım, yastığın kılıfını çıkarttım. Anneannem şaşkınlıkla izliyordu beni.

"-Ne olacak o kılıf," dedi.

"-Yıkayacağım. Yoksa Mihriban Hanım Teyze beni çişli bir kız sanır. Hem de yatak yerine yastığı ıslatan biri."

Murathan MUNGAN (d. 1955)

BOYACIKÖY'DE KANLI BİR AŞK CİNAYETİ

Denize inen sokakların tarihinde bir yeri var mıdır? Bilinmez. Ne ki yol kesen denizlerin kuşattığı bütün sokaklar, bir yerde gelir buluşur durağın biriyle.

Boyacıköy Durağı.

Boyacıköy Durağı, bir hüznün mekânıdır. Dört mevsim sonbaharı yaşar. İnerken solda bir telefon kulübesi durur. Boyası dökülmüştür, köhne bir görünüşü vardır. Telefon kulübelerinin tarihini bilmemiş olsanız, onun için rahatlıkla "asırlık" diyebilirsiniz. Eski Rum meyhanelerine, kumsallarda çatılmış küçük balık lokantalarına benzer. (Gel ey denizin nazlı kızı ve lâterna) Bırakılmış çiftlikler, terk edilmiş ahşaplar gibdir. Bırakılmış hayatlar gibi. Sanki oradan hiçbir yerle konuşamazsınız, orası yalnızca bir konuşma umududur; umutsuzluk telefonlarının edildiği, kederli haberlerin iletildiği: ölüm, intihar, ayrılık, kara sevda ve benzeri... Telefon; kimsesizlikleri yaşayanlara, gece yalnızlıklarını telefonlarla

gidermeye çalışanlara oradan telefon edilir. Umutsuz defter satırlarında mayınlı numaraların izini sürenlere, hiç ses verilmeden kapatılan çaresiz arayışlara, bir sese, bir soluğa sığınarak gecelere tutunanlara, hep oradan telefon edilir.

Arkasında bir puslu deniz çalkalanır durur. İntihar karası bir efkâr duman duman gezinir denizin üzerinde. Kimse kimseye dilini öğretemez o telefonda. Üyüyerek, elleri ceplere saklayarak, titrek seslerle konuşulur. Ertelenmiş randevular, tavsamış birliktelikler, kurtarılmaya çalışılan evlilikler, dön bana telefonları. Hiçbir şey değişmez. Denizin üzeri duman.

Kulübenin ardında iki katlı, yaşlı bir bina vardır. Bir bırakılmışlık duygusu taşır lodosun eksittiği yüzünde. Pencelerine hep yağmur yağar. (Camlarda yağmur izi) Gençliğine doyamamıştır. Alt katında kimi işlemez dükkânlar, üst katında ise küçük bir sahil lokantası. Dekorunu ve yemeklerini yıllardır hiç değiştirmemiş bir sahil lokantası. Her bina, her yol, her ayrıntı denize göre konum almış gibidir; denizle yüzleşir durur.

İnerken sağda kapısı çıngıraklı bir eczahane -içinde ak saçlı, deniz kadar yaşlı, yuvarlak gözlüklü bir adam, ilâç kutularının ardından gülümser-, onun yanında yalnızca tek koltuğu bulunan bir berber dükkânı ve sürekli köşede bekleyen, gözünü denizden hiç ayırmadan bekleyen bir inzibat eri vardır. Gözleri hep denizdedir, gözlerini alamaz denizden. Sanki o köşeyi değil de, denizin başını bekliyordur. Ve sanki Karslıdır, Erzurumludur. Hiç deniz görmemiştir askerliğine dek. Ve sanki şimdi denizden hiç ayrılamacağını düşünüyordur. Kim bilir belki

de kapkara bir balıkçı sevdasına tutulmuştur. Denizle ödeşecektir.

Bütün bunlar bir fotoğraf sessizliğiyle denize karşı durmuş, beklerler.

Boyacıköy Durağı'na, yukarıdan aşağıya inerken, Reşitpaşa'dan, Emirgân sırtlarından çoğalan nice yan sokak (ki hepsi küçük parke taşlı, kafesli pencerelerinden saksılar taşan evleri tışlıklı, kapıları tokmaklı, yokuş inen, yokuş çıkan) gelir buluşur denize çıkan ve daha çok bir balık sırtını andıran bu uzun sokakla. Tıpkı deniz özlemi çeken küçük derelerin gür bir ırmakla kavuşması gibi.

Sokaksa tutar elinden bu küçük sokakların, tutar elinden iki yanına dizilmiş basık tavanlı, yorgun kepenkli, küçük dükkânların, her gün denize iner.

Yedilerden, tepelerden denizlere inen en eski İstanbullulardandır bu sokak.

Sabahları işlerine gitmek için -ya da öğle üzerleri bir yerden bir yere- denizi unutan, aklından çıkarmış olan bu insanlar, bu yan sokakların birinden buraya kıvrıldıklarında, anlarlar ki deniz vardır. Oradadır. Karşılarındadır. Yürekleri hızlanır. Adımları hızlanır. Deniz, yol kesen bir Bizans eşkıyası gibi çıkar önlerine. (Var mıdır böyle eşkıyalar Bizans'ta? Yoksa çağrışıma başka yerlerden mi taşınmışlardır?)

Kirli beyaz, buruşuk pardösüsünün ceplerinde ellerini taşıyarak sokağın yokuşunu inen Genç Adam, mutsuz, hüzünlü ve karamsardı. Geleceğini ve geçmişini ince bir sızıyla düşünüyordu. Yanlış maceralarla, olmadık yanılsamalarla

bunca yıl avutulamamış olan içindeki o sızılı boşluk, Boğaz'ın pusu, nemli sokak taşları, onarılmaz sonbahar, uzakta İstanbul sesleri ve hayatları, her şey, her ayrıntı keder veriyordu ona. Ellerı zaman zaman metalin kara soğuğuna değiyor, ürperiyordu. Sırtından, bacaklarının arasına doğru ince bir üşüme geçiyordu. Durağa inmek için yan sokaklardan birini döndü. Denize ve durağa inen o uzun sokağa çıktı. Karşısında kalın mavi bir çizgi olarak deniz duruyordu. Dalgalanarak duruyordu. Bütün deniz benzetmeleri tüketilmişti. Bunu düşündü. Denizi anlatmaya hiçbir şey yetmiyordu. Dalgalanarak duruyordu. Bütün deniz benzetmeleri tüketilmişti. Bunu düşündü. Denizi anlatmaya hiçbir şey yetmiyordu artık. Deniz için tasarlanmış hiçbir sözcük, hiçbir benzetme, hiçbir imge insanları heyecanlandırmıyordu. Yalnızca denizi mi? Hangi coşku, hangi sevda, hangi çağsama sözcüklerden geçerek başka bir yüreğe, başka bir duyarlığa sızabiliyordu artık? Dünyada çok büyük bir yangın çıkmıştı ve bu yangında ilk kurtarılacak olan kendi hayatıydı. Ama nasıl olacaktı bu? Ya da olası mıydı? Herkes denizlerini tüketmişti. Telefonlarını tüketmişti. Hayatımızdaki her şey sürüncemede kalmıştı. Bu yüzden hiçbir şey tat vermiyordu. Geçmişin olanca görkemi ve sızısıyla birbirine açılan bu sokaklarda yürürken bunları düşünüyordu. Bütün takvimleri ve tarihleri birbirine karıştırarak düşünüyordu. Bu yüzden olsa gerek her seperinde deniz çıkıyordu aklından, unutuyordu onu, ama bu sokak birdenbire... Gemlik'e doğru deniz de böyle miydi?

Denizin kıyısında, Sarıyer'e giden otobüslerin durduğu o duraktan binerdi her gün otobüse. O durak yaşantısının bir

parçasıydı. Berberi, eczahaneyi, inzibat erini, telefon kulübesini küçük sahil lokantasını o da biliyordu. Hepsinin önünden geçti.

Tam karşıya geçerken, bir gelin arabası yavaşlayıp durdu.

Simsiyah, upuzun bir gelin araması, süsssüz, gösterişsiz. Tüller içinde bir Gelin, karalar içinde bir Damat. (Çelişkinin sosyal apaçıklığı) Ve biri arabayı kullanan olmak üzere iki kişi lokantanın kıyısına demir attılar. Tüller içerisindeki geline şöyle bir göz attı Genç Adam; bir siyahlık ve kırmızılık çarptı gözüne. O kadar. Bütün yüzü o kadardı sanki.

Çocukluğu ve bütün aile albümleri uyanmıştı.

Karşıya geçti, durağa, bineceği otobüsü beklemeye koyuldu.

Sonra indiler arabadan. Gelinliğin eteklerini tuttu Damat. Yoldan geçen birkaç kişi durdu, baktı. Bu birkaç kişiden biri, bir kız kurusuydu. Öyle olmalıydı. Önce bir mahalle fotoğrafçısına gideceklerini düşündü Genç Adam. Nikâhtan ya da düğünden önce çektirecekleri o son resmi düşündü. Mes'ut İnsanlar Fotoğrafhanesi'ni arıyorlardı belki de. Bir balıkla ya da bir denizle yan yana durmak isteyebilirlerdi bir resimde.

Oysa lokantaya girdiler.

Lokanta, durağın tam karşısına düşüyordu. Camın kıyısındaki masaya oturdular. Gelin, camın kıyısına oturdu. Yüzünü açmıştı. İnce bir siyahlık ve kırmızılıktı yüzü. (Gözleri, dudakları, hülyası) Yanında Damat, karşılarına da o iki adam. İkisi de siyah giysiliydi adamların. Asık suratlıydılar. Parayla

tutulmuş gibiydiler. Sevinçsizdiler, her şey gibi. Sanki iş konuşmaya gelmişlerdi. Bakışları duygusuzdu. Kimse kimseye ilişmiyordu. Kimsenin yüzü kimseye bir şey anlatmıyordu. Duvarlarına atılmış ağların arasına gizlenmiş ölü ışıklarla aydınlatılan, tavanından ölü balıklar sarkan ve cam bir kafese benzeyen ucuz, küçük bir sahil lokantasına yemek yemeğe gelmişlerdi yalnızca.

Gelinle göz göze geldi Genç Adam.

Birkaç kez daha göz göze geldi.

Her defasında biraz daha güçlü bir gönül yakınlığı kurdular. Sessizliğin dilinde her ikisi de kendi şiirlerini yaşıyorlardı.

Birkaç otobüs geçti, binmedi.

Balık söylemişlerdi. Balıkları gelmişti. Balıklarını yiyorlardı. Gelinle uzun uzun ve ısrarlı bakışıyorlardı artık. Yaralı bir ceylân gibi bakıyordu Gelin. Sanki kurtarılmayı bekliyordu. Sanki ölümün elinden alınmak istiyordu. Ve sanki artık hiçbir şeyi istemiyordu. Dünyadan vazgeçmişti. Ve sanki artık Genç Adam'ı delicesine seviyordu. Anlamıştı.

Genç Adam ise bir vurgunu yaşıyordu. Bir kara sevdayı. İnzibat denize bakıyordu. Arada bir eczahanenin çıngırağı çalıyordu. Berberin koltuğunda hâlâ aynı adam oturuyordu. (Berber kendi kendini sonsuza dek tıraş ediyordu; Ya da bunun böyle olması gerekiyordu) İçindeki o sızılı boşluğun taştığını duyumsuyordu Genç Adam. O boşluk kendi kendini yok ederek doluyordu. Genç Adam mazisini, mazisi de Genç Adam'ı

arıyordu şimdi. Yıllardır bu anı beklemişti. Sevda, bir cinnet gibi çıkagelmişti.

Bu gelini deli gibi seviyordu. Bu düşü deli gibi seviyordu.

Bütün yaşadıkları bugüne hazırlıktı sanki.

Şimdi karşısında sonsuz bir fotoğraf gibi duran bu Gelin için her şeyi yapabilirdi. Ondan vazgeçemeyeceğini anlıyordu. Umarsızdı. Birkaç otobüs daha geçti. Gidemedi. Geçsindi. Otobüslerin gelip geçişini artık Gelin de izlemeye başlamıştı. Meraklı gözlerle kolluyordu her geçen otobüsü. Kaygıyla bakıyordu onlara. Her defasında otobüse binip gitmiş olabileceğini düşünüyor, derin bir sızıyla sarsılıyordu. Lokmaları hızlanıyordu o zaman. Oysa az sonra, otobüs hareket edip de, durağın önünü boşalttığında, Genç Adam'ın gitmeyip orada hâlâ bekliyor olduğunu görünce, delice, coşkun bir sevgi kaplıyordu içini. Bir o kadar da sevinç. Bu, yüzünden okunuyordu. Artık onu kimseye bırakamazdı. Bunu anlamıştı.

Bir otobüs daha geldi.

Ağır ağır geldi. Gelin'in yüzü bir kez daha bulutlandı. Bu kez durakta fazla kaldı otobüs; bir türlü kalkmak bilmiyordu. Lokmasını yutamadı Gelin. Gözleri durağa asılı kaldı.

Az sonra, otobüs durağın önünden ağır ağır kaydı. Baktı Gelin, yoktu. Durak boştu. Gitmişti. Yerinden fırladı. Bütün masadakiler ona şaşkınlıkla baktılar. Kimse ne olup bittiğini anlamamıştı.

Oysa Genç Adam durağın az ilerisinde duruyordu.

Gitmemişti, yer değiştirmişti yalnızca. Sevdasından emin olmak istemişti.

Bu düşe inanmak istemişti.

Yüzü ışıyordu. Onu kimseye bırakamazdı artık; kararını vermişti.

Gelin yerine oturdu. Yemeklerine devam ettiler.

Az sonra çıktılar lokantadan. Arabaya yöneldiler. Genç Adam yaklaştı onlara; tam arabaya bineceklerdi ki, tuttu kolundan Gelin'in:

"Gitme, seni seviyorum," dedi.

"Biliyorum," dedi Gelin. "Ama yapacak bir şey kalmadı artık."

"Beni seviyor musun?" diye sordu Genç Adam.

"Böyle olacağını biliyordum zaten. Evleneceğim gün böyle bir şeyin olacağını..."

"Beni sevdiğini olsun söyle." dedi Genç Adam.

"Bunu zaten biliyorsun" dedi Gelin. "Hem zaten bu neyi değiştirir ki?"

"Olsun senden duymak istiyorum. Bütün hayatımı bu sözü duymak için yaşadım ben."

"Seni seviyorum," dedi Gelin. "Ama yalnızca seviyorum."

"Artık seni bırakamam.

"Evleniyorum ben. Gitmek zorundayım."

"Buna izin veremem."

"Çaresizim inan. Ne yapabiliriz ki hem? Elden ne gelir? Her şey için çok geç. Ben de ömrüm boyunca seni bekledim. Ama geç geldin sen. Çok geç."

"Daha önceleri hep başka şeyler oldu, başka şeyler, hep ayağıma takılan bir sürü şey..."

"Çok seviyor beni. Hiç olmazsa beni çok seven biriyle evlenmek istedim. Geç kaldın sen. Çok geç geldin."

"Seni seviyorum. Seni çok seviyorum. Seni kimsenin sevemeyeceği kadar çok seviyorum. Senin uğruna her şeyden vazgeçecek kadar seviyorum. Sen gidersen yaşayamam inan. Sensiz yaşayamam."

"Onu üzmeye hakkım yok. Duygularıyla oynamaya. Beni o da çok seviyor. Sen yokken o vardı. Beni hep sevdi. Bana ihtiyacı var. Başkasını sevdim diye, ben şimdi sevdim diye, onu bırakamam."

"Ama sonra çok pişman olacaksın. Çok pişman olacağız. Her ikimiz de. Çok mutsuz olacağız."

"Buna mecburuz. Görüyorsun ya hayat bizi sevmiyor."

"Ben deliririm sen gidersen. Ölürüm. Öldürürüm."

"Zamanla unutursun. Zaman her şeyi onarır. Sen çok güçlü ve çok akıllı bir insansın."

"Güçlü ve akıllı olmak istemiyorum, artık mutlu olmak istiyorum."

"Güçlüsün sen inan, çok güçlüsün. Güveniyorum sana. Direnirsin zamana ve kazanırsın."

"Yanlış bir zafer olmaz mı bu?"

"Olsun ne çıkar? Hangi zafer doğru kazanılıyor ki sevgilim?"

Adamlar huzursuzlandılar. Sabırsızlandılar. Genç Adam hâlâ kolunu bırakmıyordu Gelin'in.

"Niye anlamıyorsun?" dedi Gelin. "Aşkımız bir günahtı."

"Son sözün bu mu?"

"Bu," dedi Gelin, "Yazık ki bu."

"Ama hiçbir şey konuşmadık ki, hiçbir şey konuşmadık daha."

"Konuşacak bir şey yok inan. Geç kaldın.. Geç kaldık. Hepsi bu. Ama düşünsene hiç olmazsa severek ayrılıyoruz. Hiç olmazsa bu ayrılığı yaşatacağız kendimizde."

"Adını söyle bana, hiç olmazsa adını söyle."

"Ne önemi var adımın? Zaten şu yaşadığımızın da bir adı yoktu ki sevgilim. Yaşandı, güzeldi ve biti. Ayrılık bir sevda kaderidir. Bilirsin; öğrenmiş olmalısın. Öğretmiş olmalılar."

"Seni bırakmam. Bırakamam."

"Sana mutluluklar dilerim. İnan böyle ayrılmak istemezdim. Ayrılmak istemezdim. Elveda. Hayatımda ilk kez elveda diyorum."

Gelin, kolunu kurtardı Genç Adam'ın elinden.

"Daha hiçbir şey konuşmadık ki..." dedi Genç Adam.

Gelin arabaya binmek için eğildi. Genç Adam haykırdı ardında:

"Daha hiçbir şey konuşmadık!"

Sonra pardösüsünün cebinden kara bir nagant tabanca çıkardı. Tabanca tüller içerisindeydi. Gelin'e yöneltti namluyu. Gelin, döndü baktı. Ölümcül bir gülümsemeyle baktı. Genç Adam anladı ki kurtuluş yoktu; tetiği çekti. Gelin kanlar içinde yuvarlandı yere.

"Seviyordum," dedi Genç Adam. "Ölesiye seviyordum."

Ellerini cebinden çıkardı, metalin kara soğuğu ürpertmişti, belinden bacaklarının arasına doğru ince bir üşüme yayıldı. Durağa geçti. Otobüsü beklemeye koyudu.

Nedim GÜRSEL (d. 1951)

DÖNÜŞ

Yol boyu kavak ağaçları, köprü, yokuş yukarı dar sokak Sokağın bitiminde kediyi gördüm. Yıkık bahçe duvarından dut tırmandı, oradan da çatıya. Baktım baca tütüyor. Rüzgârda savrulan kül rengi, yoğun bir duman. Kedi dumana girdi çıkt kiremitlerin arasında kayboldu sonra. Bahçe kapısının önünd durdum. Girsem yol bitecek. "Ömür biter yol bitmez." Kentlerir otellerin duvarlarında yazılıydı. Bir geminin beyazında, trenleri uçakların alnında. Bekleme odalarında, gar saatlerinde kamyonların otobüslerin ön camlarında yazılıydı. Ya da bir tanıdık bir ses, hep bu tümceyi fısıldadı kulağıma. "Ömür bite yol bitmez." Girsem Paris'te Figuier Sokağındaki odamın kapıs çalınmayacak bir daha. Ne telefon çalacak, ne de Notr Dame'ın çanları. Gece, lâmbamın ışığına üşüşmeyecek Türkç sözcükler. Sürgün bitecek. Girsem sofada sedirin üzerind bulacağım seni. Saçların ağarmış, yuvarlak, beyaz yüzünd sabır.

-Döndün demek.

-Döndüm.

-Sen yokken ağaçlara soğuk vurdu. Çürüyüp gitti hepsi.

-Bizim duta bir şey olmamış ama.

-Onun da hâli benim gibi. Devrildi devrilecek.

-Yok yok, iyisin maşallah! İyi gördüm seni.

-Kocadım artık. Bil ki takatim kalmadı. Bu son olsun!

-.....

-Bir gittin, gidiş o gidiş.

-.....

-Nasibini almadın mı hayattan, hâlâ doymadın mı dünyaya?

-.....

Doğru, bu son olsun artık. Bir daha gitmem. Bunca yalnız kalacağını, böylesine kocayacağını bilemezdim. İşte çürüyüp gidiyor her şey. Ben buradayken de soğuk vururdu ağaçlara. Bahçeyi ayrık otları kaplar, sarnıcın suyu çekilirdi. Ama şimdi, ne tuhaf... İlkyaz hiç gelmemiş gibi. Sanki kırk ikindiler hiç yağmamış. Toprak kurumuş, cılız yapraklarda belli belirsiz bir ürperme. Rüzgâr yağmur getirmiyor anlaşılan. Dallara su yürümüyor. Ne tuhaf... Ev terk edilmiş gibi. Koltuk örtüleri kaldırılmamış, sedirin üstü bir karış toz. Duvardaki musafa da uzun süredir el değmemiş. Yanı başından hiç ayırmadığın çalar saat bile durmuş. Kirli duvarlar, odalar, bahçeye inen merdiven, tahtaboşun sessizliği... Her şey, her şey bir eski zaman düşünde. Gözlerine uzak bir yalnızlık inmiş. Yoksun sanki, oturduğun, bana baktığın yerde değilsin. Sevecenlikle

bakmıyorsun. İlk kez, yıllardır ilk kez pencereden ayırıp oğluna yönelttiğin bakışların donuk, yaşamasız. Biraz gülümsesen duvarların beyazı geri gelecek yine. Saatin tiktakları sofayı dolduracak. Sedirin, musafın tozu yok olacak bir anda, dallara su yürüyecek. Ama gülümsemiyorsun.

-Seni çok bekledim. Günler, geceler boyu.

-Geldim işte, sonunda döndüm.

-Geldin ya, beklediğim sen değilmişsin.

Beklediğin ben değilmişim demek. Doğru, sen bir başkasını bekledin. Bahçede, dutun gölgesinde dizlerine yatırıp salladığını, gece üzerini örtüp duasını karanlığa üflediğin çocuğu, konuk odasının duvarındaki fotoğrafta gülümseyen delikanlıyı bekledin. Çünkü yakınlarının, özellikle de kocanın ölümünden sonra onunla yapayalnız kalmıştın bu ahşap evde. Yaşamın onun yaşamıydı, onun varlığından ibaretti dünyan. Gün onunla başlıyor, gece onunla bitiyordu. Oydu yaşadığın. Bir gün ardından bakır maşrapayla su döküp Paris'e yolcu ettiğin delikanlıyı, seni bırakıp giderken sarsılarak ağlayanı bekleyecektin elbet, yıllar sonra Alâaddin'in sihirli lâmbasından çıkmış gibi karşısında ansızın beliriveren sakallı, yorgun adamı değil.

Bilsen ne acılar, ne yalnızlıklar çekti o adam! Bir kentten bir başkasına, bir kadından ötekine savruldu durdu. Dar odalarda, karanlık sokaklarda geçti yaşamı. Bilmediğin, düşünde bile göremeyeceğin dev uçaklara binip okyanuslar aştı, uğultulu kentlerin cadelerinde, parklarında dolaştı.Yuvarlak beyaz yüzünü, yakınlığını unutmadı ama. Paris'te Marie

Köprüsü'nün altından akıp giden Seine ırmağının bulanık suyunda, Figuier Sokağında lâmbasını yakınca beyaz kâğıtlara vuran ışıkta seni gördü. Senin ellerini, yüzünü, geniş alnını. Moskova'da Puşkin Alanı'na kar yağarken sen vardın aklında. New-York'da Gate Village'in karanlık mahzenlerinden birinde caz dinlerken de. Ve hiçbir güneş, Akdeniz'in yakıp kavuran güneşi bile, senin varlığın kadar ısıtamadı içini. Şimdi, yıllar sonra karşında dikilen bu yorgun, bu gün görmüş adamın beklediğin olmadığını söylemekte haklısın. Ama o hep bu anı, döneceği bu günü bekledi. Anla artık.

-Tanımadın mı oğlunu? Beklediğin ben değil de bir başkası mıydı?

-.....

--Döndüm işte. Bu son olsun. Bir daha gidersem yol bitmesin.

-.....

Bahçe kapısının önünde durdum. Girsem ardımdan sımsıkı kapanacak kapı. Merdivenden sofaya çıktığımda Paris bitecek. Işıklı kalabalık bulvarlar, kahveler, güzel kadınlar, her şey, her şey bitecek. Biterse bitsin! Burada, bu ahşap evde seninle yaşamanın, sakin bir hayat sürmenin zamanı çoktan geldi bile. Evi onarır, bahçeyi düzenleriz. Toprak canlanır, dallara su yürür yeniden. Bakarsın yapraklar da yeşerir. Bir zamanlar gölgesinde uyuduğum dutun kalın, iri yaprakları.

Kapıyı açıp bahçeye girdim. Umduğum kadar bakımsız değildi. Her şey eski yerinde: Dut ağacı, taş duvar, köşede kullanılmayan sarnıç. Toprak kokusunu içime çekince

heyecanım yatıştı biraz. Gövdem rahatlayıp gevşedi. Tam sırasıdır. Şimdi çıkmalıyım sofaya, hemen şimdi. Kaç yıl oldu... Kaç yıl oldu seni görmeyeli, sesini duymayalı. Sofanın tahta döşemesine ayak basmayalı kaç yıl oldu!Gece, üzerimi örtmeye gelirken döşeme ayaklarının altında gıcırdardı. Sarsıldığını duyardım evin. Duvarlar, pencere camları titrer, karanlık çoğalırdı. Sen odaya girince ansızın duruverirdi her şey. Karanlık uzaklaşır, yüzünde dünya ışırdı. En derin, en güzel uykuyu sen duanı okuyup karanlığa üfledikten sonra değil, bir yaz günü dizlerinde tattığımı söylemeliyim sana. Dutun serin gölgesinde, sarnıç uğuldarken. Şimdiyse yaşadığım kentler uğulduyor içimde. Sana bugüne dek söylemek isteyip de bir türlü söyleyemediklerimi, ilk suçumu, ilk cezamı, yaşamımdaki tüm "ilk"leri anlatmalıyım. Yanına varıp gördüğüm kentleri, tanıdığım kadınları, her şeyi söylemeliyim bir solukta.

Bahçede fazla oyalanmadan yukarı çıkıp kapı tokmağını vurduğumda tuhaf bir sessizlik oldu. Bir süre bekledim. Karşılık gelmeyince yeniden çaldım. Yine ses yok. Yumuşak tüylü bir yaratığın ayak bileklerime süründüğünü duyumsadım o anda.

Baktım kedi. Merdivenleri hızla inerek bahçeyi bir uçtan bir uca geçti, taş duvarın üzerinden atlayıp kayboldu. Kediyi görünce bacadan tüten dumanı anımsadım. Bu kez var gücümle vurdum tokmağı. İçerde bir kıpırdanma oldu. Döşemenin gıcırdadığını duydum. Kapı açıldı. Karşımda başörtülü, yaşlı bir kadın.

-Kimi aradınız?

-.....!

-Siz Nurhayat Hanımın oğlu musunuz yoksa?

İçeri daldım. Sedirin üstü bomboş.

-Ben Nurhayat Hanımın komşusuyum. Hacı'nın karısı. Paris'e çektiğimiz telgrafı almadınız demek... Anneniz sizlere ömür...

Sedire çöktüm. Yıllarca beni beklediğin pencereden vuran ışıkta sofa sensizdi.

Feyza HEPÇİLİNGİRLER (d. 1948)

ER MEKTUBU GÖRÜLMÜŞTÜR

Sana bu satırları...

Gün batımlarında çıkıp gelmesen ansızın, bir bulutun ardından dökülen billur ışınlar yelpazelenip, diyelim denize düşerken ve kocaman çeyiz tepsisi gibi bir gümüş ayna gelip denizin göbeğine oturmuşken, görüvermesem seni... Yorgunum karıcığım. Sabahtan beri eğitimdeyiz. Başım, bedenim, su toplayan ayağım yorgun. Bende genç, güzel ve canlı kalan tek sen varsın. Bedenimin bitkinliği, seni yeniden yeniden yaratmaktan alıkoyamamakta yüreğimi. Dışım asker, içim sen.

Menemenli Salih dün gece, bütün koğuş horuldarken doğrulup yatağın içinde, yürüyüş kararı saymaya başladı, sonra da görüldeyerek Topçu Marşını söylemeye. Bense seninleydim. Buza kesmiş ayak parmaklarının uçlarını ısıtmaya koyulmuştum. Bu, üç atışta yirmi altı puan tutturan ellerimle soymuştum seni. Sonra da kimse görmeden, gizlice yatağıma almıştım. Seni nasıl saklayacağımı bilmemek... Varlığın burada hem kanat, hem yük olmaktadır bana.

Eğitim sürüyor. Sen salınıp gezerken, martılar, turnalar, serçeler, buraya yaklaşması olası, olasız tüm kuşlar, sesini iletmeye koşuyor. Geldiğimiz gün, ayrı ayrı odalardan iç çamaşırı, yünlü elbise, postal, torba ve palaska verdiler. Giyinip eğitim alanına gittik hemen, yürüyüş ve esas duruş öğrendik.

Kuzeydoğuda, adını bilmediğim duvar gibi bir dağ var. Hep kar dorukları. O üfürüyormuş gibi geliyor karları aşağıya, üstümüze doğru. Eğitim alanı, eğimli bir toprak. Eğimli ve dolgu.

İlk mektuplar dağıtıldığında "Ya yoksa, yazmamışsa... çıkmazsa bana mektup" deyip, sımsıkı tıkayarak kulaklarımı bekledim. İzinsiz kalmaktan beter bir korku bu. Adlar okunup bitinceye dek, öylece çömeldiğim yerde kaldım. Rıza sarstı omuzumdan. "Koş" dedi. "Mektubun var." İyi bir arkadaş Rıza. Bursa'da doğramacılık yapıyormuş. Herkesin olur ya, benim de asker arkadaşım o olacak. Seçtim asker arkadaşımı. Altlı üstlü, aynı ranzada yatıyoruz. Ben gözlerimi sıkıca kapayıp sana gelirken, kızının resmini alıyor eline Rıza, öylece bakıyor. Üç yaşındaymış kızı. Adı Barış. "Erkek adı bu" dedim. "Olursun" dedi. Ellerini ağzına sokmuş, avucunun ortası kınalı, burna kalkık, kaşları yay gibi, beyazlar beyazı bir kız, mavi mavi bakıyor babasına. Tezkereyi alınca Bursa'ya görmeye gideriz onları. Karısı Birsen'miş. "İyi bir kadın". Rıza sevmez övmeyi, övünmeyi.

Soğuk, şiddetini artırıp kara dönüştü. Şaşacaksın, bir tek kar getirmiyor seni bana. Çavuşun sesi bile seni taşırken, kar, yalnız kendini ve kulaklarımın sızısını getiriyor. Yağış arttı. Mola.

Topların altına koşuyoruz hepimiz.

İlkyaz gelmiştir bizim oralara. Ufaktan çiçeklenmeye başlamıştır bademler, erik ağaçları. Sen güzelim, sen de bahara durmuşundur. Eteğinin kıvrımları çiçeklenmiştir. Hep pembeli gülmektesin bana. Dişlerinin aklığı kar gibi değil. Isıtan, ışıtan bir aklık o, kar aklığından başka, değişik. Sonra sen ikiz kavakların dibindesin. Yel dalgalandırmış saçını. Kızıl güllü bir etek, üstünde. Uçar gibisin, bana gelir gibisin. Sevdalımsın.

Eğitim başladı yeniden. Dersliklerin önünden geçiyoruz. Uygun adım... Marş... İkinci tur, üçüncü, beşinci tur. Maraş, Elbistan, arkadaşlıkla yakınıma dek sokuldular. Artık birçok yer adı, birçok yüze dönüşecek. Adana mı, gevezelerin çınarı Mehmedali Çavuş, Zonguldak, esmerliğini kömürden değil, Arap Hüseyin'den alır. Aydın demek, Kaportacı İsmail demek. Bursa ise Doğramacı Rıza.

Kavak yok burada. Gök süt gibi. Döküldü dökülecek, taştı taşacak.

Sevgili mektupları, ana, kardeş, bacı mektupları. Yememiz, içmemiz, sevmemiz mektuplarımız. Patates mektubu, nohut mektubu. Bana mektup yaz sevgilim... Palaskanın zımbasından sızar içime, yüreğimi bulur, genişletir mektubun. Postalımın içinde, nasırlaşmaya yüz tutan, su toplamış yaralarımın merhemi olur.

Mektup yaz bana... Öyle güzel ki okumak, senle olmak, satırlarını öpmek. S'nin kuyruğunu kaşın diye, r'yi burnun diye öpüyorum. İşte saçların... Büklümlü, hoyrat, yüzünü gölgelemiş saçını, tek tek tellerini öpüyorum. Dudaklarına gelmiyor sıra. Tam dudaklarına yaklaşmışken... Düdük sesi... Kafamda duman, içimde sen.

Hafifçe tuttu kar. Yumuşaklığın ilk basışı, karın üstündeki ilk koşu güzel... Işınacağız koşarak, koştukça ısınacağız. Burnum dökülecek gibi. Kulaklarım sızım sızım. Bizim alay 3. bataryadan birisi... --Söylemeli miyim- Boş ver, sana güzel şeyler yazmam gerek.

Silâhlar eski. İlk atışlarda ağzı, dudakları kanadı bir arkadaşın. Benim de elmacık kemiğimde bir sızı var. Hâlâ geçmedi. Nasıl başardım bilmiyorum ama silâhla bile bağdaştırdım seni. Benzerlik ilgisinden başka, nasıl diyeyim, başka türlü bir şey bu. Silâha bakınca seni görmek değil, nereye baksam seni görmek.

"Kalk" komutundan, "yat" komutundan başka türlü bir ses gelmeli şimdi. Senin sesin gelmeli. Sevdiğin, sevdiğim dizeler dolduruyor içimi. Derken... İçime sığamayıp, dudaklarımdan dökülmeye başlıyor. Alçak sürünmeden, yükseğine geçerken mırıldanıyorum:

Sarı yaşmak atıvermiş yüzüne,

Mehtabın buluttan bakışı gibi.

Gül memeler burcu burcu terlemiş,

Yağmurun güllerden akışı gibi.

Her zaman, beklediğim büyülü gücü yarattı bu dörtlük. Aldı, götürdü beni, yemyeşil bir çayırın ortasına bırakıverdi. Altımda ebemgümeçleri, hindibalar hışır hışır kırılıyor. Elimde yapraklı, tomurlu, top top beyaz çiçekli bir dal. Küçücük minelerin oluşturduğu çiçek yumakları. Bütün özlemlerimle birleşip, ak bir çiçek topu olan bu dal sensin. Evim var sende,

anam, babam, doğmamış çocuğum var. Ne ki, görünen bir top ak çiçek. Sen yani... Sen...

Üçüncü bataryadaki arkadaş var ya -az önce yazamadığın hani- üç gün önce delirdi. Karısının adını, oğlunun adını bağırmaya başlamış gece yarısı, ranzaların tepesinde zıplaya zıplaya dolaşmaya başlamış. "Çıldırdı" dedi arkadaşlar. Bağlayıp götürdüler. Önce revire, sonra kentteki hastahaneye, sonra kim bilir nereye... Korkma canım, ben deliremem. Çocuğum yok ki adını söyleyeyim. Üç aylık karımın adı ise, öyle derinlerde ki, seslendirip duyuramam herkese. Bağıramam.

Kar kudurdu gene. Bir de korkunç fırtına çıktı. Savurtuyor karları ve her şeyi. Kaçıştık. Yeniden mola. Doğramacı Rıza, ağır topların altına koştu yakındaki, ben öbür yana.

Bu donmuş doğada, içimdeki senin sıcaklığın olmasa buz kesilirdim. Nasıl ısıtıyorsun içimi böyle... Sıcacık yapıyorsun. Güneş çiçeğim, kızıl çiçeğim, can çiçeğim benim. Özlemin yakıcılığı bu olsa gerek. Yanmaya eş değerde sıcak içim, yanmaya eş değerde kor. Koynunda yatmaya doyamadığım. Çoraplarını giydiriyorum sana. Kır çiçekleriyle bezenmiş çoraplarını, yumuşacık ayaklarına geçiriyorum. Ayağa kalk şimdi. Hazırız, gidelim.

Bizim oralar nasıldır acaba? Zaman ve uzaklık, böylesine silmeden önce, çirkinlik, kötülük kemlik var mıydı orada? Olsun... Ben hep iyileri, hep doyumsuz güzellikleri biriktiriyorum içimde. Gidelim haydi.

Ne yana gitmek istersin canım, ne yana uçalım senle?

İster misin dağların, dağlarımızın üstünden evimizi, henüz doyamadığımız yatağımızın sıcaklığını bulalım? İster misin doğacak bebelerimize kavuşalım? Sıcaklığımızla karları eritelim, kenetlenmemizle fırtınayı dindirelim ister misin?

Tepesi ve omuzları beyaza kesmişken Rıza ne yapıyordur şimdi? Benim kurduğum düşleri kuruyor, benim seni kucakladığım gibi karısını, avuç içleri kınalı yavrusunu kucaklıyordur.

Bir şey olsa şimdi... Rıza'nın altına girdiği top, patlayıverse ansızın. Olamaz mı yani? Unutulmuş bir top mermisi alsa bacağını Rıza'nın götürse... Olacağı şu ki, Bursa bacaksız kalır sevgilim. Ama Bursa olmayı sürdürür. Rıza ise gösterişe gerek duymayan bir sevmenin yakın ve sıcak anıtıdır, böyle kolay ölümlerle ölmez.

Sen benim söylediklerime boş ver. Ölüm hiç öyle yakın değildir, bencileyin severse insan, bencileyin yaşamayı isterse. Ayrıca kimsenin ölmesine de izin vermezler zaten. Yasaklardan biri de ölmek.

Mola bitti. Yeniden eğitim, yeniden kar, yeniden sen. Bitiriyorum mektubu artık. Tekrar görüşünceye kadar baki selâm.

Ayşe KİLİMCİ (d. 1954)

İPEK GELİNLİK

Sevgili Kan Kardeşim Sabır,

Bir hayli vakitten beridir ki, size yazamıyoruz. Diyeceksin ki, bir kartpostal da olsun atamaz mı idiniz? Her hâlde onu yapardık, ama, müşkülümüz boydan aştı. Kan kardeşliğin Muteber de bu olan işlere, bu köçek düzene şaştı...

Hâl hatır sormadan, töreyi çiğneyip, kendimizi dil edecektim az kalsın. Nasılsınız, nicesiniz? Mezbahadaki işinden çıkacak diye duyduk senin'çin. Hısımlar söyledi. Ne oldu, çıktın mı? Ayrılırsan bir iş tutabilecek misin? Çocuklar, yengemiz nasıllar? Bütün ev halkına selâmlar, selâmetler.

Bizleri soracak olursan, hamd olsun, iyiyiz. Hamdı bırakma elden, n'olursa ossun. Duyduğun, gelip, sağol. Allah razı olsun, zahmet edip kalktın, geldin. Gördüğün gibi kardeşçiğim, enişten o kazayı geçireli beri, evimiz ocağımız bir yangın yeri harabeliğinden üstün haraptır. Ocağımıza kül elenmiş, başımıza rahmet misali dert yağmıştır. Ossun,

Allah'ıma çok şükür, derdi veren Allah, derman için sabır da verir.

O, cansız kalası Çamaşır Makinası Fabrikası'nda iş bulduğu gün benimki, nasıl çocuklar gibi sevinmiş, mübarek bayramlardan da öte bayram etmiştik. Biliyorsun, siz de burdaydınız... Sofralar kurup, et pişirmiştik. Siz ikiniz içki içmiştiniz. Çocuklarla tarlada uçurtma uçurmuştunuz. Ne günlerdi onlar, ah... Sonra işte, gitti geldi, hep çalıştı. Az buçuk eksik gedik kapatıyordu, boğaz körletiyordu aldığı ücret. Muhanete muhtaçlığımız bitti diye, çocuğumuz gibi muhabbet besliyorduk fabrikaya, inan olsun. Bizim mülkümüz imişçesine seviniyorduk, katettiği yola. Üretim arttı mıydı evcek şenleniyor, üretim yavaşladı ya da satış azaldı mıydı, yaslara bürünüyorduk. Bizim fabrika aşağı, bizim fabrika yukarı. Baba malından öteyidi mübarek.

İlk ikramiyesini verdiklerinde, aynen bana verdi enişten, çarşılara indim. Eksik gedik aldım. Bol bol kuru zahire aldım, kıyma aldım, kavurma yapıp saklamaya, yeşillik, menekşe kökleri, biraz da maydanoz tohumluğu. Yeni basma perdeler, emaye çiçekli tencere, hem de kaç boy, görsen Kızlara sandıklık birkaç parça şey, çarşıları eve taşıdım. Dönüşteydi, unutamam, minübüsçünün aynasında bir şiir gördüm. Üşenmedim, aklıma nakş ettim: "Bir dünyaya geldim, giymedim başıma taç / Ne zengini tok gördüm ne fakirini aç / Yarabbi, öyle fevzi bir kanaat ver ki / Nâmerde değil, merde de eyleme muhtaç..." Eve geldim, hemmen bir etamin üstüne hesap işiyle işledim. Çerçeveleyip, duvara astık.

Sonra işte... Sonrası hep bildiğin gibi. Sabahlardan bir sabah evlerden dipdiri çıktı kocam, bir başka sabaha eksik döndü... Kolu presin altında kalmış. Sağ eli tüm harabiyet. Dirsekten kesmişler. Öylesine berbatlanmış kolu. Hiç içim götürmüyor. Bak bunca zamanlar geçti üzerinden, yazması, dayanması hâlâ daha zoruma gidiyor.

O sağ kol, ekmek kapımızdı, ocağımız dirliğimiz düzenimiz... Ekmek kapımız kapandı. Ne iş üretebilir artık, ne odalarımızı boyayabilir, bahçedeki güllerin dibini kabartabilir, ne de çocuklarını hoplatabilir... İlk maaşından hevesienip, biriktirip, aldı idi, ne denir, şövalye yüssüğünü hani... Onu da takamaz.

Fabrikadan az buçuk bir tazminat ödediler. Hiç giden kolu karşılar mı? Hayatlarımıza destek olsun diye verdiler bu parayı. Masanın üstüne koyduk. Bir süre gelip gidip baktık zarfın içindeki bedelimize.

Sonra kardeşçiğim, kafa kafaya verdik adamımla. Dedik ki, bu iş böyle sürüp gitmez. Gidemez. Bu günahsız sabilerin, tütüp giden ocağımızın gül yüzü hatırına, bizler kavi yürekli olmayız. Yeni yaşamalar, yeni geçimler kurup çatmalıyız kendimize. Bu tazminat ile güzel bir çamaşır makinası alalım, kocaman, pırıl pırıl. Gerçi kolu diyet bıraktığımız yer de çamaşır makinası fabrikası idi, idi ya, orası tek tek satış yapmaz imiş. Çarşılardan alırız, ossun. Ben müşteri toplarım, zenginlerden, öğrencilerden, bekârlardan, hastalardan... Evde, para ile çamaşır yıkarız. Akmasa damlar. İşi ilerletiriz. Enişten belki ilerde yalnız sol kolu ile iş görmeyi de beller yavaş yavaş. Beller ya, neden olmasın? Sol koluyla bana yardım eder.

Birbirimizi destek alırız, ütü, kola da yaparız. "Çamaşır yıkama arıtma/ütü ve kola atölyesi". Ne güzel, adına kurban.

Dedik, bir güzel sevindik.

Benimki arkadaşları ile konuştu. Taşındı, düşündü. Bir markada karar kıldık. Reklâmlarda seçtiğimiz markanın filmine baktıkça, içimiz pır pır... Neyse, çıktık, komşulardan birkaç ehbapla çarşıya. Ben elimde tazminat zarfımızı tutuyordum, sımsıkı. İlk defa idi ki, tık para bir şey alıyoruz. Bir gurur bizde, bir tafra, breh breh. Bir de heyecan. Yüreklerimiz güm güm güm. Paranın ucuna bulaşan kanımızı bile unutuvermiştik sanki... Erkekler makinalara bakarken, mağaza sahibi bize tabure ikram etti, oturduk. Bir de çay söyledi bize. Birini seçtiler makinaların. Servise yüklediler. Ben hemen, nazar boncuğumu önceden hazır etmiştim, kıyısına bağladım makinanın. Onu aramıza aldık kamyonette, ellerimizle de destek olup, korunak yapıp, şenliklerle mahalleye girdik. Çoluk çocuk arabanın ardından koşuştu, bağrıştı. Konu komşu hayırlamaya geldiler. Çaylar felân içtik.

Herkesler dağılınca, bir deneyim bakalım dedik, nasıl yıkarmış, görelim bir.

Suyu ısıttık, ilâcı koyduk. Suyun en sıcağından koyduk, iyice paklasın diye. İlâcı da öyle, fazla kattık. Her şeyi tamamlanınca, başladık kara kara düşünmeye, ilkin neyi yıkayalım diye. İlk yıkanacak çamaşıra paye vermek sayıyorduk, seçmeyi. Dedik ki, benim gelinliğimi yıkayalım dedik. On yıldır düğün günümüz iziyle duruyordu. Sandığımın dibinden çıkardık. Zamanında ne kadar pahalıya oturmuştu bize. Ev, eşya düzememiştik, atadan kalanlarla yetinmiştik.

Amma, annemin de kocamın da özlemi idi, borç harç, ipek bir gelinlik dikilmişti. Düğünümden sonra, komşuların şenliklerine, kınasına, çocukların sünnetine, müsameresine giymiştim bir iki. Yıkamaya da kıyamıyordum. Üstünün ve etek uçlarının kiri bir mübarek geliyordu gözüme. İşte, şimdi sevgili makinamızda yıkanacaktı.

Besmele çekerek koyduk ipek gelinliğimi makinaya. Çalıştırdık. İyice temizlesin diye de en uzun ayara kurmuştuk zamanını. Makine gürültüyle dönerken, bizler yıkama, ütüleme, kolalama atölyemizin düşlerini kuruyorduk. Atölyeyi, biriketle bahçeye kuracaktık ki, su katması, boşaltması bahçede kolay olurdu. İçeri'si duman duman olacak, mis gibi sabun kokacaktı. Lavanta çiçeği de atardık, durulama suyuna. Daha sokağın başından sokağı tutardı bu temizliğin kokusu. Mahallenin adı bile değişirdi zamanla, temizlik sokağı derlerdi. Ya da miskü amber sokağı. Evimizi de kireçle badanalardık. Menekşelerimizin kokusu, kireç badanalı duvarlarımız ve buhar buhar atölyemiz... Ellerimiz ağarırdı sabunlu sodalı sulardan, buruş buruş olurdu, ne güzel. Ben bohçaladığım temiz çamaşırları koluma takar sabahları erkenden kendimi yollara vurur, dağıtırdım. Bir iş yapıyoruz diye enişte'nin kaşlarının düğümü çözülürdü.

Gürültüyle döndü, döndü, döndü makinamız. Durunca, açtık kapağını. Bir de baktık ki, makine kazanının civarına yapışmış benim gelinlik, damla damla erimiş, akmış. İpeğin yıkama mesafesi iki dakikaydı. Biz çoğa ayarlamışız. Gelinliği bitirmişiz... Baktım, baktım... İçim bir fena oldu. Gittim odaya, bir güzel ağladım bağıra bağıra. Kocamın kopan kolu için de, ipek

gelinliğim için de, yüreklerimiz, hayallerimiz için de, birkaç kat, iyicene ağladım. Hepsine mahsus ağladım...

Sonra, gözlerimi sildim. Gittim, makinayı temizledim, ovdum. Basma örtü dikmiştim, onu örttüm. Üstüne vazo koydum. Vazonun önüne de, duvardaki etamine nakışlı, muhtaçlık şiirini koydum. Oldu sana bir sehpa, bizim makine. Git gel, oku, nâmerde değil, merde de eyleme muhtacı. Oku da avun Muteber Hanım, dedim. Şimdilik tabiî. Gene kurduğumuz hayalleri, umutları, onunla gerçekleştirebileceğiz, başka mümkünümüz yoktur. Az bir zamanlığına küsüşmüştük işte. Gelinliğimi, hatıralarımı yok etmişti, suçu büyük.

Makinayı kapatırken bunları düşündüm. Kızlarımı, adamımı, küçüğümü düşündüm. İnsanoğlu işte, umut Kaf dağı berisinde bile olsa, yetip, alıp geliyor... Ucundan ucundan tutunuyor hayata, vazgeçmek yok.

Temizlik sokağı olacaktı mahallemiz ha, önce benim düşlerim temizlendi işte. Sokak deyip de geçmemeli ama, di mi. Sokak veya dünya, farkı yok. Bazen bir insan bile bir dünya. Enişten söz timsali... Kopan kollar toplanır toplanır da bir gün, daha güzel yaşamaklara maya olur değil mi... O sebepten, diri olmak mecburiyetimiz vardır ve bu en yüce sevaptır. Ey makine, bunu böylecene kulağına kat. Dedim.

Yaa, kan kardeşim, desene en zoru insan olması. Hakkaten yani, en zoru insan olması...

Herkeslere selâmımızı ilet.

Kan Kardeşin Muteber

Kemal KURT (d.1947)

SINIR KAPISINDA VUKUAT YOK

Selim kollarını havaya kaldırdı ve yüksek sesle esneyerek uzun uzun gerindi. Birden doğruldu yattığı yerden. Ford'un arka koltuğunda saatlerce iki büklüm yatmaktan sağ bacağı uyuşmuştu. Kan dolaşımı hızlansın diye iki eliyle bacağını diz kapağının biraz altından tuttu, birkaç kez kaldırıp kaldırıp bıraktı.

Göğüs geçirerek elini ceketinin iç cebine soktu ve ezilmiş bir Marlboro paketi çıkardı. Paketten iki ezik sigara alıp parmaklarının arasında yuvarlayarak düzelttikten sonra pantolonunun cebinden çıkardığı çakmakla ikisini de yaktı. Birinden derin bir nefes çekip dumanını yılların tiryakiliğiyle seslice ciğerlerine doldururken öbürünü de direksiyonda oturan Şükrü'ye uzattı. "Nerelere geldik?" diye sordu uyku mahmuru, çatlak bir sesle. "Bir şey kalmadı" dedi Şükrü yorgun. "Beş, bilemedin on dakika sonra sınırdayız."

"Sahi mi söylüyorsun? Avusturya'yı geçtik bile mi?" Selim telâşlanmıştı.

"Senin uyumaktan düyayı gözün görmedi. Nedir ki Avusturya dediğin? Bir ucundan baksan öbür ucunu görürsün. Bir bastım ayağımı gaza, bak ancak şimdi kaldırıyorum."

"Niye beni zamanında uyandırmadın?" diye çıkıştı Selim.

"Niye? Çekindiğin bir şey mi var?"

"Yooo! Ne olsun? Allah'a şükür kâğıtlarım tamam."

Selim esnedi. Uyku sersemliğini daha üzerinden atamamıştı.

"İkametin var", diye yatıştırdı onu Şükrü. "Pasaportunun süresi ne kadar?"

"En azından üç yılı var daha."

"Daha ne istiyorsun? Bundan iyisi can sağlığı."

"Selim koltuğun ucuna kadar kaydı, dirseklerini ön koltuğun arkalığına dayadı ve gözlerini önlerinde bir yılan gibi sonsuzluğa dek uzanan yola dikti.

"Allah canımı alsın! Dedi bezgin bir tavırla. "Ne zaman şu sınır kapısına gelsem, içimi garip bir korku kaplıyor. Sanki kanuna aykırı bir iş yapıyormuşum gibi geliyor bana. Bütün bu polisleri, gümrük memurlarını, gözcü kulelerini, ışıklandırmaları görünce, hepsini beni yakalamak için dikmişler ve ben de bu defa yakayı ele verecekmişim gibi bir his doğuyor içime."

"Saçmalama!" dedi Şükrü dudaklarında alaycı bir gülümsemeyle. "Bir bok olacağı yok. Başka dertleri kalmadı mı, bizim gibi garibanlarla uğraşacaklar?"

"Elimde olan bir şey değil ki! Polis, pasaportumu karıştırıp dik dik yüzüme bakmağa başlamıyor mu, yapmış da yapmamış da olsam her suçu itiraf etmeğe razıyım."

"Sen kim, suç işlemek kim? Karıncayı incitmeğe çekinirsin."

"Gümrükçüler gelip de bavulları açtırınca kim bilir neler çıkacak içinden diye yüreğim hopluyor. Her ne kadar evde eşyalarımı kendi ellerimle yerleştirmiş olsam da."

"Pijaman çizgili mi? Çizgili pijamaya on yıl hapis cezası var. Kirli çoraba müebbet."

"Sen alay ediyorsun. Dört hafta memleketteydik. Bu zaman içinde neler olmaz. Belki yeni bir kanun çıkarmışlardır. Ağzında yediden fazla dolgu olan giriş yapamaz. Al işte, ayıkla pirincin taşını o zaman!"

Şükrü kahkahayı bastı. Altın dişleri parıldamaktaydı.

"Haklısın! Kırkından sonra sınır geçeni teneşir paklar."

"Her defasında dokuz doğuruyorum" dedi Selim Şükrü'ye aldırmadan. "Yersiz de olsa her aramada bir aksilik çıkacak diye tarifsiz bir korku içimde. Ne yapsam, ne etsem yenemiyorum bu korkuyu."

"Ağzını hayra aç!" dedi Şükrü ve frene dokundu. Yolun kenarındaki trafik levhası, saatte kırk kilometreden hızlı araba sürülmesini yasaklıyordu. Uzakta gözcü kuleleri görünmüştü.

"Ama bu yaz memlekete senin arabayla gittiğimiz iyi oldu" dedi Selim. "Doğu Berlin'den kalkan uçaklardan bıkmıştım artık. Geçen yaz tam beş saat sürdü hava alanında kontrollerden

geçmemiz. Önce doğuda pasaport kontrolü, ardından da batıda pasaport ve gümrük kontrolü.

Sanki dünmüş gibi hatırlıyorum. Bütün diğer otobüslere hiç durmadan geç diye işaret ediyorlardı. Türk uçağının yolcularını taşıyan otobüsten ise çoluk çocuk herkesi indirdiler. Gümrük binasının önünde kuyruğa dizdiler bizi. Sıcaktan zaten canımız burnumuza gelmişti. Bir rezalet, sorma! Küçük çocuklar ağlıyor, yaşlı kadınlar kolonyalar sürünüyor, herkes, ama herkes, bir an önce evine varmak istiyordu.

Bomboş bir hangarı andıran binanın içinde, upuzun bir masa üzerinde bavullarımızı açtırdılar. Giysiler, iç çamaşırları, fındık, fıstık, şeker, lokum taşmıştı dışarıya ağzına kadar dolu bavullardan. Bir görsen şaşarsın."

"Az mı gördüm?" diyerek yüzünü buruşturdu Şükrü. "Benim de çok geçti başımdan."

"Sıra bana geldi. Şansıma da aşırı görev düşkünü bir gümrük memuru düşmez mi bana! Bavulumu, çantamı, hatta elimdeki fileyi bile didik didik aradı. Ne bulacağını sanıyordu acaba?"

"Atom bombası aramıştır", dedi Şükrü.

"Bütün torbaları, kese kâğıtlarını, paketleri açtırdı. Evde az mı uğraşmıştım onları bavula sığdırmağa? Telâş içinde açmağa çalışırken kâğıtlar yırtıldı; nohut, pirinç, mercimek, fasulye, ne varsa saçıldı ortalığa. Su gibi aktılar eşyaların arasına, masanın üzerine, oradan de yere."

Selim sinirlenmişti, ağzının kenarı seyiriyordu.

"Aç, kapa! Çıkar, sok! Bu ne? Şu neyin sesi? Canımı çıkardılar. O gün yemin ettim bir daha kendimi böyle aşağılatmamağa. Memurdan değil, kuyrukta bekleyenlerden utandım en çok. Kime ne, benim ne getirdiğim bavulumda?"

Şükrü yavaşça arabayı kontrol kulübeciğinin yanına yanaştırdı. Kucağında hazır tuttuğu pasaportları arabanın açık penceresinden dışarıda beklemekte olan polise uzattı. Dikkatle inceledi polis pasaportları, ikamet damgasının bulunduğu sayfayı açtı ve bir şey demeden camekânlı kulübeye girdi. İçeride bir başka polis memuru bir bilgisayar başında oturmaktaydı. Kimliklerinin bilgisayara verildiğini gördüler Selim'le Şükrü ve ardından da iki polisin aralarında tartıştıklarını.

"Amma da uzun sürdü", dedi Şükrü. "Bıraksalar da gitsek, daha yolumuz uzun."

Ama polislerin hiç acelesi yoktu. Masada oturanı telefona sarıldı. Selim'de bet beniz kalmamıştı. Şükrü de tedirgin olmuştu.

"Yoksa bir halt mı işledin, Selim?"

"Ne haltı? Beni bilmez gibi konuşma, Şükrü! Yirmi yıldır Almanya'da çalışıyorum, bir gün bile krank[1] yapmadım."

O sırada polis memuru elinde pasaportlarla geri geldi. Arabanın açık penceresine doğru eğildi:

"Selim Özyurt hanginiz?"

[1] **krank:** Hastalık sebebiyle rapor almak.

Selim'in içi hop etti polisin yüzüne gülümsemeğe çalışarak bakarken. Polis, Selim'i şöyle bir süzdü. Başını yana çevirterek bir Selim'in kulağına dikti gözlerini, bir de resimdeki kulağa.

Sonunda iki kulağın aynı kulak olduğuna aklı yatmış olacak ki,

"İnin arabadan!" dedi Selim'e ters ters bakarak.

Selim, hiç sesini çıkarmadan arabadan indi.

"Bagajı açın!" dedi polis bu kez de Şükrü'ye. Şükrü arabadan inip bagajı açtı.

"Eşyalarınızı alın, benimle gelin!" dedi polis kenarda bekleyen Selim'e. Kaderine razı gelmiş kurbanlık koyun gibi boynunu bükerek bagajdan bir bavul, bir çanta ve tıka basa doldurulmuş bir file aldı Selim ve memurun peşine takıldı. Gümrük binasına girdiler.

Polis, upuzun, penceresiz, neon lâmbalarıyla aydınlatılmış koridorun sonuna kadar hızlı hızlı yürüdü ve bir kapının önünde durdu. Selim elindeki ağır eşyalarıyla ona ayak uydurmakta güçlük çekiyordu. Polis gelmesini bekledikten sonra ceketine çeki düzen verip hafifçe kapıyı tıklattı:

"Buyurun!" diye bir ses duyuldu içeriden. İçeride, üzeri tepeleme kâğıt dolu bir masanın ardında sivil giyimli şişman bir adam oturmuş, uzun bir puro içiyordu. Polis, kulağına eğildi ve bir şeyler fısıldadı. Adam yan yan Selim'e baktı ve birden cüssesinden beklenmedik bir çeviklikle yerinden fırladı.

"Hemen gidelim, Herr Özyurt, sıra size geldi."

Selim eşyalarını sürükleyerek adamın peşinden koştu. Adam koridorun sonundaki arka kapıyı açmış, sabırsızlıkla Selim'i beliyordu.

"Biraz acele edin, herkes sizi bekliyor."

Kapıdan çıkınca boş bir alanda buldu kendini Selim. Alanın ortasına büyük bir panayır çadırı kurulmuştu. Çadırı çepe-çevre saran bayrakların arasında kırmızı zemin üzerine beyaz ay yıldız hemen gözüne çarptı. Kapıda iki adam bilet kesiyorlardı. Naklen televizyon yayını yapan minibüsten renkli kablolar çıkıyor, çadırın içerilerine uzanıyordu. Giriş'in yanındaki büfede sosisli sandviç yiyen iki kişi, Selim'le adamın geldiğini görünce sandviçlerini ellerine alıp alelâcele çadıra girdiler.

"Kapayın kapıları! Başlıyoruz!" diye bağırdı şişman adam kapıdakilere ve çadırın arka girişinden içeri daldı. Selim de aynı yerden girip üç dört basamak çıkınca döşeme tahtalarından yapılmış bir sahnede buldu kendini. Spotların ışığı gözlerini kamaştırıyordu.

"Herr Özyurt, bu yana gelin, bu yana!" diye bir ses duydu ve gözlerini kırpıştırarak sesin geldiği tarafa yöneldi. Uzun bir masanın başında siyah smokin giymiş bir adam duruyordu. "Koyun şu masanın üzerine bavullarınızı" dedi adam. Birden yanında beliren iki kişi Selim'in elinden eşyalarını alıp masanın üzerine yerleştirdiler. Selim'in gözleri biraz ışığa alışmıştı. Elini siper ederek sahnenin önündeki karanlığa bakınca, çadırın tıklım tıklım seyirci dolu olduğunu gördü. Oturacak yer bulamayanlar, çadırın iki yanında ayakta dikiliyorlardı. En ön sırada oturanların ellerinde flaşlı fotoğraf makineleri ve televizyon kameraları vardı.

Bunları görünce olduğu yerde donakaldı Selim. Ne istiyorlardı ki ondan? Acaba korktuğu başına gelecek de yıllardır göz göre göre ve kanunları hiçe sayarak sınırı ihlâl ettiği için herkesin gözü önünde yargılanacak mıydı? Yoksa yirmi yıldır bir gün bile hastalanmadan, işe geç kalmadan çalışıp Almanya'nın kalkınmasına katkıda bulunduğu için törenle madalya mı verilecekti?

Bu arada siyah smokinli adam seyircilere dönmüştü:

"Değerli seyirciler, huzurlarınızda yıllık izninden geri dönen konuk işçi Selim Özyurt!"

Bir alkış koptu. Selim iyice şaşırmıştı.

"Az sonra Herr Özyurt'un bavulunda memleketinden neler getirdiğini kendi gözlerimizle görmek mutluluğuna erişeceğiz."

Bu sözler üzerine adam, Selim'in bavulunu açmağa çalıştı, ama Selin bavulunu evde iplerle sımsıkı bağlamış, düğüm üzerine düğüm atmıştı. Az önce Selim'in bavullarını elinden alan iki kişi, ellerinde makaslarla yardımına koştular. Smokinli adam özenle ipleri birer birer keserek bavulu açtı. Ama açmasıyla iki adım geriye sıçraması bir oldu. Yeşile çalan bir mavi su gürüldeyip tahtaların aralıklarından akmış, geriye birkaç yeşil yosun kalmıştı. Yosunların arasında iki ufak balık çırpınıyordu. Sunucunun pantolonu ve ayakkabıları ıslanmıştı. Flâşlar parlıyor, kameralar çalışıyordu.

"Herr Özyurt" dedi adam paçalarını silkelerken. "Siz bir sahil kasabasından geliyorsunuz anlaşılan."

"Evet" diye yanıtladı Selim çekingen. "Karadeniz sahilinden."

"Demek deniz suyu getirdiniz yanınızda?"

Selim evet anlamında hafifçe başını eğdi. Biraz önce bavuldan suyun taşmasıyla hayretlerini gizleyemeyip bir ağızdan yüksek sesle konuşmağa başlamış olan seyirciler, bir alkış tufanı kopardılar. Alkış bittikten sonra sunucu, sahnenin en dibinde bir daktilo başında oturan bir adama döndü.

"Tutanağa geçirin: Bir adet deniz suyu."

Sonra yardımcılarına eliyle bir işaret etti. Masayı silip kurulayarak bavulu bir kenara yerleştirdi bunlar. Adam çantayı çekti yanına, fermuarını açtı, iki elini birden soktu ve içindekileri elleriyle yokladıktan sonra buruşuk bir mendil bulup çıkardı. Mendili avucunda sıktı, iki damla su damladı masanın üzerine. Seyirciler daha iyi görebilmek için ayağa kalktı, küçük çocukları babaları omuzlarına almıştı.

"Herr Özyurt'un karısının ayrılırken göz yaşlarını sildiği mendil" diye açıklamada bulundu sunucu. Sonra yine yazıcıya döndü:

"İki kalem gözyaşı."

Yazıcı, iki parmakla harfleri arayarak daktiloya çekti.

"İki... kalem... göz... Gözyaşı ayrı mı yazılır, bitişik mi?"

"Ayrı!" dedi sunucu. Masanın başına göz yaşlarını selüloit film üzerinde görüntülemek isteyen fotoğrafçılar üşüşmüştü.

"Lütfen sahneyi boşaltın" diye rica eti sunucu. "Yoksa programı yarıda kesmek zorunda kalacağım." Ve tekrar elini çantaya soktu. Birkaç yeşil yaprak göründü çantanın ağzında, büyüdü, dallanıp budaklandı yeşillik. Ve birden sunucunun elleri arasında bir ağaç belirip çadırın tavanına kadar uzandı. Sunucu şaşırmıştı, soran gözlerle Selim'e baktı.

"Bizim evin önündeki incir ağacı" dedi Selim. "Gölgesinde oturup çay içer, sohbet ederdik. Berlin'de yokluğunu çok hissediyorum."

"Yardımcılar geldi, ağacı zar zor yerinden kaldırıp sahnenin arkasında bir köşeye yerleştirdiler. Smokinli adam bu kez de boş bir şişe çıkardı çantadan, tıpasını çıkarıp kokladı:

"Kır kokusu" dedi şişeyi havaya kaldırıp seyircilere göstererek.

"Evet" diye onayladı Selim. "Memleket hasreti yüreğimi karartınca açıp kokluyorum. İyi geliyor."

Çantanın içinde iplerle sımsıkı sarılmış, gazete kâğıdına sarılı bir paket buldu sunucu ve kendi açsın diye Selim'e uzattı. Dikkatle bir ucundan araladı paketi Selim ve birden simsiyah bir şey dil gibi dışarıya uzandı paketten ve gittikçe büyüyüp uzayarak önce Selim'i, ardından da sunucuyu karanlığa bürüdü. Az sonra tüm çadır karanlık içinde kalmıştı. Bir de sıcak bastırdı. Küçük bir çocuk korkudan ağlamaya başlamıştı.

"Kastiniz nedir bize?" diye bağırdı sunucu öfke ve korku karışımı bir sesle Selim'e. "Ortalığı karanlığa boğdunuz, burnumun ucunu bile göremez oldum. Birazcık aydınlatın şurayı!"

Seyirciler karanlıkta Selim'in elindeki paketi silkelediğini duydular. Birden bir sürü yıldız belirdi çadırın tavanında, bir de bıçak sırtı gibi ince ve eğri bir yeni ay. Çadırın girişinden sahnenin ardına kadar bir samanyolu uzanıyordu.

"Pek severim bizim oranın sıcak ağustos gecelerini" dedi Selim. Ortalık burcu burcu saman kokmakta, ağustos böceklerinin sesleri duyulmaktaydı. "Memlekette son gecem bu. Hiç unutamayacağım, gözümü bütün gece uyku tutmadı. Herkes yattıktan sonra çıktım bahçeye, oturdum bir kenara ve sigara üstüne sigara içtim. Yatağa girdiğimde hava neredeyse ağarıyordu. Karım uyandı."

"Öhö!" diye hafifçe öksürdü sunucu. "Orasını geçelim, özel yaşamınıza burnumuzu sokmak istemeyiz. Yetti karanlıkta oturduğumuz. Şu gecenizi toplasanız artık."

Ama bu sanıldığı kadar kolay bir iş değildi. Selim, ne zaman gecenin bir ucunu pakete sokmayı becerse, diğer ucu dalga dalga başını alıp uzaklara gidiyordu. Sonunda sunucu ve yardımcılar Selim'in yardımına koşmak zorunda kaldılar. Hep birlikte karanlığı eteklerinden tutup yırtmamağa özen göstererek usulca paketin içine tıkıştırdılar. Paket, yamrı yumru olmuştu. Son olarak Selim armut toplar gibi ayı, yıldızları ve samanyolunu da tavandan koparıp paketin içine sokunca çadır alkıştan inlemeğe başladı.

"No. Beş" dedi sunucu alkış biraz ara verince. "Son gece. Cüz'î miktarda."

Ardından fileye el attı, ama file çok hafif görünmesine karşın, kurşun gibi ağır, yerinden bile kımıldamıyordu. Selim fileye yaklaştı. Tedirginliği yüzünden okunuyordu. Sunucu,

gazete kâğıtlarını yırtarak filenin içindeki büyük paketi açınca bir taş çıktı ortaya, kocaman, kara bir taş.

"Kurtuluş yok Allah'ın belâsından!" diyerek içini çekti Selim neredeyse ağlamaklı. Sunucunun gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

"Hayret! Senelerdir bu işi yapıyorum, bu kadar irisini hiç görmedim. Herr Özyurt, nasıl taşıyorsunuz bu kadar ağır yükü omuzlarınızda?"

"Yakamı bırakmıyor ki!" diye yakındı Selim. "Memlekete gitmeden önce kararımı vermiştim. Gurbette yirmi yıl yetti artık, dedim ve kararsızlığın şu kara taşını Almanya'da bırakıp temelli dönüş yaptım."

"Evdeki hesap çarşıya uymadı anlaşılan."

"Uymadı. Köyüme varıp bavullarımı açınca bir de ne göreyim, taş da yanımda gelmiş."

"Biriktirdiğiniz birkaç kuruş para yetmedi orada kendinize bir geçim kaynağı kurmağa, fiyatlar çok yükselmişti. Ayrıca yirmi yıllık ayrılıktan sonra köydeki yaşama tekrar ayak uydurmak da zor geldi, değil mi?"

"Çok zor geldi" dedi Selim. "Ne param yetti, ne de bizim köyün âdetlerine içim ısınabildi. Oracıkta kararımı verdim. Seyitören değil, Berlin'di artık bizim memleket. Attım kara taşı kör bir kuyuya, düştüm yollara. En çok da bir türlü karar verememenin ağır yükünü omuzlarımızdan attığıma seviniyordum."

"Biraz erken sevinmişsiniz" dedi sunucu yüzünde acıma dolu bir ifadeyle. Sonra yazıcıya döndü.

"Yazınız: Altı. Kararsızlığın kara taşı. Birinci kalite."

Ardından filenin içindeki buruşuk gazete kâğıtlarını didiklemeğe başladı ama bir şey bulamadı. Seyircilere döndü:

"Değerli seyirciler, programımız sona ermiştir. Bir konuk işçinin bavulunda memleketinden neler getirdiğini izlediğiniz. Programımızın gerçekleşmesinde bizden hiçbir yardımı esirgemeyen gümrük idaresine teşekkürlerimizi sunarız."

Sonra Selim'in yanına gidip elini uzattı.

"Herr Özyurt'a da değerli katkısından ötürü candan teşekkürler." Selim'in elini sıktıktan sonra yine mikrofona yaklaştı:

"Bir dahaki gösteri yirmi dakika sonra başlayacaktır."

* * *

Selim, polis memurunun eşliğinde arabaya döndüğünde Şükrü'yü direksiyon başında uyuklar buldu. Polis, omuzundan tutup hafifçe sarsarak uyandırdı.

"Şükrü Yılmaz siz misiniz?"

"Evet benim!" dedi Şükrü uykulu gözlerini oğuştururken. "Ne varmış ki?"

"Gelin benimle!" dedi polis. "Eşyalarınızı da getirini"